

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista ja maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027, jolla kumottaisiin laki maaseudun kehittämisen tukemisesta. Uusi laki liittyy Euroopan unionin maatalouspolitiikan uudistukseen vuosiksi 2023—2027. Lain avulla toteutetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuella Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toimenpiteitä 2023—2027.

Lakia sovellettaisiin maaseudun yritystoiminnan tukemiseen. Pääosin tuettaisiin maaseudulla toimivia mikroyrityksiä ja pieniä yrityksiä. Maataloustuotteiden jalostusta harjoittavat yritykset voisivat kuitenkin olla myös keskisuuria yrityksiä. Myös maaseudun hanketoiminnan tukemista jatkettaisiin. Samoin jatkettaisiin maaseudun paikallisen kehittämisen edistämistä paikallisten toimintaryhmien toimintaa tukemalla.

Tuettava toiminta ja toimenpiteet eivät olennaisesti eroaisi voimassa olevasta laista, mutta laissa huomioitaisiin muutokset uudelle rahoituskaudelle. Kehittämishankkeiden uusia teemoja ovat muun muassa älykkäät kylät ja viljelijäryhmien hankkeet. Ympäristö- ja ilmastoteemat korostuvat hankerahoituksessa aikaisempaa enemmän sekä innovaatiot, digitalisaatio, turvallisuuden ja varautumisen edistäminen. Laajakaistarahitus kasvaa hieman edelliseen rahoitukseen verrattuna komission ja kansallisten tavoitteiden mukaisesti.

Toimintaryhmien teemahankkeita ei enää olisi, mutta toimintaryhmät voisivat toteuttaa paikallista strategiaansa myös pienhankkeiden avulla. Lisäksi osa yritystukitoimenpiteistä, kuten käynnistystuki, maatalouden kokeilutuki mukaan lukien, olisi mahdollista toteuttaa vain osana paikallista strategiaa. Toimintaryhmille myönnettäisiin edelleen toimintarahaa niiden strategioiden toteuttamisesta aiheutuvia menoja varten.

Tukijärjestelmien toimeenpano selkeytyisi, kun kaikki hakemukset tehtäisiin sähköisesti. Lisäksi tukien maksumenettelyissä hyödynnettäisiin nykyistä enemmän yksinkertaistettuja kustannusmalleja.

Tukijärjestelmissä ja yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toimeenpanossa otettaisiin huomioon Euroopan unionin rahoituskautta 2023—2027 koskeva uusi EU-lainsäädäntö, uudet valtioneuvoston päätökset ja komission ohjaus.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista. Laissa säädettäisiin strategiasuunnitelman valmistelusta, muuttamisesta ja toteuttamisesta sekä Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyistä jäsenvaltion toimielmistä. Lailla säädettäisiin myös paikallisten toimintaryhmien valinnasta. Lain soveltamisala laajenisi nykyiseen lakiin verrattuna vastaten uuden strategiasuunnitelman soveltamisalaa, joka on laajempi kuin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020. Lakiin koottaisiin kaikki keskeiset hallinnointiin liittyvät säännökset. Teknisen avun myöntämistä jatkettaisiin strategiasuunnitelman toimenpiteiden hallinnoimisen kustannuksiin. Tarve lain uusimiseen johtuu pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	8
3 Nykytila ja sen arviointi.....	13
3.1 EU:n maaseudun kehittäminen	13
3.2 Euroopan unionin lainsäädäntö	14
3.3 Laki maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista (27/2014)	15
3.4 Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta (28/2014)	15
3.5 Nykytilan arviointi	16
3.6 Ahvenanmaan maakunnan asema ja suhde Ahvenanmaan itsehallintolakiin	18
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	19
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	19
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	21
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	31
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	31
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	32
6 Lausuntopalaute.....	34
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	35
7.1 Laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista.....	35
7.2 Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027	52
7.3 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä.....	99
7.4 Laki Ruokavirastosta.....	99
8 Lakia alemman asteinen sääntely	99
9 Voimaantulo	103
10 Toimeenpano ja seuranta	104
11 Suhde muihin esityksiin.....	104
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	104
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	105
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	105
LAKIEHDOTUKSET	112
Laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista.....	112
Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023-2027.....	119
Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	140
Laki Ruokavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	141
LIITTEET	142
RINNAKKAISTEKSTIT	142
Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	142
Laki Ruokavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	143

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan Parlamentin ja Euroopan neuvoston asetukset yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseksi julkaistiin joulukuussa 2021. Uudistus toimeenpannaan kolmella Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksella, eli:

1) jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2115, jäljempänä *suunnitelma-asetus*; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2115&qid=1646832950310>;

2) yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta sekä asetuksen (EU) N:o 1306/2013 kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2116, jäljempänä *horisontaaliasetus*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2116&qid=1646832868282>;

3) maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (EU) N:o 1308/2013, maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatu-järjestelmistä annetun asetuksen (EU) N:o 1151/2012, maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnoista ja maantieteellisten merkintöjen suojasta annetun asetuksen (EU) N:o 251/2014 sekä unionin syrjäisimpien alueiden hyväksi toteutettavista maatalousalan erityistoimenpiteistä annetun asetuksen (EU) N:o 228/2013 muuttamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2117 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32021R2117>.

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksella Euroopan unionin jäsenvaltioille annettiin aiempaa paremmat mahdollisuudet laatia kunkin valtion olosuhteisiin soveltuva tukijärjestelmä. Myös järjestelmän toimeenpano, tukien maksatus, valvonta ja tulosten seuraaminen, jäivät enemmän jäsenvaltioiden vastuulle. Uudistuksessa Euroopan unionin sääntelyä kevennettiin ja vastuuta toimeenpanosta siirrettiin jäsenvaltioille.

Tulevalle rahoituskaudelle kunkin Euroopan unionin jäsenvaltion tulee laatia kansallinen Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelma vuosille 2023—2027, jäljempänä strategiasuunnitelma, joka sisältää maatalouden suorien tukien toimet ja sektoritoimet, joita rahoitetaan maataloustukirahastosta sekä maaseudun kehittämisen toimenpiteet, joita rahoitetaan maaseuturahastosta. Uutta strategiasuunnitelman toimeenpanossa on uusi toimeenpanomalli, jossa keskeistä ovat tulokset ja niiden osoittaminen, mikä näkyy strategisena lähestymistapana: esitetään tarpeet, joiden perusteella on valittu toimenpiteet, joille on asetettu tavoitteet ja joiden toteutumista seurataan. Euroopan unionin yhteistä maatalouspolitiikkaa leimaa myös aiempaa vahvempi ympäristö- ja ilmastopainotus.

Kunkin jäsenvaltion tuli toimittaa komissiolle vuoden 2021 loppuun mennessä kansallinen strategiasuunnitelma https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-strategic-plans_en, keskeisten politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Käyttöön otettiin uusi toimeenpanomalli, jossa näiden strategiasuunnitelmassa kuvattujen tuotosten ja tulosten seuranta nousee keskeiseksi.

Suomessa valtioneuvosto teki yleisistunnsa 16.12.2021 hyväksyvän päätöksen Euroopan komissiolle toimitettavasta Suomen esityksestä Suomen CAP-suunnitelmaksi 2023–2027 (strategiasuunnitelma). Komissiolle toimitettu strategiasuunnitelman perustuu suunnitelma-asetukseen ja se koostuu maatalouspolitiikan suorista tuista ja sektoritoimista sekä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämistoimenpiteistä. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on Ahvenanmaan itsehallintohallintolakiin (1144/1991) perustuen ja toimivaltansa rajoissa käsitellyt ja hyväksynyt edellä mainitun strategiasuunnitelmaesityksen 7.12.2021. Suomi toimitti komissiolle ehdotuksensa Suomen strategiasuunnitelmaksi 22.12.2021. Linkki maa- ja metsätalousministeriön [www-sivuilla olevaan viimeistelyyn strategiasuunnitelmaan: <https://mmm.fi/documents/1410837/12210688/Suomen+viimeistely+CAP-suunnitelma+2023-2027.pdf/667bf7ab-8af6-0afa-8c8e-ef5022178292/Suomen+viimeistely+CAP-suunnitelma+2023-2027.pdf?t=1658396108940>](https://mmm.fi/documents/1410837/12210688/Suomen+viimeistely+CAP-suunnitelma+2023-2027.pdf/667bf7ab-8af6-0afa-8c8e-ef5022178292/Suomen+viimeistely+CAP-suunnitelma+2023-2027.pdf?t=1658396108940)

Komissio hyväksyi 31.8.2022 Suomen strategiasuunnitelman komission täytäntöönpanopäätöksellä Suomen YMP:n strategiasuunnitelman 2023–2027 hyväksymisestä Euroopan maatalouden tukirahastosta ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta rahoitettavaa unionin tukea varten (CCI: 2023FI06AFSP001) (https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/approved-csp_en).

Esityksellä ehdotetaan annettavaksi laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista ja laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023–2027, joilla kansallista lainsäädäntöä säädetään vastaamaan Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uuden rahoituskauden lainsäädäntöä. Esityksellä toimeenpantaisiin Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelma hallinnoinnin sekä maaseudun kehittämishanke-, yritystuki- ja Leader –toimintatavan osalta. Maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023–2027 annettavassa laissa huomioitaisiin mainittuja tukia koskevat Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät seuraamuksia ja takaisinperintää koskevat säännökset, joista tulisi jatkossa säätää tarkemmin kansallisesti. Laissa huomioitaisiin muuttuneesta Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvat muutokset sekä ajantasaistettaisiin ja selkeytettäisiin lakeja laajemminkin.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Komissio julkaisi 1.6.2018 lainsäädäntöehdotuksensa uudeksi yhteiseksi maatalouspolitiikaksi. Komission ehdotus sisälsi edellä mainitut kolme asetusehdotusta eli suunnitelma-asetus, horisontaaliasetus ja markkinajärjestelyasetuksen muutosasetus. Ehdotukset perustuivat 29.11.2017 annettuun komission tiedonantoon (COM(2017) 713 final ruoan ja maanviljelyn tulevaisuudesta, jossa tulevan maatalouspolitiikan tavoitteiksi määriteltiin älykkäämmän ja kriisinkestävämmän maataloussektorin kehittäminen, EU:n ympäristö- ja ilmastotavoitteita edistävien ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden vahvistaminen ja maaseudun sosioekonominen tilan vahvistaminen. Tiedonanto pohjautui komission helmikuussa 2017 käynnistämään julkiseen keskusteluun yhteisen maatalouspolitiikan tulevaisuudesta. Suunnitelma-asetusta käsiteltiin yksityiskohtaisemmin neuvoston horisontaalisten maatalousasioiden työryhmässä. Horisontaaliasetuksen yksityiskohtaisempi käsittely tehtiin pääosin neuvoston Agrifin-työryhmässä. Maatalouden erityiskomitea sekä maatalous- ja kalastusneuvosto käsitelivät asetusehdotuksien valmistelun etenemistä kokouksissaan.

Edellä mainituissa komission vuoden 2020 jälkeistä yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevissa lainsäädäntöehdotuksissa edellytettiin, että jäsenvaltiot panevat suunnitelmansa täytäntöön 1.1.2021 lähtien. Tämän edellytyksenä olisi ollut se, että jäsenvaltiot olisivat toimittaneet strategiasuunnitelmansa komissiolle viimeistään 1.1.2020 ja että komissio hyväksyisi nämä suunnitelmat vuoden aikana. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen käsittely viivästyi alkuperäisestä aikataulusta, eivätkä jäsenvaltiot voineet soveltaa uusia strategiasuunnitelmia 1.1.2021 alkaen. Tämän vuoksi vuosille 2021 ja 2022 tarvittiin siirtymävaiheen sääntöjä, joilla varmistettiin joustava siirtyminen uusiin tukiedellytyksiin ja tukien jatkuvuus uuden kauden alkamiseen saakka. Siirtymäsäännöistä säädetään tiettyjen siirtymäsäännösten vahvistamisesta Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) ja Euroopan maatalouden tukirahaston (maataloustukirahasto) tukea varten vuosina 2021 ja 2022 sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013, (EU) N:o 1306/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 muuttamisesta varojen ja soveltamisen osalta vuosina 2021 ja 2022 ja asetuksen (EU) N:o 1308/2013 muuttamisesta varojen ja tällaisen tuen jakamisen osalta vuosina 2021 ja 2022 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2020/2220. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32020R2220&qid=1655135186311>

Neuvosto saavutti yleisnäkemyksen maatalous- ja kalastusneuvoston kokouksessa 21.10.2020. Euroopan parlamentti äänesti mietinnöistään 23.10.2020. Neuvoston, Euroopan parlamentin ja Euroopan komission väliset kolmikantaneuvottelut yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta saatiin päätökseen kesällä 2021, jolloin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta saatiin poliittinen sopu. Perusasetukset ((EU) 2021/2115, (EU) 2021/2116 ja (EU) 2021/2117)) ja julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 6.12.2021. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2021%3A435%3ATOC>) Asetukset tulivat voimaan 7.12.2021.

Perusasetuksista on annettu eduskunnalle U-kirjelmä (U 73/2018 vp) ja U-jatkokirjeet (UJ 5/2019 vp), (UJ 4/2020 vp), (UJ 16/2020 vp), (UJ 30/2020 vp) ja (UJ 7/2021 vp) (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_73+2018.aspx) .

Yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyy komission tiedonanto Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta (COM(2019) 640 final) sekä siihen liittyvät tiedonannot; EU:n biodiversiteettistrategia vuodelle 2030 (COM(2020) 380 final) ja Pellolta pöytään –strategia (COM(2020) 381 final) (E 61/2019vp, E 83/2020 vp, E 84/2020). Lisäksi komissio valmisti suositukset kullekin jäsenvaltiolle yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmien laadintaa varten (SWD(2020) 93 final), jotta strategiasuunnitelmat ovat linjassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja uusien strategioiden kanssa (E 7/2021).

Hallituksen esityksen valmistelu

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen liittyvien kansallisten strategisten suunnitelman valmistelun tavoitteena oli sidosryhmien laaja osallistaminen. Yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen valmistelu alkoi kansallisesti vuonna 2018. Suomessa strategiasuunnitelman laatimista koordinoi strategiaryhmä, jota johti maa- ja metsätalousministeri. Strategiaryhmässä oli jäseniä eri ministeriöistä sekä tärkeimmistä sidosryhmistä. Strategiaryhmä ohjasi myös suunnitelman valmistelutyötä.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti syyskuussa 2018 neljä työryhmää strategiasuunnitelman valmisteluun: 1) maataloustuotannon kehittäminen, 2) maaseudun kehittämistoimenpiteet, 3) markkinatoimenpiteiden valmistelu ja 4) hallintomalli. Lisäksi Ahvenanmaan maakunnan suun-

nitelman valmistelua koordinoitiin erillisessä työryhmässä yhteistyössä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa. Työryhmät valmistelivat suunnitelmaa varten esityksiä oman sektorinsa toimenpiteistä sekä hallinnoinnista. Työryhmien jäseninä olivat maa- ja metsätalousministeriön ja muiden ministeriöiden virkamiehiä, Ahvenanmaan maakunnan hallituksen sekä Ruokaviraston, aluehallinnon, kuntien ja sektorikohtaisia sidosryhmien edustajia.

Työryhmien kokousten lisäksi sidosryhmille järjestettiin vuoden 2018 lopusta vuoden 2020 alkuun työpajoja ja keskustelutilaisuuksia, joista saatiin aineksia strategiasuunnitelman valmisteluun. Niissä kerättiin muun muassa tietoa siitä, missä asioissa nykyinen yhteinen maatalouspolitiikka ja maaseudun kehittäminen on onnistunut ja missä epäonnistunut sekä koottiin tarpeita ja ideoita siitä, millä toimilla voidaan vastata yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteisiin vuonna 2021 alkavalla rahoituskaudella. Lisätietoa työpajoista: [Työryhmät ja työpajat - Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](https://mmm.fi)

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on järjestänyt useita webinaareja, kuulemisia, tehnyt erilaisia viestintätoimia, osallistunut eri tapahtumiin ja järjestänyt erilaisia tilaisuuksia, joissa toimijat ovat voineet laajasti eri puolilta Suomea osallistua ja tutustua suunnitelman valmisteluun. Edelleen Ruokaviraston ja maaseutuverkoston sekä elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten alueellisissa ja toimintaryhmien paikallisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa osallistamista suunnitelman laatimiseen on tehty laajasti.

Edellä kerrotulla tavalla maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltu strategiasuunnitelma oli lausunnolla 2.7.—10.9.2021. Lausuntokierroksen kuluessa julkaistiin 31.8.2021 arvio strategiasuunnitelman ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden vaikuttavuudesta, jossa arvioitiin suunnitelman tavoitemäärien ja tukiehtojen tuomaa kokonaisvaikuttavuutta tietyille maatalouden ympäristöasioille Strategiasuunnitelmasta saatiin lausuntoja yli 360 kappaletta. Eri sidosryhmien sisäinen strategiasuunnitelmaluonnoksen huolellinen läpikäynti ja kunkin sidosryhmän yhteisen näkemyksen eteen tehty yhteistyö tuli lausunnoissa selvästi esille, mutta myös yksittäisten tahojen ja yksityishenkilöiden erilaisia tarkkoja havaintoja ja ehdotuksia saatiin runsaasti. Saa- duissa lausunnoissa tuotiin esille muun muassa tarve keventää hallinnollista taakkaa ja toimenpiteiden vaikuttavuuden seuraaminen nähtiin tärkeäksi. Strategiasuunnitelmaehdotuksesta saadut lausunnot ja kommentit on käsitelty eri työryhmissä ja ne on huomioitu tarkoituksenmukaisessa laajuudessa strategiasuunnitelmaesityksen valmistelussa.

Strategiasuunnitelmassa tuli kuvata myös suunnitelma-asetuksessa ja horisontaaliasetuksessa tarkoitettujen hallintoelinten tehtäviä Suomessa hoitavat tahot sekä kuvaukset toimenpiteiden ja ehdollisuuden valvonta- ja seuraamusjärjestelmistä. Viimeksi mainittuja komissio ei hyväksy, mutta se antaa tarvittaessa jäsenvaltiolle palautetta, jos strategiasuunnitelmaesitykset eivät vastaa komission näkemystä suunnitelma-asetuksessa ja horisontaaliasetuksessa tarkoitettuihin Euroopan unionin perusvaatimuksista. Valtioneuvosto teki edellä luvussa 1.1. sanotun mukaisesti 16.12.2021 päätöksen Suomen strategiasuunnitelmaehdotuksen toimittamisesta komission hyväksyttäväksi.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 9.3.2020 tämän hallituksen esityksen valmistelua varten lainsäädäntöhankkeen (MMM025:00/2020, <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM025:00/2020>) CAP -strategiasuunnitelman hallinnointia ja maaseudun kehittämistä koskevaksi rahastokauden 2021—2027 lainsäädännöksi. Tämän hallituksen esityksen ja siihen sisältyvien lakiehdotusten valmistelu ja tarkempi sisältö perustuvat Euroopan unionin lainsäädännön säännösten lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asettamien CAP 2021—2027 työryhmien ehdotuksiin sekä valtioneuvoston 16.12.2021 komissiolle tekemään ehdotukseen Suo-

men strategiasuunnitelmaksi. Hallituksen esitys on valmisteltu edellä mainitun lainsäädäntö-hankkeen mukaisesti virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa.

Valmistelun edetessä lakiesitystä on käsitelty maaseudun kehittämistoimenpiteet –työryhmässä ja hallintomalli -työryhmässä, jotka ovat maa- ja metsätalousministeriön asettamia työryhmiä, joissa on laaja hallinnon ja sidosryhmien edustus.

Ennen lausuntokierrokselle lähettämisestä hallituksen esitykseen sisältyvien lakien pääasiallisesta sisällöstä ja muutoksista voimassa oleviin lakeihin kerrottiin 14.6. 2022 sidosryhmille järjestetyssä infotilaisuudessa.

Hallituksen esitysluonnoksesta on pyydetty lausunto oikeusministeriöltä, opetus- ja kulttuuri-ministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, sisäasianministeriöltä, sosiaali- ja terveystoimi-ministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Ah-venanmaan maakunnan hallitukselta, Ahvenanmaan valtionvirastolta, Ruokavirastolta, Kil-pailu- ja kuluttajavirastolta, Verohallinnolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, Kun-taliitilta, Lainsäädännön arviointineuvostolta, maakunnan liitoilta, Suomen metsäkeskukselta, Tapio Oy:ltä, Saamelaiskäräjiltä, Paliskuntain yhdistys ry:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitolta, Suomen yrittäjät ry:ltä, Suomen Kylät ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:ltä ja Svenska lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf:ltä. Hallituksen esityksen luonnos on ollut myös nähtävillä maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla.

Maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettava lakiehdotus esi-teltiin työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivalle yritystukineuvottelukunnalle 21.6.2022.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Suunnitelma-asetus

Suunnitelma-asetus sisältää yleiset ja erityiset säännökset Euroopan maatalouden tukirahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston käytöstä yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toimeenpanoon liittyvistä indikaattoreista. Asetus koskee ympäristön, ilmaston, kansanterveyden, eläin- ja kasviterveiden sekä eläinten hyvinvoinnin suo-jaamisen perussäännöksiä, suorien tukien toimenpiteitä ja maaseudun kehittämisen toimenpi-teitä. Asetuksessa kuvataan myös strategiasuunnitelman sekä tavoitteiden täyttymisen seuran-nan ja arvioinnin rakenne.

Kukin jäsenvaltio laatii strategiasuunnitelman, joka sisältää maatalouden suorat tuet, maaseu-dun kehittämistoimenpiteet ja alakohtaiset ohjelmat. Suunnitelma kattaa maataloustukirahas-tosta ja maaseuturahastosta rahoitettavat toimet. Komissio arvioi ja hyväksyy jäsenvaltion suun-nitelman. Strategiasuunnitelman toimien tavoitteena on yhteisen maatalouspolitiikan erityista-voitteiden saavuttaminen. Suunnitelmien toimeenpano alkaa 1.1.2023 ja se on voimassa 31.12.2027 asti.

Ympäristö- ja ilmastotavoitteet ovat korostetusti Euroopan unionin lainsäädännön kautta tule-vina vaatimuksina tulevalle rahoituskaudelle. Esimerkiksi maaseuturahaston varoista tulee koh-dentaa 35 prosenttia ympäristö- ja ilmastotavoitteiden edistämiseen. Komissio antaa delegoituja asetuksia ilmasto- ja ympäristö ja muista hoitositoumuksista, investoinneista sekä yhteistyötoi-menpiteistä.

Suunnitelma-asetuksen mukaisilla toimenpiteillä tähdätään maaseutualueiden rakenteellisten ongelmien, kuten houkuttelevien työmahdollisuuksien puutteesta, osaamisvajeesta, laajakaistaverkkojen, digitaalisen ja muun infrastruktuurin sekä palveluihin liittyvien investointien vähyydestä sekä nuorten maaltamuutosta johtuvien ongelmien ratkaisemiseen Cork 2.0 – julistuksen ”Parempi elämä maaseutualueilla” mukaisesti. Tätä tehdään erityisesti luomalla työpaikkoja, tekemällä sukupolvenvaihdoksia eli tuomalla työllisyyttä ja kasvua maaseutualueille, edistämällä sosiaalista osallisuutta, tukea nuorille, sukupolvenvaihdoksia ja kehittämällä älykkäitä kyliä Euroopan maaseutualueille, sekä osallistumalla väestön vähenemisen estämiseen.

Horisontaaliasetus

Horisontaaliasetuksessa säädetään niistä edellytyksistä, joita sovelletaan yhteisen maatalouspolitiikan rahoitukseen. Horisontaaliasetus sisältää muun muassa säännöksiä jäsenvaltion hallintojärjestelmälle asetettavista vaatimuksista, komission suorittamasta tilien tarkastamisesta ja hyväksynnästä sekä tukitoimenpiteiden hallinnosta ja valvonnasta. Valvonnan osalta horisontaaliasetus kattaa yleiset säännökset, yhdenmetyt hallinto- ja valvontajärjestelmän, ehdollisuuden ja komission jäsenvaltioihin kohdistamien tarkastusten perussäännökset.

Hallintojärjestelmään kuuluvat hallintoelimet sekä Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyt perusvaatimukset eli strategiasuunnitelmaa ja horisontaaliasioita koskevien asetusten, yleisen varainhoitoasetuksen ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/24/EU (julkiset hankinnat) vaatimukset. Mainittuun sisältyy myös vuosittaisen tuloksellisuuskertomuksen toteuttamista varten perustettu raportointijärjestelmä.

Jäsenvaltioiden on nimettävä horisontaaliasetuksen 9 artiklassa säädettyjä perusteita ja menettelyjä noudattaen asianmukaisella tasolla elimiä vastaamaan unionin varojen hallinnoinnista ja valvonnasta. Hallintoelimistä keskeisin on maksajavirasto. Menoja voivat maksaa vain jäsenvaltion hyväksymät maksajavirastot, jotka voivat delegoida tehtäviä maksatusta lukuun ottamatta. Maksajaviraston johtajan tulee antaa komissiolle vahvistuslausuma vuosittaisista tileistä, hallintojärjestelmän moitteettomuudesta sekä virheitä ja valvontajärjestelmän heikkouksia koskeva analyysi korjaussuunnitelmineen. Vuosittainen tuloksellisuuskertomus sekä edellä mainittu analyysit korjaussuunnitelmineen toimitetaan samaan aikaan vuosittaisten tilitietojen kanssa eli varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun puoliväliin (15.2.) mennessä.

Horisontaaliasetus sisältää säädökset jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen velvollisuuksista, mikäli maksajavirasto ei täytä yhtä tai useampaa hyväksymisedellytystä sekä säännökset todentamisviranomaisesta. Todentamisviranomainen antaa lausuman hyväksytyjen maksajavirastojen tilien asianmukaisuudesta ja hallintojärjestelmän toimivuudesta sekä tuloksellisuuskertomuksen indikaattoritietojen oikeellisuudesta. Komissiolla on valtuus antaa delegoituja säädöksiä maksajaviraston hyväksynnän edellytyksistä.

Horisontaaliasetuksen mukainen rahastojen rahoitus perustuu ennalta vahvistettuihin menojen enimmäismääriin. Maataloustukirahastossa nämä ovat vuosittaisia ja maaseuturahastossa määrittely vahvistetaan strategiasuunnitelmassa. Tärkeää on oikea-aikaisten maksujen merkitys. Horisontaaliasetus sisältää myös säädökset rahoituskurimenettelystä, kriisivarauksesta, tilien tarkastamisesta ja hyväksymisestä, perusteettomien maksujen takaisinperinnästä, valvonta- ja seuraamusjärjestelmästä, yhdenmetyt hallinto- ja valvontajärjestelmästä sekä tietojen toimitamisvelvoitteista ja komission asetuksenantovaltuuksista.

EU:n rahastojen yleisasetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1060 koskee Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevia yhteisiä säännöksiä ja varainhoitosäännöksiä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevia varainhoitosäännöksiä. Jäljempänä asetuksesta käytetään nimitystä ”yleisasetus”.

Yleisasetusta sovelletaan myös maaseuturahastosta rahoitettavaan yhteisölähtöiseen paikalliseen kehittämiseen (Leader). Yleisasetuksen artikloissa 31—34 on määritelty yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen, yhteisölähtöiset paikalliset kehittämisstrategiat, paikalliset toimintaryhmät sekä rahastoista yhteisölähtöiseen paikalliseen kehittämiseen myönnettävä tuki.

Suunnitelma-asetuksessa viitataan myös rahoitusvälineitä koskevissa erityissäännöissä yleisasetuksen soveltamiseen (yleisasetus artikla 58) ja viestinnän osalta yleisasetukseen (yleisasetus artikkelit 46 ja 48), joilla varmistetaan EU:n rahastojen rahoitustuen näkyvyys.

Yleinen varainhoitoasetus

Unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä, asetusten (EU) N:o 1296/2013, (EU) N:o 1301/2013, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 1304/2013, (EU) N:o 1309/2013, (EU) N:o 1316/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) N:o 283/2014 ja päätöksen N:o 541/2014/EU muuttamisesta sekä asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2018/1046, jäljempänä *yleinen varainhoitoasetus*, koskee Euroopan unionin yleiseen talousarvioon sovellettavia varainhoitosääntöjä. Asetuksen 56 artiklan mukaan jäsenvaltiot toimivat yhteistyössä komission kanssa siten, että määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti.

Yleisen varainhoitoasetuksen 61 artiklassa säädetään unionin talousarvion toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden velvollisuuksista toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet estääkseen eturistiriitojen syntymisen vastuullaan olevissa tehtävissä ja puututtava tilanteisiin, joita voidaan objektiivisesti tarkasteltuna pitää eturistiriitoina. Artiklan mukaan on otettava käyttöön kirjallisia vahvistusmenettelyjä sen todentamiseksi, onko kyseessä eturistiriitiä.

Komissio hallinnoi maatalousrahastojen menoja yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa (yhteistyöhön perustuva hallinnointi). Tähän liittyvistä toimintatavoista säädetään yleisen varainhoitoasetuksen 63 ja 125—129 artiklassa. Komission ja jäsenvaltioiden on unionin varoja hallinnoidessaan noudatettava moitteettoman varainhoidon, avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteita sekä varmistettava unionin toiminnan näkyvyys. Komission ja jäsenvaltioiden on tätä varten täytettävä yleisessä varainhoitoasetuksessa säädetyt valvonta- ja tarkastusvelvollisuutensa ja otettava hoitaakseen niistä johtuvat tehtävät.

Yleisessä varainhoitoasetuksessa säädetään menettelytavoista sen varmistamiseksi, että Euroopan unionin varat käytetään sovellettavien sääntöjen mukaisesti. Näihin menettelyihin kuuluu se, että komissio soveltaa tarkastus- ja hyväksyntämenettelyjä maksajaviraston tileihin ja varmistaa, että tilit ovat täydelliset, oikeelliset ja totuudenmukaiset. Komissiolle on säädetty oikeus sulkea unionin rahoituksen ulkopuolelle menot, joihin liittyvät maksut on suoritettu sovellettavan oikeuden vastaisesti. Komissiolla on myös oikeus keskeyttää maksuajan kulumisen tai maksut. Horisontaaliasetuksen 40—42 artiklassa säädetään tarkemmin näistä maksujen keskeyttämismenettelyistä ja -prosesseista strategiasuunnitelmaan perustuvassa tuloksellisuusmallissa.

Muita varainhoitoon liittyviä asetuksia

Euroopan unionin varainhoidosta ja siihen liittyvistä viranomaisista, jotka kaikki koskevat yhteisen maatalouspolitiikan puitteissa toteutettavia tukijärjestelmiä ja niiden rahoitusta, säädetään seuraavissa asetuksissa:

Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1073/1999 ja neuvoston asetuksen (Euratom) N:o 1074/1999 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 883/2013 (EUVL L 248, 18.9.2013, s. 1).

Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta annettu neuvoston asetus (EY, Euratom) N:o 2988/95 (EYVL L 312, 23.12.1995, s. 1).

Komission paikan päällä suorittamista tarkastuksista ja todentamisista Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten ja muiden väärinkäytösten estämiseksi annettu neuvoston asetus (Euratom, EY) N:o 2185/96 (EYVL L 292, 15.11.1996, s. 2).

Suomi on myös Euroopan syyttäjävirston (EPPO), joka aloitti toimintansa 1.6.2021, toimintaan liittynyt jäsenvaltio. Euroopan syyttäjävirsto tutkii Euroopan unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, kuten Euroopan unionin kokonaan tai osittain rahoittamien maataloustukien hakemiseen liittyviä avustuspetoksia sekä asettaa niiden tekijät syytteeseen ja tuomittaviksi. Näin ollen sovellettavaksi tulee myös tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjävirston (EPPO) perustamisesta annettu neuvoston asetus (EU) 2017/1939 (EUVL L 283, 31.10.2017, s. 1).

Varainhoitoasetuksen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013, ja neuvoston asetusten (Euratom, EY) N:o 2988/95 (11), (EY, Euratom) N:o 2185/96 ja 2017/1939 mukaisesti unionin taloudellisia etuja on suojattava oikeasuhteisin toimenpitein, joita ovat sääntöjenvastaisuuksien ja petosten ehkäiseminen, havaitseminen, korjaaminen ja tutkiminen, hukattujen, aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen varojen takaisinperintä ja soveltuvin osin hallinnollisten seuraamusten määrääminen.

Alemman asteiset säädökset

Komissiolla on oikeus antaa horisontaalasetuksen nojalla sekä delegoituja asetuksia että täytäntöönpanoasetuksia. Horisontaalasetuksen nojalla on annettu seuraavat komission delegoidut asetukset tai täytäntöönpanoasetukset:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2116 täydentämisestä maksajavirastoja ja muita elimiä, varainhoitoa, tilien tarkastamista ja hyväksymistä, vakuuksia sekä euron käyttöä koskevien sääntöjen osalta annettu komission delegoitu asetus (EU) 2022/127, jäljempänä *maksajavirastoasetus*. Maksajavirastoasetus sisältää säännökset muun muassa maksajaviraston akkreditointikriteereistä kuten organisaatorakenne, henkilöstöresurssit, intressiristiriidat, tietoturva, riskinarviointi, petosten torjunta, tehtävien siirtäminen, tuloksellisuusraportointiin liittyvät vaatimukset sekä säännökset hyväksyttävän Euroopan unionin maksujen edellytyksistä, maksuihin tehtävistä vähennyksistä ja pidätyksistä sekä tilien tarkastamisesta ja siitä mahdollisesti seuraavista rahoitusoikaisista. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.020.01.0095.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2022%3A020%3ATOC

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2116 soveltamissäännöistä maksajavirastojen ja muiden elinten, varainhoidon, tilien tarkastamisen ja hyväksymisen, tarkastusten, vakuuksien ja avoimuuden osalta annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2022/128. Mainittu asetus sisältää säännökset muun muassa maksajaviraston akkreditointiprosessista, todentamisviranomaisen tehtävistä ja tarkastusmetodeista, tileistä ja menoilmoituksista, korjaustoimenpiteistä (RAP) ja niihin liittyvistä indikaattoreista muun muassa kolmen kuukauden välein raportoitavasta edistymisestä monivuotisessa tuloksellisuuden seurannassa ja hallintojärjestelmien puutteissa, edellä mainituista ja muista syistä johtuvat maksujen pidätykset, takaisinperinnästä, tuotostarkastelusta sekä rahoitusoikaisuprosessista. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2022.020.01.0131.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2022%3A020%3ATOC.

Komissiolla on oikeus antaa suunnitelma-asetuksen nojalla delegoituja asetuksia ja täytäntöönpanoasetuksia. Suunnitelma-asetuksen nojalla on annettu seuraavat komission delegoidut asetukset tai täytäntöönpanoasetukset:

Komission delegoitu asetus (EU) 2022/126 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 täydentämisestä lisävaatimuksilla eräille tukitoimintatyypeille, jotka jäsenvaltiot tämentävät mainitun asetuksen mukaisissa, vuosia 2023—2027 koskevissa yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmissaan, sekä säännöillä, jotka koskevat hyvää maatalous- ja ympäristökuntoa koskevassa toimenpidevaatimuksessa (GAEC-toimenpidevaatimus) 1 mainittua osuutta, jäljempänä *lisä- ja toimenpidevaatimusasetus*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0126&qid=1655152776852> Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2022/129, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 mukaisista öljysiemeniä, puuvillaa ja viiniyttämisen sivutuotteita koskevia interventiotyyppejä sekä unionin tukeen ja yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmiin liittyviä tiedotus-, julkisuus- ja näkyvyysvaatimuksia koskevista säännöistä, mikä sisältää säädökset logoista ja tunnuksista, jotka osoittavat EU-rahoituksen. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2022.020.01.0052.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2022%3A020%3ATOC

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/2290 jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 liitteessä I vahvistettujen yhteisten tuotos- ja tulosindikaattoreiden laskentamenetelmiä koskevista säännöistä, mihin sisältyy tuloksellisuuskertomuksessa raportoitavien ennakoiden varainhoitovuosi. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2021.458.01.0486.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2021%3A458%3ATOC

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/2289 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä YMP:n strategiasuunnitelmien sisällön esittämisen ja turvalliseen tiedonvaihtoon käytettävän sähköisen järjestelmän osalta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2021.458.01.0463.01.FIN&toc=OJ%3AL%3A2021%3A458%3ATOC

Kansallinen liikkumavara

Pääsääntöisesti edellä käsiteltyjen EU-säädösten osalta jää kansallista liikkumavaraa melko vähän. Tukijärjestelmien toimeenpanoa varten voidaan valita suunnitelmaan suunnitelma-asetuksen tavoitteet ja toimenpiteet kansallisten tarpeiden mukaisesti.

Suunnitelma-asetuksen 92 artiklassa säädetään Leader –toimintatavan mukaiselle maaseudun kehittämiselle vähimmäistasoksi 5 prosenttia strategiasuunnitelmaan myönnettävästä maaseuturahaston kokonaisrahoitusosuudesta. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden osalta suunnitelma-asetuksen 93 artiklassa on puolestaan asetettu vähimmäistasoksi 35 prosenttia maaseuturahaston osuudesta.

EU:n alempiasteiset säädökset antavat jossakin määrin liikkumavaraa tukijärjestelmien tukikelpoisuusehtojen määrittelyssä. EU-säädökset antavat liikkumavaraa kansallisen rahoituksen osuuteen.

Horisontaaliasetuksessa annetaan säännökset yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta. Asetuksessa säädetään muun muassa hallinto- ja valvontajärjestelmistä, jotka jäsenvaltioiden on perustettava sekä sääntöjenmukaisuuden tarkastamisen menettelyistä. Käytännössä horisontaaliasetus asettaa jäsenvaltioille velvoitteita säätää edellä mainituista seikoista. Näiden osalta on liikkumavaraa kansallisessa toimeenpanossa.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 EU:n maaseudun kehittäminen

Euroopan unionin (EU) tavoitteena on unionin jäsenvaltioiden välisten kehityserojen tasaaminen ohjaamalla EU:n käytettävissä olevia varoja jäsenvaltioiden vähiten kehittyneille alueille näiden kehityksen edistämiseksi ja nopeuttamiseksi. Tätä tarkoitusta varten EU:lla on rakennerahastoja, erityisesti aluekehitysrahasto ja sosiaalirahasto+, joiden varoja osoitetaan jäsenvaltioille tähän tarkoitukseen. Näitä varoja ohjataan myös Suomen aluetukikartan mukaisesti tukeen oikeutetuille alueille. Lisäksi osana EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa jäsenvaltioille ohjataan varoja maaseudun kehittämiseen Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, jäljempänä EU:n maaseuturahasto.

Sekä Suomessa että EU:n laajuisesti alueiden kehittämisessä merkittävänä on pidetty maaseudun säilymistä alueena, jolla maatalouden lisäksi on muuta elinkeinotoimintaa ja jonka asukkaiden mahdollisuudet hyvinvointiin eivät jää jälkeen siitä, mitä kaupunki- ja taajamamaiset alueet tarjoavat asukkailleen. Alueiden erojen tulisi pikemminkin olla erilaisissa vetovoimakkaiden kuin hyvinvoinnin aste-eroissa.

Maaseutu sekä kaupunkimaiset alueet ja kaupunkien läheisyydessä olevat alueet täydentävät toisiaan ja tarjoavat sellaisia hyödykkeitä, joita tarvitaan kaikkialla. Samalla ne tarjoavat monipuolisia asuinympäristöjä väestön eri tarpeisiin.

Maaseudulla on vahva kytkentä kotimaisen ruoan raaka-aineiden tuotantoon, sillä maatiloja ei juuri ole muualla. Samoin metsätalouden alkutuotanto keskittyy maaseudulle. Maaseudulla on siten tarjolla runsaasti raaka-aineita etenkin lähellä tuotetun ruoan tarjoamiseen kuluttajille sekä puuraaka-aineen jalostamiseen erilaisiksi tuotteiksi. Maaseudun vahvuus on myös ympäristö, joka sellaisenaan on voimavara sekä asukkaille että lomailijoille ja matkailijoille, mutta jonka varaan on mahdollista luoda myös erilaista elinkeino- ja muuta toimintaa. Lisäksi nykyiset säh-

köiset yhteydet riittävän nopeuden ja kattavuuden tarjotessaan irrottavat varsinkin tietotekniikkaa työvälineenään käyttävien henkilöiden työpaikan paikkasidonnaisuutta. Tämä mahdollistaa asuin- ja työskentelypaikan aikaisempaa vapaamman valinnan, millä on merkitystä myös huoltovarmuuden, turvallisuuden ja varautumisen näkökulmista.

Osa maaseudun elinkelpoisuuden edellytyksistä liittyy edelleen maatalouden harjoittamiseen ja sen säilymiseen. Tämä koskee erityisesti elinkeinotoimintaa kaukana keskuksista sijaitsevilla, harvaan asutuilla maaseutualueilla, missä vaihtoehtoja maa- ja metsätalouden harjoittamiselle on vaikeampi löytää. Tarkasteltaessa ruoantuotantoa kansallisista lähtökohdista on tärkeää, että ruokahuolto pystytään tarvittaessa turvaamaan epävakaisinkin olosuhteissa ja turvata huoltovarmuus. Maatilojen lukumäärä vähenee, jolloin maaseudulla toimivien maatalouden ulkopuolisten yritysten merkitys maaseudun taloudelliselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille kasvaa. Tästä syystä maaseutualueiden elinkeinorakenteen monipuolistaminen on erittäin tärkeää.

Euroopan laajuisesti tarkastellen Suomi muodostaa aluerakenteeltaan poikkeuksen, sillä se on huomattavan maaseutuvaltainen maa verrattuna suurimpaan osaan EU:n nykyisistä jäsenvaltioista sekä aluejakonsa että väestön sijoittumisen ja harvan asutuksen perusteella. Maaseutumaisista alueistakin metsän osuus peltoihin verrattuna poikkeaa Keski- ja Etelä-Euroopan aluemuodostuksesta. Lisäksi Suomen pohjoinen sijainti asettaa omat rajoitteensa maatalouden harjoittamiselle.

Suomi on EU:hun liittymisestään asti toteuttanut maaseutuohjelmia rahoituskausittain. Kaudella 2014—2020 Suomella on kaksi maaseutuohjelmaa toimeenpantavanaan, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 ja sen siirtymäkausi vuosina 2021—2022 sekä Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelma (Landsbyggsutvecklingsprogram 2014). Valtaosa maaseutuohjelmien varoista on ohjattu luonnonhaittakorvauksiin ja maatalouden ympäristötutkintaan. Ohjelmien avulla on kuitenkin tuettu myös maatalouden rakenteen kehittämistä, maaseudun yritystoimintaa, maaseudun hanketoimintaa sekä paikallisten toimintaryhmien eli Leader-ryhmien kehittämistoimenpiteiden toteuttamista.

3.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

Nykyistä ohjelmakautta (rahoituskautta) koskeva Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistaminen saatiin päätökseen vuonna 2013. Vuoden 2013 yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevaan lainsäädäntökokonaisuuteen kuului kaikkiaan seitsemän Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta yhteisen maatalouspolitiikan eri osa-alueilta eli suorista tuista, yhteisistä maataloustuotteiden markkinajärjestelyistä, maaseudun kehittämisestä, horisontaalisista asioista, maatalouden yhteiseen markkinajärjestelyyn liittyvien tiettyjen tukien ja vientituen vahvistamista sekä lukuisa määrä komission delegoituja asetuksia ja komission täytäntöönpanoasetuksia. Nämä mainitut asetukset tulivat sovellettaviksi vuoden 2015 alusta lukien.

Euroopan unionin osarahoittamien ohjelma- ja tukien osalta merkitystä on erityisesti kahdella Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella, eli yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 352/78, (EY) N:o 165/94, (EY) N:o 2799/98, (EY) N:o 814/2000, (EY) N:o 1290/2005 ja (EY) N:o 458/2008 kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1306/2013, jäljempänä horisontaaliasetus ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) tuesta maaseudun kehittämiseen ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1305/2013, jäljempänä maaseutuasetus.

Horisontaaliasetukseen sisältyy säännökset muun muassa maatalousrahastoja — Euroopan maatalouden tukirahasto (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto) — koskevista yleisistä säännöksistä, kuten säännökset rahastojen menoista, maksajavirastosta ja todentamisviranomaisesta, maatilojen neuvontajärjestelmästä, rahastojen varainhoidosta sekä valvontajärjestelmistä ja seuraamuksista.

Horisontaaliasetukseen sisältyy lukuisia valtuussäännöksiä komission oikeudesta antaa horisontaaliasetusta tarkempia säännöksiä joko komission delegoidulla asetuksella tai komission täytäntöönpanoasetuksella. Komissio on antanut horisontaaliasetuksen nojalla muun muassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 soveltamissäännöistä yhden netyn hallinto- ja valvontajärjestelmän, maaseudun kehittämistoimenpiteiden ja täydentävien ehtojen osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 809/2014, jäljempänä *valvonta-asetus*. Valvonta-asetukseen sisältyy tarkemmat säännökset muun muassa yhden netystä hallinto- ja valvontajärjestelmästä, hallinnollisesta ja paikan päällä tehtävästä valvonnasta, valvontamääristä ja valvontakohteiden valinnasta sekä valvonnan sisällöstä.

Maaseutuasetukseen sisältyy maaseudun kehittämisen osalta säännökset niistä toimenpiteistä, joita maaseutuasetuksen mukaan voidaan tukea eli esimerkiksi investoinnit, tiedonvälitys, yhteistyö ja käynnistystuki. Maaseutuasetuksen nojalla jäsenvaltioissa käyttöön otettavat tukijärjestelmät on tullut sisällyttää jäsenvaltioiden maaseudun kehittämisohjelmiin ja Manner-Suomessa käyttöön otetut tukijärjestelmät on sisällytetty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020.

3.3 Laki maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista (27/2014)

Maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista annetussa laissa säädetään Euroopan unionin osaksi tai kokonaan rahoittamissa tai kansallisesti rahoitetuissa ohjelmissa ja ohjelmallisissa maaseudun kehittämistyössä hallinnolta vaadittavista asioista maa- ja metsätalousministeriön toimialalla. Käytännössä lakia on sovellettu ainoastaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 laatimiseen, toteuttamiseen, arviointiin ja seurantaan. Hallinnointilaissa säädetään ohjelmien hyväksymisestä ja muuttamisesta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien sekä paikallisten toimintaryhmien paikallisten kehittämisstrategioiden laadinnasta sekä yhteistoiminnasta. Hallinnointilaissa säädetään viranomaisten ja muiden toimielinten tehtävistä. Näitä viranomaisia ja toimielimiä ovat maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto, välittävä toimielin, hallintoviranomainen, maksajavirasto, todentamisviranomainen, seurantakomitea, maaseutuverkosto ja paikallinen toimintaryhmä. Lisäksi laissa säädetään ohjelmasta tiedottamisesta, tiedonantovelvollisuudesta sekä Euroopan unionin rahoituksesta.

3.4 Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta (28/2014)

Maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annettua lakia sovelletaan sellaisiin maaseudun kehittämiseen myönnettäviin tukiin, jotka rahoitetaan maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista annetun lain 3 § 1 kohdassa tarkoitetun ohjelman mukaisesti Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) tai muista Euroopan unionin varoista yhdessä vastaavien kansallisten varojen kanssa tai kokonaan kansallisista varoista tai Euroopan unionin varoista. Lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa. Laissa säädetään maaseudun yritystoiminnan ja hanketoiminnan tukemisesta sekä toimintaryhmien toimintarahasta.

Lain tavoitteena on, että kansallinen lainsäädäntö ja hallintojärjestelmä tukevat mahdollisimman tehokkaasti EU:n maaseuturahaston ohjelmakauden eli vuosien 2014—2020 Manner-Suo-

men maaseudun kehittämisohjelman toteuttamista siltä osin kuin kysymys on maaseudun yritysten ja hanketoiminnan tukemisesta. Tavoitteena on kestävä kehityksen periaatteita noudattaen monipuolistaa, uudistaa ja lisätä maaseudun elinkeinotoimintaa, parantaa maaseudun yritysten toimintaedellytyksiä ja kehittää niiden kilpailukykyä sekä kehittää maaseutua asuin- ja toimintaympäristönä asukkaiden ja toimijoiden hyvinvoinnin ja toimintamahdollisuuksien parantamiseksi.

Maaseudun yritystoimintaa on tuettu ohjelmakaudella 2014—2020 EU:n ohjelmia koskevan lainsäädännön ja valtiontukisääntöjen rajoissa. Kansallisella lainsäädännöllä on ohjattu varoja kohteisiin, joilla voidaan edistää uusien yritysten syntymistä maaseudulle ja vahvistaa jo toimivia yrityksiä. Tavoitteena on ollut, että tällä tavoin luodaan työpaikkoja ja vähennetään ole-massa olevien työpaikkojen poistumista. Näin lisätään maaseudun elinvoimaisuutta työ- ja asuinpaikkana.

Hanketoiminnalla kehitetään yleisen elinkeinotoiminnan edellytyksiä ja parannetaan maaseutua asuin-, elin- ja toimintaympäristönä. Toimintaryhmien työllä aktivoidaan ennen kaikkea paikallisyhteisöjä. Tutkimustiedon ja uusien maa- ja metsätalouden innovaatioiden käyttöönottoa elinkeinotoiminnassa nopeutetaan edistämällä verkostoitumista.

Ohjelman ja tukijärjestelmän hallinnointiin liittyviä menettelyjä ja niistä aiheutuvia kustannuksia on kevennetty sähköisellä asianhallinnalla sekä käyttämällä myös yksinkertaisia tukien maksumenettelyjä. Tukijärjestelmien ja tuensaajien julkisuutta koskevat vaatimukset on toteutettu avoimuuden varmistavalla tavalla sekä varmistamalla, ettei tästä aiheudu haittaa tuensaajille tai yritystoiminnalle.

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuettava toimenpide edistää yhtä tai useampaa lain tavoitetta. Tuen saaja voi olla yli 18-vuotias luonnollinen henkilö, yksityisoikeudellinen tai julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Tukea voidaan myöntää 1) maatalan toiminnan laajentamiseen maatalouden ulkopuolelle, 2) maaseudulla toimivan muun kuin alkutuotantoa harjoittavan yrityksen toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen, 3) yrityksen tuottavuuden ja tuotteiden laadun parantamiseen sekä toiminnan kansainvälistämiseen, 4) yrityksen toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä tukevaan toimintaan, 5) maaseudun elinvoimaisuutta palvelevan osaamisen ja tiedonvälityksen järjestämiseen, 6) paikallisyhteisön asuin ympäristön parantamiseen, sen asukkaiden yhteisen toiminnan, osallistumisen ja viihtyvyyden edistämiseen sekä muuhun vastaavaan maaseudun ympäristöä ja asukkaiden yleistä hyvinvointia palvelevaan toimintaan, 7) maaseudun saavutettavuuden ja pieninfrastruktuurin kehittämiseen, 8) maaseudun elinkeinotoiminnan edellytysten, monipuolistamisen ja kilpailukyvyn yleiseen kehittämiseen, 9) maatilojen, muiden yritysten, maa- ja metsätalousalan toimijoiden sekä tutkimuslaitosten, neuvontajärjestöjen ja muiden asiantuntijayhteisöjen yhteistoiminnan lisäämiseen, 10) ohjelman tehokkaan toteutuksen ja moitteettoman hallinnoinnin varmistamiseen.

Laissa on säädetty maaseudun yritystuen myöntämisen edellytykset, kehittämishanketuen edellytykset, tuen ehdot sekä tuen hakeminen ja myöntäminen, maksaminen, seurantaan liittyvät seikat sekä tarkastukseen ja takaisinperintään liittyvät asiat.

3.5 Nykytilan arviointi

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmien aluetalous- ja työllisyysvaikutukset –tutkimuksissa (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmien aluetalous- ja työllisyysvaikutukset. MMM:n julkaisuja 2019:16) tarkasteltiin maaseudun kehitystä asumisen, työn ja yrittämisen näkökulmista sekä arvioitiin syntyneitä aluetalous- ja työllisyysvaikutuksia. Lisäksi tarkas-

teltiin maatalouden investointitukien, yritysrahoituksen sekä kehittämishankerahoituksen kohdentumista alueille ja rakennettiin arviointimenetelmä, jota voidaan hyödyntää eri rahoituskausien arvioinneissa. Kehittämishankkeiden sekä yrityksille suunnattu rahoitus on tutkimuksen perusteella tunnistanut ja tasannut alueellisia kehityseroja. Kehittämishankerahoituksella on tuettu paikallista kehittämistä, joka vastaa paikallisiin tarpeisiin ja mahdollisuuksiin. Siten rahoitus on tutkimuksen mukaan kohdentunut eniten tarvitseville. Rahoitusta saaneiden yritysten työpaikkakehitys, taloudellinen tuloksellisuus ja aluetalousvaikutus ovat olleet mittavampia kuin vertailtavien yritysten. Yritysrahoitus on kohdennettu ensi sijassa kasvuyrityksille. Aluetalous- ja työllisyysvaikutukset ovat alueittain erilaisia riippuen kunkin alueen toimialarakenteesta, yritysten iästä, tukitoimenpiteestä sekä sijainnista. Julkisen yritysrahoituksen kerrannaisvaikutus aluetalouden työpaikkoihin on ollut noin 1,51. Tämä korostaa rahoituksen merkitystä myös tukea saamattomien yritysten näkökulmasta, koska myös niihin on syntynyt puolikas työpaikka jokaista yritysrahoituksella tuettua työpaikkaa kohden.

Taulukko 1.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 (sisältäen siirtymäkauden (2021—2022) rahoituksen): rahoitetut hankkeet (EU-osuus, milj. euroa). 31.12.2021.

Toimenpide	Sidottu rahoitus	Maksettu rahoitus	Hankkeiden lukumäärä
1. Koulutus ja tiedonvälitys	33,72	26,89	309
4.2 Tuki maataloustuotteiden jalostukseen, kaupan pitämiseen ja/tai kehittämiseen	39,63	30,25	539
6.2 Yrityksen perustamistuki muuhun kuin maataloustoimintaan maaseutualueilla	6,89	5,12	623
6.4 Tuki investointeihin muun kuin maataloustoiminnan perustamiseksi ja kehittämiseksi	89,60	64,02	2229
7. Maaseudun palveluiden ja kylien kehittäminen	55,72	38,81	439
16. Yhteistyö ja innovaatiot	66,65	45,06	729
19. Leader	152,24	102,33	7201

Suomen kaltaisessa, yhdessä EU:n maaseutumaisimmista maista on tärkeää, että kansallista maaseutupolitiikkaa on rakennettu yli 30 vuoden ajan. Maaseutupolitiikan strategioille, päämäärille ja tavoitteille on vankka perusta ja tarve. EU:n osaksi rahoittama maaseudun kehittäminen sulautuu luontevaksi osaksi laajaa maaseutupolitiikkaa. EU:n, valtion, kuntien ja yksityisellä rahoituksella rahoitetun alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen, elinkeinorakenteen uudistamisen, uusien työpaikkojen ja innovaatioiden aikaansaaminen, hyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen, saatavuuden lisääminen, palveluiden parantaminen ja yhteistyön lisääminen.

Alueellisen ja paikallisen kehittämisen rahoittaminen perustuu alueiden ja ihmisten tarpeisiin. ELY-keskukset ja Leader-ryhmät rahoittavat valintakriteereiden perusteella parhaimmat hankesitykset. Tuki on harkinnanvaraista, eikä kenelläkään ole rahoitukseen subjektiivista oikeutta, eikä se perustu tasajakoon jotakin etukäteen määriteltyä yksikköä kohti. Alueellinen ja paikall-

lisen maaseudun kehittämisen rahoituksen kerrannaisvaikutukset ovat olleet merkittävät ja laajat. Esimerkiksi Leader-ryhmät ovat koonneet yksityistä rahoitusta noin 30 prosenttia kokonaisrahoituksesta ja kunnat rahoittavat Leader-ryhmien julkisesta rahoituskehystä 20 prosenttia. Siten rahoituksen vipuvaikutus on ollut merkittävä julkisen rahoituksen lisäksi.

3.6 Ahvenanmaan maakunnan asema ja suhde Ahvenanmaan itsehallintolakiin

Ahvenanmaa itsehallintolain 18 §:n (Maakunnan lainsäädäntövalta) 15 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maa- ja metsätaloutta, maataloustuotannon ohjaamista; ennen maataloustuotannon ohjaamista koskevaan lainsäädäntötoimeen ryhtymistä on kuitenkin neuvoteltava valtion asianomaisen viranomaisen kanssa. Edelleen Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n (Valtakunnan lainsäädäntövalta) 15 kohdan mukaan valtakunnalla on puolestaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maatalous- ja kalataloustuotteiden hintoja sekä maataloustuotteiden viennin edistämistä. Ahvenanmaan itsehallintolaki on säädetty ennen Suomen liittymistä Euroopan unioniin eikä liittymisen jälkeen ole ollut käytössä maataloustuotteiden hintoja koskevia maataloustuloneuvotteluja.

Euroopan unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan on edellä sanotun mukaisesti siis jaettu valtakunnan ja maakunnan välillä. Jaetun toimivallan pohjalta on kehitetty käytäntöjä siitä, mitkä tukimuodot kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan ja mitkä valtakunnan toimivaltaan. Nykyinen jaettu toimivalta luotiin, kun maatalouspolitiikka oli kansallinen asia. Suomen liittyttyä Euroopan unioniin ja tultua osaksi Euroopan yhteismarkkinoita tämä politiikan alue ei enää ole kansallinen kysymys, vaan Suomea sitoo muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tavoin unionin yhteinen maatalous- ja kalastuspolitiikka. Maataloustuotteiden hinnoista ei siten enää sovita kansallisesti, kuten nykyisessä itsehallintolaissa säädetään.

Ahvenanmaan itsehallintolain säännöksiä on maataloustuotteiden hintoihin liittyen perinteisesti tulkittu niin, että valtakunnan toimivalta käsittää ne tukijärjestelmät, joilla hinnanalennuksia korvataan maataloustuottajille. Näihin tukimuotoihin ei sisälly esimerkiksi tukielementtejä erityisten toimien kustannuksista. Edellä mainitun perusteella valtakunnan toimivaltaan on Euroopan unionin jäsenyyden aikana perinteisesti katsottu kuuluvan ne suorat tuet, jotka ovat kokonaan Euroopan unionin rahoittamia eli rahoitetaan maataloustukirahastosta, sekä valtion talousarviosta rahoitetut, kansallisten tukien lain nojalla myönnettävät kansalliset tuet maataloudelle ja puutarhataloudelle. Maakunnan toimivaltaan on puolestaan katsottu kuuluvan ne maaseudun kehittämiseen liittyvät tukimuodot, jotka rahoitetaan osittain maaseuturahastosta. Ahvenanmaan maakunnalla on tällä hetkellä oma Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämisohjelmansa. Edellä sanotun perusteella maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista annettua lakia ja maaseudun kehittämisen tukemisesta annettua laki ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa.

Tulevan rahoituskauden strategiasuunnitelma kattaa sekä maataloustukirahastosta kokonaan rahoitettavat Euroopan unionin suorat tuet, että maaseuturahastosta osittain rahoitettavat maaseudun kehittämiseen liittyvät tuki- ja korvausjärjestelmät. Suunnitelma-asetuksen mukaan jäsenvaltiolla voi olla vain yksi strategiasuunnitelma. Suunnitelma-asetuksen säännöksistä johtuen Suomen strategiasuunnitelmaan on sisällytetty myös Ahvenanmaan maakuntaa koskevat osiot sekä muun muassa kuvaukset niistä Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista tuki- ja korvausjärjestelmistä, jotka maakunta on päättänyt ottaa käyttöön tulevilla rahoituskaudella. Tämän vuoksi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista annettavaa lakia sovelletaan myös Ahvenanmaan maakunnassa. Sen sijaan maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettava laki ei tule sovellettavaksi Ahvenanmaan maakunnassa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Rahoituskaudella 2023—2027 Suomessa laaditaan yksi yhteisen maatalouspolitiikan strategia-suunnitelma, johon sisältyvät Ahvenanmaan toimet. Aikaisemmilla Euroopan unionin rahoitus-kausilla nämä olivat nimeltään maaseutuohjelmia. Suomessa Euroopan unionin maaseuturahaston varojen käyttö ja yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan strategiasuunnitelman toimeenpano edellyttävät kansallista lainsäädäntöä Euroopan unionin säädösten lisäksi.

Tämä hallituksen esitys sisältää ehdotuksen kahden eri lain kokonaisuudistukseksi. Ensimmäisen kokonaisuuden muodostaa kansallisen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman sekä alueellisten ja paikallisten suunnitelmien ja strategioiden hallinnointia koskeva laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista. Toinen tähän hallituksen esitykseen sisältyvä kokonaisuus muodostuu maaseudun yritys- ja hanketuista, joiden kansallisesta toimeenpanosta säädettäisiin maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavalla lailla. Maatilojen niin sanotut suorat tuet sekä suoriin tukiin kuuluvat luonnonhaittakorvaukset ja ympäristösitoumukset ja –korvaukset, eläinten hyvinvointikorvaus ja korvaus luonnonmukaisesta tuotannosta eivät kuulu tähän kokonaisuuteen, vaan niistä säädetään erikseen.

Tähän hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten sisällön pohjana ja säännösten reunaehdoina on Euroopan unionin lainsäädännön lisäksi valtioneuvoston joulukuussa 2021 komissiolle antaman ja komission 31.8.2022 hyväksymän Suomen strategiasuunnitelman sisältö ja siinä tehdyt linjaukset ja kirjaukset. Jatkossakin tarkemmat säännökset annetaan erityisesti valtioneuvoston asetustasolla. Tämä hallituksen esitykseen ehdotetut lait vastaavat perusrakenteeltaan nykyistä kokonaisuutta.

Laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista

Yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista annetussa laissa, jäljempänä hallinnointilaki, säädettäisiin strategiasuunnitelman valmistelusta, muuttamisesta ja toteuttamisesta sekä Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyistä jäsenvaltion toimielimistä. Näitä toimielimiä, jotka perustuvat suunnitelma-asetukseen ja horisontaaliseen asetukseen ovat hallintoviranomainen, maksajavirasto, toimivaltainen viranomainen, todentamisviranomainen, välittävä toimielin, paikallinen toimintaryhmä, seurantakomitea ja maaseutuverkosto. Lailla säädettäisiin myös paikallisten toimintaryhmien valinnasta. Lain soveltamisala laajenisi nykyiseen lakiin verrattuna vastaten uuden strategiasuunnitelman soveltamisalaa, joka on laajempi kuin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020. Lakiin koottaisiin kaikki keskeiset hallinnointiin liittyvät säännökset.

Nykyinen hallinnointilaki koski myös muita maaseudun kehittämisohjelmia kuin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Käytännössä tällaisia muita kehittämisohjelmia, joihin lakia olisi sovellettu, ei ole kuitenkaan ollut, minkä vuoksi uutta hallinnointilakia sovellettaisiin vain strategiasuunnitelman hallinnointiin.

Teknisen avun myöntämistä jatkettaisiin strategiasuunnitelman toimenpiteiden hallinnoimisen kustannuksiin. Jatkossa teknisestä avusta säädettäisiin kuitenkin kansallisesti hallinnointilaissa. Tarve lain uusimiseen johtuu pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista. Samassa yhteydessä lakia myös selkeytettäisiin kokoamalla samaa viranomasta tai toimielintä koskevat säännökset samaan pykälään, mikä selkeyttäisi erityisesti maa- ja metsätalousministeriön ja Ruokaviraston tehtävien ja vastuiden hahmottamista. Lisäksi lakiin tehtäisiin

tarvittavia päivityksiä muun muassa muuttamalla Maaseutuvirasto säännöksissä Ruokavirastoksi.

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027

Maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavalla lailla toteutetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuella Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toimenpiteitä. Tukijärjestelmissä ja yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toimeenpanossa otettaisiin huomioon Euroopan unionin rahoituskautta 2023—2027 koskeva uusi EU-lainsäädäntö, uudet valtiontukisäännöt ja komission ohjaus.

Lakia sovellettaisiin maaseudun yritystoiminnan tukemiseen. Pääosin tuettaisiin maaseudulla toimivia mikroyrityksiä ja pieniä yrityksiä. Maataloustuotteiden jalostusta harjoittavat yritykset voisivat kuitenkin olla myös keskisuuria yrityksiä. Myös maaseudun hanketoiminnan tukemista jatkettaisiin. Samoin jatkettaisiin maaseudun paikallisen kehittämisen edistämistä paikallisten toimintaryhmien toimintaa tukemalla.

Tuettava toiminta ja toimenpiteet eivät olennaisesti eroaisi voimassa olevasta laista, mutta laissa huomioitaisiin muutokset uudelle rahoituskaudelle. Kehittämishankkeiden uusia teemoja ovat muun muassa älykkäät kylät ja viljelijäryhmien hankkeet. Ympäristö- ja ilmastoteemat korostuvat hankerahoituksessa aikaisempaa enemmän sekä innovaatiot, digitalisaatio, turvallisuuden ja varautumisen edistäminen. Laajakaistarahoitusta kasvaa hieman edelliseen rahoitukseen verrattuna komission ja kansallisten tavoitteiden mukaisesti.

Toimintaryhmien teemahankkeita ei enää olisi, mutta toimintaryhmät voisivat toteuttaa paikallista strategiaansa myös pienhankkeiden avulla. Lisäksi osa yritystukitoimenpiteistä, kuten käynnistystuki maatalouden kokeilutuki mukaan lukien, olisi mahdollista toteuttaa vain osana paikallista strategiaa. Toimintaryhmille myönnettäisiin edelleen toimintarahaa niiden strategioiden toteuttamisesta aiheutuvia menoja varten.

Laki mahdollistaisi Euroopan unionin osa- tai kokonaan rahoittamien tukien lisäksi myös kokonaan kansallisten tukien myöntämisen. Lisäksi lakiin otettaisiin mahdollisuus myöntää yritystukea poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Laista pyritäisiin tekemään selkeämpi tiivistämällä lakia ja selkeyttämällä pykälärakennetta. Samoin hanke- ja yritystukien osalta pyritäisiin samankaltaiseen säädösrakenteeseen. Määritelmien määrää on myös karsittu.

Sähköisten viranomaistietojen laajempaa hyödyntämistä edistettäisiin säätämällä oikeudesta saada Verohallinnolta Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksiä. Jos tuen hakija tai yhtiömuotoisen tuenhakijan vastuuhenkilö on olennaisesti laiminlyönyt julkisoikeudellisia velvoitteitaan, tämä olisi este tuen myöntämiselle.

Tukien maksumenettelyissä hyödynnettäisiin nykyistä enemmän yksinkertaistettuja kustannusmalleja.

Takaisinperintäperusteita selkeytettäisiin. Osa aiemmin Euroopan unionin tasolla säädetyistä asioista kuten pysyvyysajan kulumisen huomioiminen takaisinperintäpäätöksessä, on nyt säädettävä kansallisesti, koska vastaavaa EU-säädöstä ei enää ole.

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003) sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon. Lähtökohtana sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa on, että vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Mahdollisuudesta sähköiseen asiointiin ei näin ollen ole tarvetta säätää erikseen. Jos sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetusta laista ei poiketa, siihen ei tarvitse viitata.

Nyt hallituksen esityksessä on kuitenkin tarkoitus poiketa sähköisestä asioinnista viranomais-toiminnassa annetusta laista siten, että tukien hakeminen sähköisesti säädettäisiin ainoaksi tuen hakemisen vaihtoehdoksi. Tämän vuoksi on välttämätöntä säätää pykälätasolla tukien sähköisestä hakemisesta, koska tältä osin erityissäädöksellä poiketaan peruslähtökohdasta, että sähköinen tukien hakeminen on paperihakemisen lisäksi käytössä oleva mahdollisuus, josta ei ole tarve erikseen säätää. Sen sijaan pykälässä ei olisi erillistä viittausta sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin, jota yleislakina tulee soveltaa sähköiseen asiointiin.

Oikaisuvaatimusmenettely tulisi tukien osalta ensimmäiseksi muutoksenhakukeinoksi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Strategiasuunnitelmassa kuvataan yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen vaikutuksia Suomessa kokonaisuutena sekä tarveanalyysien pohjalta tehtyjä valintoja. Strategiasuunnitelmassa kuvataan myös tarkemmin tähän hallituksen esitykseen sisältyvien toimenpiteiden vaikutuksia. Linkki strategiasuunnitelmaan: <https://mmm.fi/documents/1410837/12210688/Suomen+viimeistely+CAP-suunnitelma+2023-2027.pdf/667bf7ab-8af6-0afa-8c8e-ef5022178292/Suomen+viimeistely+CAP-suunnitelma+2023-2027.pdf?t=1658396108940>

Tärkeä osa yhteisen maatalouspolitiikan suunnitelman toteuttamista on arviointi. Ulkopuolinen arvioitsija on arvioinut ennakkoon jokaisen jäsenmaan suunnitelmaluonnoksen. Jäsenvaltion tulee huomioda mahdollisuuksien mukaan ennakoarvioitsijan suositukset suunnitelmassaan. Suomen suunnitelman ennakoarviointi on julkaistu osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163980>.

Taloudelliset vaikutukset

Lakiesitys koskee maaseudun kehittämisen tukijärjestelmää, joka toteutetaan osaksi EU:n ja osaksi kansallisin varoin. Lisäksi hankkeiden toteutuksessa on yksityistä rahoitusta. Esitys sisältää ELY-keskusten ja toimintaryhmien kautta rahoitettavat yritys- ja kehittämishankkeet sekä yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan strategiasuunnitelman (jäljempänä suunnitelma) sekä suunnitelman toimeenpanossa käytettävän teknisen avun ja toimintaryhmien toimintarahan sekä paikallisten strategioiden valmistelutuen.

Kokonaisuudessaan Suomen suunnitelman julkinen rahoitus rahoituskaudella 2023—2027 on noin 10,1 miljardia euroa. Julkinen rahoitus muodostuu Euroopan maatalouden tukirahaston (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) rahoitusosuuksista ja kansallisesta rahoitusosuudesta. Suunnitelmaan sisältyy Manner-Suomen maaseudun kehittämistoimenpiteisiin kohdennettavaa kansallista lisärahoitusta. Suunnitelmaa toimenpannaan Manner-Suomessa valtiontalouden kehyspäätösten sekä valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Maaseuturahaston kansallinen vastinrahoitus voi sisältää valtion, kuntien tai muiden julkisten tahojen rahoitusta. Manner-Suomen vastinrahoituksesta noin 2 277 miljoonaa euroa on valtion

rahoitusosuutta ja arviolta noin 52 miljoonaa euroa muuta kansallista julkista rahoitusosuutta. Muu kansallinen julkinen rahoitus on pääosin kuntien rahoitusosuutta. Suunnitelmaan sisältyy myös kansallista lisärahoitusta suunnitelman tiettyihin toimenpiteisiin ja sen ulkopuolisiin kansallisiin tukiin.

Teknisellä avulla varmistetaan suunnitelman tehokas ja sujuva toimeenpano koko rahoituskauden ajan, vuoteen 2029 saakka. Pääosa Manner-Suomen teknisestä avusta käytetään suunnitelman toimeenpanoon ELY-keskuksissa, Ruokavirastossa ja maa- ja metsätalousministeriössä tarvittavien henkilöresurssien rahoittamiseen. Teknisestä avusta rahoitetaan myös kansallisen maaseutuverkoston toiminta. Lisäksi teknisellä avulla rahoitetaan suunnitelman seuranta. Seuranta sisältää tarvittavien tietojärjestelmien kehittämistä, arviointia ja viestintää. Suunnitelman Manner-Suomen teknisen avun osuus on yhteensä noin 102 miljoonaa euroa, josta kansallisen maaseutuverkoston osuus on noin 10 miljoonaa euroa. Teknisen avun kokonaismäärä on noin 2,5 prosenttia koko suunnitelman maaseuturahaston rahoituksesta.

Maa- ja metsätalousministeriössä teknistä apua on tarkoitus käyttää enintään 71 henkilötyövuotta vastaaviin palkkausmenoihin suunnitelmaan liittyviin tehtäviin koko rahoituskauden 2023—2027 aikana. Palkkausmenojen lisäksi maa- ja metsätalousministeriössä teknistä apua käytettäisiin arviointiin, seurantaan ja mahdollisiin muihin menoihin.

Ruokavirastossa teknistä apua on tarkoitus käyttää yhteensä korkeintaan 158 henkilötyövuotta vastaaviin palkkausmenoihin. Ruokavirasto käyttää teknistä apua palkkausmenojen lisäksi muun muassa tietojärjestelmien kehittämiseen, viestintään ja koulutukseen.

Maaseutuverkostossa teknistä apua käytettäisiin yhteensä noin 65 henkilötyövuotta vastaaviin palkkausmenoihin. Lisäksi teknistä apua käytettäisiin maaseutuverkostolle suunnitelma-asetuksen 126 artiklassa määriteltyihin tehtäviin, muun muassa suunnitelman viestintään, verkostoitumisen edellytysten vahvistamiseen, koulutukseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen.

ELY-keskuksissa teknistä apua käytettäisiin yhteensä noin 750 henkilötyövuotta vastaaviin palkkausmenoihin. Teknisestä avusta osa jätettäisiin reserviin, josta Ruokavirasto voisi jakaa ELY-keskuksille varoja yhteisiin ja ennakoiduttomiin tarpeisiin rahoituskauden aikana. Henkilöstömenojen lisäksi ELY-keskuksille varataan 4 miljoonaa euroa muihin kuluihin, esimerkiksi viestintään.

Vuonna 2021 ELY-keskukset käyttivät maaseudun kehittämistehtäviin yhteensä 264 henkilötyövuotta toimintamenoilla ja teknisellä avulla. Kirjanpidon perusteella palkka- ja muiden kustannusten määrä oli noin 17,1 miljoonaa euroa.

Suunnitelman rahoituksessa on huomioitu suunnitelma-asetuksessa asetetut vähimmäis- ja enimmäisvaatimukset rahoituksen kohdentamisesta. Leader-toimintaan on käytettävissä noin 5,6 prosenttia maaseuturahaston rahoitusosuutta, mikä ylittää suunnitelma-asetuksen 92 artiklassa säädetyn vähintään 5 prosentin vähimmäismäärän. Maaseuturahaston ympäristö- ja ilmastotoimiin suunnitelma-asetuksen 93 artiklassa edellytetty 35 prosentin vähimmäismäärä ylittyy selvästi ollen hieman yli 57 prosenttia.

Vaikutus valtiontalouteen

Suunnitelmaa toimenpannaan valtiontalouden kehyspäästösten sekä valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa. Suunnitelman rahoitus jakautuu valtion talousarviossa kahdelle poliittikkasektorille: maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous. Alueellinen ja pai-

kallinen maaseudun kehittäminen ehdotetaan budjetoitavan momentille 30.10.64: EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen. Yritys- ja hankerahoitukseen, Leader-toimintaan ja tekniseen apuun käytettävissä oleva julkinen rahoitus rahoituskaudella 2023-2027 on yhteensä noin 867 miljoonaa euroa. Tästä EU:n osuus on 373 miljoonaa euroa, valtion osuus 442 miljoonaa euroa ja muu kansallinen julkinen rahoitus 52 miljoonaa euroa. Yrityshankkeiden julkisen rahoituksen osuus on hieman alle 240 miljoonaa euroa, kehittämishankkeiden 295 miljoonaa euroa ja Leader-toiminnan 230 miljoonaa euroa. Lakiesityksen mukaisia tukia varten valtion talousarvioon otettaisiin vuosittain myöntämisvaltuus esityksen mukaisten tukien myöntämiseen ja määräraha menojen maksamiseen. Maaseuturahaston rahoitusosuus on 43 prosenttia kaikissa maaseudun kehittämisen toimenpiteissä.

Rahoituskaudella 2023—2027 voidaan tehdä rahoituspäätöksiä vuoden 2027 loppuun asti. Vuoden 2027 loppuun mennessä sidottuja menoja voidaan maksaa vuoden 2029 loppuun asti (n+2-sääntö).

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ei ehdoteta olennaisia muutoksia viranomaisten keskinäisiin tehtäviin ja toimivaltoihin maaseudun yritystoiminnan ja hanketoiminnan tukien hallinnoinnissa. Oikaisuvaatimusmenettely tulee muutoksenhaun ensi vaiheeksi, mikä hieman lisää työmäärää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa.

Tukijärjestelmästä kokonaisuutena vastaisi edelleen maa- ja metsätalousministeriö ja toimeenpanojärjestelmästä Ruokavirasto. Tukijärjestelmien toimeenpano eli tuen myöntö, maksaminen, seuranta, valvonta ja takaisinperintä kuuluisivat pääosin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Paikallisten toimintaryhmien toimintarahaa ja valmistelutuen sekä teknisen avun maksaminen olisi keskitetty Ruokavirastoon. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat edelleen hoitaa keskitetysti tiettäviä tehtäviä. Näistä keskitetyistä tehtävistä säädetään erikseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriö toimisi edelleen suunnitelman hallintoviranomaisena, Ruokavirasto maksajavirastona ja todentamisviranomaisena olisi joko viranomainen taikka yksityinen tilintarkastusorganisaatio, joka valittaisiin kilpailuttamalla.

Uuden rahoituskauden käynnistymisellä on merkittäviä vaikutuksia myös Hyrrä-tietojärjestelmään ja sen kehittämiseen. Ruokavirastolle onkin myönnetty erillistä määrärahaa tietojärjestelmien kehittämiseen, jolloin tarvittavat tietojärjestelmämuutokset voidaan toteuttaa Ruokavirastolle talousarvion yhteydessä osoitettavilla määrärahoilla. Tukia haettaisiin pelkästään sähköisesti mahdollisia erityistilanteita lukuun ottamatta. Yritys- ja hankerahoituksessa on tavoitteena lisätä yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttöä eli painopiste on enemmän tuotosten arvioinnissa kuin yksittäisten tositteiden tarkastamisessa. Esimerkiksi toimintaryhmien toimintarahassa otetaan käyttöön uusi toimintaryhmän rahoituskehykseen ja toteutuneisiin maksuihin perustuva prosenttikorvausmenettely (flat rate -menettely), mikä helpottaa erityisesti maksuhakemuksen laatimista toimintaryhmässä sekä maksuhakemuksen käsittelyä Ruokavirastossa. Eri-laisia toimeenpanon prosesseja sähköistetään edelleen ja lisätään viranomaisten järjestelmien tietojen yhteiskäyttöä. Näillä keinoilla sujuvoitetaan toimeenpanoa ja viranomaistoimintaa sekä vähennetään myös tuenhakijan hallinnollista taakkaa.

Maaseutuvaikutusten arviointi

Strategiasuunnitelman rahoituksesta on varattu maaseudun yritysrahoitukseen, yhteistyötoimiin, koulutukseen ja tiedonvälitykseen, Leader –toimenpiteisiin sekä näihin liittyviin investointeihin sekä laajakaistainvestointeihin (maaseudun kehittämishankkeet ja yritysrahoitus sekä Leader) noin 8 prosenttia. EU-osarahoitteinen maaseudun kehittäminen on ohjelmallista ja suunnitelmallista kehittämistä, joka perustuu kunkin alueen vahvuuksiin ja kehittämistarpeisiin alueiden omista lähtökohdista käsin. Alueellisen yritys- ja hankerahoituksen sekä paikallisen Leader-toiminnan tarkoituksena on monipuolistaa maaseudun elinkeinoja ja parantaa maaseudun asukkaiden elämänlaatua ja heidän kokemaansa hyvinvointia. Alueellinen ja paikallinen rahoitus on harkinnanvaraista.

Lakiesitys on ensimmäinen, jonka arvioinnissa on hyödynnetty uuden maaseutuvaikutusten arviointiohjeen (Säädösehdotusten maaseutuvaikutusten arviointi: Maaseutuvaikutusten arviointiohje lainvalmistelijoille, Maa- ja metsätalousministeriö, 2022:17) tarkistuslistaa, minkä ohella arvioinnissa on hyödynnetty yhteisen maatalouspolitiikan aikaisempiin rahoituskausiin liittyviä arviointitutkimuksia. Maaseutuvaikutustenarvioinnin tekemisessä hyödynnettiin asiantuntijapaneelia, joka kokoontui 13.5.2022.

Suunnitelma on rahoituskaudella 2023—2027 keskeinen väline Suomen maaseutualueiden kehittämisessä, painottaen harvaan asuttua ja ydinmaaseutua. Lakiesityksen mukaiset, suunnitelmassa maaseudun kehittämiseen osoitetuilla varoilla rahoitettavat toimenpiteet, vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti maaseutualueiden elinvoimaan ja hyvinvointiin. Kokonaisuutena arvioiden toimenpiteillä on huomattavan myönteisiä maaseutuvaikutuksia.

Lakiesitys vaikuttaa myönteisesti maaseudun väestörakenteeseen, asumiseen ja palveluihin sekä osaamiseen ja työllistymiseen. Osa vaikutuksista on välillisiä, ja niitä arvioitaessa tulee ottaa huomioon lakisääteisten peruspalvelujen merkitys maaseutualueiden sosioekonomisen rakenteen kannalta. Harkinnanvaraiseen rahoitukseen perustuvien kehittämishankkeiden mahdollistamat kokeilut ja uudet ratkaisut ovat omiaan parantamaan ja täydentämään lakisääteisiä palveluita maaseudun erityistarpeet huomioivalla tavalla. Lakiehdotus vaikuttaa myönteisesti osamisen vahvistamiseen ja työllistymisen mahdollisuuksiin.

Lakiesitys vahvistaa elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä maaseutualueilla. Erityisen merkittävä myönteinen vaikutus on yritysrahoituksen välineillä. Aikaisempia ohjelmakausia koskevien arviointien perusteella alueellinen ja paikallinen maaseudun kehittäminen on tuloksellista, osuvaa ja niillä on merkittäviä aluetalous- ja työllisyysvaikutuksia. Monipuolinen maaseutuohjelman kehittämishankkeiden rahoitus ja yritysrahoitus ovat tunnistanee ja tasanneet Suomessa erilaisten maaseutualueiden alueellisia kehityseroja (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmien aluetalous- ja työllisyysvaikutukset. Maa- ja metsätalousministeriö 16/2019).

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen (Leader-toiminta) yhtenä tavoitteena on osallistumisen vahvistaminen. Lakiesitys ottaa huomioon kansalaisyhteiskunnan keskeisen merkityksen maaseudun yhteisöille ja tukee siten demokratiaa ja osallisuutta maaseutualueilla. Alueiden omiin lähtökohtiin perustuvan maaseudun kehittämisen vaikutuksia yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen pääomaan on tarkoituksenmukaista arvioida yksityiskohtaisemmin alueellisella ja paikallisella tasolla. Kansalaistoiminnan ja monipuolistuvan elinkeinotoiminnan tuki vahvistavat myös maaseutualueiden huoltovarmuutta.

Ympäristö- ja ilmastovaikutukset

Suunnitelma-asetuksen perusteella maaseudun kehittämistoimiin osoitetusta maaseuturahasto-osuudesta vähintään 35 prosenttia tulee kohdistaa ympäristö- ja ilmastotoimiin. Yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan strategiasuunnitelma-asetuksen mukaan vähimmäisprosentti laskeetaan huomioimalla toimenpiteiden rahoituksesta osuudet, jotka kohdentuvat suunnitelmassa edellä mainitun asetuksen mukaisiin ympäristöön ja ilmastoon liittyviin erityistavoitteisiin. Suunnitelmassa näitä toimenpiteitä ovat ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto sekä ympäristöön ja ilmastoon kohdistuvat investoinnit ja kehittämishankkeet. Lisäksi vähimmäisosuuteen huomioidaan suunnitelman eläinten hyvinvointikorvauksiin suunniteltu rahoitus sekä 50 prosenttia luonnonhaittakorvauksiin osoitetusta rahoituksesta. Yhteensä Manner-Suomen suunnitellusta rahoitussuunnitelmasta ympäristö- ja ilmastotoimiin kohdistuisi rahoituksesta hieman yli 57 prosenttia.

Maaseudun kehittämistukilain soveltamisalaan kuuluvista toimista ympäristöön ja ilmastoon kohdistuvia investointeja ja kehittämishankkeita on erityisesti seuraavissa toimenpiteissä: uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investoinnit, yleishyödylliset investoinnit ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, yleishyödylliset investoinnit luonnonvarojen kestäväan hoitoon sekä yleishyödylliset investoinnit luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Lisäksi yhteistyötoimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen sekä yhteistyötoimet luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja hoitoon edesauttavat ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista. Edellä kuvattuihin toimenpiteisiin on suunniteltu käytettävän rahoitusta 71 miljoonaa euroa rahoituskaudella. Tämä on 13 prosenttia ELY-keskusten yritys- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta.

Lakiehdotuksen pohjalla olevasta yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevasta suunnitelmasta tehtiin SOVA-lain (Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005) mukainen arviointi, jonka mukaan suurin osa lain kohteena olevista toimenpiteistä arvioitiin vaikuttavan eri ympäristövaikutuksiin myönteisesti. Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan ja kaupunkikuvaan arvioitiin olevan neutraali. (CAP-strategiasuunnitelman ennakoarviointi, liite 3 <https://mmm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-366-177-6>).

Lakiehdotuksen toimenpiteiden tarkoituksena on hyödyntää kokonaiskestävästi maaseudun uusiutuvia luonnonvaroja suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Kokonaiskestävyydellä tarkoitetaan ekologisen, kulttuurisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestäväan kehityksen huomioon ottamista. Toimenpiteiden avulla toteutetaan osaltaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita edistämällä vihreää siirtymää ja digitalisaatiota. Suunnitelmasta rahoitetaan muun muassa uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investointeja sekä yhteistyötä ja yleishyödyllisiä investointeja vihreän siirtymän vahvistamiseksi. Maaseuturahaston laajakaistainvestointien tavoitteena on Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti saada 100 prosenttia maaseutuväestöstä nopean laajakaistan piiriin. Maaseuturahaston toimenpiteillä parannetaan maaseutualueiden digitaalista saavutettavuutta ja tuetaan siten muun muassa monipaikkaista asumista ja paikkariippumatonta työskentelyä.

Maaseudun yritysrahoituksella edistetään ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista sekä ympäristön tilan parantamista tukemalla esimerkiksi uuden teknologian käyttöön ottamista, kannustamalla energia- ja ravinnetehokkaiden prosessien ja ravinteiden kierrätystä edistävien toimintatapojen käyttöön ottamista, kehittämistä ja innovointia sekä lisäämällä yrityksissä tietoa. Yritysrahoituksen energiainvestoinneilla arvioidaan lisättävän uusiutuvan energian tuotantokapasiteettia 50 megawatilla vuoteen 2027 mennessä.

Keskeisenä tavoitteena on kokonaiskestävää biotaloutta edistävän yritystoiminnan tukeminen. Biotalous on uusiutuvien luonnonvarojen kokonaiskestävää hyödyntämistä. Siihen kuuluvat biomassojen tuottaminen ja jalostaminen erilaisiksi tuotteiksi hyödyntäen myös erilaisia sivuvirtoja sekä prosesseissa syntyviä erilaisia energiavirtoja. Tämä sisältää maatalouden, metsätalouden (ja kalatalouden), niiden raaka-aineiden prosessoinnin, prosesseissa syntyvien erilaisten sivuvirtojen hyödyntämisen ja tuotteet sekä tuotteiden markkinoinnin. Biotalous kehittämisellä pyritään vähentämään riippuvuutta uusiutumattomista luonnonvaroista sekä edistämään kestävä kehitystä ja kiertotaloutta. Suomessa biotalous liikevaihdosta valtaosa tulee metsätaloudesta ja –teollisuudesta sekä maatalous- ja elintarvikesektorilta.

Myös luonnontuoteala on osa biotaloutta. Luonnontuotealan yritykset hyödyntävät metsistä ja muualta luonnosta kerättäviä syötäviä marjoja, sieniä ja mahlia sekä kasveja, joita voidaan käyttää ruokana, yrtteinä ja rohtoina. Luonnon keruutuotteita hyödyntävät lisäksi hyvinvointi- ja kosmetiikka-ala. Luonnontuotealaa koskevilla hankkeilla edistetään osaltaan myönteisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia hyödyntämällä lähellä olevia raaka-aineita kokonaiskestävästi.

Suunnitelman toimenpiteillä edistetään hajautetun uusiutuvista energialähteistä kokonaiskestävästi tuotetun energian ja biopolttoaineiden käytön lisäämistä. Tällä vahvistetaan maaseutualueiden energiaomavaraisuutta ja energian saannin varmuutta lisäämällä uusiutuvan energian tuotantokapasiteettia ja samalla vähentämällä riippuvuutta fossiilisista energialähteistä. Suomen uusiutuvan energian käytön osuus on EU-maiden toiseksi suurin (Findikaattori 2019). Uusiutuvia energialähteitä ovat puupolttoaineet, muut kasvi- ja eläinperäiset polttoaineet, biokaasu, kierrätys- ja jättepolttoaineiden biotuholaustuotokset, vesivoima, tuulivoima, aurinkoenergia ja maalämpö. Suomessa suurin osuus uusiutuvasta energiasta on bioenergia eli erilaisista biomassoista tuotettua energiaa. Vuonna 2019 sen osuus uusiutuvasta energiasta oli 82 %. Merkittävien bioenergian lähde on puupohjainen energia eli puupolttoaineet. Suomessa puupohjainen energia pohjautuu erityisesti metsäteollisuuden ja metsänhoidon sivuvirtoihin. Myös kotieläintuotannon lanta ja muut maatalouden orgaaniset sivuvirrat voidaan hyödyntää energiaksi esimerkiksi kaattamalla se biokaasuksi. Bioenergiaa voidaan tuottaa useista eri biomassoista ja lukuisilla eri tekniikoilla.

Kiertotalouden keskeisenä tavoitteena on säästää luonnonvaroja ja hyödyntää materiaalit tehokkaasti ja kestävästi. Suunnitelmalla rahoitettavat uusiutuvat energiaratkaisut ja kestävä yritystoiminta ovat kannattavaa liiketoimintaa ja tuottavaa sijoitustoimintaa. Tulevaisuudessa energijärjestelmät koostuvat erilaisista ratkaisuista. Siksi on tärkeää kehittää energiantuotannon mahdollisuuksia erilaisista raaka-aineista ja erilaisilla tuotantotavoilla, jolloin energiantuotanto on entistä monimuotoisempaa, ravinteiden hukkaa välttävää sekä kierrätystä edistävää. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön lisääminen sekä bio- ja kiertotalouteen perustuvan yritystoiminnan edistäminen maaseutualueilla parantaa osaltaan myönteisten ilmasto-, ympäristö- ja monimuotoisuusvaikutusten saavuttamista.

Erilaisten kehittämishankkeiden ja yleishyödyllisten investointien avulla voidaan toteuttaa ympäristön hyvää tilaa parantavia yhteisöllisiä hankkeita. Näillä voidaan parantaa maaseudun energia- ja resurssitehokkuutta sekä tehostaa luonnonvarojen hoitoa ja edistää uusien kestävien ratkaisujen löytymistä. Uusimmalla teknologialla ja kiertotalouden ratkaisuilla lisätään hiilineutraalisuutta ja hankitaan ratkaisuja hiilen sidonnan tehostamiseen, ravinteiden tehokkaaseen käyttöön ja kierrättämiseen sekä riskienhallintaan sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä. Toimenpiteillä voidaan edistää ilmastoratkaisuihin liittyvien uusien innovaatioiden tarvitsemien koneiden ja laitteiden yhteiskäyttöä sekä tukea jakamis- ja kiertotaloutta edistäviä investointeja. Erilaisilla investointihankkeilla voidaan parantaa vesien tilaa, vahvistaa yhteistyötä ja verkostoitumista vesienhoidossa, kehittää ja pilotoida uusia menetelmiä, työkaluja ja toimintatapoja pienten ve-

sialueiden, rakennettujen vesiensuojelukosteikkojen ja muiden alueiden sekä maaperän hoidossa ja kunnostamisessa. Hankkeilla voidaan tukea toimia, joilla parannetaan maaseudun maisemanhoitoa, kylämaisemien ja luonnon monimuotoisuutta sekä kehittää luonnon tarjoamia palveluita. Esimerkiksi erilaisilla yhteistyötoimenpiteillä voidaan lisätä ilmastomuutokseen liittyvää asiantuntemusta, riskien ja sopeutumistarpeiden tunnistamista, edistää vähähiilisyyttä. Erilaisia kokeiluja voidaan hyödyntää uusien tuotteiden, palveluiden ja menetelmien kehittämisessä. Toimilla edistetään ekologisuutta ja kestävyyttä.

Yritysvaikutukset

Maaseudun säilyttäminen elinvoimaisena ja houkuttelevana asuinpaikkana edellyttää liiketoiminnan uudistamista, monipuolistamista ja uusien yritysten perustamista. Tämä tarkoittaa maaseudun elinkeinojen ja yrittäjyyden merkityksen kasvamista sekä uusien työpaikkojen syntymistä maaseutualueille. Ehdotetun lain mukaisella maaseudun yritysrahoituksella kehitettäisiin maaseutualueiden elinkeinorakennetta monipuolisemmaksi maa-, metsä- ja kalatalouden ulkopuolisille toimialoille. Lisäksi edistettäisiin maatalouden yhteydessä harjoitettavaa muuta yritystoimintaa, joka on monille viljelijöille välttämätön lisätulonlähde. Yritysrahoitus edistäisi maaseutualueiden taloudellista kasvua ja kokonaiskestävää kehitystä ottaen huomioon kestävän kehityksen eri osa-alueet.

Maaseudun kehittämisen alue- ja työllisyysvaikutuksia tarkastelleen Luonnonvarakeskuksen tutkimuksen (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmien aluetalous- ja työllisyysvaikutukset. Maa- ja metsätalousministeriö 16/2019) mukaan maaseudun monipuolinen yritysrahoitus on kohdennettu Suomessa onnistuneesti: tukea saaneiden yritysten työpaikkakehitys, taloudellinen tuloksellisuus ja aluetalousvaikutus olivat mittavampia kuin tutkimuksessa vertailtujen muiden yritysten.

Toteuttamisvaihtoehdot

Kaikissa EU:n jäsenmaissa toteutetaan Euroopan unionin yhteistä maatalouspolitiikkaa ja sitä koskevat päätökset tehdään EU:n tasolla. Yhteinen maatalouspolitiikka kattaa maatalouden lisäksi maaseudun kehittämisen eli maa- ja metsätalouden alkutuotannon sekä kalatalouden ulkopuoliset toimialat, joilla maaseutuyritykset toimivat. Maaseutuyritysten kehittämistoimenpiteet on tunnistettu strategiasuunnitelman ennakkovalmistelussa tarpeellisiksi. Toteuttamisvaihtoehdot rajoittuvat suunnitelma-asetuksessa annettuihin toimenpiteisiin.

Maaseutuyrityksille suunnataan tukea myös toimintaryhmien kautta. Leader-toimintatapa on pakollinen kaikille jäsenmaille. Suunnitelma-asetus määrittää myös sen, että maatalouden ulkopuolisen yritystoiminnan käynnistämistä koskeva tuki on mahdollinen ainoastaan paikallisten strategioiden kautta eli toimintaryhmien kautta.

Mikäli maaseutuyrityksille suunnattuja toimenpiteitä ei otettaisi suunnitelmassa käyttöön, jäisivät maaseutuyritykset osittain tai kokonaan muiden tukijärjestelmien ulkopuolelle johtuen muissa tukijärjestelmissä tuensaajille asetetuista arviointiperusteista, kuten vaatimuksista, joiden mukaan yrityksen tulisi olla yhtiömuotoinen, kansainvälistyvä ja työllistää tietty määrä henkilöitä. Investointeja ja kehittämistoimia jäisi todennäköisesti toteuttamatta kokonaan. Tuella varmistetaan, että maaseutuyritykset voivat pysyä kehityksessä mukana.

Suunnitelma mahdollistaa sellaisen yritysrahoituksen saatavuuden, joka soveltuu maaseutuyritysten tarpeisiin ja erilaisiin yritystoiminnan vaiheisiin. Suunnitelman toimet ovat pienipiirteisempiä mahdollistaen maaseutualueiden resurssien paremman hyödyntämisen ja toimien koh-

dentamisen erilaisiin paikallisiin ja alueellisiin tilanteisiin soveltuviksi. Tuki kannustaa yrityksiä tarttumaan kehittämismahdollisuuksiin ja vaikuttaa myönteisesti yritystoiminnan edellytysten parantumiseen ja monipuolistaa maaseutualueiden elinkeinorakennetta.

Useimmat paikallisista ja alueellisista lähtökohdista käsin toimivat maaseutuyritykset eivät kaikilta osin täytä muiden tukijärjestelmien arviointiperusteita tuen saamiseksi. Muut tukijärjestelmät sekä asiantuntija- ja rahoituspalvelut eivät näin ollen vastaa tyydyttävällä tavalla maaseutuyritysten tarpeita. Toisaalta tämä osoittaa, että maaseutuyrityksille suunnatuilla EU:n osarahoittamilla toimenpiteillä on oma tehtävänsä ja ne on sovitettu yhteen muiden tukijärjestelmien kanssa.

Tuki myönnettäisiin avustuksena, jonka on arvioitu parhaiten soveltuvan tuen kohderyhmänä oleville yrityksille ja olevan tehokkain avustusmuoto. Yritysten mahdollisuudet edistää esimerkiksi tuotekehitystä lainarahoituksella olisivat vähäiset. Investoinneissa yrityksillä on mahdollisuuksia yhdistää tukeen markkinalähtöistä rahoitusta ja tarjolla olevia rahoitusvälineitä.

Kohderyhmät

Yrittäjyyden rakenne on muuttunut maaseutualueilla merkittävästi. EU-jäsenyyden alussa vuonna 1995 Suomessa oli noin 100 000 maatilaa, mutta vuonna 2020 maa- ja puutarhataloutta harjoittavia tiloja oli enää tästä alle puolet, noin 45 600 kappaletta (Luonnonvarakeskus). Lähes kolmannes tiloista harjoittaa maatalouden ohessa muuta yritystoimintaa. Maatilojen lukumäärän vähenemisen myötä maatalouden ulkopuolisten yritysten merkitys maaseudun taloudelliselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille on kasvanut.

Ehdotetun lain kohderyhmänä olisivat Manner-Suomen maaseutualueilla toimivat kokoluokaltaan pienet- ja keskisuuret yritykset, joille voitaisiin myöntää EU:n maaseuturahaston osarahoittamaa yritysrahoitusta vuosina 2023—2027. Toimet eivät kohdistuisi tätä suurempiin yrityksiin. Pk-yritysten ja suurten yritysten raja kulkee 250 työntekijän ja 50 miljoonaa euron liikevaihdon kohdalla. Lisäksi kohderyhmänä olisivat maatilat, jotka harjoittavat maatalouden yhteydessä muuta yritystoimintaa. Maaseutualueilla yritysrahoituksen painopisteenä olisivat ydin- ja harvaan asutut maaseutualueet.

Manner-Suomen maaseutualueilla toimii 78 760 yritystä (Tilastokeskus, 2019), mikä on lähes 30 prosenttia Manner-Suomen yrityskannasta. Ehdotetun lain vaikutukset kohdistuisivat pienten ja keskisuurten yritysten kokoluokassa pääsääntöisesti mikroyrityksiin ja pieniin yrityksiin. Maaseutualuiden yrityksistä 94 prosenttia lukeutuu mikroyritysten kokoluokkaan. Maaseutualuiden yritykset ovat tyypillisesti hyvin pieniä. Mikroyritysten kokoluokassa valtaosa yrityksistä työllistää 0—4 työntekijää. Pienten yritysten osuus maaseutualueiden yrityksistä on vain viisi prosenttia kaikista maaseutualueiden yrityksistä.

Keskisuurten yritysten joukosta ehdotetun lain vaikutukset kohdistuisivat ainoastaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 42 artiklan soveltamisalaan kuuluvia maataloustuotteita jalostaviin keskiuuriin yrityksiin. Maataloustuotteita jalostavia yrityksiä ei tueta muista tukijärjestelmistä. Uudistuva ja Osaava Suomi 2021—2027 -ohjelmasta Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varoista myönnettävästä yrityksen kehittämisavustuksesta säädetään laissa valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 (758/2021). Lain 6 §:n mukaan avustusta ei myönnetä kala-, maa- eikä metsätalouden alkutuotannon harjoittamiseen. Avustusta ei myönnetä myöskään maataloustuotteiden jalostukseen ja kaupan pitämiseen.

Maaseudun yritysrahoitus kohdistuu yrityksiin, jotka toimivat paikallisesti tai alueellisesti. Monet yritykset toimivat ensin kotimarkkinoilla ja suuntautuvat myöhemmin kansainvälisille markkinoille asti. Kansainvälistyminen ei kuitenkaan ole tuen saamisen edellytyksenä. Kasvun lähteitä hakevat pienet yritykset toimivat usein yrittäjävetoisesti. Niiden toiminnassa korostuu liiketoimintalähtöisyys ja toiminnan käytännönläheinen kehittäminen sekä kokeilut tiede- ja teknologia- ja tutkimuslähtöisyyden sijaan tai sen rinnalla. Aluetasolla käytännön sovellukset voivat olla kokemukseen perustuvan käytännönläheisen kehittämisen ja tiedevetoisen innovoinnin mallien yhdistelmiä.

Yritysrahoituksen kohderyhmät olisivat pääsääntöisesti samat kuin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa 2014—2020. Jatkossa tuensaajien joukkoa jaettaisiin kuitenkin siten, että myönnettäessä tukea Leader-ryhmän kautta olisi mahdollista tukea mikroyritysten kokoluokassa enintään viisi henkilöä työllistäviä yrityksiä. Lisäksi Leader-ryhmien kautta voitaisiin edistää osa-aikaisesti tai kokoaikaisesti harjoitettavaa yritystoimintaa ja sen kehittämistä sekä yritystoiminnan käynnistämistä erilaisissa tilanteissa, joita aloittavilla yrittäjillä on.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voisivat myöntää yritysrahoitusta kokoaikaiseen yritystoimintaan mikro-, pien- ja keskisuurille yrityksille investointeihin ja kehittämiseen sekä maataloille, jotka käynnistävät maatalouden ulkopuolista yritystoimintaa. Yritystoimintaa edistävät toimet kohdistuisivat monipuolisesti eri toimialoille, joista maaseutualueilla tyypillisimpiä ovat elintarvikkeiden jalostus, matkailu, uusiutuvan energian tuotanto sekä teknologiateollisuus.

Tavoitteena on selkeyttää Leader-ryhmien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten rooleja siten, että kummallakin taholla on maaseudun yritysrahoituksessa omat tehtävänsä.

Innovaatiovaikutukset

Suunnitelma-asetus määrittelee tuettavat toimenpiteet. Maaseudun kehittämistä voidaan edistää investoinneilla, maaseudun yritystoiminnan käynnistämällä, yhteistyöllä sekä tietämyksen vaihdon ja tiedon levittäminen avulla. Innovaatiotyypin kehittämistoiminnan tukemiseen soveltuvat aineettomat investoinnit, kuten esimerkiksi patenttien, tavaramerkkien, tekijänoikeuksien, käyttöilupien ja tietokoneohjelmien hankkiminen. Hankkimisella ei tässä tarkoiteta esimerkiksi sitä, että yritys tuotekehityksen ja tutkimuksen avulla keksii uuden ratkaisun, jonka se suojaa patentilla niin, että muut eivät saa ilman patentinhaltijan lupaa hyödyntää keksintöä.

Tietämyksen vaihdon ja tiedon levittäminen sisältää yrityksen kehittämistuen, joka soveltuu tuotteiden, palveluiden ja markkinoinnin kehittämiseen sekä uusien menetelmien ja toimintatapojen käyttöönottamiseen ja yrityksen ulkopuolisen asiantuntemuksen hankkimiseen. Yhteistyön avulla voidaan tukea verkostomaisia toimintatapoja, jonka yritykset toteuttavat yhdessä. Yritystoiminnan käynnistämällä puolestaan edistetään yrittäjyyttä ja uusien yritysten syntymistä maaseutualueille.

Suunnitelma-asetus ja sitä koskeva muu EU:n lainsäädäntö muodostaa vahvan oikeudellisen kehikon, jonka puitteissa jäsenmailla on mahdollista suunnitella tukijärjestelmiä. Maaseudun kehittämisen tukimuotojen valikoima näyttäytyy investointipainotteisena. Tähän vaikuttaa osaltaan Maailman kauppajärjestön (WTO) maataloussopimus, jonka mukaisia suunnitelma-asetuksen perusteella myönnettävien tukien tulee olla. Maataloussopimus rajaa tiettyjä kustannuksia, jotka liittyvät ohjelmiin ja tarjoavat palveluja tai etuja maataloudelle tai maaseutuyhteisölle.

Strategiasuunnitelmasta tuetaan myös maaseudun kehittämishankkeita, joilla pyritään parantamaan maaseudun toimintaympäristöä niin yrittäjien kuin asukkaiden näkökulmasta. Kehittämishankkeiden tavoitteena on tuottaa uusia ratkaisuja, uudistaa maaseudun elinkeinoja, lisätä osaamista ja yhteistyötä sekä kehittää maaseutua asuin ympäristönä. Hankkeita voidaan toteuttaa paikallisesti, alueellisesti, alueiden välisinä, valtakunnallisina tai osittain myös kansainvälisinä.

Maaseudun elinvoimaisuutta lisätään erilaisin yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä vahvistavin ja infrastruktuuria parantavin hankkein. Maaseudulla palvelut ja niiden saavutettavuus vaativat paljon työtä, yhteistyötä ja innovaatioita. Laajakaistayhteyksiä parantamalla lisätään maaseudun yrittäjien toimintamahdollisuuksia ja maaseudun asukkaiden elämänlaatua. Vapaa-aikaan liittyvillä toimilla ja kulttuurihankkeilla lisätään muun muassa nuorten toimintamahdollisuuksia ja aktiivisuutta. Myös ikääntyvien palveluihin ja elämänlaatuun ja maahanmuuttajien kotouttamiseen maaseudulle voidaan hakea ratkaisuja hanketoimien avulla. Kehittämishankkeet edistävät muun muassa digitalisaation hyödyntämistä palvelujen ja uusien ratkaisujen käyttöön otossa.

Maaseudun yrittäjien osaamista ja yhteistyötä lisätään erilaisin koulutus- ja elinkeinojen kehittämistoimin. Tarkoituksena on lisätä toimijoiden yhteistyötä yli toimialojen, rikkoa raja-aitoja, luoda uutta ja vahvistaa maaseudun palveluja ja yritystoiminnan kilpailukykyä. Maaseudun elinkeinoja uudistavissa hankkeissa toimialaa ei ole rajoitettu, mutta hankkeessa tulee olla aina vähintään kaksi aktiivista yritystä.

Kehittämishankkeen tavoitteena voi olla yritysten toiminnan, tuotteiden, teknologian tai prosessien kehitys ja niihin liittyvän osaamisen lisääminen. Tavoitteena on edistää myös lähiruokaa ja tuottajien yhteistyötä toimialallaan. Erityisesti pyritään tukemaan uusien biotalouden yritysten kehitystä.

Myös maaseudun yrittäjien ja asukkaiden ympäristöosaamista ja energiatehokkuuteen liittyvää tietoa pyritään lisäämään. Ilmastonmuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen vaativat myös osaamista ja tietoa. Samalla kehitetään niihin liittyviä innovaatioita. Kaikkiaan kehittämishankkeilla pystytään reagoimaan nopeasti uusiin tilanteisiin ja löytämään ratkaisuja maaseudun tarpeisiin.

Maaseudun innovaatioryhmien eli EIP-ryhmien (EIP = European Innovation Partnership) tavoitteena on ratkaista etukäteen tunnistettu, alkutuotantoon liittyvä ongelma, mistä saattaa syntyä uusi innovaatio tai toimintamalli. EIP-hankkeessa kehitettävä ratkaisu perustuu alkutuotantoyritysten tarpeisiin ja liittyy maatalouden tai metsätalouden uudistamiseen tai biotalouden edistämiseen.

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuusvaikutukset

Suomen yhteisen maatalouspolitiikan suunnitelman valmistelussa ja sen toimeenpanoa koskevan lainsäädännön valmistelussa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti on otettu huomioon Suomen perustuslain vaatimukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisestä. Naisen ja miesten välinen tasa-arvo on myös Euroopan unionin keskeinen periaate, jota edistetään osaltaan yhteisen maatalouspolitiikan toimilla.

Alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämistoimenpiteiden valmistelussa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvelvoitteet huomioidaan läpileikkaavasti. Yritys- ja hanketukia voi kuka tahansa tukikelpoisuus edellytykset täyttävä hakea riippumatta sukupuolesta, iästä, terveydentilasta, uskonnosta, etnisestä taustasta tai vastaavista yhdenvertaisuuteen liittyvistä seikoista. Yritys- ja

hanketukien valmisteluun on osallistunut laajasti eri sukupuolta olevia, eri ikäisiä ja eri puolelta Suomea olevia maaseudun kehittämisestä kiinnostuneita. Näiden toimenpiteiden valmistelussa järjestettiin esimerkiksi Älykkäät maaseudut –kiertue, joka kokosi yli 2 000 osallistujaa kaikilla 15 ELY-keskusalueilla vuosina 2020—2021.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Maaseudun paikalliskeskuksissa asuvista 50—64-vuotiaista enemmistö on sen sijaan naisia. (Maaseutukatsaus 2017.). Maaseutualueiden haaste on, että erityisesti nuoret ja naiset muuttavat maaseutualueilta pois koulutuksen ja työn perässä. Maaseutualueiden tulevaisuuden kannalta on tärkeää saada heidät tai osa heistä palaamaan maaseudulle. Tätä varten maaseudulla tulee olla työ- ja harrastusmahdollisuuksia, palveluita ja hyvä saavutettavuus, joita voidaan parantaa ja vahvistaa maaseudun kehittämistoimenpiteiden avulla.

Lain nojalla toteutetaan osana yhteisen maatalouspolitiikan suunnitelmaa alueellista ja paikallista maaseudun kehittämistä. Leader-toimintatavan yhtenä tavoitteena on lisätä osallistumista paikalliseen toimintaan. Kun tuen avulla luodaan mahdollisuuksia osallistumiseen, toiminnalla vahvistetaan samalla tasa-arvon lisääntymistä edistettäessä työn ja yrittäjyyden kehittämistä sekä rahoitettaessa elämänlaatua ja hyvinvointia tukevia hankkeita. Hankkeiden työn tuloksena pystytään lisäämään myös arjen turvallisuutta, tukemaan maaseudun ikääntyvän väestön kotona asumista ja parantamaan heidän elämänlaatuaan esimerkiksi erilaisten yhteisöllisyyttä lisäävien toimien avulla.

Eri ikäryhmien asemaan voidaan vaikuttaa hanketoiminnassa siten, että kiinnitetään huomiota muun muassa nuorten asemaan maaseudulla. Hanketoiminnalla voidaan tukea kokeiluja ja toimenpiteitä, joilla parannetaan erityisesti nuorten harrastus-, osallistumis- ja elinkeinomahdollisuuksia. ELY-keskusten sekä Leader-ryhmien verkosto mahdollistaa käytännössä myös sen, että pystytään kiinnittämään erityistä huomiota muun muassa kauempana keskuksista asuvien ja ikääntyneiden mahdollisuuksiin osallistua ja hyödyntää hanketoiminnan mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja työmahdollisuuksien parantamiseksi. Seurannassa kerätään rahoituskauden tulokset ja arvioinneissa tarkastellaan vaikutuksia myös tästä näkökulmasta.

Suunnitelmalla toimeenpannaan myös alueellisen kehittämisen koheesiota vahvistamalla erilaisten maaseutualueiden elinvoimaisuutta sekä vähentämällä alueiden kehityseroja. Tämä vahvistaa osaltaan eri alueilla asuvien yhdenvertaisuutta. Alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämistoimenpiteiden rahoituksen osoittamisessa painotetaan erityisesti harvaan asuttua ja ydinmaaseutua.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmisteluvaiheessa on käyty läpi muita mahdollisia toteuttamisvaihtoehtoja. Suoraan sovellettavat Euroopan unionin säädökset luovat peruspohjan. Kansalliset säädökset ovat tarpeen siltä osin kuin Euroopan unionin säädöksissä ei säädetä toimeenpanon kannalta välttämättömästä asiasta tai kyse on sellaisesta asiasta, josta Suomessa on säädettävä laintasolla tai laintasolla on oltava valtuus antaa alemman asteisia säädöksiä ja määräyksiä.

Rahoituskauden 2023—2027 valmistelun yhteydessä komission pyrkimyksenä on ollut keventää Euroopan unionin tason säädöksiä erityisesti valvonnan osalta ja siirtää vastuuta enemmän jäsenmaille. Komission asetukset tämentävät sen, miltä osin kansallisia säädöksiä tarvitaan. Lisäksi on huomioitava, että Euroopan unionin säädöksistä erityisesti horisontaaliasetus sekä

yleinen varainhoitoasetus edellyttävät, että jäsenmaissa on toimeenpanon osalta tehokas hallinto- ja valvontajärjestelmä. Tämä vaatimus osaltaan edellyttää, että lakitasolla on oltava tarpeeksi kattavat säädökset sekä riittävät asetusten ja määräystenantovaltuudet erityisesti valvonnan osalta.

Kansallisia säädöksiä tarvitaan täydentämään Euroopan unionin säädöksiä, eikä myöskään muu kuin normiohjaus ole riittävä. Kansalliset säädökset on tehtävä siltä osin kuin se on välttämätöntä. Laadittavien säädösten osalta on huomiotava, että ne täydentävät Euroopan unionin säädöksiä. Tehtyjen selvitysten perusteella valtionavustuslaki ei riittävällä tavalla huomioi strategiasuunnitelman kansalliseen toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä. Lisäksi kansallista strategiasuunnitelman toimeenpanoa koskeva hallintomalli edellyttää kansallisten säädösten laatimista. Valmistelun kuluessa on arvioitu jo olemassa olevien säädösten muuttamista suhteessa kokonaan uusien lakien säätämiseen. Kokonaan uusien lakien antaminen on nähty paremmaksi vaihtoehdoksi, koska silloin on mahdollista laajemmin arvioida säädösrakenteen tarkoituksenmukaisuutta ja tehdä muitakin kuin vain välttämättömiä muutoksia säädöksiin.

Valmisteluvaiheessa on nähty tarkoituksenmukaiseksi säätää erillinen hallinnointia koskeva laki ja erilliset substanssilait kuten nykyisellä ohjelmakaudella on ollut. Hallinnointia koskevan lain yhdistäminen maaseudun kehittämisen tukemista koskevan lain kanssa saamaan hallituksen esitykseen on nähty tarkoituksenmukaisimmaksi kokonaisuudeksi. Sekä uutta rahoituskautta koskevissa Euroopan unionin säädöksissä, että nykyisen ohjelmakauden säädösten käytännön soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella, säädösten ja toimeenpanon yksinkertaistaminen ja yhtenäistäminen on ollut tavoitteena. Kansallisten säädösten osalta tämä on nähty tarkoituksenmukaisimmaksi tehdä siten, että maaseudun kehittämishanketukien ja yritystukien sekä maatalouden investointi- ja aloitustukien toimeenpanoa koskevat yleiset toimeenpanosäädökset yhtenäistettäisiin mahdollisimman kattavasti.

Vaihtoehtona nykyisten säädösten kaltaiselle säädösrakenteelle, jossa maaseudun yleisiä toimeenpanoa koskevista menettelyistä kehittämistukien toimeenpanoa koskevat pykälät ovat kahdessa erillisessä laissa, selvitettiin yleisien ja yhteisten toimeenpanoa koskevien menettelyjen kokoamista erilliseen yhteiseen lakiin. Yksi yhteinen toimeenpanoa koskeva laki olisi poistanut tarpeetonta useammassa laissa tapahtuvaa säätämistä ja yhdenmukaistanut menettelyjä niiltä osin kuin se on mahdollista.

Valmistelun aikana maatalouden investointi- ja aloitustukien osalta päädyttiin kuitenkin maatalouden rakennetuesta annetun lain (1476/2007) kokonaisuudistuksen sijasta tekemään lakiin vain välttämättömät muutokset, minkä vuoksi erillisestä yhteisestä toimeenpanoa koskevasta laista luovuttiin. Säädösvalmistelussa on kuitenkin pyritty muuten yhtenäisiin menettelyihin maatalouden investointi- ja aloitustukien kanssa.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Yhteinen uusi maatalouspolitiikka on jatkossa entistä vahvemmin tulospöytästä. Sen on tarkoitus huomioida paikalliset olosuhteet ja tarpeet sekä lisätä samalla kestävyyttä. Tavoitteena on älykäs, kestävä, kilpailukykyinen ja monipuolinen maataloussektori, joka varmistaa pitkällä tähtäimellä ruokaturvan. Yhteinen maatalouspolitiikka edistää ilmastotoimia, luonnonvarojen suojelua sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä sekä vahvistaa maaseutualueiden sosioekonomista rakennetta. Kukin jäsenvaltio on tehnyt oman strategiasuunnitelmansa, jonka komissio hyväksyy lukuun ottamatta seuraamuksia. Jokainen jäsenvaltio selvittää alueensa kehittämistarpeet SWOT-analyysia hyödyntäen (vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat). Tarpeiden perusteella jäsenvaltio määrittää kehittämisen tavoitteet, valitsee näihin vastaavat toi-

menpiteet ja määrittää rahoituksen. Eri jäsenvaltioiden julkistamat yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevat suunnitelmat löytyvät kootusti : https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-strategic-plans_en

Ruotsi

Yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan suunnitelman hallinto- ja maksajaviranomaistehtävistä vastaa Ruotsin maatalousvirasto. Maatalousvirasto on maatalouden, kalastuksen ja maaseudun hallintoviranomainen. Sen tehtävänä on edistää kestävää ja kannattavaa ruoantuotantoa, eläinten

Ruotsissa yhteisen maatalouspolitiikan suunnitelma tähtää maataloustuotannon tuottavuuden, kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseen. Ensisijaisena tavoitteena on eläinten hyvinvointi sekä ympäristö- ja ilmastotoimien kunnianhimon lisääminen. Tavoitteena on myös edistää Ruotsin maaseutualueiden kehitystä, jotta siellä voi asua ja tehdä työtä. Strategisen suunnitelman keskeisenä tavoitteena on edistää kansallisen elintarvikestrategian tavoitteiden saavuttamista, tukea kansallisia ympäristötavoitteita sekä olla maaseutupoliittisesti johdonmukainen. Strategian mukainen ruoantuotannon lisääminen lisää elintarvikeketjun vihreitä työpaikkoja ja edistää kestävää kehitystä koko maassa. Lisäksi Ruotsi pitää tärkeänä yksinkertaistaa tukijärjestelmiä sekä lisätä ympäristö- ja ilmastotoimia. Yksinkertaistamista tehdään muun muassa siten, että osa nykyisistä tukimuodoista käsitellään vuodesta 2023 alkaen kansallisesti EU-osarahoitteen suunnitelman sijaan. Esimerkkejä tulevista kansallisista kansallisen rahoituksen tukimuodoista ovat laajakaistatuki, kaupallinen palvelu ja petoaidat. Maaseudun vetovoimaisuutta parannetaan vahvistamalla yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja kannustamalla sukupolvenvaihdoksia.

Kaiken kaikkiaan strateginen suunnitelma kattaa yli 60 miljardia kruunua, joista noin 45 miljardia kruunua on EU:n varoja ja noin 15 miljardia kruunua on ruotsalaista rahoitusta. Näiden lisäksi hallitus panostaa n. 4,3 miljardia kruunua Ruotsin maaseudun kansallisiin maatalous-, ympäristö- ja kehitystoimiin samalla ajanjaksolla eli yhteensä vuosille 2023—2027.

Viro

Yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan suunnitelman hallintoviranomainen Virossa on maaseutuministeriö. Maaseutuministeriön hallinnonalaan kuuluvat maaseutupolitiikan, maatalouspolitiikan, kalatalouspolitiikan ja maataloustuotteiden kauppapolitiikan suunnittelu ja toimeenpano, elintarviketurvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden varmistamisen järjestäminen, eläinten terveyteen ja suojeluun sekä kasvinterveyteen ja -suojaan liittyvien toimintojen yhteensovittaminen, maatalouden tutkimuksen, kehittämisen ja maatalousalan koulutuksen järjestäminen sekä vastaavien säädösten valmistelu. Suunnitelman maksajavirastotehtäviä Virossa hoitaa Viron maatalousrekistereiden ja tiedon lautakunta.

Virossa on laadittu maatalous- ja kalastusstrategia vuoteen 2030, jonka tavoitteena on parantaa maa-, kala-, vesiviljely- ja elintarviketeollisuuden alojen kilpailukykyä, hyvää kasvi- ja eläinterveyttä, maan olosuhteiden parantamista, elintarviketurvallisuutta, kestävää maaseutu- ja rannikkokehitystä sekä puhtaan ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä. Viron yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeva suunnitelma pohjautuu tähän kansalliseen strategiaan. Viron suunnitelmassa suoriin tukiin osoitetaan 730 miljoonaa euroa, joka on lähes 45 prosenttia yhteisen maatalouspolitiikan koko rahoituksesta. Rahoituksen niukkuudesta johtuen kaikkia maaseudun kehittämistoimenpiteitä, joita oli käytössä ohjelmakaudella 2014—2020 ei jatketa rahoituskaudella 2023—2027. Uusia toimenpiteitä ovat muun muassa tuki tuottajaorganisaas-

tioiden perustamiseen sekä liiketoiminnan ympäristöön liittyvien investointien tukeminen. Rahoitusvälineet, joissa tuki maksetaan takaisin, ovat käytössä. Leader-toiminnan rahoitus on 10 prosenttia suunnitelman kokonaisrahoituksesta.

6 Lausuntopalaute

Esitysehdotus oli lausuntokierroksella 22.6.—12.8.2022 välisen ajan. Esitysehdotuksesta saatiin lausunnot oikeusministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Ruokavirastolta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Verohallinnolta, Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksiköltä, Kuntaliitolta, Suomen metsäkeskukselta, Saamelaiskäräjiltä, Paliskuntain yhdistys ry:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitolta, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Suomen Kylät ry:ltä, ja Svenska lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf:ltä.

ELY-keskuksista lausuivat Etelä-Pohjanmaan, Hämeen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Lapin, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset.

Maakuntien liitoista lausuivat Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto, Keski-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Päijät-Hämeen liitto, Uudenmaan liitto ja Varsinais-Suomen liitto.

Lisäksi lausunto tuli Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Luomuliitto ry:ltä ja Vehmaan maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueelta. Sisäasiainministeriö ilmoitti, ettei sillä ole lausuttavaa.

Lausunnoista on laadittu lausuntoyhteenvedo, joka on seuraavalla sivustolla <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM025:00/2020>. Samalla sivustolla ovat myös saadut lausunnot.

Lausunnoissa pidettiin uusia lakeja yleisesti hyvinä ja kannatettavina. Lausunnoissa kannatettiin tukijärjestelmien yksinkertaistamista, selkeyttämistä ja yhtenäistämistä. Pelkästään sähköinen tukien hakeminen sai kannatusta. Pääosin lausunnoissa esille tuodut asiat koskivat maaseudun kehittämisestä rahoituskaudella 2023—2027 annettavaa lakia.

Laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista

ELY-keskusten lausuntojen johdosta hallinnointilakiin tehtiin täsmennyksiä, jotta pykälien ja muun ohjeistuksen suhde olisi selkeämpi alueellisten suunnitelmien ja paikallisten strategioiden osalta. Myös oikeusministeriön lausunnossa esitetyt täsmennysehdotukset huomioitiin jatkovalmistelussa.

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027

Oikeusministeriön lausunnossa kiinnitettiin tietyiltä osin huomiota asetuksenantovaltuuksiin. Oikeusministeriö on lausunnossaan tuonut esille myös, että oikaisuvaatimusmenettelyn tulisi olla ehdotettujen tukien osalta muutoksenhaussa ensivaiheena. Tältä osin lakiehdotusta on jatkovalmistelussa muutettu siten, että oikaisuvaatimus tulisi käyttöön ensivaiheen muutoksenhakukeinona. Oikeusministeriö on myös tuonut esille, että valitusten keskittäminen tiettyyn hallinto-oikeuteen on poikkeus, joka vaatii erityiset perustelut. Koska keskittäminen Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen perustuu Maaseutuasioiden valituslautakunnan lakkauttamisen yhteydessä tehtyyn varsin tuoreeseen linjaukseen, tältä osin lakiehdotuksia ei ole tarkoitus muuttaa.

Oikeusministeriön lausunnon johdosta pykäliin ja perusteluihin tehtiin myös muita täsmennyksiä ja lisäyksiä.

Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan, että esityksessä tarkoitettu tukijärjestelmä ja siihen ehdotetut muutokset toteutetaan julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötövuosimäärien puitteissa.

Ruokavirasto pyysi lausunnossaan, että mahdollisten seuraamusten muodon ja toteutustavan jatkoselvittämistä. Seuraamusten osalta on jatkovalmistelussa kohdennettu EU-säädösten edellyttämät seuraamukset takaisinperintävaiheen sijaan maksuvaiheeseen. Lisäksi myöntövaiheessa arvioitaisiin tuenhakijan mahdolliset laiminlyönnit aiemmin myönnettyjen tukien osalta. Myös valtiovarainministeriö oli lausunnossaan kiinnittänyt huomiota seuraamuspykälän ja sen perustelujen selkeyttämiseen. Ruokavirasto esitti lausunnossaan myös teknisluonteisia täsmennyksiä muutamiin pykäliin ja perusteluihin, jotka huomioitiin jatkovalmistelussa.

Valtiovarainministeriö ja Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö ovat lausuneet tuen myöntämisen rajoituksista (15 §) ja tietojensaannista (57 §). Lausuntojen perusteella pykälää on täsmennetty. Merkittävin muutos on verojen ja julkisluonteisten maksujen tarkastelujakson rajaaminen kolmeen vuoteen sekä tarkastelun ulottaminen myös yrityksen vastuuhenkilöihin ja vähintään 25 % omistaviin tahoihin. Pykälää muutettiin siten, että siinä säädettäisiin siitä, miten piittaamattomuus aiemmin myönnetyn tuen ehtojen noudattamisessa vaikuttaisi tuen myöntämisessä. Lisäksi säännöskohtaisia perusteluja täydennettiin tietojen oma-aloitteisen luovuttamisen osalta.

Takaisinperintäpykälän osalta erityisesti ELY-keskuksilta ja Ruokavirastolta tuli tarkennusesityksiä. Takaisinperintäehtoihin ehdotettuja muutoksia pidettiin sinällään kannatettavina. Osakekauppojen vaikutusta mahdolliseen takaisinperintään toivottiin vielä selkeytettävän. Lisäksi yleishyödyllisen investoinnin luovuttamista tukikelpoiselle luovutuksensaajalle toivottiin mahdolliseksi. Takaisinperintäpykälää ja perusteluja täsmennettiin lausuntojen johdosta.

Suomen Kylät ry:n lausunnon johdosta ELY-keskusten ja toimintaryhmien välistä työnjakoa yritystukien osalta on täsmennetty, jotta se selkeämmin vastaa strategiasuunnitelmaa. ELY-keskusten ja toimintaryhmien työnjaon osalta säädetyllä viiden työntekijän rajauksella tarkoitettaisiin viittä henkilötövuotta. Tämä on täsmennetty pykälään. Lisäksi investointeja on mahdollista tukea toimintaryhmien kautta myös muille kuin aloittaville ja toimintansa alkuvaiheessa oleville yrityksille, miltä osin pykälämuotoilua selkeytettiin.

Lisäksi hallituksen esitykseen on saatujen lausuntojen perusteella tehty täsmennyksiä pykäliin ja perusteluihin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista

Strategiasuunnitelman hallinnoinnilla tarkoitetaan kaikkien niiden strategiasuunnitelman toimeenpanoon kuuluvien tuen myöntämiseen, maksamiseen, varainhoitoon, valvontaan, takaisinperintään, seuraamuksiin, seurantaan, arviointiin, raportointiin, ohjaukseen, tiedotukseen ja järjestelmien ylläpitoon liittyvien tehtävien hoitamista, joita strategiasuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteuttaminen tehokkaasti ja moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti sekä EU:n että kansallisten säädösten perusteella edellyttää. Laki koskee osittain myös muita maatalousrahastoista rahoitettavia tukijärjestelmiä maksajaviraston, toimivaltaisen viran-

omaisen ja todentamisviranomaisen osalta. Selkeyden ja tiiviyden vuoksi lain nimikkeessä käytettäisiin kuitenkin hallinnointi -termiä kuten voimassa olevassa laissa, eikä toimenpiteiden hallinnointi –termiä.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Lakia on tarkoitus soveltaa maa- ja metsätalousministeriön toimialalla yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman 2023—2027 laatimiseen, toteuttamiseen, arviointiin, seurantaan ja raportointiin. Lakia on tarkoitus soveltaa myös muihin maatalousrahoitusta rahoitettaviin tukijärjestelmiin maksajaviraston, toimivaltaisen viranomaisen ja todentamisviranomaisen osalta.

Lakia ei näin ollen sovellettaisi työ- ja elinkeinoministeriön eikä muiden ministeriöiden hallinnonalalla toteutettaviin suunnitelmiin tai ohjelmiin, vaikka niihin sisältyisi maaseudun kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Lain soveltamisalaan kuuluvia valtakunnallista, alueellisia ja paikallisia suunnitelmia laadittaessa ja toteutettaessa varmistettaisiin, että eri hallinnonalojen kehittämistoimenpiteet täydentävät toisiaan eikä niissä ole päällekkäisyyttä. Käytännössä lain soveltamisalaa rajaa strategiasuunnitelman yhteys suunnitelma-asetuksen 5 ja 6 artikloissa asetettuihin yleis- ja erityistavoitteisiin.

Ehdotettua lakia on tarkoitus soveltaa yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman kansalliseen suunnitelmatyöhön sekä niiden hallinnoinnista vastaavien viranomaisten ja muiden toimielinten tehtävien ja toimivallan järjestämiseen. Suunnitelmatyöllä tarkoitetaan valtakunnallisen strategiasuunnitelman, alueellisten kehittämissuunnitelmien ja paikallisten kehittämissuunnitelmien laatimista, muuttamista, hyväksymistä ja yhteistoimintaa suunnitelmatyöhön osallistuvien toimijoiden kesken.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät suunnitelmat ja ohjelmat, jotka rahoitetaan Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahasto+:sta, koheesiorahastosta, oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta, sisäisen turvallisuuden rahastosta ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälineestä. EU:n eri rahastoista rahoitettavat suunnitelmat ja ohjelmat sovitetaan yhteen osana suunnitelmatyötä.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin strategiasuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden lisäksi edellä mainittujen toimielinten osalta myös strategiasuunnitelmaan sisällytettömiin tukiin. Tämä on tarkoituksenmukaista, koska kyse on samoihin EU-säädöksiin perustuvista toimielimistä.

Muita kuin strategiasuunnitelmaan sisältyviä markkinajärjestelytoimenpiteitä ovat horisontaalilasetuksen 5 artiklan perusteella maataloustukirahastosta maksettavat toimenpiteet.

Muita kuin strategiasuunnitelmaan kuuluvia maataloustukia olisivat yhdenmukaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän (IACS-tuet) kautta hallinnoitavat kansalliset maataloustuet.

Voimassa olevan lain 1 § mahdollistaa lain soveltamisen myös kansallisten ohjelmien laatimiseen, toteuttamiseen, arviointiin ja seurantaan. Käytännössä lakia ei ole niihin sovellettu, minkä vuoksi lain soveltamisesta kansallisiin ohjelmiin ei säädettäisi enää.

2 §. *Lain soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa.* Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) säädetään lainsäädäntövallan jaosta valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välillä sekä EU:n oikeuden täytäntöönpanosta maakunnassa. Näin ollen se, tuleeko valtakunnan

laki sovellettavaksi maakunnassa toteutettavaan strategiasuunnitelmaan seuraa suoraan Ahvenanmaan itsehallintolaista.

Kuluvalla ohjelmakaudella Ahvenanmaalla toteutetaan erillistä Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämisohjelmaa, jonka hallinnointi ja toimeenpano kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Tulevalla rahoituskaudella Ahvenanmaalla toteutettavat toimenpiteet ovat osa valtakunnallista strategiasuunnitelmaa.

3 §. *Suhde Euroopan unionin lainsäädäntöön.* Lakia sovellettaisiin EU:n osaksi tai kokonaan rahoittaman yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman 2023—2027 suunnitelmatyöhön ja hallinnointiin, jollei EU:n lainsäädännöstä muuta johdu. EU:n maaseuturahaston ja maataloustukirahaston varoista rahoitettavan strategiasuunnitelman toimenpiteiden suunnitelmatyöstä, hallinnoinnista, varainhoidosta ja valvonnasta säädetään 4 §:n 2 ja 3 sekä 5 kohdissa tarkoitetuissa suunnitelma-asetuksessa, horisontaaliasetuksessa ja rahastojen yleisasetuksessa.

Interventio –termiä käytetään EU-säädöksissä uudella rahoituskaudella, mutta kyseinen termi aiheuttaa sekaannuksia kansallisissa säädöksissä ja tukijärjestelmien toimeenpanossa. Tämän vuoksi laissa käytettäisiin toimenpide –termiä, jota on käytetty myös nykyisellä ohjelmakaudella.

Yleisellä tasolla EU-varojen hallinnoinnista, valvonnasta ja seurannasta säädetään myös unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 1605/2002 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU, Euratom) N:o 966/2012. Lisäksi Euroopan komissio on antanut EU:n yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmien ja niiden varojen hallinnointia koskevia delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä.

EU:n varoista rahoitettavan strategiasuunnitelman hallinnointia koskevan kansallisen lainsäädännön tehtävänä on lähinnä panna täytäntöön EU:n lainsäädännön edellyttämät jäsenvaltion toimielimiä koskevat säännökset.

4 §. *Määritelmät.* Lain 4 §:ssä säädettäisiin määritelmistä. Pykälän 1 kohdan mukaan suunnitelmalla tarkoitetaan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaa 2023—2027, joka rahoitetaan joko EU:n ja kansallisista varoista tai kokonaan kansallisista tai kokonaan EU:n varoista. Suunnitelma-asetuksen 104 artiklassa on säädetty strategiasuunnitelman sisällöstä ja laatimisesta.

Pykälän 2 ja 3 kohdissa määriteltäisiin EU-lainsäädäntö, johon viitataan jäljempänä useissa pykälissä jäsenvaltion hallintoelinten nimeämiseksi sekä niiden toimivallan jakamiseksi. Suunnitelma-asetuksen ja horisontaaliasetuksen sisältöä on tarkemmin avattu luvussa 2 ”EU-säädösten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö”.

Suunnitelma-asetuksella tarkoitettaisiin 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/2115.

Horisontaaliasetuksella tarkoitettaisiin 3 kohdan mukaan yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta sekä asetuksen (EU) N:o 1306/2013 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/2116.

Välittävä toimielin, joka määriteltäisiin pykälän 4 kohdassa, tarkoittaisi suunnitelma-asetuksen 3 artiklan 16 kohdassa määriteltyä julkis- tai yksityisoikeudellista elintä, joka toimii kansallisen tai alueellisen hallintoviranomaisen alaisuudessa tai hoitaa tehtäviä tällaisen viranomaisen puolesta. Välittävistä toimielimistä säädettäisiin 11 §:ssä. Selkeyden vuoksi laissa käytettäisiin välittävä toimielin -termiä nykyisen ohjelmakauden tapaan, vaikka suunnitelma-asetuksessa käytetään välittävä elin -termiä.

Pykälän 5 kohdan mukaan paikallisella toimintaryhmällä tarkoitettaisiin rahastojen yleisasetuksen 33 artiklassa tarkoitettua paikalliseen maaseudun kehittämiseen osallistuvista tahoista koostuvaa yhteisöä (Leader -ryhmä), jonka maa- ja metsätalousministeriö on hyväksynyt. Paikallisen toimintaryhmän hyväksymisestä, tehtävistä sekä yleisistä toiminnallisista ja hallinnollisista edellytyksistä säädettäisiin 7 ja 15 §:ssä.

2 luku Suunnitelmatyö

Suunnitelmatyötä koskevassa luvussa säädettäisiin strategiasuunnitelman valmistelusta, hyväksymisestä ja yhteensovittamisesta. Luvussa säädettäisiin myös strategiasuunnitelman valmistelun perustaksi laadittavien ja strategiasuunnitelman osana toteutettavaksi tarkoitettujen alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien ja paikallisten maaseudun kehittämisstrategioiden laatimisesta ja yhteensovittamisesta. Kuluvalle ohjelmakaudella ohjelmassa on esitetty, miten maaseudun kehittämisohjelmalla edistetään älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua koskevaa unionin strategiaa ja maaseudun kehittämistä koskevia unionin prioriteetteja. Tulevalla rahoituskautella maaseudun kehittämisohjelman sijaan laaditaan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelma, johon alueelliset suunnitelmat ja paikalliset strategiat pohjautuvat.

5 §. Suunnitelman hyväksyminen ja muuttaminen. Pykälässä säädettäisiin yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaehdotuksen kansallisesta hyväksymisestä ja muuttamisesta. Yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman valmistelusta, sisällöstä, hyväksymisestä ja muuttamisesta säädettäisiin suunnitelma-asetuksen V osaston luvuissa II ja III. Lisäksi komissio on antanut täytäntöönpanosäädöksillä (komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/2289) sääntöjä menettelyistä strategiasuunnitelman ja niiden muutosten toimittamisesta, hyväksymisestä ja aikatauluista.

Suunnitelman Ahvenanmaata koskevan osuuden osalta valtioneuvosto vain päättää suunnitelman toimittamisesta komissiolle.

Komissio arvioi suunnitelmaehdotuksen ja esittää tarvittaessa huomautuksensa siitä. Jäsenvaltion on toimitettava komissiolle tarpeelliset lisätiedot ja tarvittaessa tarkistettava suunnitelmaehdotusta. Komissio hyväksyy suunnitelman edellyttäen, että esitetyt huomautukset on otettu riittäväällä tavalla huomioon.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin suunnitelman kansallisesta hyväksymisestä. Suunnitelmaehdotuksen hyväksyisi valtioneuvosto ennen ehdotuksen toimittamista komissiolle. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suunnitelman muuttamisesta noudatettavasta menettelystä ja muutosten hyväksymisestä. Suunnitelman muutokset hyväksyisi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman seurantakomitea. Seurantakomitean asemaa ja tehtäviä selvitetään tarkemmin 13 §:n yhteydessä.

6 §. Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin alueellisista maaseudun kehittämissuunnitelmista, joita laaditaan strategiasuunnitelmaan sisältyvien alueellisten tavoitteiden asettamiseksi ja niitä toteuttavien toimenpiteiden valmistelemiseksi. Suunnitelma-

asetuksen 69 artiklan 1 kohdan d), e), g) ja h) alakohtien mukaisia toimenpiteitä, joista alueelliset suunnitelmat laaditaan, ovat d) investoinnit, mukaan lukien investoinnit kasteluun; e) nuorten viljelijöiden ja uusien viljelijöiden tilanpidon aloittaminen ja maaseudun yritystoiminnan käynnistäminen; g) yhteistyö; ja h) tietämyksen vaihto ja tiedon levittäminen.

Alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaisivat alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien laatimisesta. Maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia suunnitelmien laatimisesta 9 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin alueellisen kehittämissuunnitelman vähimmäissisällöstä. Alueelliset valintakriteerit valmistellaan valtakunnallisesti ja hyväksytään seurantakomiteassa.

Alueellisten suunnitelmien tarkemmasta rakenteesta ja sisällöstä sekä niiden laatimisessa ja muuttamisessa noudatettavasta menettelystä voitaisiin tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella, minkä vuoksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi asiaa koskeva valtuus. Tarkoitus on, että mainituista seikoista säädettäisiin pääosin vastaavasti kuin niistä säädetään tällä hetkellä maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

7 §. Paikallinen kehittämisstrategia. Pykälässä säädettäisiin paikallisten maaseudun kehittämisstrategioiden laatimisesta. Paikallisten kehittämisstrategioiden mukaisia paikallisyhteisöjen kehittämishankkeita kutsutaan EU:n maaseuturahaston osalta Leader-toimintatapaa noudattavaksi paikalliseksi kehittämiseksi. Paikalliset kehittämisstrategiat eivät ole itsenäisiä suunnitelman osia, vaan niitä hyödynnetään suunnitelmatyössä paikallisten tavoitteiden asettamisessa ja niitä koskevien toimenpiteiden suunnittelussa. Tarkoituksena on osaltaan panna kansallisesti täytäntöön yleisasetuksen 31—34 artiklan säännökset paikallisesta kehittämisestä.

Yleisasetuksen 32 artiklassa säädetään paikallisen kehittämisstrategian vähimmäissisällöstä. Tarkoitus on, että 2 momenttiin ehdotetun valtuussäännöksen nojalla voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä strategian sisällöstä kansallisten erityistarpeiden mukaisesti. Paikallisten kehittämisstrategioiden laatimisesta vastaisivat paikallisyhteisöt, jotka täyttävät paikalliselta toimintaryhmältä 15 §:n 2 momentissa edellytetyt vähimmäisvaatimukset. Nämä vaatimukset liittyvät yhteisön toiminnallisiin, taloudellisiin ja hallinnollisiin edellytyksiin sekä paikallisen edustuksen riittävän laaja-alaiseen toteutumiseen paikallisyhteisön jäsenistössä ja hallituksessa. Tarkoituksena olisi, että paikallisen kehittämisstrategian laatija voidaan hyväksyä paikalliseksi toimintaryhmäksi siinä tapauksessa, että sen laatima kehittämisstrategia valitaan toteutettavaksi osana yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toimeenpanoa.

Yleisasetuksen 32 artiklan mukaan paikallisten kehittämisstrategioiden valinnan tekee tätä tarkoitusta varten perustettu valintakomitea. Saman artiklan nojalla valintakomitean perustamisesta ja paikallisen kehittämisstrategian hyväksymistä koskevasta päätöksestä vastaa hallintoviranomainen. Yleisasetuksen 32 artiklan mukaisena hallintoviranomaisena toimisi maa- ja metsätalousministeriö tämän lain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä paikallisten kehittämisstrategioiden laatimisessa, muuttamisessa ja valinnassa noudatettavasta menettelystä sekä strategioiden sisällöstä ja rakenteesta. Tarkoitus olisi noudattaa pääosin samoja menettelyjä kuin kuluvalle ohjelmakaudella. Valtuussäännöksellä on liityntä lakiehdotuksen 15 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään paikalliseksi toimintaryhmäksi hyväksymisen yleisistä edellytyksistä.

8 §. Yhteistyö. Pykälässä säädettäisiin yhteistoiminnasta suunnitelmatyössä. Yhteistoiminnan tarkoituksena on varmistaa, ettei samanlaisiin toimenpiteisiin myönnetä päällekkäistä rahoitusta eri rahoituslähteistä ja että kehittämistoimenpiteet täydentävät toisiaan, myös käytännön toteutuksessa. Yhteistoimintaan osallistuvat tahot vaihtelevat valtakunnallisessa, alueellisessa ja paikallisessa suunnitelmatyössä. Myös yhteistoiminnan muoto voi vaihdella suunnitelmatyön vaiheesta riippuen. Ahvenanmaan maakunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön sovelletaan Ahvenanmaan itsehallintolain säännöksiä.

Yhteistoiminnassa tulisi olla mukana mahdollisimman laaja edustus, joka kattaisi kaikki maaseudun kehittämisen kannalta tärkeät toimijat. Suunnitelmia laadittaessa näitä olisivat ainakin muut suunnitelmaan liittyvät ministeriöt ja keskushallinnon viranomaiset, aluehallinnon edustajat, paikalliset toimintaryhmät, etujärjestöt kuten elinkeino-, tuottaja-, työmarkkina- ja ympäristöjärjestöt sekä maatalousalan, maaseudun ja alueiden kehittämisen asiantuntijat.

Alueellisia maaseudun kehittämissuunnitelmia laadittaessa mukana yhteistoiminnassa olisivat ainakin aluehallintoviranomaiset, alueella toimivat yhteistyöryhmät tai vastaavat toimielimet, paikalliset toimintaryhmät, yritykset ja etujärjestöt sekä alueen tai sen osa-alueen kehittämisen asiantuntijat. Tarvittaessa yhteistoiminnassa otettaisiin huomioon myös luovan alan toimijat, kuten Taiteen edistämiskeskuksen aluepisteet. Saamelaisalueilla yhteistoimintaa voisi olla esimerkiksi Saamelaiskäräjien kanssa. Alueelliset suunnitelmat pyrittäisiin laatimaan mahdollisimman laajassa yhteistyössä maakunnan liittojen näkemykset ja maakuntastrategiat huomioon ottaen.

Paikallisia kehittämisstrategioita laadittaessa yhteistoiminnassa olisivat mukana ainakin paikallisviranomaiset, strategian toteutusalueen tai sen osa-alueen kehittämisen asiantuntijat sekä toteutusalueen yritykset, yhteisöt ja muut toimijat, joilla on merkitystä paikallisen strategian toteutumiselle. Yhteistoiminnassa voisi olla mukana muitakin toimijoita, jotka kutsuttaisiin mukaan tapauskohtaisesti kehittämistyön tavoitteiden ja sen toimenpiteiden sisällön perusteella. Keskeistä yhteistoiminnassa olisi monipuolisen asiantuntemuksen hyödyntäminen sekä valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten tavoitteiden yhteensovittaminen.

Suunnitelmaan sisältyy usein toimenpiteitä, jotka liittyvät muiden ministeriöiden kuin maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Tällöin suunnitelman soveltamisalasta ja toimenpiteiden yhteensovittamisesta neuvotellaan asianomaisten ministeriöiden kanssa. Esimerkiksi maaseudun yritystoiminnan tuista ja yhteensovittamisesta rakennerahastojen kanssa neuvotellaan työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Suunnitelmiin sisältyvistä maatalouden ja maaseudun ympäristötoimenpiteistä taas neuvotellaan ympäristöministeriön kanssa. Tällöin yhteensovittamisessa noudatettavaan menettelyyn saattavat tulla sovellettavaksi myös muita suunnitelmia ja ohjelmia kuin ehdotetun lain mukaisia suunnitelmia koskevat säännökset, kuten Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa tai EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskeva lainsäädäntö. Kuten kuluvalle ohjelmakaudella, maakunnan yhteistyöryhmistä säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön lainsäädännössä.

Erillistä kumppanuussopimusta, jollainen nykyisellä kaudella tuli tehdä, maaseuturahaston ja muiden EU-rahastojen välillä eivät EU-säädökset uudella rahoituskaudella enää edellytä.

Pykälän 2 momentin mukaan vastuu suunnitelman yhteensovittamisesta olisi maa- ja metsätalousministeriöllä. Yhteistoiminnasta alueellisten suunnitelmien ja suunnitelman alueellisen toimeenpanon valmistelusta vastaisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset toimialueellaan. Paikallisen strategian yhteensovittamisesta vastaisi strategian laativa paikallisyhteisö yhteistyössä alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Tarkoitus on, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja paikallisten strategioiden laatijat huolehtivat siitä,

että alueelliset ja paikalliset kehittämistoimenpiteet täydentävät toisiaan. Tarvittaessa maa- ja metsätalousministeriö voisi ohjata yhteensovittusta alueellisten suunnitelmien ja paikallisten strategioiden laadinnassa lain 9 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan nojalla. Yhteensovittamisesta olisi huolehdittava myös valtakunnallisen suunnitelman, alueellisten suunnitelmien tai paikallisen strategian muutoksessa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus tarvittaessa antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset maaseudun kehittämisen kannalta tärkeitä toimijoista, yhteistyöstä lain mukaisia tehtäviä hoidettaessa sekä suunnitelman tai strategian yhteensovittamisesta. Tarkoitus olisi, että tältä osin noudatettaisiin pääosin samoja sääntöjä kuin kuluvalle ohjelmakaudella.

3 luku Viranomaiset ja muut toimielimet

Luvussa säädettäisiin strategiasuunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä vastaavista viranomaisista ja muista suunnitelmatyöhön osallistuvista toimielimistä sekä toimivallan jaosta mainittujen tahojen kesken. Suunnitelmaan sisältyvien tukijärjestelmien toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä säädettäisiin yleisellä tasolla. Tarkemmin toimeenpanotehtävien jakamisesta ja erottelusta suunnitelmaa toteuttavien toimielinten välillä säädettäisiin tukijärjestelmiä koskevista sääöksistä kuten ehdotetussa laissa maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027.

Luvun säännöksillä on tarkoitus panna täytäntöön keskeiset suunnitelma-asetuksen, horisontaaliasetuksen ja yleisasetuksen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman 2023—2027 hallinnoinnille asettamat vaatimukset. Jäsenvaltioiden velvollisuuksista strategiasuunnitelman koordinoinnin ja hallinnoinnin järjestämisessä säädetään suunnitelma-asetuksen VI osastossa sekä horisontaaliasetuksen II osaston II luvussa. Jäsenvaltioiden on saatettava voimaan kaikki tarvittavat lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset varmistaakseen, että unionin taloudelliset edut suojataan tehokkaasti. Jäsenvaltioiden on nimettävä suunnitelman hallintoviranomainen, maksajavirasto ja todentamisviranomainen. Jäsenvaltioiden on perustettava sellainen hallinto- ja valvontajärjestelmä, jolla taataan selkeä tehtävien jako ja erottelu hallintoviranomaisen ja muiden toimielinten välillä. Hallinto- ja valvontajärjestelmän on varmistettava unionin toimenpiteitä säätelevän unionin lainsäädännön noudattaminen. Jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle unionin etujen tehokkaan suojan varmistamiseksi perustettua hallinto- ja valvontajärjestelmää koskevista säännöksistä.

9 §. Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät. Pykälässä säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevista tehtävistä lakiehdotuksen mukaisen strategiasuunnitelman hallinnoinnissa ja suunnitelmatyössä. Ministeriön sisäisestä vastuunjaosta ja tehtävien eriyttämisestä määrättäisiin ministeriön työjärjestyksissä.

Hallintoviranomainen on vastuussa yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman tehokkaasta, vaikuttavasta ja moitteettomasta hallinnosta ja täytäntöönpanosta jäsenvaltiossa. Suunnitelma-asetuksen 123 artiklan mukaan jäsenvaltion on nimettävä hallintoviranomainen. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa nimettäisiin maa- ja metsätalousministeriö hallintoviranomaiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö toimii EU:n maaseuturahaston ohjelmien hallintoviranomaisena myös kuluvalle ohjelmakaudella.

Maa- ja metsätalousministeriö toimisi lisäksi yleisasetuksen 32 ja 33 artikloissa tarkoitettuna hallintoviranomaisena vastaten kyseisissä artikloissa yhteisölähtöisiin paikallisiin strategioihin ja paikallisiin toimintaryhmiin liittyvistä tehtävistä.

Hallintoviranomaisen tehtävistä säädetään yksityiskohtaisesti suunnitelma-asetuksen 123 artiklassa. Hallintoviranomaisella on vastuu muun muassa seurannan ja arvioinnin sähköisestä tietojärjestelmästä ja ennakko- ja jälkiarvioinnin toimittamisesta komissiolle, tuen saajien ja suunnitelman täytäntöönpanoon osallistuvien tahojen riittävästä tiedonsaannista sekä suunnitelman julkisuuden varmistamisesta. Tarkoituksena on, että ministeriöllä olisi yleisvastuu seurannan ja arvioinnin järjestämisestä ja yhteensovituksista, mutta niiden käytännön toteutus voitaisiin hankkia ostopalveluna tai antaa kokonaan tai osin hallinnonalan muiden toimijoiden suoritettavaksi. Lisäksi hallintoviranomaisen tehtävänä on varmistaa, että tälle suunnitelmakaudelle uutena vaatimuksena tullut vuotuinen tuloksellisuuskertomus laaditaan.

Osan suunnitelman seurantaan liittyvistä tehtävistä hoitaa seurantakomitea, josta säädettäisiin 13 §:ssä. Strategiasuunnitelman seurannan ja arvioinnin järjestämisestä, sisällöstä ja menettelyistä on annettu yksityiskohtaiset säännökset suunnitelma-asetuksen VII osaston I ja II luvussa. Lisäksi komissio on antanut täytäntöönpanosäädöksillä tarkemmat säännökset strategiasuunnitelmien tuotosten ja tulosten vuotuisista tuloksellisuuskertomuksista ja arvioinnista.

Hallintoviranomaiseksi nimetty taho vastaa edelleen täysin EU:n lainsäädännössä hallintoviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamisesta, vaikka näiden tehtävien suorittaminen olisi siirretty välittävälle toimielimille.

EU:n lainsäädännössä annetaan jäsenvaltioille myös muita kuin nimenomaisesti hallintoviranomaisen vastuulle säädettyjä tehtäviä. Käytännössä suunnitelman hallintoviranomaisena toimiva maa- ja metsätalousministeriö voisi vastata myös näistä tehtävistä ministeriöiden toimivallan jaosta annettujen säännösten mukaisesti.

Muutoksena hallintoviranomaisen tehtäviin olisi, että rahoituskaudella 2023—2027 maksajavirasto kokoa varainhoitovuotta koskevan vuotuisen tuloksellisuuskertomuksen, joka sisältää tuotosta ja rahoitusta koskevat indikaattoritiedot, ja toimittaa sen komissiolle 15.2. mennessä. Aiemmin hallintoviranomainen on vastannut kalenterivuotta koskevan vuosittain tuotosta ja rahoitusta koskevien indikaattoritietojen toimittamisesta komissiolle 31.1. ja 31.10. mennessä sekä vuosikertomuksen laatimisesta ja toimittamisesta komissiolle seurantakomitean hyväksymisen jälkeen viimeistään 30.6.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohtien tehtävät vastaavat maa- ja metsätalousministeriön voimassa olevan lain nojalla hoitamia tehtäviä. Maa- ja metsätalousministeriö vastaisi suunnitelman varojen jaon valmistelusta ja varojen osoittamisesta suunnitelmaa toteuttaville viranomaisille. Tällä tarkoitetaan koko suunnitelmakautta koskevaa ja vuosittaista suunnitelman varojen toimenpidekohtaista ja alueellista kohdentamisen suunnittelua sekä päätöksiä varojen osoittamisesta suunnitelman toimeenpanoa hoitavien tahojen käyttöön. Suunnitelman varojen osoittamista koskevat päätösehdotukset käsiteltäisiin valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa sen toimivallasta annettujen säännösten mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohtien mukaan maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä olisi ohjata alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien ja paikallisten kehittämisstrategioiden laatintaa. Lakiehdotuksen 6 ja 7 §:ään ehdotettujen valtuussäännösten nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa säännöksiä suunnitelmiin ja strategioihin liittyen. Tarkoitus olisi, että näiden säännösten lisäksi ministeriö antaisi tarkempaa ohjeistusta sellaisista käytännön seikoista, joista ei niiden yksityiskohtaisuuden vuoksi ole tarkoituksenmukaista säätää valtioneuvoston asetuksella. Tällaisia olisivat esimerkiksi suunnitelmien ja strategioiden ohjeelliset sisällysluettelot ja pituudet sekä laatimisen määräajat. Säännöksellä pyritään osaltaan varmistaa

maan, että alueelliset suunnitelmat ja paikalliset strategiat ovat yhdenmukaisia ja vertailukelpoisia ja että niihin sisältyvät kehittämistoimenpiteet täydentävät sekä toisiaan että strategia-suunnitelmaa.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin myös maa- ja metsätalousministeriön toimivaltasta päättää paikalliseksi toimintaryhmäksi hyväksymisestä. Tämä vastaisi kuluvalle ohjelmakaudella noudatettua menettelyä.

Pykälän 1 momentin 6 kohdassa säädettäisiin toimivaltaisena viranomaisena toimimisesta. Horisontaaliasetuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion on nimettävä ministeriötason viranomainen, joka vastaa maksajaviraston hyväksynnän myöntämisestä, uudelleen tarkastelemisesta ja peruuttamisesta. Ehdotetun 6 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriö toimisi horisontaaliasetuksen 8 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena. Maa- ja metsätalousministeriö on ollut tässä kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen koko Suomen Euroopan unionin jäsenyyden ajan. Vastaava säännös on nykyisellä ohjelmakaudella sisältynyt maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) 36 §:ään.

Koska ehdotettuun lakiin on tarkoitus koota kaikki hallinnointia ja toimielimiä koskevat säännökset, todentamisviranomaisen nimeämisestä säädettäisiin 7 kohdassa. Maa- ja metsätalousministeriö toimivaltaisena viranomaisena nimeäisi horisontaaliasetuksen 12 artiklan mukaisen todentamisviranomaisen.

Todentamisviranomaisesta säädetään horisontaaliasetuksen 12 artiklassa. Komissio on lisäksi antanut täytäntöönpanosäädöksillä sääntöjä todentamisviranomaisen toiminnasta, kuten suoritettavista tarkastuksista sekä todistuksista ja kertomuksista. Jäsenvaltion on nimettävä julkis- tai yksityisoikeudellinen yhteisö toimimaan todentamisviranomaisena. Todentamisviranomaisen pitää olla toiminnallisesti riippumaton maksajavirastosta, maksajaviraston akkreditoineesta viranomaisesta sekä elimistä, jotka ovat vastuussa yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanosta ja seurannasta.

Todentamisviranomainen antaa lausunnon, jossa vahvistetaan, että tilitykset antavat oikean ja riittävän kuvan ja jäsenvaltion hallintojärjestelmät toimivat moitteettomasti. Lisäksi lausunnolla vahvistetaan, että tuotosindikaattoreiden raportointi ja tuloksellisuusseurantaan käytettävä tulosisindikaattoreiden raportointi ovat asianmukaiset sekä toimenpiteistä aiheutuneet menot, joista komissiolle on esitetty korvauspyyntö, ovat lailliset ja sääntöjenmukaiset.

Rahoituskaudella 2023—2027 erityisesti paikan päällä tehtäviä tarkastuksia koskevat velvoitteet muuttuvat. Todentamisviranomaisen tehtävänä on varmistaa tietojärjestelmien riittävyys, toimivuus, ajantasaisuus ja tuotetun tiedon oikeellisuus. Keskeiseksi tehtäväksi tulee tulosten ja indikaattoritietojen tarkastaminen. Tarkastuksissa korostuu niin sanottu ”single audit” -periaate, jonka mukaisesti sama kohde tarkastetaan vain kerran. Valvonnan laaduntarkastus jatkuu vain markkinajärjestelyjen osalta.

Komissio on korostanut toimivaltaisen viranomaisen velvoitetta maksajaviraston jatkuvaan valvontaan muun muassa todentamisviranomaisen antamaa lausuntoa hyödyntäen.

Maksajavirastoon ja todentamisviranomaisen nimeämiseen liittyvät tehtävät koskevat toimivaltaista viranomaista myös muiden kuin strategiasuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden osalta.

Käytännössä pykälän 2 momentin mukaisesta eriyttämisestä määrättäisiin ministeriön työjärjestyksissä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä paikallisen toimintaryhmän hyväksymisen edellytyksistä sekä hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä. Samoin kuin kuluvalle ohjelmakaudella, säännökset koskisivat lähinnä paikallisen toimintaryhmän toiminnan avoimuuden ja tasapuolisuuden varmistamista, taloudellista ja hallinnollista osaamista sekä paikalliselle strategialle asetettujen edellytysten täyttymistä.

10 §. Ruokaviraston tehtävät. Ruokavirastosta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—2 kohdan nojalla Ruokavirastolle kuuluvat muun muassa EU:n maataloustukirahastosta ja maaseuturahastosta rahoitettavien tukien maksajavirastotehtävät, hallinto- ja toimeenpanoon liittyvät tehtävät sekä maatalouden ja maaseudun kehittämistoimenpiteisiin myönnettävien kansallisten tukien toimeenpanoon liittyvät tehtävät, siten kuin niistä EU:n tai kansallisessa lainsäädännössä säädetään. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin edellä mainittua lakia tarkemmin tehtävistä, joista Ruokavirasto vastaisi lakiehdotuksen suunnitelman toteuttamisessa.

Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto vastaisi suunnitelman toimeenpanosta, seurannasta ja raportoinnista sekä varojen maksamisesta ja varojen käytön riittävästä valvonnasta. Toimeenpanolla tarkoitetaan muun muassa toimeenpanossa tarvittavien hakemus-, ja päätösaineistojen laatimista, tietojärjestelmien suunnittelua, toteuttamista ja ylläpitoa sekä tuen saajille hakuohjeiden muodossa suunnattua ohjeistusta. Varojen maksaminen ja valvonta pitäisi sisällään myös niitä koskevan raportoinnin varojen käyttöä valvoville kansallisille tai EU:n toimielimille. Ruokaviraston sisäisestä tehtävien jaosta ja erottelusta määrättäisiin viraston työjärjestyksillä.

Lisäksi Ruokaviraston tehtävänä olisi ohjata ja valvoa 11 §:ssä tarkoitettuja välittäviä toimieliimiä ja paikallisia toimintaryhmiä niiden hoitaessa suunnitelman toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Välittävien toimielinten ja paikallisten toimintaryhmien ohjauksen ja valvonnan tarkoituksena on varmistaa suunnitelman yhtenäinen ja tehokas toimeenpano alueilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta tämä tarkoittaisi hallinnon sisäistä ohjausta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) 8 §:n nojalla. Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten ja paikallisten toimintaryhmien ohjauksessa tarvittavasta määräyksenantovallasta säädettäisiin tukijärjestelmiä koskevissa laeissa. Ruokavirasto voisi myös antaa välittävälle toimielimille ja toimintaryhmille yleistä suunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi välttämätöntä toiminnallista tai hallinnollista ohjausta, kuten koulutusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Ruokavirasto voisi hoitaa myös muita suunnitelman toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Tällä tarkoitetaan tuen saajille annettavien hallintopäätösten valmisteluun ja ratkaisemiseen liittyviä tehtäviä. Näistä tehtävistä säädettäisiin tarvittaessa erikseen tukijärjestelmiä koskevissa laeissa.

Ruokavirasto toimii horisontaalasetuksen 9 artiklan mukaisena maksajavirastona. Maksajavirasto on jäsenvaltion viranomainen tai toimielin, joka vastaa EU:n ja maataloustukirahaston yhteistyöhön perustuvan hallinnoinnin puitteissa ja maaseuturahastosta rahoitettavien menojen asianmukaisesta hallinnoinnista ja valvonnasta. Maksajavirastolla on keskeinen rooli unionin rahoitusosuuden hakemisessa ja sitä koskevien oikaisujen toteuttamisessa.

Maksajaviraston hyväksymisestä säädetään horisontaalasetuksen 9 artiklassa. Komissio on lisäksi antanut delegoituja säädöksiä maksajavirastojen hyväksynnän vähimmäisedellytyksistä ja menettelyistä. Maksajavirasto on hyväksyttävä jäsenvaltion ministeriötason viranomaisen päätöksellä. Hyväksynnän edellytyksenä on, että maksajavirasto täyttää horisontaalasetuksen 9 artiklassa ja delegoidussa asetuksessa (EU) 2022/127 vahvistetut hyväksymisperusteet. Maksaja-

viraston hyväksyvän viranomaisen on myös valvottava maksajavirastoa ja tarvittaessa peruutettava hyväksyntä, jos hyväksymisperusteet eivät enää täyty ja maksajavirasto ei toteuta tarvittavia korjauksia asetetussa määräajassa.

Maa- ja metsätalousministeriö toimisi toimivaltaisena viranomaisena lakiehdotuksen 9 §:n perusteella maksajaviraston kansallisesta hyväksymisestä vastaavana viranomaisena. Kuluvalla ohjelmakaudella EU:n maaseuturahaston ohjelmien maksajavirastoksi on hyväksytty Ruokavirastovirasto. Kyseinen hyväksyntä on edelleen voimassa, mutta sitä on tarkasteltava uusien tehtävien osalta ennen uuden strategiakauden alkua. Momentti mahdollistaisi tarvittaessa maksajaviraston nimeämisen muun muassa tilanteissa, joissa aiempi hyväksyntä olisi peruutettava.

Maksajavirastoksi hyväksytyn toimielimen tulee vastata sille EU:n lainsäädännössä osoitettujen tehtävien hoitamisesta moitteettoman varainhoidon periaatteita noudattaen. Moitteettoman varainhoidon periaatteista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU, Eurotom) N:o 966/2012 ja horisontaalasetuksessa.

Maksajaviraston vastuulla olevista tehtävistä säädettäisiin yksityiskohtaisesti horisontaalasetuksen 9 artiklassa sekä 11 artiklan nojalla annetuissa delegoiduissa säädöksissä ja täytäntöönpanosäädöksissä. Siltä osin kuin maksajaviraston tehtäviin sisältyy tuen saajiin kohdistuvien hallintopäätösten tai tarkastusten tekemistä tai muuta julkisen vallan käyttöä, maksajaviraston toimivallasta säädettäisiin erikseen tukijärjestelmiä koskevissa laeissa.

Horisontaalasetuksen 9 artiklan mukaan maksajavirastotehtävien toimeenpano voidaan tukien maksua lukuun ottamatta siirtää toiselle. Tukien maksulla tarkoitetaan tällöin maksujen suorittamista. Tämä tarkoittaa, että tuen saajalle annettavan, tuen maksamisen edellytysten ja maksuhakemuksessa esitettyjen kustannusten tukikelpoisuuden arviointia koskevan hallintopäätöksen tekeminen voitaisiin siirtää tehtäväksi tukijärjestelmiä koskevassa lainsäädännössä. Meneillään olevalla ohjelmakaudella maksajavirastotehtäviä on siirretty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle, valtionvirastolle ja kunnille, aluehallintovirastoille, tullille ja kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisille.

Maksajavirasto ohjaisi ja valvoisi niiden hoitaessa maksajaviraston vastuulle kuuluvia tehtäviä. Maksajavirastotehtäviä hoitavien toimielinten ohjauksen ja valvonnan tarkoituksena on varmistaa suunnitelman yhtenäinen ja tehokas toimeenpano alueilla. Käytännössä ohjaus ja valvonta toteutettaisiin vastaavin menettelyin kuin edellä 1 momentin yhteydessä on selostettu.

Uutena maksajaviraston tehtävänä on rahoituskaudella 2023—2027 tuloksellisuuskertomuksen tuottaminen, allekirjoittaminen ja toimittaminen komissiolle muiden maksajaviraston toimitusvelvoitteiden lisäksi 15.2. mennessä. Lisäksi maksajavirasto toimittaa ylimääräisen tuloksellisuuskertomuksen, joka sisältää menot vuoden 2029 loppuun, tilien sulkemista varten 30.6.2030 mennessä.

11 §. Välittävä toimielin. Pykälässä säädettäisiin yleisellä tasolla suunnitelman hallintoviranomaistehtäviä hoitavista tahoista. Suunnitelma-asetuksen 3 artiklan 16 kohdan mukainen välittävä elin toimii kansallisen tai alueellisen hallintoviranomaisen alaisuudessa tai hoitaa tehtäviä tällaisen viranomaisen puolesta. Pykälässä käytettäisiin kuitenkin selkeyden vuoksi välittävä toimielin –termiä, joka vastaa nykyisellä ohjelmakaudella käytössä ollutta termiä.

Välittäviksi toimielimiksi nimettäisiin Ruokavirasto, Ahvenanmaan valtionvirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset. Ruokavirastoa ei ole nykyisellä kaudella erikseen todettu välittäväksi toimielimeksi, vaikka se on hallintoviran-

omaistehtäviä osaltaan myös hoitanut. Ahvenanmaan valtionvirasto olisi uusi välittävä toimielin ja lisäys johtuisi siitä, että strategiasuunnitelma kattaisi myös Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia tehtäviä.

Välittävät toimielimet vastaisivat toimialueellaan hallintoviranomaistehtävistä kuten tuen myöntämiseen liittyvistä tehtävistä siten kuin niistä lailla erikseen säädettäisiin. Tarvittaessa tehtävien jaosta ja eriyttämisestä välittävän toimielimen sisällä määrättäisiin välittävänä toimielimenä toimivien viranomaisten työjärjestyksillä.

Säännöksellä ei perusteta välittävälle toimielimelle tehtävien hoitamiseksi tarvittavaa toimivaltaa, vaan toimivallan perustaminen tapahtuisi tukijärjestelmiä koskevissa laeissa. Maaseudun yritys- ja hanketoiminnan osalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävistä ja toimivallasta säädettäisiin maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavaksi ehdotetussa laissa. Vastaavasti suunnitelman varoista rahoitettavia maatalouden rakennetukia, viljelijätukia ja markkinatukia koskevista tehtävistä säädettäisiin näitä tukijärjestelmiä koskevissa laeissa.

Nykyisellä ohjelmakaudella välittävät toimielimet oli määritelty kansallisesti maaseudun kehittämisen tukemisesta annetun lain 5 §:ssä.

12 §. Todentamisviranomaisen tarkastus ja tiedonsaantioikeus. Todentamisviranomainen antaa komissiolle lausunnon, jossa vahvistetaan, että tilitykset antavat oikean ja riittävän kuvan ja jäsenvaltion hallintojärjestelmät toimivat moitteettomasti. Lisäksi lausunnolla vahvistetaan, että tuotosindikaattoreiden raportointi ja tuloksellisuusseurantaan käytettävä tulosindikaattoreiden raportointi ovat asianmukaiset sekä toimenpiteistä aiheutuneet menot, joista komissiolle on esitetty korvauspyyntö, ovat lailliset ja sääntöjenmukaiset.

Jotta todentamisviranomainen voisi suorittaa varainhoitoasetuksen (EU) 2022/128 (5—7) artiklassa tarkoitetut välttämättömät tarkastukset, sillä tulee olla määrätty tarkastus- ja tiedonsaantioikeudet.

Ehdotetun 1 momentin mukaan todentamisviranomainen voisi tehdä tarkastuksia kohdistuen hallintoviranomaiseen ja niissä viranomaisissa tai yhteisöissä, jotka suorittavat maksajavirastolle säädettyjä tehtäviä, taikka tuensaajan luona. Tarkastusta suorittavalla olisi oikeus tarkastaa tehtävänsä edellyttämässä laajuudessa tuensaajan kotieläinrakennukset, viljelmät, toimitilat sekä muut tuen maksamisen edellytyksenä olevat olosuhteet. Todentamisviranomainen ei saisi kuitenkaan suorittaa tarkastusta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiallisesti voimassa olevan maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) 40 §:n mukaisesti todentamisviranomaisen oikeudesta saada viranomaisilta tietoja salassapitosäännösten estämättä. Asiasta säädettäisiin nyt samassa laissa kuin muistakin strategiasuunnitelman hallinnoinnin toimielimistä ja niiden tehtävistä. Ehdotuksen mukaan todentamisviranomaisella olisi oikeus saada viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä sille 1 momentissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi välttämättömiä tietoja. Pyydettyjen tietojen on koskettava tuensaajaa.

Ehdotetun 3 momentin mukaan todentamisviranomaisen tarkastustehtävän suorittamiseen sovellettaisiin hallintolakia, kielilakia, saamen kielilakia sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Tarkastustehtävää suorittavaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä ja tarkastustehtävää suoritettaessa aiheutettuun vahinkoon, mitä vahingonkorvauslaissa säädetään.

13 §. Seurantakomitea. Lain 13 §:ssä säädettäisiin kansallisesti suunnitelma-asetuksen 124 artiklassa tarkoitetusta seurantakomiteasta. Seurantakomitea seuraa yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman täytäntöönpanoa. Seurantakomitea on perustettava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa strategiasuunnitelman hyväksymisestä. Valtioneuvosto asettaisi seurantakomitean, mikä vastaisi kuluvalle ohjelmakaudella noudatettua menettelyä. Suunnitelma-asetuksen 124 artiklan mukaan seurantakomiteassa tulee olla asiaankuuluvien viranomaisten, välittävien toimielinten ja suunnitelma-asetuksen 106 artiklan 3 kohdan mukaisten kumppanien tasapainoinen edustus. Komission edustajat osallistuvat seurantakomitean työhön neuvonantajana ominaisuudessa. Valtioneuvosto päättää seurantakomitean asettamispäätöksen yhteydessä sen tarkemmasta kokoonpanosta ja jäsenten lukumäärästä.

Seurantakomitea toimii koko suunnitelmakauden ajan, joten sen jäsenistössä todennäköisesti ilmenee vaihtuvuutta. Näissä tilanteissa maa- ja metsätalousministeriö päättäisi seurantakomitean jäsenten kokoonpanon muutoksista. Tällä tarkoitetaan toisen henkilön nimittämistä edustamaan sellaista tahoa, joka valtioneuvoston asettamispäätöksen mukaan osallistuu seurantakomitean toimintaan. Muutoksista seurantakomitean kokoonpanon rakenteessa tai jäsenten lukumäärässä päättäisi valtioneuvosto.

Suunnitelma-asetuksen 124 artiklan mukaan seurantakomitean on kokoonnuttava vähintään kerran vuodessa. Seurantakomitea järjestää työnsä ja menettelee laatimansa ja hyväksymänsä työjärjestyksen mukaisesti.

Seurantakomitean tehtävistä säädetään suunnitelma-asetuksen 124 artiklassa. Seurantakomitea tarkastelee erityisesti suunnitelman toimeenpanoa ja välitavoitteiden saavuttamista sekä asioita, jotka vaikuttavat suunnitelman edistymiseen ja edistymisen eteen tehtäviä toimia. Lisäksi seurantakomitean päätehtäviin kuuluu tarkastella suunnitelmasta tehtävien arviointien edistymistä, arviointien yhteenvetoa ja seuraa mahdollisten suositusten toimeenpanoa. Seurantakomitea tarkastelee myös viestintään ja näkyvyyteen liittyvien toimien toimeenpanoa.

Seurantakomitea antaa lausunnon toimien valinnassa käytetyistä menetelmistä ja perusteista sekä vuotuisesta tuloksellisuuskertomuksesta. Myös arviointisuunnitelmasta ja siihen tehtävistä merkittävistä muutoksista seurantakomitea antaa lausunnon. Seurantakomitean lausunto edellytetään myös hallintoviranomaisen mahdollisista ehdotuksista suunnitelman tarkistamiseksi.

Seurantakomitean tehtävät eivät muutu merkittävästi uudelle rahoituskaudelle. Sen sijaan seurantakomitean kokousten aikataulu muuttuu, kun tuloksellisuuskertomus toimitetaan komissiolle jo 15.2. mennessä; aiemmin vuosikertomus on toimitettu 30.6. mennessä. Raportoinnin kohteena on jatkossa EU:n varainhoitovuosi (16.10.—15.10. N+1) aiemman kalenterivuoden sijaan. Uutta on että tuloksellisuuskertomus kattaa ja seurantakomitea käsittelee jatkossa myös I pilarin tukiin liittyvät asiat, kun aiemmin seurantakomitea ja vuosikertomus käsitelivät vain II pilarin asioita.

Lisäksi varainhoitovuotta koskeva tuloksellisuuskertomus on tulevalla kaudella aiempaa vuosikertomusta teknisempi, kun seurantatiedot tuotetaan raporttia varten suoraan tietojärjestelmistä. Uutta on myös seurantakomitean työjärjestyksen ja jäsenluettelon julkaiseminen Internetissä sekä mahdollisuus perustaa seurantakomitealle alakomiteoita.

Osa seurantakomitean hoidettavaksi säädettävistä tehtävistä olisi sellaisia, että sen tekemät ratkaisut ohjaavat viranomaisten toimintaa yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toteuttamisessa ja sen varojen kohdentamisessa. Tämän vuoksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi perustuslain 124 §:ssä tarkoitetut hyvän hallinnon ja oikeusturvan toteuttamiseksi

tarvittavat säännökset. Seurantakomitealle säädettyjen tehtävien hoitamiseen sovellettaisiin hallintolakia (434/2003), julkisuuslakia (621/1999), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003). Momentissa säädettäisiin myös rikosoikeudellisen virkavastuun soveltamisesta seurantakomitean päätöksentekoon osallistuviin henkilöihin. Rikosoikeudellisella virkavastuulla tarkoitetaan rikoslain 40 luvun säännösten soveltamista. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen toteuttamiseksi rikosoikeudellinen virkavastuu rajattaisiin koskemaan henkilöitä, jotka osallistuvat seurantakomitean tehtäväksi säädettyjen päätösten tekemiseen. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin vahingonkorvauslain (412/1974) soveltamisesta seurantakomitealle säädettyjä tehtäviä hoidettaessa aiheutetun vahingon korvaamiseen. Pykälän 2 momentti vastaisi hallinnointilain 14 §:n 3 momenttia.

14 §. Maaseutuverkosto. Jäsenvaltion on perustettava yhteisen maatalouspolitiikan kansallinen verkosto, jonka tehtävistä säädetään suunnitelma-asetuksen 126 artiklassa. Verkosto on perustettava maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla toimivien kansallisen tason organisaatioiden ja hallintojen, neuvonantajien, tutkijoiden ja muiden innovaatiotoimijoiden verkostoitumista varten viimeistään 12 kuukautta sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt strategiasuunnitelman. Verkoston nimeksi tulisi Maaseutuverkosto, mikä vastaisi nykyisellä ohjelmakaudella käytössä ollutta termiä. Vaikka tehtävät laajenevatkin on kuitenkin tarkoituksenmukaista käyttää laajasti vakiintunutta Maaseutuverkosto -termiä.

Asetuksen 126 artiklassa määritellään myös maaseutuverkoston tavoitteet sekä tavoitteet toteuttavan yksikön (maaseutuverkostopalvelut) tehtävät.

Suomen maaseutuverkoston tehtävänä on Manner-Suomen ja Ahvenanmaan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman mahdollisuuksien ja tulosten esille tuominen. Tämä tehdään viestinnän ja koulutuksen keinoin, levittämällä hyviä esimerkkejä sekä lisäämällä yhteistyön hyötyjä kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä.

Kansallisen YMP-verkoston perustaminen on edelleen pakollista ja jäsenvaltion on suunnitelma-asetuksen 126 artiklan perusteella ohjattava YMP-verkoston perustamiseen ja tehtäviin osa YMP-strategiasuunnitelmansa teknisestä avusta. YMP-verkoston toimialaa on laajennettu maaseudun kehittämisestä (II-pilari) kattamaan myös suorat tuet (I-pilari). Myös tehtävät laajenevat jonkin verran.

Rahoituskaudella 2023—2027 kansallisen YMP-verkoston uutena tavoitteena on helpottaa vertaisoppimista ja vuorovaikutusta kaikkien maatalouden ja maaseudun oleellisten sidosryhmien kesken sekä edistää strategiasuunnitelman tulosten levittämistä. Innovoimisen edistämisen lisäksi kaudella 2023—2027 maaseutuverkoston tavoitteena on tukea sidosryhmien ottamista mukaan tietämyksen vaihtoa ja tietämyksen syventämistä koskevaan prosessiin.

Kansallisen YMP-verkoston tehtävistä on poistettu viestintäsuunnitelman laatiminen. Tehtävänä on kuitenkin edelleen kerätä, analysoida ja levittää tietoa toimista, joita strategiasuunnitelmalla tuetaan sekä tuettujen toimien tuloksista. Kansallisen YMP-verkoston uutena tehtävänä on analysoida yhdeksän erityistavoitteen kannalta merkityksellistä maatalouden ja maaseutualueiden kehitystä. Lisäksi uutena tehtävänä on luoda alustoja, foorumeita ja tapahtumia, joilla helpotetaan kokemusten vaihtoa sidosryhmien välillä sekä vertaisoppimista, myös tarvittaessa vaihtoja kolmansien maiden verkostojen kanssa.

Paikallisten toimintaryhmien verkostoitumisen edistämisen ohella tehtävänä on edistää maaseudun innovaatioryhmien välistä verkostoitumista, kansainvälinen yhteistyö mukaan lukien. Sa-

moin uutena tehtävänä on luoda yhteyksiä muihin unionin rahoittamiin strategioihin tai verkostoihin sekä edistää yhteisen maatalouspolitiikan jatkokehittämistä ja myöhempien strategia-suunnitelmakausien valmistelua.

Yhteisen maatalouspolitiikan verkoston perustamisesta ja rakenteista ei rahoituskaudella 2023—2027 säädetä erikseen.

Kuten voimassa olevan hallinnointilain 15 §:n nojalla, myös ehdotetun lain nojalla maaseutu-verkostotoiminnasta vastaavasta tahosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Maaseutu-verkostotoiminnasta vastaavalle taholle ei anneta julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Näin ollen tulevan kauden maaseutuverkototoiminnasta vastaavasta toimielimestä säätäminen ei edellyttäisi perustuslain 119 §:n 2 mukaan laintasoista säännöstä. Kuluvalle ohjelmakaudella maaseutuverkototoiminnasta on vastannut Ruokaviraston yksikkö. Maaseutuverkototoiminnasta vastaavaa tahoa ei ole tarkoitus muuttaa.

Maaseutuverkototoiminnasta vastaavasta tahosta, toiminnan ohjauksesta sekä toimintasuunnitelmien ja -kertomusten sisällöstä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä säädettäisiin pykälän valtuussäännöksen nojalla valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin pääosin kuluva ohjelmakautta vastaavasti muun muassa maaseutuverkototoimintaa ohjaavan ohjausryhmän kokoonpanosta ja tehtävistä.

15 §. Paikallinen toimintaryhmä. Pykälässä säädettäisiin paikallisen toimintaryhmän tehtävistä, sen hallinnon, toiminnan ja kokoonpanon yleisistä vaatimuksista sekä toimintaryhmän menettelyyn sovellettavasta lainsäädännöstä.

Pykälää sovellettaisiin yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteuttaviin paikallisiin toimintaryhmiin, joista säädetään yleisasetuksen 33 artiklassa. Paikalliset toimintaryhmät muodostuvat paikallisten yksityisten ja julkisten sosioekonomisten eturyhmien edustajista. Niiden päätöksentekoa ei saa hallita yksikään yksittäinen eturyhmä. Toimintaryhmien toteuttamia paikallisia kehittämisstrategioita ja toimintaryhmäksi hyväksymistä käsitellään 7 ja 9 §:n yhteydessä.

EU:n maaseuturahaston varoista toimeenpantavan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman osalta Leader-toimintatapa on pakollinen jäsenvaltiolle. Suunnitelma-asetuksen 92 artiklan mukaan vähintään viisi prosenttia maaseuturahastosta yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman myönnettävästä kokonaisrahoituksesta on varattava Leader-toimintatavan mukaiseen täytäntöönpanoon. Yleisasetuksen 34 artiklan mukaan toimintaryhmien hallinnon toimintakustannuksiin ja paikallisen kehittämisstrategian toiminnan edistämiseen voidaan käyttää enintään 25 prosenttia paikallisen kehittämisstrategian julkisista kokonaismenoista. Tästä toimintaryhmille myönnettävästä toimintarahasta säädettäisiin maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavan lakiehdotuksen 58 §:ssä ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa.

Paikallinen toimintaryhmä vastaisi yleisasetuksen 33 artiklan mukaisten tehtävien hoitamisesta. Näitä olisivat paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpanon lisäksi muun muassa tuettavien toimien säännösten mukaisen valintamenettelyn ja valintaperusteiden suunnittelu, tukihakemusten vastaanotto ja arviointi, toimien valinta ja niiden tuen määrän vahvistaminen sekä valittuja toimia koskevien ehdotusten tekeminen tukipäätöksen tekevälle viranomaiselle. Lisäksi toimintaryhmät seuraavat kehittämisstrategiansa tavoitteiden toteutumista. Näistä tehtävistä säädettäisiin tukijärjestelmiä koskevassa kansallisessa lainsäädännössä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin paikalliselle toimintaryhmälle asetettavista yleisistä edellytyksistä. Maa- ja metsätalousministeriö tarkastelisi näiden edellytysten täyttymistä toimintaryhmien hyväksymismenettelyssä yhdessä 9 §:n 3 momentin valtuussäännöksen nojalla annettavaksi tarkoitettujen edellytysten kanssa. Toimintaryhmälle asetettavilla yleisillä edellytyksillä pyritään takaamaan Leader-toimintatavan periaatteiden ja kehittämistyön laadun toteutuminen kaikilla alueilla. Paikallisen toimintaryhmän tulisi olla oikeushenkilö, jolla on riittävät toiminnalliset, taloudelliset ja hallinnolliset edellytykset toimintaryhmälle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Paikallisen toimintaryhmän jäsenistön olisi edustettava laaja-alaisesti paikallisia toimijoita ja toimintaryhmän toiminnan tulisi olla avointa kaikille. Toimintaryhmässä tulisi olla edustettuina ainakin paikalliseen maaseudun kehittämiseen osallistuvat viranomaiset, yhdistykset ja toimialueen asukkaat. Saamelaiden kotiseutualueilla edustettuina voisi olla myös Saamelaiskäräjät. Paikallisen toimintaryhmän hallituksessa tulisi olla tasapuolisesti edustettuina toimialueen kuntien, yksityisoikeudellisten yhteisöjen ja säätiöiden sekä paikallisen väestön edustajat. Käytännössä toimintaryhmän hallituksen kokoonpanossa tulisi noudattaa niin sanottua kolmikantaperiaatetta siten, että kunkin edellä mainitun tahon edustajat muodostaisivat yhden kolmasosan hallituksesta. Muu toimintaryhmille säädettyjen tehtävien hoitamiseen tarvittavan toimivallan perustaminen tapahtuisi niissä laeissa, joissa säädetään suunnitelman toteutukseen käytettävistä tukijärjestelmistä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi hallintolain, julkisuuslain, kielilain, saamen kielilain ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain soveltamisesta paikalliselle toimintaryhmälle säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Säännöksen tarkoituksena olisi turvata perustuslain 21 §:n 2 momentissa ja 124 §:ssä edellytetyllä tavalla hyvän hallinnon takeiden toteutuminen paikallisen toimintaryhmän hoitaessa sille säädettyjä tehtäviä. Lisäksi paikallisen toimintaryhmän päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden toimintaan tulisivat sovellettavaksi rikoslain 40 luvun säännökset rikosoikeudellisesta virkavastuusta silloin, kun kyseiset henkilöt hoitavat paikalliselle toimintaryhmälle säädettyjä tehtäviä. Rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteen mukaisesti vastuu rajattaisiin koskemaan toimintaryhmän päätöksentekoon osallistuvia ja sen palveluksessa olevia henkilöitä näiden hoitaessa paikalliselle toimintaryhmälle säädettyjä tehtäviä. Lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin vahingonkorvauslain soveltamisesta toimintaryhmälle säädettyjä tehtäviä hoidettaessa aiheutetun vahingon korvaamiseen. Pykälän 3 momentti vastaisi nykyisen hallinnointilain 16 §:n 3 momenttia.

4 luku Erinäiset säännökset

16 §. Suunnitelmasta tiedottaminen. Suunnitelman sisältämistä mahdollisuuksista ja vaikutuksista olisi tiedotettava laajasti suunnitelman toteuttamisalueella. Suunnitelmasta tiedottaminen tapahtuisi sitä valmisteltaessa, toteutettaessa ja toteuttamisen päätyttyä. Tiedottamisessa keskeisellä sijalla olisivat suunnitelman tavoitteet, siihen sisältyvien toimenpiteiden kohderyhmät ja rahoitusmahdollisuudet sekä ohjelman seurannan ja arviointien tulokset. Pykälässä tarkoitettuun tiedottamiseen eivät kuuluisi suunnitelmasta rahoitettavien tukijärjestelmien mukaisten tukien hakemista, myöntämistä ja maksamista koskevat ilmoitukset ja ohjeet, vaan näihin liittyvän tiedottamisen vastuista ja menettelyistä säädettäisiin tarvittaessa tukijärjestelmiä koskevilla säädöksillä. Tiedottamisesta valtakunnallisella tasolla vastaisivat ehdotetussa laissa tai EU:n lainsäädännössä säädetyn tehtävien jaon mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto tai maaseutuverkosto. Muutoin tiedottamisesta toimialueellaan vastaisivat välittävät toimielimet tai paikalliset toimintaryhmät, kukin siltä osin kuin ne vastaavat suunnitelman tai sen osan valmistelusta tai toimeenpanosta.

Pykälä vastaisi voimassa olevan hallinnointilain 17 §:ää.

17 §. Tiedonantovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin välittävien toimielinten ja paikallisten toimintaryhmien velvollisuudesta antaa salassapitosäännösten estämättä maa- ja metsätalousministeriölle ja Ruokavirastolle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Säännöksen tarkoitus on mahdollistaa EU:n lainsäädännössä hallintoviranomaisen ja maksajaviraston tehtävien hoitamiseksi asetettavat vaatimukset. Suunnitelman toimeenpanon yhteydessä kertyy suunnitelman toimeenpanon tehokkuuden ja toteutumisen seurannan kannalta välttämätöntä tietoa, jota esimerkiksi suunnitelman ja valtiontukien vaikuttavuuden arvioinnissa tulee toimittaa komissiolle. Suunnitelman toimeenpanossa kertynyttä tietoa tarvitaan myös suunnitelman varojen käytön ja toimeenpanon suunnittelua ja kehittämistä varten. Suunnitelma-asetuksen 131 artiklan mukaan paikallisten toimintaryhmien ja tuen saajien on toimitettava suunnitelman hallintoviranomaiselle ja suunnitelman arvioijille kaikki tarvittavat tiedot suunnitelman seurannan ja arvioinnin mahdollistamiseksi.

Pykälä vastaa asiasisällöltään nykyisen hallinnointilain 18 §:ää.

18 §. Tekninen apu. Suunnitelma-asetuksen 125 artiklan mukaan maaseuturahastosta voidaan tukea osoittaa tekniseen apuun varoja, jotka on tarkoitettu käytettäväksi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaan liittyvän tuen tehokkaan hallinnon ja täytäntöönpanon kannalta. Aiemmasta poiketen teknistä apua voidaan siten käyttää myös pilari I eli unionin kokonaan rahoittamien tukijärjestelmien osalta. Osa teknisestä avusta on käytettävä kansallisten yhteisen maatalouspolitiikan verkostojen perustamiseen ja toimintaan. Lisäksi teknistä apua on mahdollista käyttää toimiin, jotka koskevat edellisiä ohjelmakausia ja seuraavia YMP:n strategiasuunnitelmakausia.

Kuluvalle ohjelmakaudella voimassa olevan maaseudun kehittämisen tukemisesta annetun lain 65 §:n mukaan teknistä apua on voitu käyttää hallinnointilaissa säädettyjen, ohjelman laatimiseen, toteuttamiseen, arviointiin ja seurantaan sekä tiedotukseen liittyvien tehtävien hoitamiseen sekä ohjelman toimeenpanoon liittyviin tehtäviin, ohjelmatyötä sekä ohjelman toteuttamista ja seurantaa tukevien tutkimusten ja selvitysten laatimiseen tai teettämiseen sekä ohjelman toteuttamiseen liittyvän koulutuksen järjestämiseen. Ehdotetun pykälän 1 momentissa ei enää luettelaisi yksityiskohtaisesti teknisen avun käyttökohteista, vaan viitattaisiin suunnitelma-asetuksen 125 artiklaan. Tarkoitus olisi kuitenkin, että teknisellä avulla rahoitettaisiin samankaltaisia toimia kuin nykyisellä ohjelmakaudella.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto valmistelisi teknisen avun käyttösuunnitelman, jonka maa- ja metsätalousministeriö vahvistaisi. Ruokaviraston tehtäviin kuuluisi seurata teknisen avun kokonaiskäyttöä sekä laatia sitä koskevat selvitykset. Momentti vastaisi voimassa olevan maaseudun kehittämisen tukemisesta annetun lain 65 §:n 2 momenttia. Teknisestä avusta säädettäisiin tulevalle rahoituskaudella yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista strategiasuunnitelman hallinnoinnista annettavassa laissa, eikä maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavassa laissa, koska tekninen apu koskee myös kaikkia strategiasuunnitelman toimenpiteiden avulla toteutettavia toimenpiteitä.

Teknisen avun maksaisi hakemuksesta Ruokavirasto. Teknisen avun takaisinperinnästä päättäisi Ruokavirasto. Tarkemmin takaisinperinnästä säädettäisiin maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavan lain 10 luvussa, johon 3 momentissa viitattaisiin.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä käyttösuunnitelman vahvistamisesta ja maksamisesta noudatettavasta menettelystä sekä teknisen avun hyväksyttävistä kustannuksista.

19 §. Euroopan unionin rahoitus. Pykälä koskisi EU:n varoista rahoitettavan strategiasuunnitelman unionin rahoitusosuuden kansallista tulouttamista. Pykälän mukaan EU:n rahoituksen tulouttamisessa olisi ratkaisevaa EU:n rahoitusosuutta vastaavan kansallisen rahoitusosuuden rahoituslähde. Jos kansallinen rahoitusosuus tulee valtion talousarviosta, EU:n rahoitusosuus tuloutettaisiin valtion talousarvioon. Vastaavasti EU:n rahoitusosuus tuloutettaisiin maatilatalouden kehittämisrahastoon, jos kansallinen rahoitusosuus myönnetään rahaston varoista.

Tarkoitus olisi, että EU:n maaseuturahaston ja maataloustukirahaston kansallinen rahoitusosuus tuloutettaisiin valtion talousarvioon. Kansallinen rahoitus tuloutettaisiin maatilatalouden kehittämisrahastoon silloin, kun EU:n osaksi rahoittamien tukien kansallinen rahoitusosuus myönnetään rahaston varoista. Vastaava menettely on käytössä kuluvalle ohjelmakaudella. Rahastoon tapahtuva tulouttamisvaihtoehto säädettäisiin mahdollisuudeksi, joka voisi käytännössä liittyä lähinnä maatalouden rakennetukien avustusosuuden myöntämiseen maatilatalouden kehittämisrahastosta.

20 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta hakea muutosta teknistä apua koskevaan maksu- ja takaisinperintäpäätökseen. Koska tarkoituksena on, että oikaisuvaatimus olisi muutoksenhaun ensi vaiheena mahdollisimman laajasti, myös teknisen avun osalta oikaisuvaatimusmenettely olisi jatkossa muutoksenhaun ensivaihe. Tämä olisi uutta voimassa olevaan lakiin verrattuna. Oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä saa valittaa Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Maaseudun kehittämiseen liittyvien tukien osalta valitukset on keskitetty Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan lakkauttamisen yhteydessä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen (HE 121/2013 sekä lakimuutokset 75/2014 ja 81/2014). Muutoin sovellettaisiin mitä muutoksenhausta säädettäisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Maa- ja metsätalousministeriön toimintaryhmän hyväksymistä koskevaan päätökseen haettaisiin siten muutosta hallinto-oikeudelta.

21 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta ja soveltamisesta sekä voimassa olevan hallinnointilain kumoamisesta ja sitä koskevista siirtymäsäännöksistä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Lakia sovellettaisiin suunnitelmaan, jonka toteuttaminen alkaa 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen. Lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovellettaisiin ohjelmiin, joiden toteuttaminen on kesken tämän lain voimaan tullessa. Käytännössä tämä tarkoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2014—2020 siirtymäkautta eli vuosia 2021 ja 2022, joiden hallinnointiin sovellettaisiin voimassa olevaa hallinnointilakia.

7.2 Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027

Lain nimikkeessä olisi edelleen maaseudun kehittämisen tukeminen, mikä selkeästi määrittelee lain perusteella tuettavan toiminnan. Erotuksena voimassa olevaan lakiin lain nimikkeessä olisi todettu tuleva rahoituskausi vuosilukuineen. Tämä on selkeää myös sen takia, että kyseessä on määräaikainen tukiohjelma. Tarkoitus on, että tukiohjelma on kytketty rahoituskauteen 2023—2027, joten tuen myöntäminen ja maksaminen jatkuisi mahdollisen siirtymäkauden ajan myös vuoden 2027 jälkeen.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoitteet. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain tavoitteista, joita olisivat kestävä kehityksen periaatteita noudattaen monipuolistaa ja uudistaa ja lisätä maaseudun elinkeinotoimintaa, parantaa maaseudun yritysten toimintaedellytyksiä ja kehittää niiden kilpailukykyä sekä kehittää maaseutua asuin- ja toimintaympäristönä asukkaiden ja toimijoiden hyvinvoinnin ja

toimintamahdollisuuksien parantamiseksi. Tavoitteet vastaavat voimassa olevan lain 1 §:n mukaisia tavoitteita.

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin maaseudun kehittämiseen myönnettäviin tukiin, jotka rahoitetaan uuden hallinnointilain 4 §:n 1 kohdassa tarkoitetun suunnitelman mukaisesti Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tai muista Euroopan unionin varoista yhdessä sekä vastaavista kansallisista varoista taikka kokonaan kansallisista tai Euroopan unionin varoista. Lisäksi voimassa olevaan lakiin verrattuna lisäyksenä olisi, että lakia voitaisiin soveltaa myös suunnitelmaan ulkopuolisiin maaseudun kehittämiseen myönnettäviin tukiin. Lisäys mahdollistaisi tarvittaessa rahoituskauden aikana suunnitelman ulkopuolisten kansallisesti rahoitettavien tukien myöntämisen. Esimerkiksi ehdotetun 20 §:n mukainen poikkeuksellisissa oloissa myönnettävä tuki voisi olla tällainen tukimuoto.

Pykälän 2 momentissa puolestaan säädettäisiin toimenpiteistä, joihin ehdotettua lakia ei sovellettaisi. Näitä olisivat maatalouden harjoittamiseen maksettavat tuet tai tuet maatalouden rakenteen parantamiseen. Tällaisia tukia ovat muun muassa maatalouden harjoittamiseen myönnettävät kansalliset tuet, joista säädetään maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetussa laissa (1559/2001), maatilojen investointituki ja nuorten viljelijöiden aloitustuki, joista säädetään nykyisin maatalouden rakennetuista annetussa laissa taikka. Porotalous luettaisiin tällöin myös maataloudeksi ja siihen sovellettaisiin porotalouden rakennetukia koskevaa lainsäädäntöä.

Maaseudun luonnonvarojen kestävä käytön edistämiseen, ympäristön tilan ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin parantamiseen sekä epäsuotuisista luonnonolosuhteista maataloudelle aiheutuvien haittojen korvaamiseen myönnettäviin tukiin sovellettaisiin ehdotetun lain sijaan edelleen luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annettua lakia tai vastaavaa lakia, joilla lait korvataan säädettäessä uuden rahoituskauden edellyttämää kansallista lainsäädäntöä.

Lakia ei myöskään sovellettaisi Euroopan maatalouden tukirahastosta (maaloustukirahastosta) rahoitettaviin tukiin, jotka pääosin ovat tuotannosta irrotettuja niin sanottuja suoria tukia. Esimerkiksi maatalouden tuottajaorganisaatioiden ja toimialaorganisaatioiden tuet rajautuvat siten myös lain soveltamisalan ulkopuolelle rahoituslähteensä vuoksi.

Lakia ei sovelleta Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastonvaroista rahoitettaviin tukiin, minkä vuoksi laki ei koskisi esimerkiksi kalataloustuotteiden jalostusta.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi kuitenkin poikkeus soveltamisalarajoituksesta. Ehdotetun lain nojalla olisi mahdollista myöntää edelleen tukea maaloustuotteiden myyntikunnostukseen. Maaloustuotteiden myyntikunnostuksella tarkoitetaan maaloustuotteen käsittelyä siten, että se on toimitettavissa jälleenmyyjille tai jalostajille sekä suoraan kuluttajille. Tyypillisiä toimintoja ovat maaloustuotteiden käsittely, kuten puhdistus ja kuorinta sekä pakkaamiseen liittyvät työt. Varsinkin pienellä tiloilla tulot voivat olla peräisin useasta eri elinkeinotoiminnasta, myös pienimuotoisesta maataloudesta, jolle saadaan lisäarvoa esimerkiksi myyntikunnostamalla tuote suoraan kuluttaja-asiakkaille myytäväksi tai käsittelemällä tuotetta niin, että kysymys on jo tuotteen jalostamisesta. Myyntikunnostus, vaikka se luetaankin maatilatoiminnaksi ja siten maatilainvestoinnin tukeen kelpoiseksi, voi kuitenkin olla niin vähäinen osa hakijan tulonmuodostuksesta, ettei se yhdessä vähäisen maatalouden kanssa riitä tuottamaan sellaisia maaloustuloja, joita maatilainvestoinnin tukemiseksi edellytetään. Tällaisten toimintojen tukeminen ehdotetun lain nojalla mahdollistaisi kuitenkin tarkoituksenmukaisten kokonaisuuk-sien tukemisen yhden tukijärjestelmän rajoissa, kun sekä pienimuotoista myyntikunnostusta että

tuotteiden jalostusta voitaisiin tukea yhtenä kokonaisuutena. Tällainen pidemmälle menevä jalostus ja maataloustuotteiden markkinointi voisi myös synnyttää elinkelpoisia tilakokonaisuuksia pienehköistäkin tiloista, joilla maatalous yksin ei riitä antamaan toimeentuloa.

Toimintaryhmien kautta haettava maatalouden alkutuotannon kokeilutuki olisi suunnattu uudenlaisen maatalousyritystoiminnan aloittamiseen, uusien liikeideoiden testaamiseen ja kokeiluun. Kokeilutuki mahdollistaisi esimerkiksi erikoiskasvin viljelyn aloittamisen tai laajentamisen kaupalliseen tuotantoon, eläintuotantoon taikka tuotteiden valmisteluun myyntikuntoon.

Metsätalouden kestävä käyttöä edistäviin tukiin sovellettaisiin tulevilla rahoituskaudellakin ehdotetun lain sijaan, mitä kestävä metsätalouden rahoituksesta erikseen on säädetty. Tällä hetkellä kestävä metsätalouden rahoituksesta on säädetty kestävä metsätalouden määräaikaisessa rahoituslaissa (34/2015), jota ollaan parhaillaan uudistamassa.

Voimassa olevaan lakiin nähden soveltamisalasäännöksiä on yksinkertaistettu. Enää pykälässä ei laajasti säädettäisi siitä, mihin lakia ei sovelleta. Asiallisesti soveltamisala ei muutu kuin vähäisessä määrin maatalouden kokeilutuen osalta.

3 §. *Soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa.* Ehdotettua lakia ei sovellettaisi suunnitelmaan tai tukeen, joka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n nojalla kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Kuluvalla kaudella Ahvenanmaalla on ollut oma Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelma, jonka hallintoviranomaisena toimii Ahvenanmaan maakuntahallitus. Lakia ei myöskään sovellettaisi tukeen, jonka myöntämisestä vastaa Ahvenanmaan viranomainen tai muu Ahvenanmaalla toimiva julkinen taho. Näistä säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 18 ja 22 kohdan nojalla Ahvenanmaan maakuntalaeilla. Sen sijaan mikään ei estäisi ahvenanmaalaisia toimijoita hyötymästä esimerkiksi valtakunnallisten kehittämissuunnitelmien tuloksista tai joissakin tapauksissa osallistumasta hankkeeseen, jossa varsinaisena tuensaajana on Manner-Suomen maaseutualueella toimiva taho.

Tulevilla rahoituskaudella Ahvenanmaa on osana Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaa. Ehdotettavan lain ja sen perusteella myönnettävien tukien osalta tukijärjestelmien toimeenpano ei kuitenkaan muutu.

4 §. *Suhde Euroopan unionin lainsäädäntöön.* Pykälän mukaan lakia sovellettaisiin Euroopan unionin osaksi tai kokonaan rahoittamien maaseudun kehittämiseen tarkoitettujen tukien myöntämiseen, maksamiseen, seurantaan, tarkastukseen ja takaisinperintään, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain ja sen nojalla annettavien säännösten pääasiallisesta tehtävästä Euroopan unionin lainsäädäntöön nähden. Tarkoituksena on, että lailla ja sen nojalla annettavilla säännöksillä täydennetään Euroopan unionin lainsäädäntöä siltä osin, kuin tällainen säätäminen on kansallisista lähtökohdista tarpeellista eikä ole vastoin sellaista Euroopan unionin lainsäädännön säännöstä, jota on sovellettava sellaisenaan ja josta ei ole sallittua poiketa. Lailla tai sen nojalla olisi siten mahdollista antaa Euroopan lainsäädäntöä tiukempiakin säännöksiä, jollei tämä ole Euroopan unionin lainsäädännössä nimenomaisesti kielletty tai katsottava kielletyksi. Joiltakin osin laissa säädetään myös sellaisista sekoista, jotka sisältyvät Euroopan unionin lainsäädäntöön, mutta joista ei ole mahdollista antaa kansallisia soveltamisasäännöksiä ilman, että myös Euroopan unionin lainsäädännön asiaa koskevia säännöksiä on sisällytetty lakiin. Tällä tavoin on myös vältetty runsas viittaaminen Euroopan unionin säädöksiin. Tukijärjestelmää sovellettaessa on kuitenkin noudatettava Euroopan unionin lainsäädäntöä kokonaisuudessaan, mikä erityisesti ehdotetun lain osalta tarkoittaa hallinnointilain 4 §:n 2, 3 ja 5

kohdaisa tarkoitettujen asetusten ja niiden nojalla annettujen komission asetusten ja soveltamismääräysten ja ohjeiden noudattamista. Joiltakin osin lakiin sisältyy myös sellaisia säännöksiä, joista on säädetty edellä tarkoitetuissa säädöksissä. Tällöin kysymys on joko siitä, että Euroopan unionin lainsäädännössä tätä edellytetään tai siitä, että kysymys on yksinomaan kansallisesta rahoituksesta, mikä sekin on ehdotetun lain nojalla mahdollista, jos rahoitukseen osoitetaan varoja.

5 §. Määritelmät. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi laissa käytetyistä käsitteistä. Päämääränä on ollut säilyttää käytetyt käsitteet mahdollisimman pitkälle samoina kuin kuluvalle ohjelmakaudellakin. Laissa säädettyjen määritelmien määrää on vähennetty kuluvaan ohjelmakauteen verrattuna määrittelemällä vain keskeiset tarvittavat käsitteet.

Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin suunnitelma, jolla tarkoitettaisiin ehdotetun uuden hallinnon tilain 4 §:n 1 kohdassa tarkoitettua suunnitelmaa.

Pykälän 2—7 kohdassa täsmennettäisiin, mitä tarkoitetaan eri lähteistä peräisin olevalla erilaisella rahoituksella. Pykälän 2 kohdan mukaan Euroopan unionin rahoituksella tarkoitettaisiin Euroopan unionin talousarviosta Suomeen myönnettyjä EU:n maaseuturahaston varoja ja muita Euroopan unionin ehdotetussa laissa tarkoitettuihin tukiin varaamia varoja. Säännös vastaa voimassa olevan lain 5 §:n 2 kohdan määritelmää. Valtion rahoituksella tarkoitettaisiin 3 kohdassa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle maaseudun kehittämiseen valtion talousarviossa osoitettuja varoja ja maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa osoitettuja varoja. Tällä on merkitystä ratkaistaessa, mitä osaa tuettavan toiminnan tai toimenpiteen rahoituksesta ehdotetussa laissa säädetty tuen ehdot koskevat. Muulla kansallisella julkisella rahoituksella tarkoitettaisiin 4 kohdan mukaan muuta kuin 3 kohdassa tarkoitettua valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön tuettavaan toimenpiteeseen osoittamaa rahoitusta taikka etuutta tai suoritusta, jonka arvo on rahana määriteltävissä. Kohtien 3 ja 4 määritelmät vastaavat sisällöltään voimassa olevan lain 5 §:n 3 ja 4 kohdan määritelmiä. Kohdasta 4 on poistettu tarpeettomana kansallisella -sana julkisen rahoituksen määritteenä. Julkisella rahoituksella tarkoitettaisiin 5 kohdan mukaan 2—4 kohdassa tarkoitettua rahoitusta. Määritelmä vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 5 kohtaa, mutta kohtaa on tiivistetty. Yksityisellä rahoituksella tarkoitettaisiin puolestaan luonnollisen henkilön tai yksityisoikeudellisen yhteisön rahoitusta tai muuta suoritusta, jonka arvo on rahana määriteltävissä. Kokonaisrahoituksella 7 kohdassa tarkoitettaisiin julkista ja yksityistä rahoitusta yhteensä. Määritelmät 6—8 kohdassa vastaisivat voimassa olevan lain 5 §:n 6, 7 ja 9 kohdan määritelmiä.

Pykälän 8 kohdan mukaan tuella tarkoitetaan valtion rahoitusta tai valtion ja yhteisön rahoitusta, joka myönnetään avustuksena. Tuen myöntäminen ei näin ollen tarkoita päätöstä, joka koskee muun julkisen rahoituksen myöntämistä. Muulla julkisella rahoituksella tai yksityisellä rahoituksella on edelleen merkitystä lähinnä tuen määrän kannalta sekä silloin, kun suunnitelma edellyttää esimerkiksi kuntien tai yksityisten toimijoiden osallistumista näiden rahoitusosuuden seuraamiseksi. Säännös vastaa voimassa olevan lain 5 §:n 9 kohtaa.

Pykälän 9 kohtaan sisältyvä vähämerkityksisen tuen määritelmä olisi lähinnä informatiivinen. Sillä tarkoitettaisiin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EU) N:o 1407/2013 mukaisesti myönnettyä tai myönnettävää tukea, johon sovelletaan vähämerkityksisen tuen ehtoja. Vähämerkityksistä tukea koskeva määritelmä sisältyy myös voimassa olevan lain 5 §:n 11 kohtaan.

Pykälän 10 kohdan mikroyrityksen, pienen yrityksen ja keskisuuren yrityksen (pk-yritys) määritelmät perustuisivat Euroopan unionin komission mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä antaman suosituksen 2003/361/EY mukaisiin määritelmiin.

Komission suosituksen 2003/361/EY mukaan pk-yrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa ja joka täyttää yrityksen riippumattomuutta kuvaavat ja muut määritelmään sisältyvät pk-yrityksen tunnusmerkit. Pienten ja keskisuurten yritysten luokassa pienellä yrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa sekä joka täyttää yrityksen riippumattomuutta kuvaavat ja muut määritelmään sisältyvät tunnusmerkit. Mikroyritys määritellään pieneksi yritykseksi, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää.

2 luku Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

6 §. Tukemisen tavoitteet. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tuen yleisistä tavoitteista. Kaikkien tuettavien toimenpiteiden olisi kokonaisuutena tarkastellen edistettävä yhtä tai useampaa 1 §:n mukaista lain tavoitetta. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan suunnitelmasta osoitetuista varoista myönnetyn tuen olisi edistettävä suunnitelmassa määritellyjä tavoitteita, tuettava toimenpide olisi toteutettava suunnitelman soveltamisalueella ja hyödyn tuetusta toimenpiteestä kohdistuttava tälle alueelle. Tuen myöntämisen esteenä ei kuitenkaan olisi hyödyn ulottuminen vähäisessä määrin myös suunnitelma-alueen ulkopuolelle. Vähäisellä määrällä tarkoitetaan hankkeeseen osallistuvia yksittäisiä henkilöitä tai yrityksiä suunnitelma-alueen ulkopuolelta, yleensä sen välittömästä läheisyydestä.

7 §. Tuen rahoitus. Tuen myöntämisen edellytyksenä 1 momentin mukaan olisi edelleen, että tukeen tarvittava rahoitus on osoitettu valtion talousarviossa tai maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevan lain 7 §:n 1 momenttia. Valtiontalousarvion olisi tarkoitus olla pääasiallinen rahoituslähde sekä strategiasuunnitelmaan kuuluvien tukien osalta että mahdollisten strategiasuunnitelmaan kuulumattomien tukien osalta.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, että tämä varojen riittävyys on varmistettava ennen tuen myöntämistä ja maksamista. Sisällöltään momentti vastaa voimassa olevan lain 7 §:n 2 momenttia.

8 §. Tuettava toiminta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä toiminnasta, johon tukea yleensä ehdotetun lain nojalla voidaan myöntää. Säännöksen tarkoituksena on kuvata yleisemmällä tasolla toimintaa, jota ehdotetun lain mukaisten tukijärjestelmien avulla voidaan tukea. Pykälässä tähän toimintaan luetaan sekä maaseudun yrityksiä suoraan kehittävä toiminta että toiminta, jolla yleisemminkin parannetaan maaseutua asuin-, elin- ja toimintaympäristönä. Tuettavalla toiminnalla olisi pääasiallisena tarkoituksena toteuttaa niitä tavoitteita, joita uudessa Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmassa asetetaan. Tämä ei kuitenkaan estäisi tuen myöntämistä myös suunnitelman ulkopuoliseen maaseudun kehittämiseen.

Tuki olisi harkinnanvaraista, joten tuen hakijalla ei ole subjektiivista oikeutta tuen saamiseen harkinnan varaista. Tukea voitaisiin myöntää vain maaseutualueilla. ELY-keskukset ja paikalliset toimintaryhmät määrittelevät tukikelpoiset maaseutualueen omalla toiminta-alueellaan. Lähtökohtaisesti Suomen ympäristökeskuksen laatiman aluetypologian mukainen sisempi ja ulompi kaupunkialue muodostavat kaupunkialueiden ytimen. Kaupunkialueista sisempi kau-

punkialue ei voi kuulua tukikelpoiseen maaseutualueeseen. Ulompi kaupunkialue on alueluokituksen perusteella tiivistä pientalovaltaista ja maankäytöltään intensiivistä aluetta, eikä siten ole lähtökohtaisesti tukikelpoiseen maaseutu-alueeseen kuuluvaa. Mikäli kuitenkin alueilla katsotaan ulomman kaupunkialueen välttämättömästi liittyvän maaseutualueisiin, se voidaan alueilla määritellä tukikelpoiseksi alueeksi hyvin perusteluilla syillä. Kuitenkin alle 30 000 asukkaan kunnat voivat olla kokonaisuudessaan tukikelpoista maaseutualuetta ELY-keskuksen ja toimintaryhmän harkinnan mukaan.

Toiminta, jota tuetaan, voisi pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kohdistua maaseudun yrittäjärahoituksena investointeihin, kehittämiseen ja yritystoiminnan käynnistämiseen.

Investoinneilla pyritään lisäämään yritysten investointiaktiivisuutta sekä kannustetaan uusia yrityksiä käynnistämään toimintaansa. Samalla ehkäistään työttömyyttä ja työttömyysriskiä sekä köyhyyttä, joilla on sekä sosiaalinen että alueellinen ulottuvuus. Alueellisen tasavertaisuuden näkökulmasta katsottuna tavoitellaan sitä, että maaseudulla on mahdollisuudet harjoittaa yritystoimintaa ja hakea siihen rahoitusta. Investointeihin avustuksena myönnettävä tuki auttaa yrityksiä kokoamaan muun rahoituksen investoinnin toteuttamiseksi.

Yrityksillä on erilaisia tarpeita tehdä sekä aineellisia että aineettomia investointeja. Aineelliset investoinnit ovat yleisin investointimuoto useimmilla toimialoilla. Suorat aineelliset investoinnit ovat helpoimmin ymmärrettävissä olevia investointeja, koska niillä on tietty arvo ja fyysinen muoto, kuten esimerkiksi rakennukset, tuotantolaitokset sekä erilaiset toimitilaratkaisut mukaan lukien korjausrakentaminen ja lisäksi uusi tai käytetty teknologia ja tekniikka kuten tuotantokoneet, laitteistot ja tietokoneet.

Aineettomilla investoinneilla ei ole fyysistä muotoa. Aineettomia investointeja ovat esimerkiksi tekijänoikeudet, patentit, tavaramerkit, lisenssit, tavaramerkit, luvat, yrityksen brändi ja immateriaalioikeudet sekä laaja oikeuksien ja velvoitteiden kokonaisuus, joka liittyy yritystoimintaan.

Investointeihin kuuluvat tässä laissa myös investointien toteutettavuustutkimukset.

Tuen hakija tavoittelee käynnistettävällä yritystoiminnalla maa- ja metsätalouden harjoittamisen lisäksi kasvua tulojen monipuolistamisen avulla. Tukea voidaan myöntää uuteen yritystoimintaan, joka käynnistetään täysin alusta tai tilanteessa, jossa yritystoiminta ei ole vielä vakiintunut. Leader-toimenpiteen kautta voidaan suunnitelma-asetuksen 75 artiklan 2 kohdan c alakohdanperusteella myöntää tukea muun kuin maataloustoimintaa koskevan yritystoiminnan käynnistämiseen maaseutualueilla.

Ehdotetut säännökset tuettavasta toiminnasta eivät olennaisesti poikkea kuluvan kauden vastaavista säännöksistä, jotka sisältyvät voimassa olevan lain 9 §:n 1—4 kohtaan. Erona on, että osa toimenpiteistä olisi uudella rahoituskaudella mahdollista toteuttaa vain toimintaryhmien kautta haettavalla tuella.

Investointituen lisäksi maaseudun yrityksille voidaan myöntää kehittämistukea esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen. Tuella kannustetaan yrityksiä kehittämisaktiivisuuteen sekä ulkopuolisen asiantuntemuksen hankkimisen yritystoiminnan uudistamiseksi. Olennaista yritysten tukemisessa on, ettei tuki muodostu toimintatueksi, jolla rahoitettaisiin yrityksen liiketoimintaa poistamalla normaaleja yritystoiminnan kustannuksia osaksi tai kokonaan. Myös tavanomainen yrityksen henkilökunnan ammattitaidon ylläpitäminen ja sellaisen osaamisen hankkiminen, joka on välttämätöntä, jotta yritystoimintaa ylipäätään voidaan harjoittaa, eivät

kuulu tuettavaan toimintaan. Siihen eivät myöskään kuulu normaalit asiantuntijapalvelut, kuten kirjanpito- tai veroneuvontapalvelut.

Tarkemmin yritystukena toimintana tuettavasta toiminnasta säädettäisiin lain 16 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin tuettavasta toiminnasta, joka luonteeltaan kuuluu hanketukien piiriin. Tuettavaa toimintaa voisivat olla yhteistyöhankkeet, koulutus- ja tiedonvälityshankkeet sekä yleishyödylliset investoinnit ja laajakaistainvestoinnit.

Maaseudun kehittämishankkeiden tavoitteena on tuottaa uusia ratkaisuja, uudistaa maaseudun elinkeinoja, lisätä osaamista ja yhteistyötä sekä kehittää maaseutua asuinympäristönä. Hankkeita voidaan toteuttaa paikallisesti, alueellisesti, alueiden välisinä, valtakunnallisina tai osittain myös kansainvälisinä. Maaseudun elinvoimaisuutta lisätään erilaisin yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä vahvistavin ja infrastruktuuria parantavin hankkein. Maaseudulla palvelut ja niiden saatavuus vaativat paljon työtä, yhteistyötä ja innovaatioita. Laajakaistayhteyksiä parantamalla lisätään maaseudun yrittäjien ja maaseudun asukkaiden toimintamahdollisuuksia. Maaseudun yrittäjien osaamista ja yhteistyötä lisätään muun muassa koulutus-, ja elinkeinon kehittämistoimin. Tarkoituksena on lisätä toimijoiden yhteistyötä yli toimialojen, rikkoa raja-aitoja, luoda uutta ja vahvistaa muun muassa maaseudun palveluja ja yritystoiminnan kilpailukykyä. Maaseudun elinkeinoja uudistavissa hankkeissa toimialaa ei ole rajoitettu, mutta hankkeessa tulee olla aina vähintään kaksi aktiivista toimijaa.

Tuettava toiminta vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan lain 9 §:n 5—9 kohtaa. Tarkemmin kehittämishanketuella tuettavasta toiminnasta säädettäisiin lain 21 §:ssä.

Pykälän 3 kohdassa tuettavaksi toiminnaksi säädettäisiin paikallisena toimintaryhmänä toimiminen sekä paikallisen kehittämisstrategian valmistelu ja toteuttaminen. Myös nykyisellä ohjelmakaudella vastaavia toimintoja on tuettu. Lain 58 ja 59 §:ssä on tarkemmin säädetty toimintarahasta ja valmistelutuesta.

Vaikka tuettavaan toimintaan voikin sisältyä yritysten välinen yhteistyö, pykälän 2 momentin mukaan kiellettyä olisi kuitenkin tukea sellaista yhteistyötä, jossa toiminnan tavoitteena olisi kilpailulain (948/2011) vastainen menettely. Tällaisia ovat esimerkiksi markkinoiden jakaminen sekä hintayhteistyö, jolla etupäässä tarkoitetaan kartellina toimimista. Myös määräävän markkina-aseman väärinkäyttö yhteistyön seurauksena olisi kiellettyä.

Uutena säännöksenä pykälän 3 momentissa säädettäisiin Euroopan unionin toimialakohtaisten rajoitusten huomioimisesta. Tällä tarkoitettaisiin erityisesti tukeen sovellettavista valtioneuvoston säännöistä tulevia rajoituksia tuen myöntämiselle tietyille toimialoille.

9 §. Tuettavan toimenpiteen hyväksyttävät kustannukset. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tukea voidaan myöntää tuettavasta toimenpiteestä aiheutuviin tarpeellisiin ja kohtuullisiin kustannuksiin. Tukihakemuksessa edellytetään esitettäväksi toimenpiteen tai kehittämishankkeen kustannukset. Tuen myöntävä viranomainen ratkaisee hakemuksesta päättäessään kustannusten hyväksyttävyyden.

Voimassa olevan lain 10 §:ään sisältyy vastaava pääsääntö tuettavan toimenpiteen tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista. Kustannusarvion sijaan pykälässä säädettäisiin hyväksyttävistä kustannuksista, mikä asiasisällöltään vastaa samaa. Tukimuotokohtaisista hyväksyttävistä kustannuksista säädettäisiin tarkemmin ehdotetun lain 19 ja 22 §:ssä sekä niiden perusteella annettavissa valtioneuvoston asetuksissa.

Voimassa olevassa laissa säädetään myös, että lukuun ottamatta rakentamisen suunnittelusta aiheutuvia kustannuksia, vain hakemuksen jättämisen jälkeen syntyneet kustannukset ovat tukikelpoisia. Ehdotetun lain 13 §:ssä säädettäisiin tarkemmin toimenpiteen aloittamisesta. Tämän perusteella määräytyisivät myös tukikelpoiset kustannukset, koska tukikelpoisia kustannuksia ei voi syntyä ennen aloittamista. Tukimuotokohtaisista hyväksyttävistä kustannuksista säädettäisiin tarkemmin ehdotetun lain 19 ja 22 §:ssä sekä niiden perusteella annettavissa valtioneuvoston asetuksissa.

Rakennusinvestointia tuettaessa hyväksyttäviin kustannuksiin luettaisiin edelleen myös rakennusinvestoinnin suunnittelusta aiheutuvat kustannukset sekä investoinnin yleiskustannukset. Näitä kustannuksia tuetaan myös voimassa olevan lain ja sen nojalla annettujen valtioneuvoston asetusten mukaan. Suunnittelukustannusten osalta täsmennettäisiin, että ne liittyvät rakennusinvestoinnin suunnittelukustannuksiin. Samoin maanhankinnan tukikelpoisuus ainoastaan rakennuksen ja sen maapohjan hankinnan yhteydessä vastaa voimassa olevan lain 25 §:n 2 momentissa säädettyä.

Pykälän 3 momentissa annettaisiin valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella kustannusten kohtuullisuuden arvioinnista. Myös nykyisellä ohjelmakaudella kustannusten kohtuullisuuden arviointi on ollut tärkeä osa tukien myöntämistä ja siitä on tarkemmin säädetty valtioneuvoston asetuksella. Erilaisissa ja erikokoisissa hankkeissa kustannusten kohtuullisuuden arviointi on tarkoituksenmukaista tehdä eri tavoilla. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin niistä keinoista, joita kustannusten kohtuullisuuden arvioinnissa on mahdollista hyödyntää.

10 §. *Tuen tarpeellisuus ja tuettavaa toimintaa koskeva suunnitelma.* Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi edelleen, että tuki on tuen kohteena olevan toiminnan kannalta tarpeellinen. Tuella ei kuitenkaan voisi korvata tuensaajan tavanomaisia toimintamenoja, vaan tuen avulla olisi aikaansaatava sellaista vaikuttavuutta, jota ei ilman tukea olisi mahdollista saavuttaa. Tarkentavana lisäedellytyksenä voimassa olevan lain 11 §:n 1 momenttiin olisi, että tuen määrän on oltava tarkoituksenmukaisessa suhteessa suunnitellun toiminnan laajuuteen. Tällä tarkoitettaisiin, että tukea myönnettäessä arvioitaisiin sen merkitys tuensaajalle. Tuensaajan koko ja taloudellinen asema vaikuttavat siihen olisiko myönnettävällä tuella merkitystä tuensaajalle.

Edellytyksenä olisi lisäksi, että hakija esittää tuettavaa toimenpidettä koskevan suunnitelman. Suunnitelmaan olisi sisällytettävä tavoitteet, niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimet ja toteutumisen arviointiperusteet, arvio toteutusajasta, kokonaiskustannuksista ja kokonaisrahoituksesta sekä selvitys kestävän kehityksen tavoitteen huomioon ottamisesta toimenpiteen toteuttamisessa. Yritystoiminnan tukea koskevaan suunnitelmaan olisi sisällytettävä selvitys toiminnan kannattavuudesta siten kuin 17 §:ssä säädetään. Pääosin vastaavia seikkoja koskeva suunnitelma ja selvitys edellytetään esitettäväksi voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentissa, 20 §:n 1 momentissa ja 28 §:n 1 momentissa.

Rakentamista koskevan suunnitelman sisältövaatimuksia ei esitetä muutettavaksi. Pykälän 2 momentin suunnitelmasta olisi edellä mainittujen seikkojen lisäksi käytävä ilmi rakentamisinvestoinnin toimivuus, tarkoituksenmukaisuus ja ympäristöön sopivuus. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten mainittujen seikkojen on käytävä suunnitelmasta ilmi. Vastaava edellytys ja asetuksenantovaltuus sisältyvät voimassa olevan lain suunnitelmia koskeviin säännöksiin. Säännöksen avulla on mahdollista arvioida, voidaanko suunniteltua rakennushanketta pitää tulevan käyttötarkoituksensa, energiaratkaisujensa, sijoituksensa ja ympäristövaikutustensa kannalta sellaisena, että sen tukemista voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin myös ehdotetun lain nojalla antaa säännöksiä tuettavan rakentamisinvestoinnin suunnitelman teknisistä, taloudellisista, toiminnallisista sekä turvallisuuteen ja ympäristöön liittyvistä seikoista. Vastaavat säännökset sisältyvät voimassa olevan lain 11 §:n 3 momenttiin.

11 §. Tuen määrää koskevat edellytykset. Pykälässä säädettäisiin tuen määrästä. Tuki ehdotetaan myönnettäväksi prosenttiosuutena tuettavan toimenpiteen hyväksytyistä kustannuksista. Tämä ei kuitenkaan koskisi kertakorvauksena myönnettävää tukea, joka voisi kattaa tuettavan toimenpiteen kokonaankin siten kuin Euroopan unionin lainsäädäntö sen mahdollistaa. Tällöin tuki myönnettäisiin euromääräisenä. Jos prosentuaalisena osuutena myönnetty tuki ei kata kokonaan toimenpiteen hyväksyttävistä kustannuksista, hakijalta edellytettäisiin selvitystä kustannusten kattamisesta muulla julkisella tai yksityisellä rahoituksella. Tällaisena julkisena rahoituksena voitaisiin pitää esimerkiksi valtion talousarviotalouden piirissä olevan julkisen toimijan talousarviorahoitusta taikka kunnan talousarviosta tai kunnan toimielimen taikka muun julkisen yhteisön myöntämää rahoitusta. Mahdollisuus 100 prosentin tukeen liittyy vain hanketukiin.

Tukea ei kuitenkaan saisi myöntää siltä osin kuin julkisen rahoituksen osuus tuettavan toimenpiteen hyväksyttävistä kustannuksista ylittää Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyn tuettuun toimenpiteeseen myönnettävän julkisen rahoituksen enimmäismäärän. Jos kysymys on suunnitelmaan perustuvasta tuesta, tukeen sisältyvän julkisen rahoituksen määrä ei saisi ylittää suunnitelmassa määriteltyä julkisen rahoituksen enimmäismäärää. Tämän lisäksi olisi otettava huomioon, ettei valtiontukea myönnettävä rahoitus yhdessä hakijan omarahoituksena käyttämien julkisten varojen tai etuuksien kanssa saa ylittää asianomaiseen tarkoitukseen myönnettävissä olevan valtiontuen enimmäismäärää. Tällöin noudatettaisiin niitä valtiontukisääntöjä, joita tukea myönnettäessä sovellettaisiin. Lisäksi olisi otettava huomioon, että hanketoimintaa tuettaessa toimenpide saattaa muodostua luonteeltaan sellaiseksi, jota Euroopan unionin valtiontukisäännöissä pidetään jo yritysten tai tietyn elinkeinosektorin tukemisena. Jos toiminta muodostuu tämänkaltaiseksi, tuen edellytyksenä on, että toimintaan myönnettävä tukijärjestelmä on asianmukaisesti ilmoitettu komissiolle tai tuki myönnetään vähämerkityksisen tuen ehdoin.

Tukea ei voitaisi myöntää toimenpiteelle, johon on myönnetty muuta julkista rahoitusta, jos se aiheuttaa horisontaaliasetuksen 36 artiklassa tarkoitetun kaksinkertaisen rahoituksen. Pykälä perustuisi osaltaan edellä mainitussa artiklassa jäsenvaltiolle asetettuun velvoitteeseen.

Pankin ja Finnvera Oyj:n rahoitukseen voi myös sisältyä laskennallinen tukielementti, joka valtiontukilaskelmassa on huomioitava. Vaikka pankin myöntämä laina ei ole julkista rahoitusta, siihen liitetty valtion, kunnan tai Finnvera Oyj:n takaus voi sisältää julkista tukea.

Vastaavista seikoista säädetään voimassa olevan lain 12 §:n 1 ja 2 momentissa.

Tuen vähimmäismäärästä on tarkoitus antaa tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella siten, että euromääräinen vähimmäistuki voisi tarvittaessa olla eri tukimuotojen ja -kohteiden osalta erilainen. Voimassa olevassa yritystoiminnan tukemisesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa edellytetään yritystukien osalta, että investointituen määrä on vähintään 2 000 euroa. Hanketoiminnan tukemisesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa hanketukea myönnettäessä vastaava määrä muun julkisen rahoituksen kanssa on tällä hetkellä 5 000 euroa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset eri toimenpiteisiin myönnettävän tuen tasosta ja enimmäismäärästä Euroopan unionin lainsäädännön ja 7 §:ssä tarkoitettujen varojen asettamisrajoissa sekä tuen vähimmäismäärästä. Paitsi valtiontukea koskeva unionin lainsäädäntö, yritystuen enimmäismäärissä on tarkoitus ottaa huomioon tavoite yritysten tasapuoliseen kohteluun riippumatta siitä, minkä

hallinnonalan tukijärjestelmän mukaisesti tuki myönnetään, jollei poikkeamiseen ole perusteltua syytä tuen tavoitteet huomioon ottaen. Vastaava valtuutus sisältyy voimassa olevan lain 12 §:n 3 momenttiin sekä yritystuen osalta lisäksi lain 19 §:n 2 momenttiin.

Lisäksi valtioneuvoston asetuksella ehdotetaan annettavaksi tarkemmat säännökset yksityisestä rahoituksesta. Säännöksillä määriteltäisiin tarkemmin yksityisenä rahoituksena hyväksyttävä vastikkeetta tehty työ ja tuotantopanoksen luovuttaminen käyttämisestä yksityisenä rahoituksena sekä niiden rahallisesta arvosta.

Valtuutuksen nojalla on tarkoitus eriyttää yritystoimintaan myönnettävien tukien enimmäismäärät tukikohteittain, alueittain, yritystoiminnan luonteen perusteella sekä eri tukimuotojen osalta. Vastaavalla tavalla on tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä hanketukien osalta.

12 §. Kustannusmallit. Tukea myönnettäessä vahvistettavat kustannukset ovat perusta tuen myöntämiselle. Tämä on riippumaton siitä, myönnetäänkö tuki hyväksyttävien kustannusten perusteella vai kertakorvauksena. Kustannukset voidaan vahvistaa 1 momentissa säädettyjä kustannusmalleja käyttäen. Euroopan unionin lainsäädännön perusteella tuen tai korvauksen maksamisen edellytyksenä on tuen maksun edellytysten näyttäminen toteen. Erilaisista avustusmuodoista, joiden perusteella tuki maksetaan, on säädetty suunnitelma-asetuksen 83 artiklassa. Näistä erilaisista avustusmuodoista käytetään myös kustannusmallit –termiä. Erilaisia avustusmuotoja voivat 83 artiklan mukaan olla a) tuensaaajalle tosiasiallisesti aiheutuneiden tukikelpoisten kustannusten korvaaminen; b) yksikkökustannukset; c) kertakorvaukset tai d) kiinteämääräinen rahoitus.

Horisontaaliasetuksen 37 artiklan 1 kohdassa on säädetty, että menoihin voidaan myöntää unionin rahoitusta vain, jos menot on toteutettu unionin sääntöjen mukaisesti. Suunnitelma-asetuksen toimenpiteisiin liittyvät menot on mahdollista hyväksyä myös, kun menot voidaan yhdistää vastaavaan ilmoitettuun tuotokseen. Kertakorvauksen eli kiinteän euromääräisen tuen osalta on suunnitelma-asetuksen 75 artiklassa käynnistystuen osalta enimmäismääräksi erikseen säädetty 100 000 euroa.

Suomen strategiasuunnitelmassa rahoituskaudella 2023—2027 on maaseudun kehittämisen toiminna mahdollista ottaa käyttöön yksinkertaistettuja kustannusmenettelyjä tuensaaajien ja tuen myöntäjien hallinnollisen taakan keventämiseksi.

Suunnitelma-asetuksen artiklan 83 kohdassa säädetään 1 kohdan b, c ja d alakohdassa tarkoitettujen niin sanottujen yksinkertaistettujen maksumenettelyjen käytön edellytyksistä. Kyseisen kohdan mukaan näitä avustusmuotoja käytettäessä määrät on vahvistettava siten, että perusteena on ensinnäkin oikeudenmukainen, tasapuolinen ja todennettava laskentamenetelmä, jonka perustana ovat tilastotiedot, muut objektiiviset tiedot tai asiantuntija-arvio taikka yksittäisten tuensaaajien todennetut aiemmat tiedot taikka kyseisten tuensaaajien tavanomaiset kustannuslaskentakäytännöt. Tuenmyöntäjän ennalta kustannusarvioon perustuva tapauskohtainen hyväksyntä voi myös olla perustana. Perusteena voivat myös olla menetelmät ja vastaavat yksikkökustannukset, kertakorvaukset ja kiinteämääräinen rahoitus, joita sovelletaan unionin politiikanaloilla saman tyyppisiin toimiin ja tuensaaajiin. Samoin perusteena voivat olla menetelmät ja vastaavat yksikkökustannukset, kertakorvaukset ja kiinteämääräinen rahoitus, joita sovelletaan jäsenvaltion kokonaan rahoittamissa avustusrakenteissa saman tyyppisiin toimiin ja tuensaaajiin.

Nykyisellä ohjelmakaudella maaseuturahaston tukien osalta on käytetty mahdollisuutta tosiasiallisesti aiheutuvien kustannusten tiettyjen kustannuslajien perusteella hyväksytyjen laskennallisten kustannusten käyttöön (niin sanottu kiinteämääräinen rahoitus). Tästä on säädetty voimassa

olevan lain 13 §:ssä. Kokemusten mukaan laskennallinen tukiosuus helpottaa olennaisesti sellaisten organisaatioiden tukien maksamista, joilla maksaminen muuten perustuisi laajaan kuittimateriaaliin ja laskennallisiin osuuksiin hakijan yleiskustannusten jakamisesta tuettavan hankkeen kustannukseksi. Tällöin tuki voidaan myöntää siten, että hankkeen palkkakustannuksista on esitettävä kirjanpitoon perustuvat selvitykset, mutta muihin hankkeen kustannuksiin tuki myönnetään prosentuaalisena osuutena palkkakustannuksista ilman, että näiden kustannusten toteutumisesta edellytetään selvitystä tukea maksettaessa.

Myös kertakorvaukset yksinkertaistavat maksumenettelyä, mutta toisaalta tuen myöntö edellyttää erityistä huolellisuutta, koska tuki maksetaan ainoastaan, jos tukipäätöksessä vahvistetut toimenpiteet on toteutettu. Jos siinä on puutteita, tukea ei makseta lainkaan. Hankkeen sisällölliset muutokset eivät ole mahdollisia tuen myöntämisen jälkeen. Tuen saajan riskiä voidaan pienentää asettamalla tukipäätöksessä erillisiä vaiheita, joiden toteuduttua osa tuesta voidaan maksaa. Tällöinkin vaihe, jonka toteuttamisessa on puutteita, jää maksamatta, mutta tukipäätöksen mukaisesti toteutettuihin muihin vaiheisiin tuki maksetaan. Maksamisen edellytyksenä tällöin on luotettava selvitys siitä, että toimenpide on toteutettu, mutta kuitteja ja selvitystä kustannusten kirjaamisesta kirjanpitoon ei tällöin vaadita. Myös kertakorvaukset ovat olleet maaseuturahaston tukien osalta nykyisellä ohjelmakaudella käytössä.

Yksikkökustannukset puolestaan ovat tilastotietoihin tai vastaaviin tietoihin perustuvia standardikustannuksia, joiden mukaisiin kustannuksiin voidaan myöntää tukea. Tällöinkin tuen myöntämisen edellytyksenä on, että toimenpide toteutetaan tavalla, jota varten yksikkökustannus on olemassa. Lisäksi toimenpide on toteutettava tavalla, jossa jälkikäteen voidaan osoittaa, että ne tukipäätöksen mukaiset toimenpiteet, joihin tuki on myönnetty yksikkökustannusten perusteella, on toteutettu. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on toistaiseksi maatalouden tuettua rakentamista varten maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla vahvistettu yksikkökustannukset, mutta niitä käytetään ainoastaan tuen kohtuullisuuden osoittamiseksi, ei yksinomaan maksamisen perusteena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tuen myöntävän viranmaisen on tehtävä päätös kustannusmallista ja maksutavasta. Lähtökohtaisesti kustannusmalli olisi sama kuin tuenhakijan ehdottama. Tukea voitaisiin maksaa toteutettujen toimenpiteiden tuotosten tai toteutuneiden kustannusten perusteella.

Jotta yksinkertaistetuilla tuen maksumenettelyillä olisi vaikutusta hallinnon keventämisessä, niiden käytön tulisi olla kohtuullisen laajaa. Tätä voidaan edistää esimerkiksi poistamalla kokonaan mahdollisuus todellisten kustannusten mukaisten kustannusten korvausten käyttöön, sallimalla niiden käyttö vain tietyissä kohteissa tai ohjaamalla neuvonnassa tuen hakijoita niiden käyttöön.

Esitystä valmisteltaessa on kiinnitetty huomiota tuen saajien hyvin erilaiseen yhteisöarakenteeseen, resursseihin ja osaamiseen. Tämän vuoksi lähtökohtana on pidetty, että yksinkertaistettuja tukien muotoja pidetään ensisijaisina, mutta säilytetään kuitenkin mahdollisuus hakea tukea myös tosiasiallisesti aiheutuvien kustannusten perusteella. Yksinkertaistettuja tuen muotoja luonnollisesti voidaan käyttää vain tilanteissa, joissa lainsäädäntö sen mahdollistaa. Toisaalta on tilanteita, joissa mainittu lainsäädäntö edellyttää tietyn tukimuodon käyttöä. Tällainen on esimerkiksi yritystoiminnan käynnistämiseen myönnettävä tuki.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus valtioneuvoston asetuksella antaa tarkemmat säännökset kustannusmalleista ja niiden käyttökohteista. KPMG Oy Ab toteutti vuoden 2021 lopulla maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta selvityksen yksinkertaistettuja kustannusmenettelyjä koskevista laskentamenetelmistä ja -malleista. Selvityksessä toteutettiin

strategiasuunnitelmaa varten 1) Kiinteämääräisen rahoituksen (flat rate) prosenttiosuuksien määrittäminen kehittämishankkeissa; 2) Laskennallisen sivukulu- ja lomarahaprocentin ja lomajan palkan määrittäminen kehittämishankkeissa; 3) Vakioidut yksikkökustannukset/Vakioyksikkökustannukset yritys- ja kehittämishankerahoituksen asiantuntijapalveluille; 4) Vakioidut kertakorvaukset yritys- ja kehittämishankerahoituksessa; 6) Kiinteämääräisen rahoituksen (flat rate) prosenttiosuuksien määrittäminen Leader-ryhmien toimintarahaa varten ja 7) Kertakorvauksen määrittäminen Leader-ryhmien valmistelutukea varten. Tämä selvitys on pohjana säädettyä tarkemmin eri kustannusmalleista.

Valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus antaa säännöksiä siitä, millaisissa toimenpiteissä yksinkertaistettuja tukimuotoja on mahdollista käyttää. Samalla säädettäisiin myös siitä, miten näitä tukimuotoja käytettäessä hyväksytään laskentaperusteet tukimuodoille eli ne aikaisemmin syntyneet todelliset kustannukset, joiden perusteella voidaan arvioida esimerkiksi välillisiä yleiskustannuksia syntyvän tietty määrä tavanomaisten tuen hakijoiden hanketoiminnassa. Näille yleiskustannuksille vahvistettaisiin yksi kiinteämääräinen tukiosuus tuen hakijoiden todellisista palkkakustannuksista. Samalla määriteltäisiin se, mitä näihin välillisiin kustannuksiin katsottaisiin sisältyvän. Tällaisia kustannuksia olisivat ainakin toimenpiteen tai hankkeen toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden käytössä olevista toimitiloista, koneista, ja laitteista aiheutuvat kustannukset, tällaisten henkilöiden koulutus- ja työterveyskustannukset sekä ohjausryhmästä aiheutuvat kustannukset. Välillisinä kustannuksina ei voitaisi korvata palkkakustannuksia, hankkeen ostopalveluita, itse hankkeeseen kuuluvien kone-, laite- ja rakennusten hankinta- ja vuokrakustannuksia eikä muita vastaavia hankkeen toteuttamiseen liittyviä kustannuksia.

13 §. Tuettavan toimenpiteen aloittaminen ja luvan esittäminen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuettavan toimenpiteen aloittamisesta. Tukea ei voitaisi myöntää, jos tuen kohteena oleva toiminta on aloitettu ennen kuin tukihakemus on tullut vireille. Toimenpiteitä, joista syntyy investoinnin yleiskustannuksia, ei tällöin kuitenkaan vielä pidettäisi investoinnin aloittamisena. Tällaisia olisivat esimerkiksi rakentamisinvestoinnin suunnittelukustannukset, joista säädettäisiin lain 9 §:ssä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentissa säädettyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimenpiteen vaatimista luvista. Jos tuettava toimenpide edellyttää luvan hankkimista viranomaiselta, tuen myöntämisen edellytyksenä olisi luvan esittäminen. Tyypillisiä lupia edellyttäviä toimenpiteitä ovat rakennuslupia ja ympäristölupia edellyttävät toimenpiteet. Luvan tulisi pääsääntöisesti olla lainvoimainen tukea myönnettäessä. Perustellusta syystä tuki voitaisiin poikkeuksellisesti myöntää myös lainvoimaa vailla olevan luvan perusteella, jos tukipäätökseen otetaan ehto lainvoimaisen luvan esittämisestä viimeistään ensimmäisen maksuhakemuksen yhteydessä.

Voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentissa edellytetään myös, että tukihakemus on tullut vireille ennen toimenpiteen aloittamista. Luvan esittämistä koskeva, nyt voimassa olevan lain 14 §:n 2 momenttiin sisältyvä tukiedellytys, säilyisi ennallaan.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset luvan esittämisestä ja siitä, milloin toiminta katsotaan aloitetuksi eri tukien osalta.

14 §. Valtiontukea koskevien Euroopan unionin säännösten ja määräysten soveltaminen. Yritystukea myönnettäessä on noudatettava valtiontukia koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntä-

töä. Valtiontukisäännöissä on edellytyksiä ja rajoituksia valtiontuen myöntämiselle. Valtiontukia koskevia määräyksiä sisältyy myös yksittäistä valtiontukiohjelmaa koskevaan komission päätökseen.

Pykälän 2 momentin mukaan avustus myönnettäisiin valtiontukien yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena tukena tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EU) N:o 1407/2013 mukaisena vähämerkityksisenä tukena (yleinen de minimis -tuki). Lisäksi avustus voitaisiin myöntää myös muiden Euroopan komission hyväksymien valtiontukipuitteiden mukaisena.

Vain pääasiallisesti käytettävät valtiontukisäännöt luettelaisiin pykälässä. Tukea olisi kuitenkin mahdollista myöntää myös muiden valtiontukisääntöjen perusteella. Esimerkiksi Komission asetus (EU) N:o 702/2014, tiettyjen maa- ja metsätalouseläiden tukimuotojen toteuttamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti eli niin sanottu maa- ja metsätalouden sekä maaseutueläiden ryhmäpoikkeusasetus voisi olla valtiontukiperustana. Koska komissio on juuri uudistamassa kyseistä ryhmäpoikkeusasetusta, ei kyseiseen ryhmäpoikkeusasetukseen ole tarkoituksenmukaista erikseen viitata pykälässä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa tarvittaessa tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella valtiontukea koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta ehdotetussa laissa tarkoitettuun tukeen ja valtiontuen myöntämisen edellytyksistä.

15 §. Tuen myöntämisen rajoitukset. Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin tuen hakijalle aiemmin myönnetyn tuen tukiehtojen noudattamattomuuden vaikutuksesta uutta tukea myönnettäessä. Tukea ei voitaisi myöntää, jos tuen hakija on kuluvan tai kolmen tuen hakemista edeltäneen kalenterivuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta aiemmin tämän lain nojalla myönnetyn tuen ehtojen noudattamisessa. Tarkastelu koskisi myös nyt voimassa olevan lain nojalla myönnettyjä tukia. Tätä kautta myös hakijan luotettavuus tulisi osaltaan arvioitavaksi uutta tukea myönnettäessä.

Horisontaaliasetuksen 59 artiklan (Unionin taloudellisten etujen suojaaminen) 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on yhteisen maatalouspolitiikan yhteydessä sovellettavia hallintojärjestelmiä noudattaen annettava kaikki tarvittavat lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset sekä toteutettava muut tarvittavat toimenpiteet unionin taloudellisten etujen tehokkaan suojan varmistamiseksi. Asetuksen 59 artiklan d alakohdassa todetaan, että näiden säädösten, määräysten ja toimenpiteiden on liityttävä erityisesti tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien seuraamusten määräämiseen unionin oikeuden tai sen puuttuessa kansallisen oikeuden mukaisesti ja tarvittaessa oikeustoimiin ryhtymisen. Lisäksi horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset varotoimet, joilla varmistetaan, että 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettujen seuraamukset ovat oikeasuhteisia ja suhteutettuja havaitun noudattamatta jättämisen vakavuuteen, laajuuteen, pysyvyyteen tai toistuvuuteen. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ehdotetun tuen myöntämisen rajoituksen voidaan samalla katsoa olevan osaltaan edellä selvitetty horisontaaliasetuksessa edellytetty seuraamus, koska ehdotetun 1 momentin 1 kohdan mukainen tilanne tarkoittaa karenssin asettamista tuen saamiselle. Karenssi aktivoituu, jos tuen hakija on kuluvan tai kolmen tuen hakemista edeltäneen kalenterivuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta aiemmin nyt annettavan lain tai sitä edeltäneen lainsäädännön nojalla myönnetyn tuen ehtojen noudattamisessa. Seuraamuksen voidaan katsoa olevan oikeasuhteinen ja suhteutettu havaitun noudattamatta jättämisen vakavuuteen otettaessa huomioon sen toistuvuus.

Tuen saajana ei 2 kohdan mukaan voisi olla hakija, jonka on osoitettu keinotekoisesti luoneen kyseisen tuen saamiseksi vaaditut edellytykset. Rajoite koskee sekä yritystukia että kehittämishanketukia. Horisontaaliasetuksen 62 artiklassa on säädetty, että jäsenvaltioiden on toteutettava tehokkaita ja oikeasuhteisia toimenpiteitä, jotta vältetään unionin oikeuden säännösten kiertäminen, ja varmistettava erityisesti, että maatalouslainsäädännön nojalla säädettyjä etuuksia ei myönnetä luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille, joiden osalta on osoitettu, että kyseisten etuuksien saamiseen vaaditut edellytykset on luotu keinotekoisesti ja kyseisen lainsäädännön tavoitteiden vastaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin oikeuden erityissäännösten soveltamista. Pykälän tarkoituksena on varmistaa horisontaaliasetuksen 62 artiklan tehokas toimeenpano.

Vastaavasta rajoitteesta on säädetty voimassa olevan lain 8 §:n 4 momentissa. Kohdan muotoilu on täsmennetty uuden horisontaaliasetuksen 62 artiklan perusteella.

Ehdotettu pykälän 3 kohta olisi uusi. Ehdotettu laki ei sisällä edellytystä siitä, onko tuen hakija pitänyt huolta julkisoikeudellisten velvoitteittensa hoitamisesta. Sen sijaan ehdotetun lain 17 §:ssä edellytettäisiin, että yritystukea voidaan myöntää yritykselle, jolla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan. Kehittämishanketukien osalta puolestaan 21 §:ssä edellytettäisiin, että hakijalla on riittävät taloudelliset edellytykset hankkeen toteuttamiseen. Ongelmat julkisten velvoitteiden hoidossa voivat myös ilmentää harmaan talouden riskiä.

Kohdan perusteella tukea ei myönnettäisi, mikäli tuen hakija on hakuvuonna tai kolmen sitä edeltäneen kalenterivuoden aikana olennaisesti laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröimis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen tai tuen hakijalla on olennaisia maksuhäiriöitä taikka tuen hakijalla on maksukykyyn nähden vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin, ellei tuen myöntämistä pidetä erityisistä syistä tarkoituksenmukaisena. Lähtökohtana harkinnanvaraisia avustuksia myönnettäessä on, että avustuksen saaja on hoitanut asianmukaisesti velvoitteensa. Tuen myöntämistä ei kuitenkaan evättäisi sillä perusteella, että velvoitteiden laiminlyönti olisi vähäistä. Vähäisyyttä koskeva arviointi olisi tehtävä tapauskohtaisesti, mutta arviossa otettaisiin huomioon laiminlyönnin todenneen viranomaisen arvio laiminlyönnin luonteesta. Tällöin laiminlyönnin vähäisyyttä voitaisiin arvioida esimerkiksi euromääräisesti kuitenkin otettaessa huomioon laiminlyönnin toistuvuus tai ilmeinen tietoisuus laiminlyönnistä. Lisäksi tuen saajan oma-aloitteisuudella laiminlyöntinsä korjaamisessa voisi olla tapauskohtaisesti merkitystä. Tukea voisi erityisestä syystä myöntää myös silloin, vaikka velvoitteiden laiminlyönti olisi olennaista, jos velvoitteiden hoitamisesta olisi tehty esimerkiksi sitova maksusuunnitelma, jota olisi jo jonkin aikaa noudatettu. Erityisestä syystä tuki voitaisiin myöntää myös silloin, kun velvoitteiden laiminlyönti olisi olennaista poikkeuksellisista olosuhteista johtuen ja hakija olisi esittänyt riittävän selvityksen vireillä olevasta maksusuunnitelmasta. Poikkeuksellisella olosuhteella tarkoitettaisiin muun muassa ennalta arvaamattomia ja äkillisiä olosuhdemuutoksia, joihin ei ole voitu varautua. Tuen myöntäminen olennaisten velvoitteiden laiminlyöntien tapauksissa olisi kuitenkin hyvin poikkeuksellista ja sen olisi aina perustuttava tapauskohtaiseen perusteluun ja dokumentoituun arviointiin. Tässäkin kohdassa olisi lisäksi kyse 1 kohdan tavoin tuen hakijan luotettavuuden arvioimisesta.

Momentin 4 kohdan mukaan avustusta ei myönnettäisi, jos hakija on EU:n valtiontukisääntelyssä tarkoitettulla tavalla vaikeuksissa oleva yritys. Valtiontukien yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 1 artiklan 4 kohdan c alakohdan mukaan valtiontukea ei saa myöntää sellaiselle yritykselle, joka on vaikeuksissa oleva yritys. Vaikeuksissa olevan yrityksen määritelmästä säädetään yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 2 artiklan 18 kohdassa. Koska vähämerkityksisen tukien osalta ei ole erikseen edellytetty, että tuen saaja ei saa olla vaikeuksissa oleva yritys, tätä edellytystä

ei laajennettaisi kansallisessa lainsäädännössä vähämerkityksisenä tukena myönnettävään tukeen. Ehdotetun lain 17 §:ssä säädettävä edellytys kannattavaan toimintaan koskee myös vähämerkityksisenä -tukena myönnettävää yritystukea. Lisäksi 15 §:n 3 kohta julkisten maksujen laiminlyönneistä ja olennaisista maksuhäiriöistä koskee myös de minimis -tukena myönnettävää yritystukea.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin siitä, että avustusta ei myönnettäisi, jos hakijaa koskee Euroopan komission maksamaton perintämääräys sääntöjen vastaisen valtiontuen takaisinperinnästä. Tämä tuen ehto tunnetaan niin sanottuna Deggendorf-ehtona. Valtiontukien yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 1 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaan valtiontukea koskevassa hyväksyttävässä tukiohjelmassa tulee nimenomaisesti sulkea pois yksittäisen tuen maksaminen sellaiselle yritykselle, jolle on annettu komission aikaisempaan päätökseen perustuva maksamaton perintämääräys ja jossa tuki on julistettu sääntöjenvastaiseksi ja sisämarkkinoille soveltumattomaksi.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu rajoite olisi voimassa ehdotetun 2 momentin mukaan myös silloin, kun tuen hakijana on oikeushenkilö. Rajoitteeseen liittyvä tarkastelu koskisi toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Rajoite koskisi lisäksi henkilöä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

3 luku Maaseudun yritystuen myöntämisen edellytykset

16 §. *Yritystuen saaja ja tuettava toiminta.* Pykälässä ehdotetaan täsmennettäväksi, millaisille yrityksille maaseudun yritystukea avustuksena voitaisiin myöntää. Tukikelpoisia yrityksiä olisivat maatilat. Tällainen yritys olisi tukikelpoinen kuitenkin vain siltä osin kuin se harjoittaa maa- ja metsätalouden ulkopuolista yritystoimintaa. Siltä osin, kuin kysymys on maatalouden alkutuotannon harjoittamisesta, tukea myönnettäisiin edelleen maatalouden rakennetuista annettun lain nojalla. Viljelijä tai hänen perheenjäsenensä voisi harjoittaa maa- ja metsätalouden ulkopuolista yritystoimintaa osana maatilatoimintaa edellyttäen, että tuettava toimenpide kustannuksiltaan on sellainen, joka voidaan selkeästi erottaa maatilalla muun toiminnan kustannuksista. Yksinomaan tätä varten ei kuitenkaan olisi välttämätöntä perustaa erillistä mikro- tai pk-yritystä, jollei toimintaa muusta syystä ole tarkoituksenmukaista irrottaa maatalouden harjoittamisesta.

Tukea voitaisiin mikroyrityksille ja pienille yrityksille myöntää myös muuhun yritystoimintaan. Tällöinkään tuettava toiminta ei voisi olla mitään sellaista, jota pidettäisiin maataloutena.

Mikroyritykselle sekä pienelle ja keskisuurelle yritykselle (pk-yritys) voitaisiin myöntää tukea maataloustuotteiden jalostukseen ja kaupan pitämiseen. Tällainen mikroyritys tai pk-yritys voisi luonnollisesti sijaita maatilalla, mutta se ei olisi välttämätöntä. Jalostusta ja kaupanpitämistä voisi harjoittaa muuallakin.

Lähtökohtana on, että pienten ja keskisuurten yritysten tukeminen kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tehtäviin. Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei kuitenkaan ole käytettävissään EU:n varoja maataloustuotteiden jalostuksen ja kaupanpitämisen tukemiseen. Ne kuuluvat EU:n maaseuturahastosta rahoitettaviin tukiin, joita työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla ei myönnetä.

Yritysten tukemista on tarkoitus muutenkin sovittaa yhteen siten, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan käytettävissä olevin varoin ja lainsäädännön mukaisesti tuettaisiin nimenomaan maaseudulla olevia mikroyrityksiä ja pieniä yrityksiä yleensä niiden alkuvaiheessa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tukijärjestelmissä puolestaan painopiste olisi kaupunkien ja niiden lähistössä sijaitsevien yritysten sekä maaseudulla sijaitsevien, lähinnä pk-kokoluokan yritysten tukemisessa. Näin ollen myös maa- ja metsätalousministeriön tukijärjestelmien avulla perustetut sellaiset maaseudun yritykset, joista on tullut kasvuyrityksiä ja jotka kokonsa vuoksi eivät enää myöhemmin voi saada tukea maa- ja metsätalousministeriön tukijärjestelmien avulla, voisivat siirtyä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tukijärjestelmien käyttäjiksi edellyttäen, että ne täyttävät niiden tukiedellytykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uutena asiana tuista, joita voidaan hakea vain paikallisen toimintaryhmän kautta. Tämä eriyttäminen ELY-keskuksen kautta haettavista tuista perustuu suunnitelma-asetuksen säädöksiin (Artikla 75 (2) c), joissa tiettyjä toimenpiteitä on mahdollista tukea vain osana paikallista kehittämisstrategiaa. Alkavien ja toimintansa alkuvaiheessa olevien mikroyritysten tukeminen olisi mahdollista vain osana paikallista kehittämisstrategiaa. Tuettavan yritystoiminnan on oltava muuta kuin maa- ja metsätaloutta. Maatilalla harjoitettavalla muulla yritystoiminnalla tarkoitettaisiin muuta yritystoimintaa kuin maa- ja metsätaloutta. Maatalouden pienimuotoinen kokeilu puolestaan tarkoittaisi maatalousyrittäjyyden pienimuotoista testaamista. Kokeilun avulla voitaisiin maatalousyrittäjyyttä harjoittaa pienemmässä mittakaavassa kuin nuoren viljelijän aloitustuessa. Testaaminen myös mahdollistaisi aidosti sen arvioimisen olisiko suunnitellusta toiminnasta mahdollista kehittää pysyvämpää maataloustoimintaa.

Pykälän 3 momentin erityisillä syillä, jotka mahdollistaisivat toimintaryhmän kautta haetun tuen myöntämisen yli viisi henkilötyövuotta työllistävälle mikroyrityksille, tarkoitettaisiin esimerkiksi alueen ELY-keskuksen ja paikallisen toimintaryhmän erikseen sopimaa työnjakoa. Lisäksi erityisenä syynä olisi ELY-keskuksen rahoituskiihtymisen varojen niukkuus.

Pykälän 4 momentissa täsmennettäisiin vielä tuen saajaa oikeuksien ja velvollisuuksien subjektina. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaiset yritysluonnehdinnat kuvaavat lähinnä yrityksen kokoa ja toimintaa. Sen sijaan 4 momentissa täsmennettäisiin, millainen henkilö voi olla yritystuen saajana. Näitä olisivat sekä luonnolliset henkilöt että yhtiö- ja osuuskuntamuotoiset yhteisöt. Kaikilta edellytettäisiin elinkeinon harjoittamista.

Samoin kuin voimassa olevassa laissa mikroyritysten, pienen yrityksen ja keskisuuren yrityksen käsitteet perustuvat komission määritelmään, joka sisältyy ehdotetun lain 5 §:n 10 kohtaan.

17 §. Yritystuen saajaa koskevat edellytykset. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yritystukea voitaisiin myöntää yritystoimintaan. Yrityksellä tulee olla toimipaikka Suomessa. Pykälässä ei edellytettäisi, että tuettavan yrityksen päätoimipaikka olisi Suomessa. Koska Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaan perustuvaa tukea myönnettäessä toimipaikan tulisi olla suunnitelman tukikelpoisella alueella ja toisaalta tuella on edistettävä suunnitelman tavoitteita, pääasiassa Suomen maaseudun kehittämistä, tuettavalla yrityksellä sen päätoimipaikasta huolimatta on oltava edellytykset olennaisella tavalla vaikuttaa suunnitelma-alueen elinkeinotoiminnan edistymiseen ja asukkaiden elämänlaadun parantumiseen. Yhteisömuotoiselta yritykseltä edellytettäisiin, että sen kotipaikka sijaitsee Euroopan unionin alueella. Luonnollisena henkilönä elinkeinotoimintaa harjoittavan kansalaisuudelle ei asetettaisi rajoituksia. Vapaan liikkuvuuden takaavat unionin lainsäädäntöön perustuvat oikeudet rajoittavat joka tapauksessa Suomen kansalaisuuden edellyttämistä. Korkeintaan voitaisiin edellyttää Euroopan unionin kansalaisuutta, mikä sekin voitaisiin katsoa unionin lainsäädäntöä loukkaavaksi tilanteessa, jossa henkilöllä on laillinen oleskelulupa. Kansalaisuuden perusteella ei siten saa harjoittaa syrjintää, minkä jo perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökset kieltävät, jollei

eri asemaan asettamisella ole perusteltua syytä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 18 §:n 1 momentin tuen myöntämisen edellytyksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että yritystukea voidaan myöntää yritykselle, jolla on edellytykset kannattavaan toimintaan. Arviointi tehtäisiin sen tilanteen tietojen perusteella, jotka ovat yritystukea myönnettäessä käytettävissä. Arvioinnin tulisi kuitenkin pohjautua olemassa oleviin yrityksen aikaisempaa toimintaa koskeviin tietoihin sekä alan markkinaseurantaan. Jos kysymyksessä on uusi yritys, arviointi tulisi tehdä alalla jo toimivien yritysten toimintaedellytyksiä koskevien ja markkinapuutteita selvittävän tiedon sekä yrittäjäksi aikovan aikaisemman toiminnan ja osaamisen perusteella. Arvioinnissa tulisi myös ennakoida mahdollisia muutoksia toimintaympäristössä ja arvioida toiminnan kestävyyttä ja joustavuutta niihin nähden. Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi myös, että yritys esittää selvitykset taloudellisesta asemastaan. Yrityksen toiminnan kannattavuuden arviointi olisi kokonaisharkintaa, jossa otettaisiin huomioon muun muassa yrityksen taloudelliset tunnusluvut. Lisäksi tässä arvioinnissa voitaisiin huomioida erilaisista julkisista ja yksityisistä rekistereistä saatavat tiedot yrityksen maksuhäiriöistä sekä verojen ja lakisääteisten maksujen suorittamisesta.

Taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016) 4 § edellyttää myös, että tukea voidaan myöntää vain toimintaan, jolla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan.

Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 18 §:n 2 momenttia. Ammattitaitovaatimusta ei säädettäisi enää erilliseksi edellytykseksi, vaan se olisi osa kannattavan toiminnan edellytysten kokonaisuutta.

Tuettavan toiminnan yksin tai yhdessä hakijan harjoittaman alkutuotannon ja muun yritystoiminnan kanssa tulisi 3 momentin perusteella olla päätoimista. Tällä tarkoitetaan, että yritystoiminnan olisi annettava pääasiallinen toimeentulo ainakin yhdelle yrityksessä toimivalle yrittäjälle tai työntekijälle. Tavoitteena on tukea aidosti yrittäjyyteen sitoutuneiden henkilöiden yrityksiä siten, että toiminnalla olisi alusta alkaen edellytykset vastata myös tavoitteeseen edistää työllisyyttä maaseudulla yritystoiminnan tukemisen avulla. Päätoimisuutta koskeva edellytys ei estäisi yritystoiminnan koostumista erilaisista toiminnoista, esimerkiksi sesonkiluoteisesti asiakassektorin mukaan, mutta kokonaisuutena toiminnan tulisi yrittäjä mukaan lukien tuoda pääasiallinen toimeentulo vähintään yhdelle henkilölle.

Uutena säännöksenä 3 momentissa olisi toimintaryhmien kautta rahoitettavia yritystukia koskeva lievennys päätoimisuusvaatimuksesta. Osa-aikainen yrittäjyys mahdollistaisi yritystoiminnan käytännön testaamisen esimerkiksi palkkatyön rinnalla tai maatalouden harjoittamisen ohella. Tarkoituksena on madaltaa yritystoiminnan aloittamisen kynnystä, kun ainoastaan päätoiminen yrittäjyys ei ole tukemisen edellytyksenä. Tarkoituksena on, että mahdollisimman monesta osa-aikaisesta yritystoiminnasta voisi tulla myöhemmin päätoimista.

Koska ammattitaitovaatimusta ja ikävaatimusta ei enää voimassa olevan lain 18 §:n 4 momentin kaltaisena ole, vastaavaa säännös ei ole uudessa laissa tarpeen.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan annettavaksi valtuus valtioneuvoston asetuksella antaa tarvittaessa tarkemmat säännökset yrityksen taloudellista asemaa ja kannattavuutta arvioitaessa käytettävistä perusteista. Lisäksi säännöksiä voitaisiin antaa tuen edellyttämästä yritystoiminnan laajuudesta. Tällä tarkoitettaisiin erityisesti päätoimisuuden arvioinnissa käytettäviä arviointikriteerejä.

18 §. Yritystoiminnan tukemisen yleiset edellytykset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yritystuen saamisen yleisistä edellytyksistä. Tuettavan yritystoiminnan olisi edistettävä tavoitteita, johon osoitetuin varoin tuki myönnetään. Pääsääntöisesti tuki myönnettäisiin strategiasuunnitelman toteuttamiseen varatuista EU- varoista ja kansallisista varoista. Mahdollista olisi myös, että yritystukia myönnettäisiin myös muuten kuin osana strategiasuunnitelmaa.

Tukea myönnettäessä on myös arvioitava sen vaikutukset kilpailuun. Tuella ei saisi olla muita kuin vähäisiä kilpailua ja markkinoiden toimintaa vääristäviä vaikutuksia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tai, jos yritys toimii ainoastaan paikallisesti, toiminta-alueellaan.

Yrityksen edellytetään esittävän toteuttamiskelpoisen liiketoimintasuunnitelman. Siihen olisi sisällytettävä hyväksyttävät tukikelpoiset kustannukset sekä selvitys toiminnan luonteesta, laajuudesta ja merkityksestä elinkeino- tai yritystoimintaa harjoittavalle toiminnan päätoimisuuden arvioimiseksi. Liiketoimintasuunnitelman huolellinen laatiminen on olennaista kaikkien yritystukien osalta. Suunnitelma-asetuksen 75 artiklassa on erikseen säädetty, että liiketoimintasuunnitelman esittäminen ja sen vaatimusten mukainen sisältö ovat edellytys käynnistystuen myöntämiselle. Liiketoimintasuunnitelman laajuus olisi sopeutettava yritystoiminnan ja tuettavien toimenpiteiden laajuuteen.

Liiketoimintasuunnitelmaan sisältyvät, suunnitelman toteutumiseksi välttämättömät toimenpiteet hyväksyttäisiin tuen myöntämistä koskevalla päätöksellä. Liiketoimintasuunnitelma kuvaa suunniteltua uutta liiketoimintaa tai nykyistä liiketoimintaa. Tarvittavat toimenpiteet eivät sisälly liiketoimintaa kuvaavaan asiakirjaan vaan yritystoiminnan kehittämissuunnitelmaan (mitä tehdään), jossa kuvataan mitä halutaan kehittää liiketoimintasuunnitelman (lähtötilanne) toteuttamiseksi. Varsinaiset toimenpiteet, joihin tukea haetaan, kuvataan hankesuunnitelmassa (miten tehdään). Hankesuunnitelmassa on yksilöitävä muun muassa aikataulu, kustannukset ja toimenpiteet sekä vaikutukset yrityksen toimintaan ja hankkeen rahoitus.

Voimassa olevassa laissa vastaavan tapaisista asioista säädetään 18 §:ssä.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset tuen kilpailua vääristävän vaikutuksen arviointiperusteista, liiketoimintasuunnitelman sisällöstä, kestosta, sen noudattamisen vaatimuksista ja tuettavan toimenpiteen toteutumisen arvioinnista.

Valtuus vastaisi voimassa olevan lain 18 §:n 4 momentin valtuutta.

19 §. Tuettavat toimenpiteet ja kustannukset. Pykälässä ehdotetaan täsmennettäväksi niitä toimenpiteitä, joihin tukea voidaan myöntää ja joiden avulla yritystoimintaa maaseudulla edistetään.

Tällaisiksi toimenpiteeksi katsottaisiin ensiksikin uuden yrityksen tai maatilalla uuden yritystoiminnan käynnistäminen. Kysymys on tällöin suunnitelma-asetuksen 75 mukaisesta tuesta muuhun kuin maatalouteen liittyvän toiminnan aloittamisesta maaseudulla. Yksinomaan yrityksen rekisteröiminen ei riittäisi tuen myöntämiseksi. Hakijan olisi osoitettava 75 artiklan mukaisella liiketoimintasuunnitelmalla, miten yritystoimintaa tullaan harjoittamaan ja mitkä ovat ne toiminnot, jotka hakija sitoutuu suorittamaan, jotta yritystoiminta käynnistyy. Kokeilutuki sisältyisi 1 kohdassa tarkoitettuun käynnistämiseen.

Tuettavia toimenpiteitä olisivat myös investoinnit yrityksen toiminnan käynnistämiseksi, laajentamiseksi tai olennaiseksi muuttamiseksi. Näillä investoinneilla tarkoitetaan pääosin kone-,

laite- ja rakennusinvestointeja, jotka ovat välttämättömiä yritystoiminnassa. Strategiasuunnitelman mukaisista investoinneista on säädetty suunnitelma-asetuksen 73 artiklassa. Tuettaviin investointeihin kuuluisivat aineellisten investointien lisäksi myös suunnitelma-asetuksen 73 artiklan mukaiset aineettomat investoinnit, jotka ovat tarpeen yrityksen kehittämisessä.

Pykälän 3 kohtaan sisältyisi suunnitelma-asetuksen 78 artiklaan perustuva yrityksen kehittämistuki. Tuen tulisi erityisesti liittyä yrityksen kehittämiseen. Kehittämistuki soveltuisi esimerkiksi erilaisten pienimuotoisten selvitysten ja tutkimusten toteuttamiseen sekä asiantuntemustiedon hankkimiseen innovoinnin edistämiseksi. Tavoitteena on, että yritystuen avulla vahvistetaan yrityksen kilpailukykyä, parannetaan yrityksen palveluita tai tuotteita, tuotanto- tai toimintatapoja taikka edistetään yrityksen kansainvälistymistä tai verkottumista yrityksen toimintaympäristössä.

Pykälässä ehdotetaan täsmennettäväksi tukikelpoisten toimenpiteiden hyväksyttäviä kustannuksia. Yritystoimintaa käynnistettäessä tukea voitaisiin myöntää yrityksen perustamiseksi välttämättömästä suunnittelusta ja yritystoiminnan käynnistämisestä johtuviin hankintoihin ja muihin kustannuksiin sekä toiminnan vakiinnuttamiseen. Suunnittelukustannuksia olisivat erilaisten asiantuntijapalvelujen hankinnat ja toteutettavuustutkimukset. Muita kustannuksia olisivat kaluste- ja pienlaitehankinnat, itse yritykseen sekä sen harjoittamaan toimintaa liittyvät aloittamisesta välittömästi johtuvat kertaluonteiset kustannukset sekä yrityksen asiakaskunnan hankkimiseksi tarpeelliset tietojärjestelmät, viestinnän liittymät ja yrityksen perustamisesta liittyvästä viestinnästä johtuvat kustannukset.

Tukikelpoisia olisivat myös investointikustannukset eli sellaisen käyttöomaisuuden hankinnasta johtuvat kustannukset, joka on tarpeellinen yritystoiminnan käynnistämiseksi, laajentamiseksi tai yrityksen kilpailukykyyn parantamiseksi tai säilyttämiseksi olosuhteiden merkittävästi muuttuessa. Investointiin voitaisiin myöntää tukea koko yrityksen elinkaaren ajan. Tukea voitaisiin myöntää sekä aineellisiin investointeihin, kuten rakennuksiin, rakennelmiin, koneisiin ja laitteisiin, sekä aineettomiin investointeihin. Pelkkiin korvaaviin investointeihin ei kuitenkaan myönnettäisi tukea. Investointitarpeen tulisi johtua muusta syystä kuin vain yrityksessä käytetyn koneen tai laitteen normaalista kulumisesta. Tällaista korvausinvestointia voidaan pitää lähinnä toimintatuen luonteisena. Sen sijaan koneen tai laitteen uusiminen siten, että samalla merkittävästi parannetaan suorituskykyä, monipuolistetaan toimintaa tai saadaan aikaan laadukkaampia tuotteita, olisi tukikelpoista huolimatta siitä, että kone tai laite hankitaan aikaisemmin käytetyn sijaan.

Tuen saajan olisi osoitettava myös, että tuettavat kustannukset aiheutuvat pääsääntöisesti toimenpiteistä, jotka edistävät yrityksen kehittämistä. Tukikelpoisiin kustannuksiin sovelletaan lisäksi, mitä tukikelpoisista kustannuksista suunnitelma-asetuksen 73 artiklassa tai sovellettavissa valtioneuvoston asetuksissa säädetään.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tukikelpoisista toimenpiteistä ja niiden hyväksyttävistä kustannuksista ja kustannusten syntyminen ajankohdasta. Vastaava valtuus täsmentää kustannuksia sisältyy voimassa olevan lain 21 §:ään.

20 §. *Tuen myöntäminen poikkeuksellisissa oloissa.* Pykälä olisi uusi. Siinä säädettäisiin yritystuen myöntämisestä poikkeuksellisissa oloissa. Ehdotuksen taustalla on vuoden 2020 aikana maailmalla ja Suomessa levinnyt koronavirus ja sen aiheuttama covid-19-pandemia. Covid-19-pandemian vuoksi valtioneuvosto totesi yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa 16.3.2020, että Suomessa vallitsee poikkeusolot. Pandemian ja poikkeusolojen vuoksi useat yritykset koko

maassa kärsivät liikevaihdon äkillisestä laskusta ja monien eri alojen toimijat joutuivat sulkemaan väliaikaisesti ovensa toimintaedellytysten heikennyttyä äkillisesti, asiakkaiden kaikkottua tai toiminnalle säädettyjen rajoitusten vuoksi (esimerkiksi ravitsemisalan yritykset). Yritysten tukemiseksi pyrittiin mahdollisimman nopeasti käynnistämään tukiohjelmiä. Tavallista maa-seudun yritystukea ei ollut mahdollista myöntää. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon-alan tukijärjestelmät eivät kattaneet kaikkia toimialoja, minkä vuoksi maa- ja metsätalousmi-nisteriön hallinnonalalla, jouduttiin säättämään valtionavustuslain nojalla valtioneuvoston ase-tuksella määräaikaista tukijärjestelmistä.

Yritykset tarvitsivat erityisesti tukea maksuvalmiutensa turvaamiseen. Toisaalta useille yrityksille tuli äkillisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen muuttumisen vuoksi kiireellinen tarve sopeuttaa toimintaansa vastaamaan muuttuneisiin olosuhteisiin ja toteuttaa kehittämistoimenpiteitä, joiden avulla muun muassa voitiin suunnata liiketoimintaa uudelleen, uudelleenor-ganisoida tuotantoa tai vahvistaa osaamista. Säättämällä kehittämisavustuksen myöntämisestä poikkeuksellisissa oloissa voitaisiin varautua tilanteisiin, joissa covid-19-pandemiaa vastaavien yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen vuoksi yritysten toimintaa on tarpeellista kyetä pikai-sesti tukemaan normaalin yritystuen sijaan muulla tavoin, kuten esimerkiksi suoralla rahoituk-sella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että sen lisäksi, mitä 19 §:ssä säädetään yritystuesta, voi-taisiin myöntää yrityksille toiminnan tukemiseksi ja sopeuttamiseksi sekä maksuvalmiuden tur-vaamiseksi valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja sellaisissa normaaliolo-jen erityisen poikkeuksellisissa olosuhteissa, jotka merkittävällä tavalla äkillisesti ja ennalta-arvaamattomasti aiheuttaisivat merkittäviä muutoksia yritysten toimintaympäristöön ja toimin-taedlytyksiin. Erityisen poikkeuksellisten olosuhteiden merkittävyydellä tarkoitettaisiin sitä, että poikkeuksellisten olojen vaikutusten ja poikkeuksellisista oloista aiheutuvien toimintaym-päristön ja toimintaedellytysten muutosten tulisi kohdistua toimialarajat ylittäen laajaan yritys-ten joukkoon ja poikkeuksellisista olosuhteista aiheutuvat vaikutukset olisivat valtakunnallisia. Lisäksi poikkeuksellisten olojen vaikutusten tulisi kohdistua yrityksiin ennalta-arvaamattomasti ja äkillisesti. Erityisen poikkeuksellisenä olosuhteena ei pidettäisi normaalia suhdannevaihte-lua, eikä olosuhteita, jotka vaikuttavat vain vähäiseen yritysten joukkoon tai esimerkiksi vain tietyllä rajatulla maantieteellisellä alueella toimiviin yrityksiin. Erityisen poikkeuksellisilla oloilla tarkoitettaisiin nimenomaan covid-19-pandemian tyyppisiä tai muita esimerkiksi luonnonmullistuksista johtuvia kriisitilanteita, joiden perusteella ei olisi mahdollista todeta val-miuslaissa tarkoitettujen poikkeusolojen vallitsevan, mutta joiden vuoksi tehtäisiin esimerkiksi laajoja rajoitustoimia, joilla olisi yritysten toimintaedellytyksiä heikentäviä vaikutuksia.

Myönnettäessä yritystukea poikkeuksellisissa oloissa avustuksen myöntäminen edellyttäisi, että avustuksen hakijalla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan 17 §:ssä edellyte-tysti. Avustusta ei voitaisi poikkeuksellisissa oloissakaan myöntää, jos avustuksen hakija olisi 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyin tavoin olennaisesti laiminlyönyt velvollisuuksiaan suorittaa veroja tai lakisääteisiä maksuja tai, jos avustuksen hakijalla olisi olennaisia maksuhäi-riöitä, ellei avustuksen myöntämistä pidettäisi erityisistä syistä tarkoituksenmukaisena. Tällä tavoin pyrittäisiin turvaamaan se, että poikkeuksellisissa oloissakin avustuksia myönnettäisiin vain sellaisille yrityksille, joilla arvioidaan olevan edellytykset jatkaa poikkeuksellisten olojen aiheuttamasta häiriötilanteesta huolimatta toimintaansa, eikä avustusta suunnattaisi yrityksille, joiden toimintaedellytykset olisivat lakanneet mahdollisesti jo ennen poikkeuksellisten olosuh-teiden syntymistä tai muista kuin poikkeuksellisista oloista aiheutuneista syistä.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset tuen myöntämisestä ja käyttökohteista 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa. Selvyyden

vuoksi todetaan, että tuen määrän, hyväksyttävien kustannusten, kustannusmallien sekä avustuksen hakemiseen ja tukiasioiden käsittelyyn liittyvien menettelyjen osalta noudatetaan poikkeuksellisissa oloissa myönnettävän yritystuen osalta ehdotetussa laissa säädettyä asetuksenantovaltuudet mukaan lukien.

4 luku Kehittämishanketuen edellytykset

21 §. Kehittämishanketuen saaja ja tuettava toiminta. Pykälässä ehdotetaan, että kehittämishanketukea voitaisiin avustuksena myöntää julkisoikeudelliselle tai yksityisoikeudelliselle yhteisölle. Kehittämistuen saajan oikeudellinen luonne ei sulje juuri ketään pois mahdollisista tuensaajien joukosta. Ainoastaan luonnollinen henkilö ei voisi olla tuen saajana. Säätiötä ei mainitaisi enää erikseen, mutta muutoin tuen saajat vastaavat voimassa olevan lain 23 §:n mukaisten hankkeiden tuen saajia.

Tukea myönnettäisiin toimintaan, jonka tavoitteena on vahvistaa maaseutualueiden sosioekonomista rakennetta, edistää älykästä, kestävää ja monipuolista maatalousalaa sekä edistää ympäristönhoitoa ja ilmastotoimia. Tavoitteena on kestävä kasvu, elinkeinojen kehittäminen ja elämänlaadun parantaminen maaseudulla. Maaseuturahaston kehittämishankkeiden hyöty kohdentuu maaseudun yrityksille ja maaseudun asukkaille sekä koko ympäristölle. Sosioekonominen rooli eri maaseutualueilla ja yhteiskunnassa yleisestikin on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Lisäksi erityyppiset maaseutualueet ovat kehitykseltään eriytyneet toisistaan.

Koska monet maaseutualueet kärsivät rakenteellisista ongelmista, kuten houkuttelevien työmahdollisuuksien puutteesta, osaamisvajeesta, laajakaista- ja liittytaverkkoihin, digitaaliseen ja muuhun infrastruktuuriin sekä peruspalveluihin tehtyjen investointien vähyydestä ja nuorten maaltamuutosta, on tärkeää vahvistaa kyseisten alueiden sosioekonomista rakennetta. Työpaikkojen luomisen lisäksi on tärkeää edistää sosiaalista osallisuutta, tukea nuoria ja kehittää älykkäitä kyliä maaseutualueilla. Lisäksi on tärkeää pyrkiä estämään väestön vähenemistä maaseudulla.

Kehittämishankkeita tuettaessa toiminnan luonne säilyisi pääosin ennallaan ja vastaisi monelta osin jo voimassa olevan lain 9 §:n 5—9 kohtien perusteella tuettua toimintaa.

Uudella rahoituskaudella läpileikkaavina tavoitteina olevat osaamisen lisääminen, innovaatiot ja digitalisaatio lisäävät uudistumisen vaatimusta innovaatioihin maatalousalalla ja maaseutualueilla. Ympäristö- ja ilmastopainotus nostaa kestäväen kehityksen teemojen tavoitteita vielä nykyistä enemmän hankkeisiin. Yhteistyötoimenpiteillä edistetään vahvasti ympäristö- ja ilmastoteemoja ja myös älymaatalouden kehittämistä. Mukana on myös uusi väline älykkäiden kylien kehittämiseksi. Älykkäiden kylien hankkeilla voidaan edistää uusiutumista kaikissa kestäväen kehityksen teemoissa ja digitalisaatio on niissä vahvassa roolissa. Aiempaa vahvempi painotus on myös tuottajaorganisaatioiden ja laatu järjestelmien edistämiseen. Tavoitteena on parantaa tuottajien asemaa arvoketjussa sekä tuottajien ja muiden yrittäjien yhteistyötä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa tarkempia säännöksiä kehittämishankkeeseen myönnettävän tuen edellytyksistä ja tuen saajista valtioneuvoston asetuksella. Vastaava valtuus sisältyy voimassa olevan lain 23 §:n 2 momenttiin.

22 §. Tuettavat toimenpiteet ja kustannukset. Pykälässä täsmennettäisiin toimenpiteitä, joita kehittämishankkeeseen voidaan sisällyttää. Tukea myönnettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti kehittämishanketukena, johon voi sisältyä kehittämistä, koulutusta ja tiedonvälitystä sekä in-

vestointeja. Tarkemmin tuettavat toimet on kuvattu strategiasuunnitelmassa. Suunnitelma-asetuksen 73 artiklassa on säädetty investoinneista, 77 artiklassa yhteistyöstä ja 78 artiklassa tietämyksen vaihdosta ja tiedon levittämisestä.

Pykälän 1 kohdan kehittämiseen sisältyvät myös yhteistyö, yhteistyön rakentaminen ja kokeilut.

Yhteistyöhankkeet

Yhteistyöhankkeiden toimenpiteet kohdistuisivat maatalojen kilpailukyvyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen ja nuorten viljelijöiden ja yritystoiminnan edistämiseen. Yhteistyötoimet kohdistuisivat myös laatujärjestelmien ja tuottajaorganisaatioiden edistämiseen. Lisäksi yhteistyötoimia kohdistettaisiin ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen sekä luonnonvarojen kestävään hoitoon. Sosioekonomisen rakenteen kehittämiseen ja älykkäisiin kyliin liittyvät toimet voisivat myös olla yhteistyöhankkeiden toimenpiteitä.

Yhteistyöhankkeina toteutettavat kehittämissankkeet ovat kahden tai useamman osapuolen yhteishankkeita, jotka eivät hyödytä vain yhtä yritystä tai tapahdu alihankintana vaan aitona yhteistyönä. Toimintaryhmien kautta rahoitettavissa yhteistyöhankkeissa toteuttajana voi olla yksi taho. Yhteistyötä edistävillä hankkeilla tavoitellaan käytännön uudistuksia ja ratkaisuja, uusia tuotteita ja menetelmiä ja teknologista uudistumista yhdessä yrittäjien, tuottajien, metsänomistajien ja yhteisöjen kanssa.

Yritysryhmähankkeet ovat toimenpiteitä, johon kuuluu vähintään 3 ja enintään kymmenen yritystä, tuki voidaan myöntää niin, että tuki kohdennetaan osallistujayrityksille vähämerkityksisenä tukena. Yhteistyöhankkeessa ryhmä yrityksiä kehittää toimintaansa sekä yhteisillä kehittämistoimenpiteillä että yritysکوhtaisesti. Tavoitteena voi olla esimerkiksi tuotannollisen yhteistyön kehittäminen, markkinointi- ja myyntiyhteistyön kehittäminen tai tuoteperheen suunnittelu. Yhteistyötä voidaan yritysryhmähankkeessa rakentaa niin, että lopputuloksena voisi olla esimerkiksi yrityksiä palvelevan osuuskunnan perustaminen taikka matkailuyritysten vientirenkään käynnistäminen.

Viljelijäryhmähankkeissa viljelijöiden kehittämisryhmään voi kuulua vähintään 3 ja enintään 10 viljelijää. Yhteistyöhankkeessa ryhmä yrityksiä kehittää toimintaansa sekä yhteisillä kehittämistoimenpiteillä että yritysکوhtaisesti. Tavoitteena voi olla esimerkiksi työnteon ja tuotannollisen yhteistyön kehittäminen. Yhteistyön merkitys on tärkeää tarkasteltaessa sekä viljelijöiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia, että mielekkäitä tapoja toteuttaa ympäristönhoitotoimia.

Älykkäät kylät -yhteistyöhankkeet ovat yksi strategiasuunnitelman toimenpide. EU:n toimet älykkäille kylille on Euroopan komission huhtikuussa 2017 käynnistämä aloite, jossa panostetaan tulevaisuuden kyliin ja halutaan huomioida digitalisaatiota edistävien investointien, saavutettavuuden ja osaamisen tukeminen. Aloitteessa kannustetaan löytämään aivan uusia ja keskenään risteäviä polkuja maaseudun kehittämisen, tutkimuksen, liikenteen, energian ja digitaalisen kehityksen osalta. EU:n komission ja parlamentin määritelmässä älykkäällä kylällä tarkoitetaan maaseutualueiden yhteisöjä, jotka käyttävät innovatiivisia ratkaisuja parantaakseen kestävyytään ja resilienssiään paikallisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien pohjalta. He luottavat osallistavaan lähestymistapaan kehittääkseen ja pannaakseen täytäntöön strategiansa parantaakseen taloudellisia, sosiaalisia ja/tai ympäristöolojaan erityisesti ottamalla käyttöön digitaaliteknikan tarjoamia ratkaisuja. Älykkäät kylät hyötyvät yhteistyöstä ja muiden yhteisöjen ja toimijoiden kanssa maaseudulla ja kaupunkialueilla. Digitaalisuus, tiedon hyödyntäminen, uusi teknologia ja tekoälyratkaisut ovat keskeisiä muutoksen työkaluja.

Älykkäiden kylien hankkeilla on tarkoitus edistää kylän tai kunnan elinvoimaa hyvin konkreettisesti. Kylä tai kunta voi etsiä apua esimerkiksi oppilaitoksista tai tutkimuslaitoksista tai muusta asiantuntijaorganisaatiosta ja he yhdessä etsivät ratkaisuja haasteisiinsa ja rakentavat vastauksia. Kumppanina voi olla myös toinen kylä tai kunta. Hankkeessa voidaan ratkaista joku konkreettinen haaste tai siinä voidaan ratkaista useita haasteita, haaste kerrallaan. Hankkeessa on tarkoitus mahdollistaa kokeilut ja jakaa niistä tietoa muille kylille ja kunnille. Toisilta oppiminen ja kokemusten jakaminen lisää panostusten tehokkuutta.

Maaseudun innovaatioryhmä -hankkeeseen (European Innovation Partnership eli EIP- hanke) osallistuu vähintään kaksi toimijaa, ja sen tavoitteena on uuden, alkutuotantoon liittyvän innovaation kehittäminen, kokeilu, käyttöönotto ja/ tai markkinoille saattaminen suunnitelma-asetuksen artiklan 6 ja artiklan 127 tavoitteiden saavuttamiseksi. EIP-hankkeessa kehitettävä innovaatio voi liittyä kokonaan tai kyseessä olevalla alueella uusiin tuotteisiin, järjestelmiin, menetelmiin tai toimintatapoihin. EIP-hankkeita rahoitettu nykyisellä ohjelmakaudella valtakunnallisina, mutta jatkossa hankkeet voisivat olla myös alueellisia.

Koulutus, tiedonvälitys ja yhteistyö

Osaamisen lisäämisen ja yhteistyöhankkeilla edistetään käytäntöön kytkeytyvää ilmastotutkimusta, tuotekehitystä, innovaatioiden valmistelua ja käyttöönottoa, laatua, logistiikkaa, kustannustehokkuutta sekä tehostetaan tuotantoprosesseja ja markkinoiden toimivuutta sekä uusien ratkaisujen löytymistä muun muassa lisäämällä ilmastomuutokseen liittyvää asiantuntemusta, riskien ja sopeutumistarpeiden ja keinojen tunnistamista, kansainvälistä ja yli sektorirajojen tapahtuvaa yhteistyötä. Hankkeilla edistetään vähähiilisyyttä. Vähähiilisyyttä toteuttaa resurssitehokkuus, jonka osa-alueita ovat muun muassa energiatehokkuus, kestävästi tuotetut uusiutuvat energiamuodot, materiaalitehokkuus, mukaan lukien ruokahävikin ehkäiseminen ja vähentäminen, sekä viisas liikkuminen ja kestävä kulutus. Kehittämishankkeilla voidaan edistää vaihtoehtoisten ruokaverkostojen ja kumppanuusmaatalouden toimia sekä kiertotalouteen ja jakamistalouteen liittyviä suunnitelmia, joilla on vaikutusta tähän tavoitteeseen.

Kehittämishankkeilla lisättäisiin luonnonvarojen hoitoa ja toimivuutta sekä uusien ratkaisujen löytymistä. Hankkeilla lisätään asiantuntemusta ja yli sektorirajojen tapahtuvaa yhteistyötä. Tukea voidaan kohdentaa luonnonvara-alan innovaatioyhteistyöhön toimijoiden välillä. Tavoitteena on tehostaa ravinnevirtojen hyödyntämistä ja vähentää vesistökuormitusta ja parantaa vesistöjen tilaa. Tavoitteena on lisätä tietämystä valuma-alueiden painetekijöistä ja vesiensuojelusta, ravinteiden kierrätyksestä ja käytettävissä olevista uusista menetelmistä sekä tuoda asukkailla, yhdistyksillä ja yrittäjillä ideoita ja virikkeitä uusista yhteistyö- ja liiketoimintamahdollisuuksista.

Koulutustoimien on edistettävä yhden tai useamman erityistavoitteen saavuttamista ja ovat erityisen tärkeitä osaamista, innovointia ja digitalisaatiota koskevan monialaisen tavoitteen toteuttamiseksi. Koulutushankkeet ovat tärkeässä roolissa myös AKIS-kokonaisuuden toteuttamiseksi.

Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joilla helpotetaan eri tavoin tieteellisen tiedon, innovaatioiden, digitalisaation ja muun osaamisen saattamista viljelijöiden, metsänomistajien, elintarvikealan toimijoiden ja muiden maaseudun yrittäjien ja yhteisöjen käyttöön sekä lisätään muutoskestävyyttä ja johtamisosaamista.

Yleishyödylliset investoinnit

Yleishyödyllisillä investoinneilla tarkoitetaan investointeja maaseudun toimintaympäristön kehittämiseksi sekä investointeja ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen. Lisäksi yleishyödyllisiä investointeja olisivat investoinnit luonnonvarojen kestävään hoitoon ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

Yleishyödyllisillä investointihankkeilla luodaan ja parannetaan maaseudun pieninfrastruktuuria ja toimintaympäristöä energia- ja resurssitehokkuutta sekä turvallisuutta ja uusiutuvia energialähteitä ja niiden käyttöä lisääviä investointeja sekä energiatehokkuutta ja energian säästöä lisääviä investointeja. Tavoitteena on ilmastoneutraalius. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että uusin teknologia ja kiertotalouden ratkaisut otetaan entistä paremmin käyttöön. Tavoitteena on lisätä hiilineutraalisuutta ja löytää ratkaisuja hiilen sidonnan tehostamiseen, ravinteiden tehokkaaseen käyttöön ja kierrättämiseen sekä riskienhallintaan sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä. Kehittämishankkeilla voidaan edistää ilmastoratkaisuihin liittyvien uusien innovaatioiden tarvitsemien koneiden ja laitteiden yhteiskäyttöä, hankkia laitteita yhteiseen käyttöön sekä tukea jakamis- ja kiertotaloutta edistäviä investointeja.

Yleishyödyllisillä investointihankkeilla myös parannetaan maaseudun maisemanhoitoa, kylämaiemien ja luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluja. Ekosysteemipalveluiden kehittyminen lisää alueen vetovoimaisuutta ja virkistyskäyttömahdollisuuksia. Ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan luonnon tarjoamia palveluita ja tuotteita, jotka ovat tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille. Toimenpiteessä voidaan edistää uusia tapoja hoitaa, ennallistaa, parantaa luonnon monimuotoisuutta (lintujen, pölyttäjien, vesieliöstön, maaperäeliöstön, kasvien) ja toteuttaa tarvittavia investointeja ja demonstraatioita.

Toimenpiteillä toteutetaan investointihankkeita, joilla luodaan ja parannetaan maaseudun pieninfrastruktuuria ja toimintaympäristöä, muun muassa monipalvelukeskusten, hub-tyyppisten yhteistyöskentely- ja innovointitilojen ja etätyötilojen, sekä yhteiseen käyttöön tarkoitettujen rakennelmien kautta sekä tukemalla pienimuotoisia vesihuollon digitalisaatiota, energia- ja resurssitehokkuutta sekä turvallisuutta lisääviä investointeja. Vesihuoltoinvestointien osalta toimenpiteellä on yhteys kansalliseen vesihuoltouudistukseen. Tavoitteena on myös ilmastoneutraalius. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että uusin teknologia ja kiertotalouden ratkaisut otetaan entistä paremmin käyttöön. Monipaikkaisuutta edistävät investoinnit kuuluvat toimenpiteen välineistöön.

Tuettaviin toimenpiteisiin kuuluisivat turvallisuutta, varautumista, esteettömyyttä, saavutettavuutta ja poikkeustilanteiden hallintaa lisääviä edistävät investoinnit maaseudulla.

Luonnon virkistyskäytön, toiminnallisten luontoharrastusten, vapaa-ajan infrastruktuurin investoinnit ja kulttuuripalveluihin liittyvät investoinnit ovat osa tuettavia toimenpiteitä.

Laajakaistainvestoinnit olisivat myös edelleen tuettavina toimenpiteinä.

Luonnollisesti on tilanteita, joissa toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää samaan hankkeeseen eikä laissa estettäisi tällaista eriyttämistä. Esimerkiksi koulutusta ja elinkeinon kehittämistä voitaisiin kuitenkin sisällyttää samaan hankkeeseen ja yleishyödyllisen kehittämisen yhteydessä voitaisiin toteuttaa pienehköjä investointeja.

Vaikka yleishyödylliset elinkeinotoiminnan kehittämishankkeet ja elinkeinoja koskevat tutkimushankkeet voivat olla luonteeltaan varsin samankaltaisia, tarkoituksena kuitenkin on, ettei

kehittämishanketukea myönnetä suoranaiseen tieteelliseen tutkimukseen eikä varsinkaan perustutkimukseen. Tieteelliseen tutkimukseen on olemassa omat rahoitusjärjestelmänsä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tulojen vaikutuksesta kehittämishankkeen tukikelpoisiin kustannuksiin. Tukikelpoisista kustannuksista ehdotetaan vähennettäväksi hankkeeseen välittömät tulot. Säännös vastaa voimassa olevan lain 10 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä. Maaseuturahastoa koskevassa lainsäädännössä on jatkuvasti edellytetty menoista vähennettäväksi hankkeen tulot. Vähennettävien tulojen tulee olla hankkeeseen välittömästi kohdistuvia. Sen sijaan tulot, joita kehittämishankkeen toteuttaja ylipäättään saa, tai tulonhankinta, jota tuensaaja tekee rahoittaakseen tavanomaisen toimintansa, ei olisi sellaista tuloa, joka olisi vähennettävä tukikelpoisista kustannuksista, jollei tuensaajan toiminta kokonaisuudessaan muodosta kehittämishanketta ja tulot olisi osa tätä toimintaa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset tuettavista toimenpiteistä, tuen muodosta ja toimenpiteiden tukikelpoisista kustannuksista.

23 §. *Kehittämishanketuen myöntämisen edellytykset ja rajoitukset.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vaatimuksesta, että hakijalla on riittävät taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset hankkeen toteuttamiseen. Tämä tarkoittaa muun muassa tarpeellista tietoa ja osaamista hankkeen alalta, riittävää henkilökuntaa sekä resursseja järjestää talous- ja muu toiminta ja hallinto siten, että hanke voidaan toteuttaa ottaen huomioon yhteisön tai säätiön muut velvoitteet ja hankkeen toteuttamista voidaan seurata ja sen kustannukset erottaa tuensaajan muusta toiminnasta ja sen kustannuksista. Velvoitteisiin kuuluu myös se, että tuen hakija noudattaa sitä itseään koskevia toimivaltasäädöksiä ja päätöksiä. Kehittämishanketukea ei toisin sanoen voisi myöntää yhteisölle, jonka tehtäviin tai toimialaan hankkeeseen sisältyvä toiminta ei yhteisöä koskevien säädösten tai yksityisen yhteisön tai säätiön perustamisasiakirjan mukaan kuulu. Julkisella viranomaisella tulisi myös olla toimivalta toteuttaa hanke. Ehdotetun lain 15 §:ssä säädettäisiin erikseen verojen, julkisten maksujen ja olennaisten maksuhäiriömerkintöjen vaikutuksesta tuen myöntämiseen.

Pykälän 2 momentissa edellytettäisiin, että hanketukea voidaan myöntää vain toimenpiteeseen, joka on järjestetty hakijan tavanomaisesta toiminnasta erillisen hankkeen muotoon. Tämä tarkoittaisi muun muassa, että hankkeen toteuttamiseen osoitetaan tietty henkilö tai henkilömäärä, sitä varten varataan tarvittavat toimitilat ja osoitetaan muut hankkeen toteutuksessa tarpeelliset välineet ja avustavan henkilökunnan työpanos. Infrastruktuuri-investointeja tuettaessa investoinnin on oltava selkeästi erotettavissa esimerkiksi siitä yhteiskunnan perustoimintoihin tarpeellisten investointien toteuttamisesta, jota valtio ja kunta ovat velvolliset toteuttamaan suoraan lainsäädännön nojalla kyseiseen toimintaan osoitetuin varoin. Hankerahoituksella ei ole tarkoitus rahoittaa valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien perusvelvoitteiden toteuttamista eikä siten korvata EU:n rahoituksella kansallista rahoitusta.

Toimintaryhmien osalta on huomioitava, että hanketuella ei voi tehdä toimintarahalla rahoitettavaksi tarkoitettuja tehtäviä.

Myös sellaisten kehittämishankkeiden rahoitusta olisi syytä välttää, joissa hanketoteuttajan yleiskustannukset ovat huomattavan korkeat sellaisen merkittävän rakennus- tai laitekannan vuoksi, jonka yhteys hankkeen toteuttamiseen on vähäinen. Tarkoituksena on, että kehittämistoiminta perustuu luotettaviin selvityksiin sekä asioiden tilasta ja tarjoutuvista mahdollisuuksista, mutta usean eri toimijan laatimien samaa tai samatyypistä asiaa koskevista selvityksistä olisi tarpeen päästä eteenpäin niin, että selvittämisen jälkeen seuraa jo neuvontaa ja innovointia koskevia hankkeita, joiden jälkeen voisi olla tarvittaessa vielä yrittäjien koulutusta ja neuvontaa

sekä osaamisen lisäämistä muulla tavoin koskeva hanke tai yrittäjiksi aikovien henkilöiden ohjaaminen muiden yrityspalvelujen piiriin. Tämän jälkeen voisi seurata jo yrityksen perustaminen ja sen tukeminen tai jo toimivien yritysten toiminnan suuntaaminen uudelleen tai laajentaminen. Tällöin luonnollisesti on otettava huomioon, että mitä lähempänä yritystoimintaa ollaan, sen enemmän yritykseltä edellytetään omaa panostusta hankkeeseen ja lopulta joudutaan noudattamaan valtiontuen sääntöjä ja tuen enimmäismääriä. Kuluvalle kaudella hanketuen avulla ja tutkimuslaitosten ja yliopistojen sekä muiden hanketoimintaorganisaatioiden toteuttamina rahoitettujen selvitysten perusteella on kuitenkin jo mahdollista siirtyä sellaiseen hanketoimintaan, jonka lopullisena päämääränä on yritystoiminnan syntyminen tai olemassa olevan yritystoiminnan laajentaminen sekä lisäarvon tuottaminen toiminta-alueella niin, että sillä lisätään alueen asukkaiden hyvinvointia edistämällä työllistymistä ja toimeentulomahdollisuuksia.

Samoin kuin voimassa olevassa laissa, tuen myöntämisen edellytyksenä pykälän 3 momentissa olisi, että hakija esittää hankesuunnitelman.

Ehdotettu pykälä vastaa pääosin sisällöltään voimassa olevan lain 27 §:ää. Tuen vähimmäismäärästä säädettäisiin jatkossa 11 §:n 3 momentissa. Hankkeen kestosta puolestaan säädettäisiin ehdotetun lain 26 §:ssä ja sen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset 1—3 momentin mukaisten edellytysten arvioinnissa käytettävistä perusteista. Vastaava valtuus sisältyy voimassa olevan lain 27 §:n 5 momenttiin.

24 §. Tuen siirtäminen toiselle tuettavan toimenpiteen toteuttamista varten. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta siirtää tukea osaksi toiselle käytettäväksi tuettavan toimenpiteen toteuttamista varten. Siirto on tarkoituksenmukaista esimerkiksi tilanteessa, jossa koulutushankkeen vastuullinen toteuttaja on ammattikorkeakoulu, mutta tietyn erikoistumisosuuden toteuttajan on neuvontajärjestön tai yksityinen koulutusorganisaatio tai toinen ammattikorkeakoulu. Tuen siirrolla ei tarkoiteta hakijan suorittamaa hankintaa.

Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi tällöin, että tuen siirtäminen on tuettavan toimenpiteen toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista ja toimenpiteen toteuttamiseen osallistuvat tahot täyttävät kyseisen tuen saajaa koskevat edellytykset. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tuen saaja varmistaa muiden toimenpiteen toteuttamiseen osallistuvien kanssa laadittavien sopimuksien tuen myöntämiselle ja maksamiselle asetettujen edellytysten täyttämisen sekä tuen ehtojen noudattamisen. Näihin edellytyksiin kuuluisi myös mahdollinen tuen ja muun julkisen rahoituksen takaisin maksu korkoineen ja hallinnollisine seurausmaksuineen. Viranomaisen tarkastusoikeudesta säädettäisiin lain 47 §:ssä. Tuen saaja vastaisi kuitenkin edellytysten täyttämisestä sekä ehtojen noudattamisesta suhteessa tuen myöntävään viranomaiseen. Samoin tuen saaja vastaisi tuen takaisinmaksusta tuen myöntäjälle, jos tuki päätettäisiin periä takaisin.

Tukea ei kuitenkaan saisi siirtää kokonaan muun kuin hakijan toteuttamaan toimintaan, vaan 2 momentin mukaan tuesta olisi siirron jälkeenkin jäävätä hakijan omaan käyttöön merkittävä osa. Säännöksen tarkoituksena on vahvistaa ja syventää tuen hakijan sitoutumista hankkeen sisällön toteuttamiseen sen sijaan, että hakija toimisi vain varojen välittäjänä muille organisaatioille.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus valtioneuvoston asetuksella antaa tarkempia säännöksiä tuen siirtämisen edellytyksistä ja menettelystä.

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 15 §:n 1, 2, 4 ja 5 momentteja. Koska kyseessä on hankkeen jo myöntämisvaiheessa tiedossa olevaan toteutustapaan liittyvä tuen siirtäminen, on voimassa

olevan lain 15 §:n 3 momentti poistettu pykälästä, koska se liittyy tuen myöntämisen jälkeisissä olosuhteissa tapahtuneisiin muutoksiin.

25 §. Ohjausryhmä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ohjausryhmästä, jonka ELY-keskus voisi asettaa hankkeen toteuttamisen seuraamiseksi, jos se on perusteltua hankkeen laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen. Vastaavanlainen mahdollisuus hankkeen tueksi asetettavalle ohjausryhmälle sisältyy voimassa olevan lain 29 §:ään. Ohjausryhmän tehtävät liittyisivät ehdotetussa laissa erityisesti hankkeen etenemisen seuraamiseen.

Ohjausryhmän tehtäviin ei missään vaiheessa kuuluisi tuen saajan, tuettavan hankkeen tai sen toteutuksen taikka hankkeen rahoituksen arviointi, ei tukea myönnettäessä eikä sen jälkeen. Vastuu hankkeen toteuttamisesta olisi edelleen tuen saajalla.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa tarkempia säännöksiä ohjausryhmän asettamisesta ja siinä noudatettavasta menettelystä sekä ohjausryhmän tehtävistä valtioneuvoston asetuksella. Tehtävät painottuisivat nimenomaan rahoituksen käytön seuraamiseen suhteessa hankkeen etenemiseen. Nimenä ohjausryhmä ei kuvaa täsmällisesti ryhmän tehtäviä, mutta hanketoiminnassa siihen on totuttu eikä sen muuttaminen tässä yhteydessä ole tarkoituksenmukaista. Ohjausryhmästä ja sen tehtävistä säädetään nykyisin voimassa olevan lain 29 §:n 6 momenttiin sisältyvän valtuuden nojalla.

5 luku Tuen ehdot

26 §. Toimenpiteen toteutusajaksi. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi toimenpiteen toteutusajaksi. Tuettavan toimenpiteen toteutusajaksi asetettaisiin tukipäätöksellä. Toteutusajassa olisi huomioitava asiaa koskevat EU-säädökset sekä valtioneuvoston asetuksella säädettävät toteutusajat. Rahoituskauden loppupuolella toteutusajaksi vaikuttaisi myös se, että toimenpiteet tulee saada toteutettua ja maksettua EU-säädösten edellyttämässä toteutus- ja maksuajoissa. Tämän vuoksi toteutusajat ovat rahoituskauden lopussa pääsääntöisesti muuta rahoituskautta lyhyempiä. Suunnitelma-asetuksen 77 artiklan 7 kohdassa on erikseen säädetty yhteistyöhankkeiden osalta seitsemän vuoden enimmäiskestosta Leaderiä lukuun ottamatta.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mahdollisuus pidentää 1 momentissa tarkoitettua toteutusajaa ennen määräajan päättymistä tehdystä hakemuksesta. Edellytyksenä toteutusajan pidentämiselle olisi, että hakija esittää sille hyväksyttävän syyn. Jos kyseinen syy on kuitenkin ollut tiedossa jo tukea myönnettäessä eikä tuen myöntäjä ole pitänyt sitä tuolloin hyväksyttävänä pidemmälle toteutusajalle, samaan seikkaan vetoaminen myöhemmin ei oikeuttaisi toteutusajan jatkoon. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi jättää toteutusajan pidentämättä, jos varoja, joista tuki on myönnetty, ei ole käytettävissä siten, että tuki voitaisiin maksaa myöntöön käytetyin varoin taikka millään muillakaan varoilla ottaen huomioon pidennetty toteutusajaksi. Tämä tarkoittaisi, että suunnitelmakauden loppupuolella tulisi seurata erityisen tarkasti, millaisiin hankkeisiin tuki myönnetään ottaen huomioon suunnitelman toteuttamiseen käytettävissä olevat varat. EU:n varoista tuettujen toimenpiteiden tai hankkeiden toteutusajaksi olisi suunnitelman varojen käyttöajan tai suunnitelma-aikanakin suunnitelman varojen loputtua mahdollista pidentää vain, jos seuraavan suunnitelmakauden varoja voidaan käyttää keskeneräisiin hankkeisiin tai käytettävissä on sellaisia kansallisia varoja, joita tarkoitukseen voidaan käyttää ja tämä on tuettava toimenpide huomioon ottaen mahdollista.

Muutoksena voimassa olevaan lakiin 2 momentissa säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle mahdollisuus hakijaa kohdanneiden vakavien olosuhteiden vallitessa käsitellä

ja hyväksyä toteutusajan pidennys, vaikka pidennystä koskeva hakemus myöhästyisi. Tätä mahdollisuutta olisi kuitenkin rajoitettu. Hakemus olisi toimitettava kohtuullisessa ajassa edellä selvitetyn toteutusajan päätyttyä. Kohtuullinen myöhästyminen tarkoittaisi muutamien viikkojen myöhästymistä, ei kuukausien myöhästymistä. Edellytyksenä pidennykselle on, että hakemus johtuu hakijan vakavasta terveydentilaa koskevasta muutoksesta tai muusta hakijasta riippumattomasta yllättävästä, ennalta arvaamattomasta tapahtumasta taikka muusta ylivoimaisesta esteestä. Esimerkiksi normaalit sääolosuhteet, jotka ovat yleisesti ennakoitavissa, kuten syksyn epävakaiset sääolot, ei ole tässä yhteydessä tarkoitettu yllättävä, ennalta arvaamaton syy. Toimenpiteen toteuttamisen hidastuminen ja siihen liittyvät syyt eivät tule normaalioloissa tuensaajalle yllätyksenä, joten näissä tapauksissa toteutusajan pidentämistä koskeva hakemus on mahdollista tehdä hyvissä ajoin ennen toteutusajan päättymistä.

Voimassa olevassa laissa on säädetty tukimuotokohtaisesti toimenpiteiden toteutusajoista ja toteutusajojen pidentämismahdollisuuksista. Ehdotetussa laissa tarkemmista toteutusajoista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tuettavan toimenpiteen toteuttamiselle asetettavasta toteutusajasta ja toteutusajan pidentämisen edellytyksistä. Toteutusajan pidentämisen edellytyksiä koskeva asetusvaltuus on laajennus voimassa olevan lain 26 §:n 5 momenttiin nähden.

27 §. *Tuen käyttöä koskevat ehdot.* Tuen saajan olisi esitettävä selvitys hankinnan toteuttamisesta mainitussa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016) edellytetyllä tavalla, kun kyseistä lainsäädäntöä on sovellettava. Hankintalain mukainen kilpailuttaminen koskee erityisesti kehittämishanketuen saajia, joissa tuen saaja on hankintalain 5 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettu julkinen toimija tai tällaisen määräysvallassa oleva toimija taikka 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukainen mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se on saanut hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1—4 kohdassa tarkoitettulta hankintayksiköltä.

Tuetun investoinnin kohdetta ei saisi pysyvästi tai merkittävässä määrin käyttää muuhun kuin tuen kohteena olevaan toimintaan tai kehittämistyöhön ennen pykälässä asetetun määräajan päättymistä. Tämän varmistamiseksi tuetuille investoinneille asetettaisiin tukipäätöksessä erikseen käyttöaika. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuetulle investoinnille asetettavasta käyttöajasta. Investoinneilla ei tarkoitettaisi pienhankintoja. Asetetuissa määräajoissa on huomioitu Euroopan unionin valtioneuvoston säännöistä tulevat pysyvyysajat sekä lisäksi säädetty pysyvyysaika myös hanketuen kohteena oleville investoinneille. Aiemmin investointien pysyvyysajasta oli säädetty yleisasetuksessa. Nyt maaseuturahastosta rahoitettavien investointien osalta EU-säädöksissä pysyvyysajasta on säädetty vain valtioneuvoston säännöissä. Tämän lain mukaisten tukien osalta keskeisin valtioneuvoston sääntö on niin sanottu yleinen ryhmäpoikkeusasetus. Valtioneuvoston sääntöjen lisäksi EU-säädöksissä ei tälle rahoituskaudelle ole säädetty erikseen pysyvyysaikaa valtioneuvoston ulkopuolisille investoinneille. Pykälässä säädettävät pääsääntöiset pysyvyysajat vastaisivat nykyisellä ohjelmakaudella käytössä olleita pysyvyysaikoja. Muutoksena olisi, että sekä yritys- että hanketukien osalta tukipäätöksellä pysyvyysajaksi voitaisiin erityisesti syystä asettaa enintään kymmenen vuotta. Pidempi käyttöaika on perusteltua esimerkiksi tuen kohteena olevan investoinnin luonteen vuoksi. Käyttöajan pidentämiseen on katsottava olevan erityisesti syytä esimerkiksi silloin, kun pidemmällä käyttöajalla pyritään estämään tuen kohteena olevan omaisuuden mahdollinen myöhempi siirtyminen liiketoiminnan käytöstä yksityiseen käyttöön tai estämään muutoin lain tavoitteiden vastaiset vaikutukset. Esimerkkeinä tällaisista tuen kohteista voidaan mainita matkailualan yrityksen lomamökit sekä laajakaistainvestoinnit.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joiden yhteydessä tapahtuva tuetun investoinnin luovutus on tuen käytön ehtojen mukaisesti mahdollista. Tuetun investoinnin kohteen omistus- tai hallintaoikeus voitaisiin kuitenkin luovuttaa toiselle ennen edellä tarkoitetun määräajan päättymistä edellyttäen, että tuen saaja hankkii tilalle sellaista vastaavaa omaisuutta tai toteuttaa sellaisen omistusjärjestelyn, jonka kautta luovutuksen saaja täyttää tuen myöntämisen edellytykset ja tuen kohteena olevan toiminnan luonne ei olennaisesti muutu. Vastaavalla omaisuudella ei tarkoiteta tässä uuden omaisuuden hankkimista vaan sellaisen omaisuuden hankkimista, jota katsotaan voitavan edelleen asianmukaisesti käyttää tuen kohteena olevaan toimintaan. Omistusjärjestelyssä edellytettäisiin, että tuetun investoinnin omistus- tai hallintaoikeus on sellaisella taholla, joka täyttäisi laissa säädetyt tuensaajaa koskevat edellytykset. Säännös mahdollistaisi myös yleishyödyllisten investointien luovutukset. Säännöksellä halutaan edelleen varmistaa tuen kohdentuminen laissa tarkoitetun toiminnan edistämiseen sekä sen kohdistuminen sellaisille tahoille, jotka täyttävät tuen myöntämisen edellytykset.

Tuen kohteena olevaa toimintaa ei saisi 3 momentin perusteella lopettaa eikä olennaisesti supistaa ennen 2 momentissa säädettävän määräajan päättymistä. Olennaisella toiminnan supistamisella tarkoitetaan tuetun toiminnan tuotannon tai sen työllistävyyden olennaista vähenemistä. Toiminnan lopettamisen tai olennaisen supistamisen katsottaisiin tapahtuneen välittömästi toimintaa supistettaessa tai toiminnan keskeytyessä, ellei kysymyksessä katsottaisi olevan pitempää korjausta edellyttävästä vahinkotapahtumasta kuten esimerkiksi laajan tulipalon seurausten korjaamisesta. Jos tuen kohteena ollut omaisuus on tuhoutunut, vahingoittunut tai anastettu eikä tilalle hankittaisi hankintahinnaltaan ja laadultaan vastaavaa omaisuutta, toiminta tulisi katsoa lopetetuksi tai olennaisesti supistetuksi.

Toiminnan lopettamiseen rinnastettaisiin yrityksen rekisteristä poistaminen tai yrityksen asettaminen selvitystilaan. Tuen kohteena olevan toiminnan siirtäminen sen alueen ulkopuolelle, jolla hanke on saanut tukea tai toiminnan siirtäminen alueen sisällä alemman tukitason piiriin kuuluvalla alueella rinnastuisi tuen lopettamiseen siltä osin kuin tukea ei olisi ollut mahdollista myöntää.

Tuen kohteena olevan yritystoiminnan omistus- tai hallintaoikeus voidaan kuitenkin luovuttaa toiselle ennen edellä tarkoitetun määräajan päättymistä edellyttäen, että tuen saaja hankkii tilalle sellaista vastaavaa omaisuutta tai toteuttaa sellaisen omistusjärjestelyn, jonka kautta luovutuksen saaja täyttää tuen myöntämisen edellytykset ja tuetun yritystoiminnan luonne ei olennaisesti muutu. Myös tällä säännöksellä halutaan edelleen varmistaa tuen kohdentuminen sellaisille tahoille, jotka täyttävät tuen myöntämisen edellytykset. Yleishyödyllisten investointien osalta edellytyksenä ei olisi vastaavan omaisuuden hankkiminen, mutta luovutuksen saajan tulee täyttää tuen myöntämisen edellytykset.

Pelkästään tuen saajana olevan yhteisön yhtiömuodon muutosta, jakautumista, sulautumista, osakkeiden myyntiä tai osakkeita vastaan tapahtuvaa liiketoimintasiirtoa ei katsottaisi toiminnan lopettamiseksi, koska avustukseen kohdistuneiden velvoitteiden, kuten omaisuuden käyttöajan katsotaan siirtyvän toimintaa jatkavalle toimijalle. Edellytyksenä on kuitenkin, että tuen saaja täyttää tuen myöntämisen edellytykset.

Maksamatta olevan tuen siirto olisi edelleen mahdollista pykälän 4 momentin perusteella, jos tuen myöntämisen edellytykset luovutuksen saajalle ovat voimassa.

Tuetun investoinnin kohteen tai tuen kohteena olevan yritystoiminnan siirtymistä perintönä tai sukupolvenvaihdoksen kautta ei pidettäisi 5 momentin perusteella tukipäätöksen vastaisena luovutuksena.

Pykälän 6 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset maksamatta olevan tuen siirtämisestä. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset tuettavan toiminnan ja investoinnin pysyvyydestä. Viimeksi mainitusta seikasta saattaa olla tarpeen antaa kansallisia säännöksiä, jos tuettava toiminta perustuu valtiontukisääntöihin ja varsinkin niitä koskeviin suuntaviivoihin tai jos määräajasta ei Euroopan unionin lainsäädännössä säädetä.

Voimassa olevan lain 31 §:n 4 momentissa säädetystä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen lupamenettely luovutuksiin liittyen poistettaisiin ja sen tilalle muutettaisiin vastaavat edellytykset tuen ehdoksi. Muutoksella saataisiin poistettua ne tilanteet, joissa tuen myöntämisen edellytykset olisivat täyttyneet, mutta epähuomiossa pysyvyyssakaan liittyvä edellytys luvan hakemisesta luovutukselle etukäteen on aiheuttanut tuen takaisinperinnän. Olosuhteiden muutoksista on tuen saajan kuitenkin edelleen viipymättä ilmoitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Ilmoitusvelvollisuus perustuu ehdotetun lain 29 §:n 2 momenttiin.

28 §. Kirjanpitovelvollisuus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tuen saajalta edellytettävästä kirjanpidosta. Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi kirjanpitolain (1336/1997) mukainen kirjanpito, jos tuen saajan on sitä toiminnassaan noudatettava. Jos taas tuen saajaan sovelletaan valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 2 lukua, sitä sovellettaisiin myös tuetun toiminnan kirjanpitoon. Kirjanpidossa olisi aina noudatettava hyvän kirjanpitolaitoksen mukaista kirjanpitoa. Lisäksi tuen saajan kirjanpitoon sisältyvä tuettavan toimenpiteen kirjanpito olisi voitava vaikeudetta tunnistaa ja erottaa muusta kirjanpidosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirjanpidosta harjoitettaessa maataloutta. Jos tuen saaja on henkilö, jota verotetaan maatilatalouden tuloverolain (543/1967) mukaisesti, riittävänä tuettavan toimenpiteen kirjanpitoa pidettäisiin, mitä tuen saajan muulta tilinpidolta verotuksen toimittamiseksi edellytetään. Tällöinkin tilinpito olisi järjestettävä siten, että tuettavan toimenpiteen kustannukset voidaan vaikeudetta tunnistaa. Tuettava toiminta tulisi voida erottaa muusta tilinpidosta, mutta tällä ei tarkoiteta erillisen kirjanpidon pitämistä tuettavasta toimenpiteestä kuten ei 1 momentin mukaista kirjanpitoa pidettäessäkään, vaan tuettavaan toimenpiteeseen liittyviä tuloja ja menoja koskevat tositteet tulisi voida helposti esittää omana kokonaisuutena varsinkin tuen maksua haettaessa.

Vaikka tuen saaja ei muutoin olisi toiminnastaan kirjanpitovelvollinen, olisi tuettavaa toimenpidettä koskeva kirjanpito kuitenkin järjestettävä soveltuvin osin kirjanpitolain mukaisesti.

Kirjanpitoaineiston säilyttämiseen sovellettaisiin, mitä valtion talousarvio-laissa ja kirjanpitolain 2 luvun 9 ja 10 §:ssä säädetään. Lisäksi Euroopan unionin osaksi rahoittamaan suunnitelmaan sisältyvän tuen, kirjanpitoon liittyvää aineistoa koskee komission täytäntöönpanoasetuksen 128/2022 34 artiklassa säädetty säilytysaika. Maaseuturahastosta rahoitettuja menoja koskevien tositteiden säilytysaika on 34 artiklan 2 kohdan perusteella vähintään kolme vuotta siitä, kun Ruokavirasto on maksajavirastona maksanut tuensaajalle tuen loppumaksun.

Ehdotettu pykälä vastaa muutoin voimassa olevan lain 32 §:ää, mutta pykälässä täsmennettäisiin strategiasuunnitelmiin sisältyvien tukien tositteiden säilytysaikoja.

29 §. Tiedonanto- ja avustamisvelvollisuus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tuen saajan velvollisuuksista tiedon antamisesta viranomaisille sekä muusta avustamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan tuen saaja olisi velvollinen antamaan tuen myöntävälle viranomaiselle tuettavaa toimenpidettä, sen edistymistä sekä tuen käyttöä koskevat oikeat ja riittävät tiedot. Tämä on olennaista sekä varojen käytön että strategiasuunnitelman toteutumisen seurannan kannalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuen saajan velvollisuudesta viivytyksettä ilmoittaa tuen myöntäjälle sellaisista asemaansa, toimintaansa tai tuettavaa toimenpidettä koskevista muutoksista, joilla voi olla vaikutusta tuen maksamisen edellytyksiin tai jotka voivat johtaa tuen takaisinperintään. Ilmoitus olisi tehtävä tuen myöntäneelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle, jonka olisi käsiteltävä tällainen ilmoitus ensisijaisesti tukipäätöksen ehtojen muuttamista koskevana hakemuksena. Tällöin olisi selvitettävä, täyttyvätkö ehdotetun lain mukaiset tuen saajaa ja tuettua toimintaa koskevat edellytykset ilmoituksen mukaisella tavalla muutettuina. Jos nämä edellytykset eivät enää täyty ja lain mukaan tuen saajan olisi tullut jatkaa toimintaansa edelleen tukipäätöksen mukaisesti, ilmoitus olisi käsiteltävä tuen maksun keskeyttämisenä tai takaisinperintänä ehdotetun lain 10 luvun säännösten mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa myös edellytettäisiin, että tuen saaja avustaa tuettavaa toimintaa koskevassa tarkastuksessa antamalla tarkastuksen suorittajalle korvaukset tarkastustehtävän suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja tarkastuksen kohdetta koskevat selvitykset sekä tarvittaessa esittelemällä tuen kohdetta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tuen saajan itsekriminointisuoja. Siinä tapauksessa, tuen saaja on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta ja tuen saaja luovuttaa tarkastuksen suorittajalle 1—3 momentissa tarkoitettuja tietoja niistä seikoista, joihin epäily tai syyte perustuu, tarkastuksen suorittaja ei saisi luovuttaa niitä poliisi- tai syyttäväviranomaiselle ilman tuen saajan suostumusta.

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 33 §:ää.

6 luku Tuen hakeminen ja myöntäminen

30 §. Hakuaika ja hakumahdollisuudesta tiedottaminen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi hakuaikaa. Hakuaikaan liittyy myös hakemusten etusijajärjestys. Jotta priorisointia hankkeiden välillä voitaisiin suorittaa, on hakemuksia verrattava keskenään. Tämä taas ei ole mahdollista ilman, että tiedetään, mitä hakemuksia tällä tavalla verrataan. Käytännössä tämä edellyttää haun tai käsittelyn jaksottamista joko siten, että asetetaan hakemiselle tietty hakuaika, joita voisi olla useita vuodessa, tai ottamalla hakemuksia vastaan jatkuvasti, mutta ratkaisemalla ne siten, että tiettyinä jaksona tulleet hakemuksia verrataan keskenään, ja niistä valitaan rahoitettavat. Hakuaikojen väliin voi tarvittaessa jäädä aika, jona hakemuksia ei otettaisi lainkaan vastaan, esimerkiksi hakuaikana tulneiden hakemusten ratkaisemiseksi. Myös hakijan olisi tällöin oltava tietoinen hakuaajoista. Hakujakso taas olisi lähinnä hallinnollinen menettely, joka ei välttämättä vaikuttaisi lainkaan hakijan hakumenettelyyn. Käytännössä kumpikin tapa edellyttää, että joko hakuaikana tai hakujaksona saapuneita hakemuksia varten osoitetaan tietty määrä varoja, joista hakemukset priorisointijärjestyksessä rahoitetaan. Jos hakuaikana saapuneita hakemuksia ei voida rahoittaa kyseisen hakujan rahoituskiintiöstä, lähtökohtana on, että hakemus hylätään. Hallinnollisia käsittelyjaksoja asettaessa rahoittamatta jääneiden hakemusten siirtäminen käsiteltäväksi seuraavan hakujakson varoista olisi yksinkertaisempaa, mutta tällöin ne taas kilpailisivat uusien hakemusten kanssa ja voisivat edelleen jäädä rahoittamatta. Tällainen siirtäminen ei ole mahdollista kovin pitkään, sillä hyvä hallinto kuitenkin edellyttää, että hakija saa ratkaisun hakemukseensa kohtuullisessa ajassa. Hallintolain (434/2003) 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä ja viranomaisen on lisäksi esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta.

Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta asettaa hakuaika tai hakujakso hakemuksia etusijajärjestykseen asettaessa. Jollei hakuaikaa aseteta, tuki-hakemukset olisi ratkaistava hakujaksoittain. Vastaava menettely on ollut käytössä jo kuluvalle ohjelmakaudella. Asiasta on säädetty voimassa olevan lain 34 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi tarkoituksenmukaisessa laajuudessa tiedotettava toimivaltaansa kuuluvan tuen hakumahdollisuudesta, hakemisessa noudatettavasta menettelystä sekä tuen myöntämisen pääasiallisista edellytyksistä ja ehdoista. Vastaavista seikoista tiedottaminen kuuluisi pykälän 3 momentin mukaan paikalliselle toimintaryhmälle sen rahoituskiintiöstä rahoitettavien toimenpiteiden ja hankkeiden osalta. Momentit vastaavat voimassa olevan lain 34 §:än 3 ja 4 momenttia.

31 §. Tuen hakeminen. Pykälässä säädettäisiin tuen hakemisesta. Pykälän 1 momentin mukaan tukea haettaisiin sähköisesti siihen tarkoitettuun verkkopalvelussa. Hakemisessa käytettävä verkkopalvelu on osa ruokahallinnon tietovarannosta annetussa laissa (560/2021) tarkoitettu tietovaranto. Palveluun kirjautuminen edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Hakija tunnistetaan vahvalla sähköisellä tunnistamisella, siten kuin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetusta laissa (617/2009) säädetään.

Sähköinen hakemus on ollut käytössä myös voimassa olevan lain aikana, mutta jatkossa hakemukset voisi jättää ainoastaan sähköisesti. Voimassa olevan lain ja kuluvan EU:n ohjelmakauden aikana sähköisten kehittämishanke- ja yritystukihakemusten osuus on kasvanut koko ajan ollen vuonna 2020 noin 96 prosenttia. Vuonna 2020 yritystukihakemuksista 98,54 prosenttia ja kehittämishanketukihakemuksista 93,48 prosenttia tehtiin sähköisesti. Saapuneista 3 279 hakemuksesta vain 117 kappaletta oli jätetty lomakkeella. Paperilomakkeella tehtyjä hakemuksia jätettiin eniten päättymässä olevan ohjelmakauden alkuvaiheessa, kun sähköinen haku tuli uutena mahdollisuutena käyttöön, eikä se kaikilta osin ollut heti käytössä.

Tulevalla suunnitelmakaudella sähköinen asiointi on käytössä tukihaun käynnistyessä. Maaseudun kehittämishanketuen ja yritystuen hakijana on pääsääntöisesti yritys tai muu yhteisö eli useimmiten käytännössä oikeushenkilö. Yritystukea voidaan myöntää myös yksityisille elinkeinonharjoittajille eli toiminimiyrittäjille. Velvollisuus sähköiseen asiointiin koskisi näin pääasiassa oikeushenkilöitä, mutta myös pienessä määrin elinkeinotoimintaa harjoittavia yksityishenkilöitä. Velvollisuuden kohteena olisivat yhdistysten, yritysten tai muiden yhteisöjen vastuuhenkilöt sekä elinkeinotoimintaa harjoittavat yksityishenkilöt, joilla voidaan edellä esitettyjen tilastojenkin perusteella tarkasteltuna katsoa olevan riittävät tekniset valmiudet ja kyvykyys sähköisen asioinnin käyttämiseen.

Momentissa 2 säädettäisiin poikkeuksesta sähköiseen tuen hakemiseen. Vaikka tukien sähköinen hakeminen olisi pääasiallinen tuen hakemismuoto, momentissa varauduttaisiin tilanteisiin, joissa paperinen tuen hakeminen on perusteltua mahdollistaa. Ruokavirastolle annettaisiin momentissa määräyksenantovaltuus mahdollistaa muu kuin sähköinen hakeminen. Tukijärjestelmän toimeenpanon kiireellisyys voisi liittyä esimerkiksi tilanteisiin, joissa pitäisi nopeasti toimeenpanna kriisitukityyppinen tukijärjestelmä. Tukihakemusten vähäinen määrä voi puolestaan liittyä tilanteisiin, joissa tuensaajajoukko tukijärjestelmästä johtuen on vähäinen, jolloin sähköisen järjestelmän muokkaaminen uudelle tukijärjestelmälle ei olisi taloudellisesti ja aika- ja taulullisesti perusteltua. Muulla vastaavalla erityisellä syyllä tarkoitetaan muun muassa tilannetta, jossa jonkun hakijaryhmän osalta laissa edellytetty vahva sähköinen tunnistautuminen hakemisen yhteydessä ei olisi mahdollista.

Momentissa kolme Ruokavirastolle annettaisiin valtuudet antaa määräyksiä tuen hakemiseen liittyen. Pykälä vastaa voimassa olevassa laissa ollutta määräystenantovaltuutta.

32 §. Toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan toimivaltaisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta säädettäväksi samoin kuin voimassa olevan lain 37 §:ssä, jolloin toimivaltainen olisi edelleen se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

päristökeskus, jonka toimialueella tuettava toimenpide on tarkoitus toteuttaa. Tämä olisi toissijainen toimivaltasäännös. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) 5 §:n nojalla olisi mahdollista säätää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivallasta toisinkin. Tämä mahdollistaisi muun muassa tukihakemusten keskittämisen joihinkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin sekä toisaalta joidenkin erikoistumistehtävien antamisen joillekin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin alueelliset rajat ylittävistä hankkeista sekä valtakunnallisista hankkeista. Jos tuettava toimenpide olisi tarkoitus toteuttaa useamman kuin yhden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella, toimivaltainen olisi se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella tuettava toimenpide on tarkoitus pääosin toteuttaa. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voisivat siirtää tällä tavoin toimivaltaiselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta hakemuksen toisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ratkaistavaksi. Tällöin olisi kuitenkin ensisijaisesti noudatettava, mitä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetusta laissa tai sen nojalla säädetään. Lisäksi asiannoimaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten olisi suostuttava siirtoon. Pääasiassa valtakunnallisia tavoitteita koskevassa kehittämishankkeessa toimivaltainen olisi se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jolle maa- ja metsätalousministeriö on osoittanut varat tätä varten. Kuluvalla kaudella varat on ohjattu Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

33 §. *Tuen hakeminen paikallisen toimintaryhmän rahoituskiintiöstä.* Pykälässä säädettäisiin menettelystä haettaessa tukea toimintaryhmän rahoituskiintiöstä. Tuen hakumenettely vastaisi muuten, mitä 31 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi hakemisesta, mutta pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi toimivaltaisesta toimintaryhmästä, joka määräytyisi sen mukaan, minkä toimintaryhmän alueella tuettava toimenpide on tarkoitus toteuttaa. Yleensä tuen hakija jo hakuvaiheessa ilmoittaa, missä hanke toteutetaan ja on ollut ennen hakemuksen vireille tuloa jo yhteydessä kyseiseen toimintaryhmään.

Pykälän 2 momentin mukaan toimivaltaisen paikallisen toimintaryhmän tehtävänä olisi tarkistaa hakemuksen muotovaatimukset. Tärkein tehtävä toimintaryhmällä olisi kuitenkin antaa lausunto tuen myöntämisen tarkoituksenmukaisuudesta paikallisen strategian tavoitteiden kannalta. Paikallinen toimintaryhmä toimittaa tukihakemuksen sekä lausuntonsa aina toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Jos kuitenkin tuen hakija on paikallinen toimintaryhmä itse, hakemiseen sovelletaan 31 §:ää.

Pykälän 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtuudesta, jonka nojalla Ruokavirasto antaisi tarkempia määräyksiä hakemuksen toimittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä käsittelystä.

34 §. *Tukihakemuksen arviointi.* Suunnitelma-asetuksen 79 artiklan mukaan suunnitelman hallintoviranomaisen on asetettava suunnitelman seurantakomiteaa kuultuaan tuettavien toimenpiteiden (interventioiden) valinnalle valintakriteerit. Niiden käytön tavoitteena on varmistaa hakijoiden yhdenvertainen kohtelu, parantaa varojen käyttöä ja kohdentaa tuki toimenpiteisiin tarkoituksenmukaisesti. Priorisointi olisi dokumentoitava. Suunnitelma-asetuksen 79 artiklan 3 kohdan mukaan eri valintamenetelmä on mahdollista määrittää ainoastaan asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa seurantakomitean kuulemisen jälkeen. Suunnitelma-asetuksen 124 artiklassa on säädetty, että strategiasuunnitelman seurantakomitean tehtävänä on antaa lausunto valintaperusteista.

Tukiehdot täyttävät hakemukset ratkaistaan valintaperusteiden mukaisessa järjestyksessä. Muiden kuin toimintaryhmän kautta haettavien tukien osalta valintaperusteet vahvistaa ennen haun

alkamista maa- ja metsätalousministeriö suunnitelman seurantakomiteaa kuultuaan. Tarkoitus on, että valintaperusteet asetetaan koko suunnitelmakaudeksi, ei kutakin hakua varten erikseen.

Kuluvalla ohjelmakaudella hankkeiden arviointi pisteyttämällä hakemukset valintakriteerien mukaisesti on jo ollut käytössä. Asiasta on säädetty voimassa olevan lain 34 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mahdollisuudesta pyytää muulta viranomaiselta lausunto ennen tuen myöntämistä tuen saajaan ja tuettavaan toimenpiteeseen liittyvistä seikoista, jos tämä on välttämätöntä tuen myöntämisen edellytysten arvioimisessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mahdollisuudesta ennen yritystuen myöntämistä tehdä yritystuen myöntämisen edellytysten sekä tuettavan toimenpiteen arvioimiseksi yrityskäynti. Yrityskäynnin havainnot olisi kirjattava ja annettava tiedoksi hakijalle. Yrityskäynnin kohteena eivät saisi olla pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettut tilat.

Voimassa olevan lain 40 §:ssä on säädetty nyt 2 ja 3 momentissa säädettävistä asioista.

35 §. Tukien myöntämisen keskeyttäminen. Maa- ja metsätalousministeriöllä olisi edelleen oikeus päätöksellään keskeyttää tukien myöntäminen valtakunnallisesti tai alueellisesti, jos tuen rahoitukseen tarvittavia varoja ei ole käytettävissä tai markkinatilanne taikka Euroopan unionin lainsäädäntö tätä edellyttää. Tukien myöntäminen voitaisiin keskeyttää määräajaksi tai toistaiseksi. Toistaiseksi tukien myöntämistä ei ole sen mahdollistavan pykälän perusteella keskeytetty.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että päätös tukien keskeyttämisestä olisi julkaistava Suomen säädöskokoelmassa. Tiedon tukien myöntämisen keskeyttämisestä tulee tavoittaa mahdollisia tuen hakijoita kattavasti, minkä vuoksi keskeytyksestä olisi tiedotettava asianmukaisessa laajuudessa.

Pykälän sisältö vastaa voimassa olevan lain 41 §:ää.

36 §. Tuen myöntäminen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että sekä yritys- että hanketuen myöntämisestä päättäisi toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Jos tuettava toiminta on tarkoitus toteuttaa useamman kuin yhden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella, olisi toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ennen tuen myöntämistä hankittava muiden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lausunto. Tukea voitaisiin tällöin myöntää vain, jos toinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen antaa puoltavan lausunnon hankkeen rahoitukseen osallistumisesta. Kysymys on tällöin eri asiasta kuin hakemuksen siirtämisestä kokonaan toisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ratkaistavaksi, mistä säädettäisiin 32 §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentti koskisi suoraan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta haettua tukea. Jos sen sijaan tukea on haettu myönnettäväksi paikallisen toimintaryhmän rahoituskiintiöstä, tuen myöntämisen edellytyksenä olisi 2 momentin mukaan, että toimintaryhmä on hakemuksesta antamassaan lausunnossa puoltanut tuen myöntämistä. Toimintaryhmän lausunto sitoisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta sen ratkaistessa hakemusta siten, että toimintaryhmän puollosta huolimatta tukea ei myönnettäisi, jos tuen myöntäminen olisi vastoin Euroopan unionin tai kansallista lainsäädäntöä. Jotta tuen hakijalla olisi mahdollisuus käyttää hallinnollisia oikeusturvakeinoja, toimintaryhmien olisi toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle myös ne hakemukset, joita se ei ole puoltanut. Myös tällaisiin hakemuksiin elinkeino,

liikenne- ja ympäristökeskus antaa päätöksen, joskin se on aina kielteinen. Hakemusten käsittelyaikojen pitämiseksi kohtuullisina paikallisen toimintaryhmän olisi viipymättä toimitettava hakemus lausuntoineen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Pykälän vastaa voimassa olevan lain 42 §:n 1—2 momenttia.

37 §. Tukipäätös. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tukipäätöksen sisällöstä ja ehdoista. Näitä olisivat myönnetyn tuen määrä, ehdotetussa laissa säädetyt tuen ehdot sekä tuen maksamisen ja takaisinperinnän edellytykset. Päätökseen tulisi lisäksi ottaa ne Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut ehdot ja edellytykset, jotka olennaisesti ja välittömästi vaikuttavat tuen käyttöön ja maksamiseen. Tukipäätöksen laajuuden pysyttämiseksi kohtuullisena ja tuen hakijan kannalta ymmärrettävänä päätökseen otettaisiin tukiehdoksi sisällytettynä vain sellaiset Euroopan unionin lainsäädännön säännökset, jotka ovat tuen hakijan, tukikohteen ja tuen käytön ja maksamisen kannalta olennaisia ja vaikutuksiltaan välittömiä. Momentin säännös siitä, että tukipäätöksellä hyväksytään tuettavaa toimenpidettä koskeva suunnitelma, sisältyy voimassa olevan lain 43 §:ään.

Myös koneellinen allekirjoitus tukipäätöksissä olisi 2 momentin mukaan mahdollinen. Tämä liittyisi erityisesti mahdollisiin massaluonteisiin päätöksiin. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta päätöksen sähköistä allekirjoittamista, mikä on lähtökohtaisesti päätösten allekirjoitustapa.

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 43 §:ää.

7 luku Tuen maksaminen

38 §. Maksuhakemus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, miten maksuhakemus tehdään. Maksua haettaisiin sähköisesti. Maksuhakemus tehtäisiin käyttäen 31 §:n 1 momentissa tarkoitettua verkkopalvelua. Tuen maksamista koskeva hakemus käsiteltäisiin vastaavalla tavalla kuin tukihakemuksen käsittelystä säädettäisiin. Maksuhakemus tehtäisiin tällöin käyttäen sähköistä allekirjoitusta.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemukseen olisi liitettävä tuen maksamisen edellytysten kannalta välttämättömät selvitykset ja, jollei tukea ole myönnetty kertakorvauksena, tilinpitoasiakirjat. Säännös vastaisi asiasisällöltään voimassa olevan lain 44 §:n 2 momenttia.

Ruokavirastolle annettaisiin valtuudet antaa tarkempia määräyksiä maksuhakemuksessa annettavista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista. Säännöksessä on huomioitu sähköisen asioinnin aiheuttamat muutokset selvitysten ja asiakirjojen esittämisessä. Vastaavan kaltainen määräyksen antovaltuus on voimassaolevan lain 45 §:n 2 momentissa.

39 §. Maksuhakemuksen määräaika. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksuhakemuksen toimittamiselle asetettavasta kohtuullisesta määräajasta, joka laskettaisiin tukipäätöksen tekemisestä. Maksettaessa tuki yhtä useammassa erässä viimeisen maksuhakemuksen määräaika voitaisiin laskea tuettavan toimenpiteen toteutusajan päättymisestä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä maksuhakemuksen jättämiselle asetettavasta määräajasta.

Lukuun ottamatta maksun hakemisessa käytettäviä lomakkeita ja sähköistä asiointia koskevia valtuussäännöksiä, pykälä vastaa voimassa olevan lain 45 §:n 2 momenttia.

40 §. Tuen maksamisen edellytykset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tuen maksamisen edellytyksistä, joista olennaisin pykälän 1 momentin mukaan olisi, että tuen saaja on toteuttanut toimenpiteet, joihin tuki on myönnetty sekä noudattanut tuen ehtoja. Paitsi se, mitä ehdotetussa laissa toimenpiteen tukikelpoisuudesta ja maksamisen edellytyksistä säädetään ja tukipäätöksen ehdoiksi otetaan, tukiin, tekniseen apuun ja toimintarahaan sovelletaan myös yleistä varainhoitoasetusta (EU, Euratom) 2018/1046, jonka 125 artiklaan sisältyy säännöksiä Unionin rahoituksen muodoista ja VIII osaston 1 lukuun säännöksiä avustuksista. Lisäksi niihin sovelletaan, mitä ehdotetun hallinnointilain 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettussa horisontaaliasetuksessa sekä sen nojalla sekä mainitun lain 4 §:n 2 kohdassa tarkoitettussa suunnitelma-asetuksessa ja niiden nojalla tukien maksamisen edellytyksistä säädetään.

Siinä tapauksessa, että tuen maksutapa on tuotosperusteinen, tuen maksamisen edellytyksenä olisi 2 momentissa, että tuen saaja luotettavalla tavalla osoittaa toteuttaneensa kaikki ne toimenpiteet, joihin asianomaista tukea on myönnetty. Toimenpiteiden toteuttaminen osoitettaisiin asiakirjoilla tai muulla tuen myöntäneen viranomaisen edellyttämällä tavalla.

Jos tuki on myönnetty siten, että tuki maksetaan kokonaan tai osaksi todellisten aiheutuvien kustannusten perusteella, tuen maksamisen edellytyksenä tältä osin olisi tuen saajalle aiheutuneen menon tosiasiallisuus, lopullisuus ja todennettavuus sekä kohdentuminen tuettavaan toimenpiteeseen. Laskennallisilla kustannuksilla, jotka voidaan maksaa, tarkoitetaan lain 12 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisia tosiasiallisesti aiheutuvien kustannusten erikseen määriteltävien kustannuslajien perusteella hyväksyttäviä laskennallisia kustannuksia (flat rate). Tuen saajan on esitettävä näitä edellytyksiä koskevat asiakirjat ja selvitykset. Siltä osin, kuin kysymys on tilinpidolla osoitettavasta menon tosiasiallisuudesta ja kohdentumisesta koskevasta vaatimuksesta, noudatettaisiin, mitä Euroopan yhteisön lainsäädännössä tältä osin säädetään.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä menon tosiasiallisuuden, lopullisuuden, kohtuullisuuden ja todennettavuuden arvioinnissa käytettävistä perusteista. Lisäksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus, jonka nojalla Ruokavirasto antaisi tarkemmat määräykset toimenpiteen toteuttamista sekä menon tosiasiallisuutta, lopullisuutta, todennettavuutta, kohtuullisuutta ja kohdentumisesta koskevista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista.

Pykälä vastaisi asiasisällöltään voimassa olevan lain 46 §:ää, mutta sitä on täsmennetty erityisesti termien osalta.

41 §. Maksettavan tuen määrä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maksettavan tuen määrästä. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi säännökset tuotosperusteisen tuen maksutavasta. Tukipäätöksellä on hyväksytty ne toimenpiteet, joiden toteutumista vastaavina erinä tuki maksettaisiin. Toimenpiteet on voitu tukipäätöksellä jakaa osioihin, joiden toteutumista tarkastellaan. Toteutuneet kustannukset eivät ole tuotosperusteisessa maksutavassa merkityksellisiä.

Toteutuneiden kustannusten perusteella maksettavasta tuesta säädettäisiin 2 momentissa. Tukea maksettaisiin enintään tukitasoa ja myönnetyn tuen määrää vastaava osuus maksuhakemukseen sisältyvistä hyväksyttävistä kustannuksista.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin, että tuen saaja toimitettava viranomaiselle selvityksen saadusta muusta julkisesta rahoituksesta. Hanketuen osalta edellytettäisiin lisäksi maksuhakemuksen yhteydessä selvitystä saadusta tuloista ja yksityisen rahoituksen toteutumisesta. Tältä osin menettely vastaisi voimassa olevan lain 47 §:n 2 momenttia. Yksityinen rahoitusosuus voisi olla suurempikin kuin tukipäätöksessä on edellytetty.

Tuloina ei pidettäisi kehittämishanketta koskevassa suunnitelmassa ilmoitettua hankkeen yksityistä rahoitusta. Tuen saajan olisi edelleen esitettävä selvitys hankkeen tuloista maksuhakemuksen yhteydessä. Tulo, jota ei ole otettu huomioon tukea myönnettäessä tai saatu tulo, joka ylittää rahoitussuunnitelman mukaisen tulon, vähentää maksettavaa tukea.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tulosta ja tulojen vaikutuksesta tuen määrään. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös valtuus, jonka nojalla Ruokavirasto antaisi tarkemmat määräykset hankkeen muun julkisen ja yksityisen rahoituksen toteutumista sekä tuloja koskevasta selvityksestä.

42 §. Tuen maksuerät. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tuen maksueristä. Tuki maksettaisiin 1 momentin mukaan yhdessä tai useammassa erässä. Laintasolla ei säädettäisi enää tuen maksuerien vuosittaisista enimmäismääristä, eikä tuista, joiden maksua on haettava vähintään kerran vuodessa. Tukien maksuerien määrästä tai maksun vuosittaisesta hakemisesta ei ole tarkoituksenmukaista säätää lakitasolla. Tarvittaessa maksueristä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetustasolla. Hankkeiden etenemisen seurantaa on tarkoitus tehdä jatkossa muulla keinoin kuin velvoittamalla lakitasolla tuensaaaja tekemään vuosittain maksuhakemus.

Kehittämishanketukea voitaisiin maksaa ennakoon, jos se on tuen saajan aseman ja tuettavan toimenpiteen toteutuksen kannalta perusteltua. Myös toimintaryhmille maksettavaa toimintarahaa olisi mahdollista maksaa enakkona.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tukien maksueristä, enakkona maksettavan tuen määrästä, ennakon maksamisen edellytyksistä ja ehdoista sekä ennakon hakemisesta ja maksamisesta noudatettavasta menettelystä. Säännös vastaa asiasisällöltään voimassa olevan lain 48 §:n 3 momenttia.

Voimassa olevan lain 48 §:n sisältöä ja rakennetta on selkeytetty jakamalla maksueriä koskevat säännökset eri pykälään kuin maksujen hyväksymistä ja suorittamista koskevat säännökset. Muutoksen jälkeen pykälien otsikot vastaavat paremmin niiden sisältöä.

43 §. Maksujen hyväksyminen ja suorittaminen. Pykälän mukaan tuen maksamisesta päättäisi tuen myöntänyt elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kokoaisi maksuja koskevat tiedot ja toimittaisi ne Ruokavirastolle. Ruokavirasto toimii maksajavirastona ja vastaa menojen hyväksymisestä sekä maksujen suorittamisesta tuensaajalle. Maksuja koskevat päätökset voitaisiin allekirjoittaa koneellisesti.

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 48 §:n 2 momentissa säädettyä.

8 luku Asianhallintajärjestelmä ja tuen seuranta

44 §. Tiedon antaminen seurantaa varten. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, millä viranomaisella on oikeus saada tukijärjestelmän toimeenpanoa koskevia seurantatietoja ja siitä, keneltä nämä tiedot on oikeus saada. Maa- ja metsätalousministeriöllä ja Ruokavirastolla olisi salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta oikeus saada elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta sekä toimintaryhmältä avustujajärjestelmän hallinnoinnin edellyttämiä tarpeellisia tietoja ja selvityksiä avustusten hakemisesta, myöntämisestä, maksamisesta ja valvonnasta. Maa- ja metsätalousministeriöllä olisi vastaava oikeus saada tietoja Ruokavirastolta.

Pykälän 2 momentissa taas säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön, Ruokaviraston sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta saada tietoja avustusten käytöstä avustuksen saajilta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös tuen saajan velvollisuudesta esittää

tuettavan toimenpiteen edistymistä ja vaikuttavuutta koskevat selvitykset ja seurantatiedot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tai toimintaryhmälle. Tiedot annettaisiin toimintaryhmälle, kun tukea on haettu toimintaryhmän kautta.

Seurantatietojen luovutustavasta säädettäisiin 3 momentissa. Koska sähköinen asiointi korostuu myös seurantatietojen toimittamisessa, seurantatietoja ei enää olisi mahdollista toimittaa muuten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti. Tämä helpottaa seurantatietojen tarkastelua ja toimittamista edelleen komissiolle. Seurantatietojen luotettavuus korostuu uudella rahoituskaudella, kun tuloksellisuuden arviointi on keskeisessä roolissa.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus valtioneuvoston asetuksella antaa tarkemmat säännökset selvitysten ja seurantatietojen sisällöstä. Ruokavirasto antaisi tarkemmat määräykset selvitysten ja seurantatietojen esitystavasta sekä niiden toimittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.

Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 49 §:ää seurantatietojen luovutustapaa lukuun ottamatta.

45 §. Asian hallinnan ja seurannan tietojärjestelmä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sekä tietojärjestelmästä että järjestelmään sähköisesti tallennettavista tiedoista. Ehdotetun lain mukaisia tehtäviä hoidettaessa syntyvät asiakirjat ja niistä syntyvät rekisterit olisivat osa ruokahallinnon tietovarantoa. Siihen kuuluvien rekistereiden ylläpidosta ja käyttämisestä samoin kuin asiakastietojen käsittelystä säädetään ruokahallinnon tietovarannosta annetussa laissa (560/2021).

Tietojärjestelmään tallennettavia tietoja olisivat hakijan nimi ja yhteystiedot sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, hakijan yhteyshenkilön nimi ja yhteystiedot sekä vastaavat tiedot sellaisesta tuettavan toimenpiteen toteuttamiseen osallistuvasta, jolle siirretään tukea 24 §:n mukaisesti. Rekisteriin voitaisiin tallentaa myös tuettavan toimenpiteen sisältöä, tavoitteita ja tuloksia koskevat tiedot ja tuettavan toimenpiteen kustannuksia ja kokonaisrahoitusta koskevat arviot sekä näiden toteutumista koskevat tiedot ja tuettavan toimenpiteen rahoitukseen osallistuvaa ohjelmaa koskevat tiedot. Samoin voitaisiin tallentaa tuki- tai maksuhakemusta ja sen ratkaisemista sekä tuen yksilöintiä koskevat tiedot. Myös hankkeen ohjausryhmän jäsenten nimi- ja yhteystiedot sekä tiedot tuen saajalle myönnettyistä ja maksetuista tuista voitaisiin tallentaa. Lisäksi voitaisiin tallentaa tuettavaan toimenpiteeseen käytettävän julkisen rahoituksen määrä, tieto siitä, onko myönnetty tuki valtiontukea, tiedot tarkastuksesta ja siinä tehdyistä havainnoista, tuen saajalta takaisinperittävistä tuista ja takaisinperinnän toteutumisesta ja muista hallinnollisista seuraamuksista sekä seurantaan varten kerättävät tiedot. Lisäksi voitaisiin tallentaa muita hakemuksen käsittelyssä kertyneitä välttämättömiä tietoja.

Näihin tietoihin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Julkisia olisivat lisäksi tiedot, jotka Euroopan unionin lainsäädännössä jäsenvaltiot velvoitetaan julkaisemaan. Tällaisia velvoitteita voisi sisältyä sekä maaseuturahastosta myönnettyjä tukia että valtiontukea koskevaan lainsäädäntöön. Käytännössä tiedot olisivat tuensaajan nimeä, tuettavan toimenpiteen luonnehdintaa ja tuen määrää koskevia. Julkaistavien tietojen ei odoteta sisältävän tietoja, jotka kansallisen lainsäädännön mukaan olisivat salassa pidettäviä. Julkistaminen tarkoittaisi, että tällaiset tiedot olisi julkaistava erillisellä jäsenvaltion verkkosivulla.

Sen lisäksi, että tietojärjestelmään kuuluvassa verkkopalvelussa tukea voisi hakea sähköisesti, myös tuen hakemista, rahoitusta, myöntämistä ja maksamista sekä näihin liittyviä toimenpiteitä, tarkastuksia, takaisinperintää samoin kuin tuen vaikutuksia voitaisiin seurata tietojärjestelmän avulla. Seurannan lisäksi varsinainen asian käsittelykin toteutettaisiin sen avulla. Rekisteriin sähköisesti tallennettu asiakirja myös arkistoitaisiin sähköisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan tietojärjestelmään sisältyviä tietoja säilytettäisiin kymmenen vuotta tuen myöntämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Jos tukea on myönnetty, tietoja säilytettäisiin kuitenkin kymmenen vuotta tuen viimeisen erän maksamisesta. Jos kysymys on Euroopan unionin osaksi rahoittamaan ohjelmaan sisältyvästä tuesta, tietoja säilytettäisiin viisi vuotta siitä, kun Euroopan komissio suorittaa suunnitelman viimeisen unionin rahoitusosuuden maksun. Jos valtiontukea myönnettyä tukea koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytettäisiin kuitenkin pidempää säilytysaikaa sellaisen tuen osalta, johon on sovellettava mainittua lainsäädäntöä, säilytysaikaan sovelletaan lisäksi mainittua lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä sellaisista rekisteriin tallennettavista tiedoista, jotka eivät ole henkilötietoja.

46 §. Toimintaryhmän ja hakijan oikeus rekisteritietojen saamiseen. Pykälän 1 momentissa säädetään paikallisen toimintaryhmän oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä rekisteristä sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Toimintaryhmälle voitaisiin siten toimittaa esimerkiksi tieto takaisinperinnästä, joka vaikuttaa toimintaryhmän käyttämän kuntarahan maksamiseen tai toimintaryhmän ja tuen saajan välisiin sopimuksiin. Salassa pidettävän tiedon välttämättömyys tehtävän hoidon kannalta olisi kuitenkin aina kunkin pyynnön osalta erikseen perusteltava. Tuen hakijalla puolestaan olisi verkkopalvelussa oikeus seurata tuen hakemista, maksamista, tarkastamista ja takaisinperintää koskevan asiansa etenemistä ja ratkaisuja. Vastaava oikeus olisi toimintaryhmällä sen rahoituskiintiöstä haetun ja myönnetyn tuen osalta. Tarkoitus on, että toimintaryhmä käyttää itse verkkopalvelua sen rahoituskiintiöstä haettujen sekä myönnettyjen ja maksettujen tukien katseluun. Toimintaryhmä ei kuitenkaan voisi nähdä seurantaa, tarkastusta ja takaisinperintää koskevia tietoja eikä sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka rekisteriin on tallennettu tuen maksun hakemiseen ja maksamiseen liittyen.

Toimintaryhmällä olisi lisäksi sen rahoituskiintiöstä haetun tuen osalta lisäksi oikeus asianhallintajärjestelmään kuuluvassa verkkopalvelussa nähdä kokoomatietoja sen rahoituskiintiöstä myönnettyistä tuista.

Asian seuraaminen edellyttäisi sekä hakijalta että toimintaryhmältä sähköistä tunnistautumista samoin kuin toimintaryhmän oikeus koontitietojen katseluun.

Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 51 §:ää.

9. luku Tarkastus

47 §. Tarkastusoikeus. Pykälässä ehdotettava tarkastusoikeus vastaisi voimassa olevan lain 52 §:n mukaista tarkastusoikeutta. Siten maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja todentamisviranomainen voisivat edelleen suorittaa tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvomiseksi toimeenpanosta vastaaviin viranomaisiin ja tuen saajiin kohdistuvia tarkastuksia. Vastaava oikeus olisi tuen saajien osalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla sekä hallinnointilain 12 §:ssä tarkoitettulla todentamisviranomaisella siltä osin kuin hallinnointilain 4 §:n 2 kohdassa tarkoitettu horisontaalasetuksessa tai sen nojalla säädetään. Jos tukea on 23 §:ssä tarkoitettulla tavalla siirretty muulle taholle, olisi edellä mainituilla viranomaisilla ja todentamisviranomaisella oikeus tarkastaa myös tämän taloutta ja toimintaa tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvomiseksi. Erillinen maininta todentamisviranomaisesta on tarpeen sen vuoksi, että ainakin toistaiseksi todentamisviranomainen tosiasiaa on yksityinen tilintarkastusyhteisö.

Euroopan unionin varoista osaksi tai kokonaan taikka valtiontukena myönnettyä tukea koskeva tarkastusoikeus olisi myös Euroopan unionin toimieliimellä siten kuin asiasta Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään. Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin Euroopan unionin toimieliimelle annettavasta tarkastusoikeudesta. Kyseessä olisivat esimerkiksi komissio, Euroopan pe-tostentorjuntavirasto (OLAF), Euroopan tilintarkastustuomioistuin ja Euroopan syyttäjänvi-rasto. Säännös olisi pääosin informatiivinen, koska toimieliinten toimivalta hoitaa tehtäviään, joihin myös tarkastusoikeus sisältyy, on säädetty luvussa 2 selvitettyissä asetuksissa. Ehdotetun lain mukaista tukijärjestelmää sovellettaessa on noudatettava Euroopan unionin lainsäädäntöä, kuten hallinnointilain 4 §:n 2 ja 3 kohdissa tarkoitettuja asetuksia eli suunnitelma- ja horison-taaliasetuksia ja niiden nojalla annettuja komission asetuksia, soveltamismääräyksiä ja ohjeita.

48 §. Tarkastuksen suorittaminen. Tarkastuksen suorittamista koskeva pykälä säilyisi pääosin sisällöltään voimassa olevan lain 53 §:n mukaisena. Koska uudella rahoituskaudella komissio ei anna tarkentavia asetuksia suoritettavista tarkastuksista, pykälässä ehdotetaan, että suorit-etavat tarkastukset perustuisivat Ruokaviraston laatimaan tarkastusstrategiaan ja tarkastussuun-nitelmaan. Suoritettavilla tarkastuksilla varmistetaan, että hallinto- ja valvonta järjestelmä toi-mii asianmukaisesti sekä rahoitetut toimenpiteet toteutetaan tosiasiallisesti ja asianmukaisesti. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä.

Tarkastuksen suorittamista varten viranomaisella ja todentamisviranomaisella olisi oikeus päästä tuettavan toimenpiteen ja tuen käytön kannalta merkityksellisiin rakennuksiin, toimiti-loihin ja paikkoihin. Tarkastus voisi siten koskea valvontatehtävän edellyttämässä laajuudessa tuettavan toimenpiteen ja tuen käytön kannalta merkityksellisiä rakennuksia, toimitiloja, olo-suhteita, tietojärjestelmiä ja asiakirjoja. Tarkastusta ei kuitenkaan saisi suorittaa pysyväisluon-teeseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Tarkemmin säännöksen suhdetta perustuslain turvaa-maan kotirauhaan on käsitelty luvussa 12.

Tarkastustehtävän asianmukaiseksi hoitamiseksi voitaisiin 2 momentin mukaan ulkopuolinen tilintarkastaja valtuuttaa suorittamaan tarkastus. On erittäin epätodennäköistä, että tilintarkas-taja valtuutettaisiin yksin suorittamaan tavanomaista tarkastusta. Sen sijaan tilanteissa, missä esimerkiksi on aihetta epäillä tuensaajan taloushallinnon ja tilinpitämisen asianmukaista toi-meenpanoa, tilintarkastajaa voitaisiin käyttää. Jos suurehkon organisaation tarkastus tältä osin kestää useita päiviä, ei ole tarkoituksenmukaista, että viranomaisen edustaja on paikalla varsi-naista tarkastusta suoritettaessa, vaikka joissakin tapauksissa tarkastuksen alussa viranomaisen edustaja selvittäisikin paikalla tarkastuksen syyn ja tavoitteet.

Tilintarkastajan tulisi olla tilintarkastuslaissa (459/2007) tai julkishallinnon ja -talouden tilin-tarkastajista annetussa laissa (467/1999) tarkoitettu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Ti-lintarkastusyhteisön olisi nimettävä tilintarkastuksesta vastuullinen tilintarkastaja. Tarkastus-tehtävää suoritettaessa sovellettaisiin hallintolakia, kielilakia, saamen kielilakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa an-nettua lakia. Tarkastustehtävää suorittavaan tilintarkastajaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Informatiivisuuden vuoksi todettaisiin myös, että vahingon-korvausvastuusta säädettäisiin vahingonkorvauslaissa.

Tarkastuksesta olisi laadittava tarkastuskertomus, joka olisi toimitettava viipymättä asi-anomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä Ruokavirastolle. Tarkastuksen suorittamisessa olisi noudatettava, mitä EU:n lainsäädännössä menettelystä ja tarkastuksen koh-teena olevan henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään.

Tarkastusta suorittavalla olisi oikeus ottaa asiakirjat ja muu tuen käyttöön liittyvä aineisto haltuunsa, jos tarkastuksen päämäärän saavuttaminen tätä edellyttäisi. Asiakirjat ja muu aineisto tulisi viipymättä palauttaa, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä niiden hallussapitoa.

Edellä 47 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla ja todentamisviranomaisella olisi oikeus saada poliisilta korvauksetta virka-apua tarkastustehtävän suorittamisessa. Säännös ei rajoittaisi muiden viranomaisten lakiin tai muihin säädöksiin perustuvia tarkastusoikeuksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Ruokaviraston tarkastusoikeuteen liittyvien tarkastusten toteuttamisesta ja niiden toteuttamiseen liittyvästä strategiasta ja suunnitelmasta. Riskiperusteisuus korostuu tarkastuksissa satunnaisotannon lisäksi. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä tarkastusten toteuttamistavasta. Nykyisellä ohjelmakaudella komissio on säädöksillä hyvinkin yksityiskohtaisesti säätänyt tarkastusten toteuttamisesta ja määristä. Jatkossa jäsenvaltioilla on enemmän kansallista harkintavaltaa, mutta tarkastusten avulla pitää kuitenkin pystyä osoittamaan, että hallinto- ja valvontajärjestelmä toimii uskottavasti.

10 luku Tuen palauttaminen, maksamisen lopettaminen ja takaisinperintä

49 §. Tuen palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin tuen palauttamisesta vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan lain 54 §:ssä. Tuen saaja olisi tällöin velvollinen oma-aloitteisesti palauttamaan tuen tai sen osan tilanteessa, jossa tuen saajalle on maksettu virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti tukea. Tuen saajan tulisi palauttaa tuki tai sen osa myös, jos sitä ei voida käyttää tukipäätöksessä edellytetyllä tavalla. Palautus olisi tehtävä viipymättä. Jos palautettava määrä olisi enintään 100 euroa, sen saisi jättää palauttamatta. Määrä vastaisi enimmäismäärää, jonka voi jättää perimättä takaisin. Palautusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi laskennallisen perusteen mukaan myönnetyn tuen ja toteutuneiden kustannusten välistä erotusta. Ilmeisen perusteeton tai virheellinen tuki olisi tällöinkin palautettava.

50 §. Tuen maksamisen lopettaminen ja takaisinperintä. Pykälän 1 momentin johdantokappaletta ehdotetaan muutettavaksi siten, että nykyinen ilmaisu tuen maksamisen keskeyttämisestä muutettaisiin tuen maksamisen lopettamiseksi. Ehdotettu muutos kuvaa käytännön lopputulosta yksiselitteisemmin kuin nykyisin säännöksessä oleva termi.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleessa todettaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten velvollisuudesta lopettaa tuen maksaminen ja periä tuki takaisin. Eri takaisinperintäperusteiden osalta käytännössä on myös mahdollista, että koko tukea ei olisi perittävä takaisin, vaan tuki perittäisiin osittain takaisin. Tämä voi johtua esimerkiksi momentin 3 kohdan sisällöstä, jonka mukaan takaisinperintä olisi tehtävä, jos tuen ehtoja ei ole noudatettu. Jos ehtojen noudattamattomuus on lievää, koko tuen takaisinperintä olisi kohtuutonta. Edellä esitetyn lisäksi ehdotetaan muutettavaksi myös pykälän otsikko vastaamaan ehdotettuja muutoksia.

Momentin 3 kohdan takaisinperintäperuste, joka perustuu tukiehtojen noudattamatta jättämiseen, on uusi takaisinperintäperuste. Tämä peruste selkeyttäisi tilanteita, joissa tuensaaja on selkeästi rikkonut tukipäätöksen ehtoja, mutta muut takaisinperintäperusteet eivät suoraan sovellu tilanteeseen.

Momentin 1, 2, 6, ja 7 takaisinperintäperusteet vastaisivat voimassa olevan lain 55 §:n 1 momentin 1, 2, 4 ja 5 kohtien takaisinperintäperusteita.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisesti tuen kohteena olleen toiminnan tai omaisuuden taikka osan siitä toiselle luovuttaminen johtaisi tuen takaisinperintään. Myös tuen kohteena olevan toiminnan lopettaminen tai olennainen supistaminen johtaisi takaisinperintään. Luovuttamisella

toiselle tarkoitetaan toimia, joiden johdosta tuen kohteena oleva toiminta tai omaisuus siirtyy toisen omistukseen tai hallintaan taikka muulla tavalla hyödynnettäväksi. Toiminnan luovuttamisella tarkoitetaan esimerkiksi jonkun tuen kohteena olleen liiketoiminnan tai koko tuen saajan liiketoiminnan omistus- tai hallintaoikeuden luovuttamista. Myös yrityksen osakkeiden myyntiä tarkasteltaisiin tämän kohdan perusteella. Omaisuuden luovuttamisella tarkoitetaan tuen kohteena olleen omaisuuden omistus- tai hallintaoikeuden luovuttamista. Tuen saajan myydessä esimerkiksi osan tuen kohteena olevista koneista ja laitteista siten, että tilalle ei hankita vastaavaksi katsottavaa omaisuutta, olisi ELY-keskuksen perittävä myytyyn omaisuuteen kohdistunut tuki takaisin. Luovuttamiseen rinnastettaisiin myös tuetun omaisuuden joutuminen ulosottotoimenpiteen kohteeksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei kuitenkaan olisi velvollinen lopettamaan tuen maksamista ja perimään tukea takaisin, jos tuen saaja on luovuttanut tuen kohteena olevan yritystoiminnan tai tuetun investoinnin kohteen ennen 27 §:ssä säädetyn määräajan päättymistä ja on hankkinut tilalle vastaavaa omaisuutta taikka toteuttanut omistus- tai yritysjärjestelyn mainitun pykälän mukaisesti. Edellä 27 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on selvitetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen nykyisin myöntämän luvan poistamista.

Lopettamisella ei kohdassa tarkoiteta konkurssin kautta tapahtunutta toiminnan lopettamista.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin tuen takaisinperimisestä tilanteesta, jossa investointiin kohdistuneen avustuksen saaja on 27 §:ssä tarkoitetun käyttöajan kuluessa asetettu konkurssiin. Konkurssiin olisi katsottava johtavan takaisinperintään silloin, kun tuen saajan toiminnassa on tehty rikoslain (39/1889) 39 luvussa tarkoitettu velallisen rikos. Konkurssiin asettamisesta johtuva takaisinperintäpäättös olisi peruutettava, jos konkurssiin asettaminen määrätään peruuntumaan tai se kumotaan valituksen johdosta. Toimien pysyvyyttä koskevaa säännöstä ei noudateta toimiin, joita koskee tuotannollisen toiminnan lopettaminen sellaisen konkurssin seurauksena, joka ei ole petollinen. Yksinomaan konkurssiin asettamista ei siis pidettäisi takaisinperinnän perusteena, eikä tavanomaiseksi arvioidun konkurssin johdosta olisi aiheutta enempään toimenpiteisiin. Tämä vastaisi nykyisellä ohjelmakaudella suoraan EU-säädöksistä tulevia ehtoja. Siltä osin kuin velallisen rikos on konkurssiin asettaessa vasta selvittettävänä, saatava tulisi valvoa konkurssissa ja tarvittaessa ratkaista asia takaisinperintäpäättöksellä rikosasian tulua ratkaistuksi. Jos toiminnan lopettaminen tai olennainen supistaminen olisi tapahtunut ennen konkurssiin asettamista, käsiteltäisiin takaisinperintäasia kuitenkin pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädetyn mukaisesti. Ehdotettu säännös edellyttäisi käytännössä, että ELY-keskusten olisi seurattava tuen saajien konkurssseja. Niiden tulisi myös valvoa saatavaa konkurssimenettelyssä, jos tietoon tulisi epäilyksiä velallisen rikoksista. Lopullinen päätös takaisinperinnästä voitaisiin tehdä velallisen rikosta koskevan lainvoimaisen tuomion jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa maksamisen lopettamispäätöksen ja takaisinperintäpäättöksen tekee Ruokavirasto.

Perimättä voitaisiin kuitenkin edelleen jättää määrä, joka on enintään 100 euroa. Perimättä jätettävästä määrästä on nyt säädettävä kansallisesti, koska EU-säädöksissä ei ole asiasta säädetty. Määrä vastaa aiemmin EU-säädöksistä tullutta euromäärää. Lisäksi säädettäisiin useammalle yhteisesti myönnetyn tuen maksamisesta takaisin. Tällöin kaikki tuen saajat vastaavat yhteisvastuullisesti tuen palauttamisesta.

51 §. *Takaisinperittävälle määrälle suoritettava viivästyskorko.* Takaisin maksettavaksi määrätylle tuelle tai sen osalle määrättävästä viivästyskorosta ehdotetaan säädettäväksi pääosin samoin kuin voimassa olevan lain 57 §:ssä. Takaisin maksettavalle määrälle maksettaisiin korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vuotuista viivästyskorkoa, joka laskettaisiin sen ajan perusteella, joka alkaa 60 päivää takaisinperintäpäättöksen tekemisajankohdasta ja päättyy

saatavan suorittamisajankohtaan tai, jos saatava vähennetään myöhemmin maksettavasta erästä, vähennyksen tekemisajankohtaan.

52 §. Takaisinperinnän kohtuullistaminen. Takaisinperinnän kohtuullistamisesta ehdotetaan säädettäväksi samoin kuin voimassa olevan lain 58 §:ssä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi jättää virheellisesti tai perusteetta maksetun määrän tai sille suoritettavan koron kokonaan tai osaksi perimättä, jos perinnän suorittaminen täysimääräisenä olisi tuen saajan olosuhteet ja toiminta huomioon ottaen kokonaisuutena tarkastellen kohtuutonta. Takaisinperinnän kohtuullistamista rajoittaisi Euroopan unionin lainsäädännössä olevat vaatimukset tuen täysimääräisestä takaisinperinnästä. Tämän vuoksi takaisinperinnän kohtuullistaminen olisi vain poikkeuksellisesti mahdollista.

53 §. Vähennykset, seuraamukset ja uhkasakko. Pykälässä säädettäisiin tukien vähennyksistä ja seuraamuksista. Seuraamukset perustuvat horisontaaliasetuksen 59 artiklassa jäsenvaltioille asetettuun velvoitteeseen. Horisontaaliasetuksen 59 artiklan (Unionin taloudellisten etujen suojaaminen) 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on yhteisen maatalouspolitiikan yhteydessä sovellettavia hallintojärjestelmiä noudattaen annettava kaikki tarvittavat lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset sekä toteutettava muut tarvittavat toimenpiteet unionin taloudellisten etujen tehokkaan suojan varmistamiseksi. Asetuksen 59 artiklan d alakohdassa todetaan, että näiden säädösten, määräysten ja toimenpiteiden on liityttävä erityisesti tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien seuraamusten määräämiseen unionin oikeuden tai sen puuttuessa kansallisen oikeuden mukaisesti ja tarvittaessa oikeustoimiin ryhtymisen.

Maksuhakemuksen käsittelyn yhteydessä tehtävässä hallinnollisessa tarkastuksessa tai muussa tarkastuksessa voi tulla esille puutteita tuen kohteena olleen toimenpiteen toteuttamisessa. Hallinnollisella tarkastuksella tarkoitetaan viranomaisen maksuhakemukselle tekemää viranomaiskäsittelyä. Jos viranomainen havaitsee, ettei tuettavaa toimenpidettä ole toteutettu hyväksytyn suunnitelman mukaisesti tai tuenhakija on ilmoittanut tukeen oikeuttamattomia kustannuksia, tukea ei maksettaisi tai maksettavaa tukea vähennettäisiin. Tuen saajalle voisi aiheutua erilainen toimenpide viranomaisen taholta esiin tulleiden puutteiden vakavuuden perusteella. Ankarimmillaan tuensaajalle ei maksettaisi tukea lainkaan. Tämä seuraamus tulisi kyseeseen tilanteissa, jossa tuensaaja on esimerkiksi käyttänyt myönnetyn tuen lähes kokonaan eri kohteeseen kuin tukipääätös edellyttää. Tuen vähennykseen maksatuksessa puolestaan voitaisiin päätyä tilanteissa, jossa tuenhakija on ilmoittanut tukeen oikeuttamattomia kustannuksia tietyiltä osin. Viimeksi mainituissa tilanteissakin voi kuitenkin tulla esille eri vakavuusasteisia tilanteita. Edellä mainituissa tilanteissa seuraamuksia määrättäessä otettaisiin huomioon horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdassa edellytetyn mukaisesti laiminlyönnin vakavuus, laajuus, pysyvyys ja toistuvuus.

Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin myös poikkeuksista seuraamusten määräämisestä. Momentissa viitattaisiin seuraamusten soveltamisessa sovellettavien poikkeusten osalta horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan a, b ja c kohdissa tarkoitettuihin tilanteisiin. Seuraamuksia ei määrättäisi myöskään muissa edellä mainittuihin horisontaaliasetuksessa tarkoitettuihin tilanteisiin verrattavissa olevissa tilanteissa. Horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan a kohta koskee ylivoimaista estettä ja poikkeuksellisia olosuhteita. Näissä tuenhakija säilyttää oikeutensa tukeen. Horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan b ja c kohdan mukaisissa tilanteissa seuraamusta ei sovelleta, mutta tukea kuitenkin vähennetään siltä osin kuin tuenhakija ei ole siihen oikeutettu. Kohdan b mukaisessa tilanteessa noudattamatta jättäminen johtuu toimivaltaisen viranomaisen tai muun viranomaisen virheestä ja henkilö, jota hallinnollinen seuraamus koskee, ei olisi voinut kohtuudella havaita kyseistä virhettä. Kohdan c mukaisessa tilanteessa asianomainen henkilö voi osoittaa toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla, ettei noudattamatta jättäminen ole hänen syytään, tai

jos toimivaltainen viranomainen on muutoin vakuuttunut siitä, ettei noudattamatta jättäminen ole asianomaisen henkilön syytä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan silloin, jos tuensaaja on jättänyt noudattamatta julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä, seuraamukset määrättäisiin horisontaalisasetuksen 61 artiklan mukaisesti. Horisontaalisasetuksen 61 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan silloin, jos sääntöjen noudattamatta jättäminen liittyy julkisia hankintoja koskeviin unionin tai kansallisiin sääntöihin, jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuen maksamatta jäävä tai peruutettava osa määritetään kyseisen noudattamatta jättämisen vakavuuden perusteella ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Edelleen 61 artiklan toisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sääntöjen noudattamatta jättämisellä on vaikutusta tapahtuman laillisuuteen ja sääntöjenmukaisuuteen ainoastaan sitä tuen osaa vastaavasti, jota ei makseta tai joka peritään takaisin.

Uhkasakosta säädettäisiin 4 momentissa vastaavasti kuin voimassa olevan lain 59 §:n 4 momentissa.

Ehdotetun 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vähennysten ja seuraamusten laskennasta.

54 §. *Takaisinperintää ja maksamisen lopettamista koskeva päätös.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi takaisinperintää ja maksamisen lopettamista koskevasta päätöksestä pääosin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan lain 60 §:ssä. Päätöksen tekeminen kuuluisi edelleen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Päätöksellä vahvistettaisiin takaisinperittävä määrä sekä saatavan suorittamiselle asetettava eräpäivä, joka on 60 päivän kuluttua takaisinperintäpäätöksen tekopäivästä. Pykälän 2 momentin mukaan takaisinperintää koskeva päätös olisi tehtävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sai tiedon 50 §:ssä tarkoitetusta perusteesta ja viimeistään kymmenen vuoden kuluttua tuen viimeisen erän maksamisesta.

55 §. *Takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpano.* Takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpanoa koskeva pykälä vastaisi osin voimassa olevan lain 61 §:ää. Ruokavirasto vastaisi takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpanosta. Takaisinperintä voitaisiin edelleen suorittaa siten, että takaisinperittävä määrä korkoineen vähennetään muusta tuen saajalle maksettavasta tuesta. Perintäpäätöksen täytäntöönpanosäännös muutettaisiin siten, että kuittaus muusta tuen saajalle maksettavasta tuesta on mahdollista ilman lainvoimaista päätöstä. Tämä selkeyttäisi ja nopeuttaisi takaisinperintää tilanteissa, joissa samalle tuensaajalle olisi myös menossa maksuun tukia.

Ehdotetun 2 momentin mukaan takaisinperintäpäätös voitaisiin panna täytäntöön ulosottotoimin sen jälkeen, kun päätös on saanut lainvoiman kuten nykyisinkin. Voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että takaisinperintäsaatava vanhentuisi viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona takaisinperintäpäätös on saanut lainvoiman. Tältä osin ehdotus perustuu Euroopan unionin tuomioistuimen 7.4.2022 antamaan tuomioon (Yhdistetyt asiat IFAP v. LM C-447/20 ja BD v. Autoridade Tributária e Aduaneira tributa C-448/20 ECLI:EU:C:2022:265), jonka mukaan Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 3 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan siinä säädetty täytäntöönpanoaika alkaa kulua sellaisen päätöksen tekemisestä, jossa velvoitetaan palauttamaan perusteettomasti saadut määrät, koska tämän määräajan on alettava kulua päivästä, jona kyseisestä päätöksestä tulee lopullinen. Takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpanoon sovellettavan verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) 20 § mukaan julkinen saatava kuitenkin vanhentuu viiden vuoden kuluttua sitä seu-

ranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu. Euroopan unionin tuomioistuinten tuomion vuoksi 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että takaisinperintäsaattava vanhentuu sitä seuranneen vuoden alusta, jona takaisinperintäpäätös on saanut lainvoiman. Muutoin päätöksen täytäntöönpanoon sovellettaisiin, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Viimeksi mainitulta osin ehdotus vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

11 luku Erinäiset säädökset

56 §. Päätöksen maksuttomuus. Valtion maksuperustelain (150/1992) 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan viranomaisien päätökset, jotka on tehty hakemuksesta, ovat maksullisia, jollei suoritteen maksuttomuudelle ole perusteluta syytä. Päätöksistä, jotka koskevat hakijalle myönnettävää julkista rahoitusta, ei ole tarkoituksenmukaista periä maksua. Näin ollen pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksessa tarkoitettun tuen myöntämistä, maksamista ja takaisinperintää koskevien päätösten maksuttomuudesta.

Säännös vastaa voimassa olevan lain 63 §:ää.

57 §. Tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maa- ja metsätalousministeriön, Ruokaviraston sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta tai julkista tehtävää hoitavalta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön, Ruokaviraston sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tiedonsaantioikeudesta salassapitosäännösten estämättä siltä osin kuin niiden on välttämätöntä saada tietoja muulta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta. Tukijärjestelmän hallinnoimiseksi välttämättömiä tietoja olisivat tuen hakijaa ja tuen saajaa sekä tämän taloudellista asemaa, liike- ja ammattitoimintaa ja julkisista varoista myönnettyä rahoitusta koskevat tiedot sekä muut tuen kannalta merkittävää asiaa tai olosuhdetta koskevat tiedot. Tietojensaantioikeus vastaisi tältä osin voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentissa säädettyä. Lisäksi oikeus vastaavien tietojen saamiseen tuen hakijalta ja saajalta olisi maa- ja metsätalousministeriöllä, Ruokavirastolla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, koska tiedot ovat välttämättömiä viranomaisille ehdotetussa laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön, Ruokaviraston sekä ELY-keskuksen oikeudesta välttämättömien tietojen saantiin Verohallinnolta. Muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta saatavat tiedot voisivat liittyä lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä. Edellytyksenä olisi kuitenkin, että tietojen olisi oltava välttämättömiä tuen myöntämiseksi, maksamiseksi tai tuen käytön valvomiseksi. Tietojensaanti olisi välttämätöntä erityisesti kehittämistukilain ehdotetussa 15 §:ssä säädettyjen tuen myöntämisen mukaisten rajoitusten arvioimiseksi. Koska tuen hakemiseen ja käyttöön liittyy väärinkäytösten riski, tuen myöntämisessä ja valvonnassa olisi tärkeää varmistua siitä, että tuen saajana oleva yritys ja sen vastuuhenkilöt toimivat asianmukaisesti. Tuen myöntämistä tai maksamista ei voida katsoa tarkoituksenmukaiseksi tilanteissa, joissa yritys on olennaisesti laiminlyönyt verojen tai muiden julkisoikeudellisten maksujen suorittamisen. Koska erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta toiminta nojaa vahvasti yrittäjän itsensä sekä yrityksen vastuuhenkilöiden työpanokseen ja luotettavuuteen, velvoitteiden hoitamisen tarkastelua ei tulisi rajata vain yritykseen, vaan sen tulee tarvittaessa kattaa myös yrityksen vastuuhenkilöiden muu ja aiempi yritystoiminta. Pykälän nojalla voitaisiin saada tietoja sekä tuen hakijasta ja saajasta että sen organisaation vastuuhenkilöistä ja heidän toiminnastaan. Tällaisia vastuuhenkilöitä olisivat esimerkiksi yrityksen hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä vastuunalaiset ja äänettömät yhtiömiehet. Tietoja voitaisiin saada myös näiden henkilöiden muusta yritystoiminnasta ja siihen annetuista avustuksista, verovelvoista, palkkaturvaveloista ja

muista yritystoimintaan liittyvistä menettelyistä. Vastaavanlainen oikeus tietojen saamiseen olisi myös muista tuen hakijoista ja saajista, riippumatta näiden oikeudellisesta muodosta. Oikeus tietojen saamiseen olisi tarpeen, jotta maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat hoitaa tehtävänsä asianmukaisesti. Tietoja olisi lainkohdan perusteella oikeus saada Verohallinnon rekistereistä, sosiaalivakuuttajien rekistereistä ja muiden viranomaisten rekistereistä.

Laissa olisi myös nimenomainen maininta siitä, että tiedot olisi annettava korvauksetta. Esimerkiksi veroviranomaiselta voitaisiin pyytää tietoja siitä, onko yrityksellä tukea haettaessa tai maksatusvaiheessa erääntyneitä veroja tai muita julkisoikeudellisia maksuja maksamatta. Lisäksi tietoja voitaisiin pyytää esimerkiksi ulosotto-, tull- ja poliisiviranomaiselta. Eri viranomaistiedot voitaisiin pyytää myös hyödyntäen Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä. Velvoitteidenhoitoselvityksiä ei ole aiemman lain-säädännön perusteella ollut mahdollista saada, mikä on vaikeuttanut välttämättömien selvitysten tekemistä. Tietoja koskeva pyyntö olisi aina yksilöitävä ja tiedon käyttötarkoitus ilmoitettava. Näin saatua tietoa ei saisi käyttää muuhun kuin pyynnössä ilmoitettuun tarkoitukseen. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toiminnasta säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetulla lailla (1207/2010).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta. Momentin mukaan momentissa mainituilla viranomaisilla olisi oikeus salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa tässä pykälässä tarkoitettut tiedot muulle viranomaiselle, julkista tehtävää hoitavalle taholle ja Euroopan unionin toimielimelle niiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Pykälässä ei säädettäisi tietojen luovutustavasta. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa.

58 §. Toimintaryhmän toimintaraha. Yleisasetuksen 34 artiklan mukaan paikallisen toimintaryhmän strategian ja sen toimeenpanon, seurannan ja arvioinnin kustannuksin voidaan käyttää toimintarahaa. Myös sidosryhmien välistä yhteydenpitoa voidaan tukea toimintarahalla. Toimintarahalla tuettava toiminta säilyisi ennallaan nykyiseen ohjelmakauteen verrattuna.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että paikalliselle toimintaryhmälle voitaisiin myöntää toimintarahaa ehdotetun lain ja ehdotetun hallinnointilain mukaisten tehtäviensä hoitamiseen. Tehtäviin kuuluisivat myös yhteistoimintaan, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen liittyvät tehtävät.

Voimassa olevan lain 66 §:n 3 momentin mukaan toimintarahan myöntämisestä päättää Ruokavirasto. Toimintarahasta päättäminen ehdotetaan 2 momentissa siirrettäväksi maa- ja metsätalousministeriölle, koska jatkossa toimintarahan myöntäminen tapahtuisi samassa yhteydessä kuin maa- ja metsätalousministeriö osoittaisi toimintaryhmälle paikallisen kehittämisstrategian julkisen rahoituksen kokonaismäärän. Toimintarahan maksaminen ja takaisinperintä sen sijaan säilyisivät jatkossakin Ruokaviraston tehtävinä.

Koska toimintarahaa ei enää myönnettäisi kustannusperusteisesti, ei 2 momentissa luettelaisi hyväksyttäviä kustannuksia kuten voimassa olevan lain 66 §:n 3 momentissa on säädetty. Toimintarahaa maksaminen perustuisi paikallisen kehittämisstrategian toteutumisen etenemiseen, jota arvioitaisiin erityisesti kyseisen toimintaryhmän kautta haettujen tukien maksatusten etenemisen perusteella.

Toimintarahaa takaisinperinnästä säädetäisiin lain 50 §:ssä, mutta 3 momentissa huomioitaisiin ne tilanteet, joissa toimintarahaa on maksettu virheellisesti tai liikaa suhteessa kehittämisstrategiaa toteuttavien toimien toteutuneisiin maksuihin. Tällainen tilanne voisi tulla vastaa esimerkiksi silloin, kun takaisinperintä kohdistuu toimintaryhmän kautta haettuun yksittäiseen tukeen. Säännöksellä varmistettaisiin toimintarahaa pysyminen enintään 25 prosentissa paikallisen strategian julkisen rahoitusosuuden kokonaismäärästä, mikä on suunnitelma-asetuksen 34 artiklan 2 kohdassa säädetty toimintarahaa enimmäismäärä.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä toimintarahaa liittyvistä menettelyistä, toteutumisen arvioinnista sekä maksatuksesta ja maksatuksen edellyttämistä tiedoista. Valtuudessa on huomioitu toimintarahaa uusi maksatusmenettely, minkä vuoksi valtuudessa korostuvat toiminnan etenemistä ja tuloksellisuutta koskevat tiedot, eivätkä hyväksyttäviin kustannuksiin liittyvät asiat kuten voimassa olevan lain 66 §:n 3 momentin valtuudessa. Ruokavirastolle annettaisiin lisäksi 5 momentissa valtuus antaa tarkempia määräyksiä toimintarahaa maksatuksessa edellytettävistä selvityksistä. Tarkoitus on, että tarkempia selvityksiä voitaisiin tarvittaessa käyttää kehittämisstrategian etenemisen arviointiin.

59 §. Paikallisen strategian valmistelutuki. Nykyisellä ohjelmakaudella suunnitelmakauden 2023—2027 paikallisen strategian valmistelutuki on rahoitettu toimintarahasäästöjen perusteella. Koska tuensaajan voi olla myös muu kuin nykyinen toimintaryhmä, tukijärjestelmää selkeytettäisiin eriyttämällä paikallisen strategian valmistelutuki erilliseksi tukimuodoksi toimintarahasta. Todennäköisesti valmistelutuki kuitenkin kohdistuisi myös jatkossa pääsääntöisesti olemassa oleville toimintaryhmille. Valmistelutuki liittyisi mahdollisen vuotta 2027 seuraavan rahoituskauden valmisteluun.

60 §. Valituskielto. Pykälässä ehdotetaan säilytettäväksi voimassa olevan lain 68 §:n mukainen valituskielto, jonka mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua toteutusajan pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Kyse on harkinnanvaraiseen tukeen liittyvä valituskielto, joka ei koske tuen myöntämistä, maksamista tai takaisinperintää. Toteutusajan jatkoa koskeva päätös ei ole lopullinen tuen saajan oikeutta ja velvollisuutta koskeva asiaratkaisu, jonka vaikutukset toteutuvat välittömästi. Tuen saajan oikeusturva tulee turvatuksi, koska muutoksenhaku on mahdollista maksatuksen keskeytyspäätöksen johdosta.

61 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädetäisiin muutoksenhausta. Koska tarkoituksena on, että oikaisuvaatimus olisi muutoksenhaun ensi vaiheena mahdollisimman laajasti, oikaisuvaatimusmenettely olisi jatkossa muutoksenhaun ensivaihe. Tämä olisi uutta voimassa olevan lain 69 §:ään verrattuna. Oikaisuvaatimukseen annettua päätöksestä saa valittaa Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Maaseudun kehittämiseen liittyvien tukien osalta valitukset on keskitetty Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan lakkauttamisen yhteydessä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen (HE 121/2013, 75/2014 ja 81/2014). Muutoksenhakuun sovelletaan muilta osin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Ruokaviraston päätöksiä, joita muutoksenhakua koskeva pykälä koskisi, olisivat toimintarahaa, valmistelutukea ja teknistä apua koskevat maksu- ja takaisinperintäpäätökset sekä valmistelutukea koskevan myöntöpäätökset.

7.3 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä

6 §. *Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, mihin käyttötarkoitukseen velvoitteidenhoitoselvitystä voidaan käyttää. Momenttiin lisättäisiin uudet 31—33 kohdat. Kohdan 31 perusteella selvityksiä voitaisiin laatia maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavan lain myöntämisen, maksamisen ja valvonnan tukemiseksi. Uuden 32 kohdan perusteella selvityksiä voitaisiin laatia maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007) ja porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011) mukaisen sekä uuden 33 kohdan perusteella maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) mukaisen tuen myöntämisen, maksamisen ja valvomisen tukemiseksi. Säännöksillä osaltaan torjuttaisiin harmaata taloutta ja edistettäisiin avustusvarojen asianmukaista käyttöä.

Yksityiskohtaisemmin velvoitteidenhoitoselvitysten tarpeellisuutta ja käyttötarkoitusta on käsitelty maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavan lain 57 §:n säännöskohtaisessa perustelussa. Kyseisessä pykälässä säädettäisiin tietojensaantioikeudesta Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksiköltä.

7.4 Laki Ruokavirastosta

2 §. *Tehtävät.* Pykälässä säädetään Ruokaviraston tehtävistä. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädetty maaseudun kehittämisohjelmat muutettaisiin yhteisen maatalouspolitiikan strategia-suunnitelmaksi, mikä vastaa rahoituskauden 2023—2027 termistöä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Tarkoitus on, että hallinnointilain nojalla annettaisiin kaksi valtioneuvoston asetusta, kuten myös voimassa olevan hallinnointilain perusteella on tehty. Toinen asetuksista antaisi tarkemmat säännökset strategiasuunnitelman hallinnointiin liittyen. Toinen asetus puolestaan koskisi strategiasuunnitelman toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten korvaamista eli siinä olisi teknistä apua ja toimintarahaa koskevia alemman asteisia säännöksiä. Erona tällä hetkellä voimassa oleviin valtioneuvoston asetuksiin olisi, että toimintarahaa eli toimintaryhmille Leader-toimenpiteiden toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten korvaamista koskevat säännökset olisivat jatkossa yhdessä teknisestä avusta viranomaisille maksettavia toimeenpanon kustannuksia koskevien säännösten kanssa samassa valtioneuvoston asetuksessa. Tällä hetkellä toimintarahaa koskevat alemman asteiset säännökset ovat olleet kehittämishanketukien kanssa samassa valtioneuvoston asetuksessa.

Uuteen maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavaan lakiin otettaisiin valtuudet säätää tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella toimeenpanoon liittyvistä asioista. Lisäksi valtioneuvoston asetuksilla säädettäisiin tarkemmin maaseudun kehittämis-hanke- ja yritystukijärjestelmistä. Tarkoitus on antaa jatkossakin erilliset valtioneuvoston asetukset maaseudun hanketuista ja yritystuista.

Ruokavirastolle on tarkoitus jatkossakin antaa määräystenantovaltuuksia. Nämä valtuuden liittyisivät erityisesti tukien hakemisen, myöntämisen, maksamisen ja seurannan tarkempiin me-

nettelyihin. Lisäksi tarkoitus on, että tarvittaessa Ruokavirasto ohjauksellaan varmistaa yhdenmukaisten menettelyjen ja käytäntöjen toteutumisen elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten alueella eri puolilla Suomea. Menettelyt vastaisivat tältä osin nykytilannetta.

Ehdotetun hallinnointilain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista (hallinnointiasetus) sekä valtioneuvoston asetus teknisestä avusta ja toimintarahasta. Ehdotetun kehittämistukilain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus maaseudun yritystoiminnan tukemisesta (yritystukiasetus) ja valtioneuvoston asetus maaseudun hanketoiminnan tukemisesta (hanketukiasetus).

Lakiehdotus yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista

Ehdotetun hallinnointilain 6 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset alueellisten kehittämissuunnitelmien sisällöstä ja rakenteesta sekä niiden laatimisessa ja muuttamisessa noudatettavasta menettelystä.

Ehdotetun hallinnointilain 7 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset paikallisten kehittämisstrategioiden laatimisesta, muuttamisesta ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

Ehdotetun hallinnointilain 8 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset suunnitelman sisällön kannalta keskeisistä toimijoista, yhteistyöstä tämän lain mukaisia tehtäviä hoidettaessa sekä suunnitelmien ja paikallisten kehittämisstrategioiden yhteensovittamisesta

Ehdotetun hallinnointilain 9 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset paikallisen toimintaryhmän hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

Ehdotetun hallinnointilain 14 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset maaseutuverkoston toiminnasta vastaavasta tahosta ja toiminnan ohjauksesta sekä toimintasuunnitelmien ja -kertomusten sisällöstä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä.

Ehdotetun hallinnointilain 18 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset teknisen avun käyttösuunnitelman vahvistamisesta ja maksamisesta noudatettavasta menettelystä sekä teknisen avun hyväksyttävistä kustannuksista.

Lakiehdotus maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027

Ehdotetun kehittämistukilain 9 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kustannusten kohtuullisuuden arvioinnista.

Ehdotetun kehittämistukilain 10 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tuettavaa toimenpidettä koskevasta hankesuunnitelmasta. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten rakentamisinvestoinnin toimivuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja ympäristöön sopivuuden on käytävä rakentamista koskevasta suunnitelmasta ilmi.

Ehdotetun kehittämistukilain 11 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset eri toimenpiteisiin myönnettävän tuen tasosta ja enimmäismäärästä Euroopan

unionin lainsäädännön ja valtion talousarvion tai maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelman asettamisissa rajoissa sekä tuen vähimmäismääristä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset yksityisestä rahoituksesta.

Ehdotetun kehittämistukilain 12 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset kustannusmalleista ja niiden käyttökohteista.

Ehdotetun kehittämistukilain 13 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset Euroopan unionin lainsäädännön rajoissa toimenpiteen aloittamisesta ennen tukihakemuksen vireilletuloa, luvan esittämisestä ja siitä, milloin toiminta katsotaan aloitetuksi eri toimenpiteiden osalta, sekä ennen hakemuksen vireilletuloa tukikelpoisista yleiskustannuksista.

Ehdotetun kehittämistukilain 14 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sovellettavista valtiontukisäännöistä ja valtiontuen myöntämisen edellytyksistä ja menettelyistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 17 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yrityksen taloudellista asemaa ja kannattavuutta koskevista vaatimuksista sekä tuen edellyttämästä yritystoiminnan laajuudesta.

Ehdotetun kehittämistukilain 18 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset tuen kilpailua vääristävän vaikutuksen arviointiperusteista, liiketoimintasuunnitelman sisällöstä, kestosta, sen noudattamisen vaatimuksista ja tuettavan toimenpiteen toteutumisen arvioinnista.

Ehdotetun kehittämistukilain 19 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset Euroopan unionin säädösten antamisissa rajoissa tuettavista toimenpiteistä, tuen muodosta, toimenpiteiden tukikelpoisista kustannuksista sekä kustannusten syntyamisen ajankohdasta.

Ehdotetun kehittämistukilain 20 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset tuen myöntämisestä ja käyttökohteista valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä sellaisissa normaaliolojen erityisen poikkeuksellisissa olosuhteissa, jotka merkittävällä tavalla äkillisesti ja ennalta-arvaamattomasti aiheuttavat merkittäviä muutoksia yritysten toimintaympäristöön ja toimintaedellytyksiin.

Ehdotetun kehittämistukilain 21 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset myönnettävän tuen edellytyksistä ja tuen saajista.

Ehdotetun kehittämistukilain 22 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset Euroopan unionin säädösten antamisissa rajoissa tuettavista toimenpiteistä, tuen muodosta ja toimenpiteiden tukikelpoisista kustannuksista.

Ehdotetun kehittämistukilain 23 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1–3 momentissa säädettyjen edellytysten arvioinnissa käytettävistä perusteista.

Ehdotetun kehittämistukilain 24 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen siirtämisen edellytyksistä ja menettelyistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 25 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset ohjausryhmän asettamisesta ja siinä noudatettavasta menettelystä sekä ohjausryhmän tehtävistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 26 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tuettavan toimenpiteen toteuttamiselle asetettavasta määräajasta ja määräajan pidentämisen edellytyksistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 27 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset maksamatta olevan tuen siirtämisestä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset myös tuettavan toiminnan ja investoinnin pysyvyydestä.

Ehdotetun kehittämistukilain 34 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä valintaperusteista ja –menettelystä.

Ehdotetun kehittämistukilain 40 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset menon tosiasiallisuuden, lopullisuuden, kohtuullisuuden ja todennettavuuden arvioinnissa käytettävistä perusteista.

Ehdotetun kehittämistukilain 41 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset tuloista ja muusta rahoituksesta sekä niiden vaikutuksesta maksettavan tuen määrään.

Ehdotetun kehittämistukilain 42 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tukien maksueristä, enakkona maksettavan tuen määrästä ja ennakon maksamisen edellytyksistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 44 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin selvitysten ja seurantatietojen sisällöstä.

Ehdotetun kehittämistukilain 45 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset sellaisista rekisteriin tallennettavista tiedoista, jotka eivät ole henkilötietoja.

Ehdotetun kehittämistukilain 53 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tuen vähentämisperusteista sekä vähennysten ja seuraamusten laskennasta.

Ehdotetun kehittämistukilain 58 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimintarahaan liittyvistä menettelyistä, toteutumisen arvioinnista sekä maksatuksesta ja maksatuksen edellyttämistä tiedoista.

Ehdotetun kehittämistukilain 59 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset valmistelutuen menettelyistä sekä myöntämisen ja maksamisen edellytyksistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 10 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa säännöksiä kehittämistukilain nojalla tuettavan rakentamisinvestoinnin suunnitelman teknisistä, taloudellisista, toiminnallisista sekä turvallisuuteen ja ympäristöön liittyvistä seikoista.

Määräystenantovaltuudet

Ehdotetun kehittämistukilain 31 §:n mukaan Ruokavirasto voi 1 momentista poiketen antaa tarkemmat määräykset siitä, että tiettyä tukea tai tiettyjä tukia haetaan muutoin kuin sähköisessä järjestelmässä, jos tukijärjestelmän toimeenpanon kiireellisyys, hakemusten vähäinen määrä tai muu niihin verrattava erityinen syy sitä edellyttää. Lisäksi Ruokavirasto voi antaa tarkemmat määräykset hakemukseen liitettävistä asiakirjoista, hakemisen menettelyistä sekä suunnitelman ja selvitysten esitystavasta.

Ehdotetun kehittämistukilain 33 §:n mukaan Ruokavirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset hakemuksen toimittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä käsittelystä.

Ehdotetun kehittämistukilain 40 §:n mukaan Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset toimenpiteen toteuttamista sekä menon tosiasiallisuutta, todennettavuutta, lopullisuutta, kohtuullisuutta ja kohdentumista koskevista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista.

Ehdotetun kehittämistukilain 41 §:n mukaan Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset hankkeen muun julkisen ja yksityisen rahoituksen toteutumista sekä tuloja koskevista selvityksistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 44 §:n mukaan Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset selvitysten ja seurantatietojen esitystavasta.

Ehdotetun kehittämistukilain 58 §:n mukaan Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä toimintarahan maksatuksessa edellytettävistä selvityksistä.

Ehdotetun kehittämistukilain 59 §:n mukaan Ruokavirasto voi antaa tarkemmat määräykset toimenpiteen toteuttamista sekä menon tosiasiallisuutta, todennettavuutta, lopullisuutta, kohtuullisuutta ja kohdentumista koskevista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovelletaan lakiehdotuksen 1 siirtymäsäännöksen perusteella ohjelmaan, jonka toteuttaminen on alkanut ennen lain voimaantuloa. Ohjelmalla tarkoitetaan käytännössä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2014—2020.

Lakiehdotukseen 2 sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan muutoksella ei olisi vaikutusta niiden hakemusten käsittelyyn, jotka ovat vireillä lain tullessa voimaan, eikä myöskään ennen lain voimaantuloa myönnettyyn tukeen. Siirtymäsäännöksellä säädettäisiin myös tukijärjestelmien käyttöönotosta, mikä tapahtuisi lain 3 ja 4 luvussa sekä 58 ja 59 §:ssä tarkoitettujen tukien osalta valtioneuvoston asetuksella. Tuet voidaan ottaa käyttöön eri ajankohtina. Lisäksi lakiehdotukseen 2 sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan lakiehdotuksessa tarkoitettuihin suunnittelukustannuksiin ei voitaisi myöntää tukea, jos ne ovat aiheutuneet ennen 1.1.2023.

Lakiehdotuksella 1 ehdotetaan kumottavaksi maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista annettu laki ja lakiehdotuksella 2 ehdotetaan kumottavaksi maaseudun kehittämisen tukemista annettu laki.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lain toimeenpano on suurimmaksi osaksi Ruokaviraston, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja toimintaryhmien vastuulla. Jotta lakien toimeenpano olisi mahdollisimman sujuvaa heti lakien voimaantullessa, tarkoitus on tehdä tiivistä yhteistyötä Ruokaviraston kanssa, jotta koulutukset ja ohjeistus voisivat parhaalla mahdollisella tavalla tukea lakien toimeenpanoa. Lisäksi tiivis yhteistyö Ruokaviraston kanssa tietojärjestelmien kehittämisessä on edellytys sille, että toimeenpano voi sujuvasti käynnistyä. Tukien hakemisessa ja hallinnoinnissa käytettävään Hyrrä -tietojärjestelmään tehtävien muutosten valmistuminen on keskeinen edellytys sille, että tukien hakeminen voi käynnistyä. Tämä korostuu vielä sen vuoksi, että tukien hakeminen on tarkoitus tehdä kokonaan sähköisesti.

Lakien toimivuutta on tarkoitus seurata niiden voimaantulon jälkeen eri keinoin. Erilaiset arvioinnit, jotka liittyvät yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman toimeenpanon arviointiin palvelevat myös säädettävien lakien toimivuuden arviointia. Suunnitelma-asetuksen VII osastossa säädetään seurannasta, raportoinnista ja arvioinnista yksityiskohtaisesti. Suunnitelmaa toimeenpantaessa laaditaan koko rahoituskauden pituinen arviointisuunnitelma koskien jokaista erityistavoitetta. Arvioinnissa tarkastellaan, miten näihin määritellyt vaikuttavuustavoitteet toteutuvat. Arviointisuunnitelmassa kuvataan eri teemoihin suunnitellut arvioinnit. Suunnitelma-asetuksen perusteella annettavissa vuotuisissa tuloksellisuuskertomuksissa jäsenmaa kertoo suunnitelman täytäntöönpanosta edellisenä varainhoitovuotena. Komissio hyväksyy tuloksellisuuskertomukset. Joka toinen vuosi (vuosina 2024 ja 2026) tarkastellaan tuloksellisuutta tulosindikaattoreiden toteutuman perusteella. Rahoituskauden päätyttyä tehdään suunnitelman jälkiarviointi.

Sekä kansallisten tarkastajien että EU-toimielinten tarkastajien tarkastukset palvelevat myös toimeenpanon seurantaa.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Samaan aikaan nyt käsiteltävän hallituksen esityksen kanssa eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys tiettyjä pinta-ala ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi, hallituksen esitys laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta sekä hallituksen esitys laeiksi maatalouden rakennetuista annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain ja kolttalain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. Nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus laiksi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista, joka koskee myös edellä mainittuihin kolmeen hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia. Tarkoitus on, että nämä neljä hallituksen esitystä käsiteltäisiin eduskunnassa syysistuntokaudella 2022 ja ne tulisivat voimaan samaan aikaan 1.1.2023.

Tähän hallituksen esitykseen sisältyy liitelakina ehdotus Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n muuttamisesta. Lakiehdotuksessa Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään lisättäisiin uudet kohdat, jotka mahdollistaisivat velvoitteidenhoitoselvityksen laatimisen maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annettavan lain lisäksi myös maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011) ja maatalouden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) mukaisesti tukiin liittyen. Edellä mainitut kolme tähän hallituksen esitykseen sisältymätöntä lakimuutosta sisältyvät edellisessä kappaleessa mainittuihin samaan aikaan käsiteltäviin hallituksen esityksiin.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Hallituksen esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2023 talousarvioksi ja on tarkoitus käsitellä sen yhteydessä. Suunnitelman rahoitus sisältyy tähän hallituksen esitykseen sisältyvien tukimuotojen osalta valtion talousarviossa maaseudun kehittämisen politiikkasektorille. Valtion talousarvion momentille 30.10.64 (*EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen*) ehdotetaan budjetoitavaksi tämän hallituksen esityksen mukaisiin tukimuotoihin myöntämisvaltuutta 214,256 miljoonaa euroa ja määrärahaa 60,616 miljoonaa euroa.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Laki yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista

Yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnointia koskevan lakiehdotuksen tarkoituksena on uudistaa ohjelmakauden 2014—2020 maaseudun kehittämisohjelmien ohjelma-työtä ja hallinnointia koskevat säännökset rahoituskaudelle 2023—2027. Tavoitteena on muokata kansalliset säädökset vastaamaan uusia EU-säädöksiä ja niiden mukaisia termejä. Ehdotetut säännökset koskevat pääasiassa strategiasuunnitelman laatimisen ja toteuttamisen yleistä järjestämistä. Säännökset eivät suoraan koske yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita perustuslain 80 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Lailla ei myöskään perustettaisi Ruokavirastolle, välittävälle toimielimille tai paikallisille toimintaryhmille toimivaltaa, vaan sillä annettaisiin yleiset hallinnolliset puitteet, joissa tukijärjestelmiä koskevilla laeilla perustettavaa toimivaltaa tultaisiin käyttämään. Säännösten tarkoituksena on täyttää Euroopan unionin lain-säädännössä jäsenvaltion viranomaisille ja muille strategiasuunnitelman toteutukseen osallistuville toimielimille sekä niiden tehtävien hoitamiselle asetetut vaatimukset.

Lakiehdotuksella ei perustettaisi kunnille eikä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille uusia tehtäviä. Laissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön oikeudesta ohjata elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia ja paikallisia toimintaryhmiä alueellisten suunnitelmien ja paikallisten strategioiden valmistelussa. Lisäksi säädettäisiin Ruokaviraston ja Euroopan unionin maaseuturahaston strategiasuunnitelmalle hyväksyttävän maksajaviraston oikeudesta ohjata ja valvoa ohjelman toimeenpanoon liittyvien tehtävien hoitamista välittävissä toimielimissä ja paikallisissa toimintaryhmissä sekä siirrettyjen maksajavirastotehtävien osalta. Suunnitelmaa toimeenpanevien viranomaisten ja paikallisten toimintaryhmien ohjausta ei ole tarkoitus laajentaa, vaan se vastaisi nykykäytäntöä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjauksesta säädetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 8 §:ssä, jonka mukaan niiden ohjauksesta omalla toimialallaan vastaa maa- ja metsätalousministeriö. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtävien järjestämisestä ja ohjauksesta säädetään maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa annetussa laissa (210/2010) ja maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa.

Laissa säädettäisiin perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla julkista hallintotehtävää hoitavien paikallisten toimintaryhmien asemasta. Lakiehdotuksessa on pyritty huomioimaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä (PeVL 42/2005 vp., PeVL 11/2006 vp., PeVL 20/2006 vp. ja PeVL 17/2012) edellytetyllä tavalla oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeiden turvaamiseksi tarvittavat järjestelyt. Lakiin ehdotetaan otettavaksi perussäännökset julkista hallintotehtävää hoitavien paikallisten toimintaryhmien hyväksymisen edellytyksistä sekä niiden ohjauksesta ja valvonnasta. Lisäksi lakiehdotukseen otettaisiin viittaus hallinnon yleislakeihin, jotka tulevat sovellettaviksi paikallisten toimintaryhmien hoitaessa niille säädettyjä tehtäviä. Paikallisten toimintaryhmien päätöksentekoon osallistuvien ja sen palveluksessa olevien henki-

löiden toimintaan sovelletaan rikoslain 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Lakiehdotukseen otettaisiin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamien täsmällisyyden ja ennakoitavuuden vaatimusten täyttämiseksi viittaus edellä mainittuihin säännöksiin sekä määriteltäisiin virkavastuun piiriin tuleva toiminta. Ehdotuksessa säädettäisiin vahingonkorvauslain säännösten soveltamisesta paikallisen toimintaryhmälle säädettyjä tehtäviä hoidettaessa aiheutettuun vahinkoon.

Vastaavalla tavalla lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös suunnitelma-asetuksessa edellytetyn strategiasuunnitelman seurantakomitean toimintaan sovellettavissa säädöksistä. Seurantakomitealle säädettyyn menettelyyn sovellettaisiin samoja säädöksiä ja rikosoikeudellista virkavastuuta kuin paikallisten toimintaryhmien osalta. Näin on perusteltua menetellä sen vuoksi, että seurantakomitean päätöksenteko vaikuttaa välillisesti Euroopan unionin ja kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä tehtäviä hoitavien viranomaisten toimintaan.

Lakiehdotukseen on otettu säännös välittävien toimielinten ja paikallisten toimintaryhmien velvollisuudesta antaa maa- ja metsätalousministeriölle ja Ruokavirastolle salassapitosäännösten estämättä kaikki niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä (PeVL 30/2005 vp. ja PeVL 38/2009 vp.) on katsottu, ettei edellä mainitun kaltainen säännös ole perustuslain näkökulmasta ongelmallinen, jos tietojensaantioikeutta ei tarpeettomasti lavenneta ja se rajataan koskemaan ainoastaan välttämättömiä tietoja. Maa- ja metsätalousministeriön tietojensaantioikeus on rajattu koskemaan ainoastaan ministeriölle lakiehdotuksessa säädettyjen tehtävien hoitamista varten välttämättömiä tietoja. Ministeriön tietojensaantioikeuden piiriin kuuluisivat ehdotuksen 9 §:n perusteella myös Euroopan unionin lainsäädännössä hallintoviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Ruokaviraston tietojensaantioikeus on rajattu vastaavalla tavalla. Maksajavirastotehtävien hoitaminen Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla vaatii Ruokavirastolta laajoja strategiasuunnitelman toimeenpanoa ja varojen käyttöä koskevia tiedonsaantioikeuksia. Maksajaviraston tehtävien sisältö määräytyy horisontaaliasetuksen ja sitä tarkentavien delegoitujen säädösten ja täytäntöönpanosäädösten perusteella. Todentamisviranomaisen tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin 12 §:ssä, missä tietojensaantioikeus on myös rajattu koskemaan vain välttämättömiä tietoja.

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla. Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää lisäksi, että se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä ei kuitenkaan voida antaa muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta on perustuslain säätämisen yhteydessä korostanut, että uskottaessa hallintotehtäviä suoraan laissa muulle kuin viranomaiselle tulee säännöspäätöksellä taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen tässä toiminnassa (PeVM 10/1998 vp, s. 35/II).

Lakiehdotukseen sisältyy säännöksiä, joissa on kyse edellä tarkoitettusta julkisen hallintotehtävän antamisesta. Toimintaryhmille säädettäisiin eräitä tuen myöntämiseen liittyviä tehtäviä. Päätöksen tukihakemukseen antaisi edelleen viranomainen, mikä vastaa nykyistä käytäntöä. EU:n maaseuturahaston varoista toimeenpantavan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman osalta Leader- toimintatapa on pakollinen jäsenvaltiolle. Suomessa paikalliset toimin-

taryhmät vastaavat yleisasetuksen 33 artiklassa säädetystä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen eli Leader –toimintavan mukaisista paikallisen toimintaryhmän tehtävistä. Tarkemmin toimintaryhmien asemaa on käsitelty edellä hallinnointilain yhteydessä.

Viranomaisen tiedonsaantioikeudet ja tietojen luovutus

Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä, joka koskee viranomaisen tiedonsaantioikeuksia verohallinnolta saatavien tietojen osalta (57 § 2 momentti). Esityksessä ehdotettu säännös, joka koskee viranomaisen oikeutta luovuttaa tietoja muille viranomaisille (57 §:n 3 momentti) vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Mainittuja säännöksiä on tarkemmin selvitetty säännöskohtaisissa perusteluissa.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 7/2019 vp). Edellä mainitut lakiehdotuksen säännökset täyttävät tämän vaatimuksen, sillä säännökset on sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Ehdotettavassa 57 §:ssä viitattaisiin ruokavarannon tietojärjestelmää koskevan lain 8 §:ään, jossa säädetään ruokahallinnon tietovarannon tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä eräille harmaan talouden torjuntaan liittyville viranomaisille sekä Euroopan unionin lainsäädännössä tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetulle viranomaiselle tai toimielimelle silloin, kun kyseiset säännökset tai määräykset tätä edellyttävät. Ehdotettava säännös koskee laissa tarkoitettujen viranomaisten oikeutta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Ehdotettavan 57 §:n mukaiset oikeudet luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä on kytketty välttämättömyysvaatimukseen. Kansainvälisten viranomaisten ja toimielinten tiedonsaantioikeus liittyy EU-oikeuden etusijaperiaatteeseen ja Suomen tekemiin kansainvälisiin sitoumuksiin, joten tällä perusteella tietojen luovutus mainituille tahoille liittyy välttämättömyyteen.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä, joka koskee viranomaisen tiedonsaantioikeuksia verohallinnolta ja muilta viranomaisilta saatavien tietojen osalta (57 § 2 momentti). Esityksessä ehdotettu säännös, joka koskee viranomaisen oikeutta luovuttaa tietoja muille viranomaisille (57 §:n 3 momentti) vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Mainittuja säännöksiä on tarkemmin selvitetty säännöskohtaisissa perusteluissa.

Ehdotetun lain 57 §:n 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriöllä ja Ruokavirastolla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ELY-keskukselta tukien hallinnoinnin edellyttämät välttämättömät tiedot ja selvitykset tuen hakemisesta, myöntämisestä, maksamisesta, valvonnasta ja tarkastuksesta. Tukijärjestelmän hallinnoimiseksi välttämättömiä tietoja olisivat tuen hakijaa ja tuensaajaa sekä tämän taloudellista asemaa, liike- ja ammattitoimintaa ja julkisista varoista myönnettyä rahoitusta koskevat tiedot sekä muut tuen kannalta merkittävää olosuhdetta koskevat tiedot. Maa- ja metsätalousministeriöllä, Ruokavirastolla ja ELY-keskuksella olisi vastaava oikeus saada tällaiset tiedot ja selvitykset tuen käytöstä tuensaajilta.

Erikseen säädettäisiin 57 §:n 2 momentissa oikeudesta saada Verohallinnolta eli käytännössä Verohallinnon harmaantalouden selvitysyksiköltä tuen hakijaa ja tuen saajaa koskevat tiedot veroista sekä muilta viranomaisilta tiedot lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä. Tietojen saaminen edellyttäisi, että tiedot ovat välttämättömiä tuen myöntämiseksi, maksamiseksi tai tuen käytön valvomiseksi.

Ehdotetun lain 57 §:n 3 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön, Ruokaviraston ja ELY-keskuksen oikeudesta luovuttaa ehdotetun lain mukaista tehtävää suoritettaessa saatuja tietoja luonnollisen henkilön, yhteisön tai säätiön taloudellisesta asemasta ja liikesalaisuudesta pykälässä yksilöidyille viranomaisille. Maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja ELY-keskus voisivat ehdotetun säännöksen mukaan luovuttaa tietoja, jos ne olisivat välttämättömiä pykälässä mainittujen organisaatioiden laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, mikäli tietosisältöjä ei ole tyhjentävästi luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 7/2019 vp.). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäyty-mällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapito-intressin yhteensovittamiseksi (PeVL 12/2014 vp, s. 2/II—3/I ja PeVL 62/2010 vp, s. 3/II—4/I ja niissä viitattut lausunnot).

Ehdotetussa 57 §:ssä tiedonsaantioikeus on sidottu tukijärjestelmän hallinnoinnin kannalta välttämättömiin tietoihin ja ehdotetun 57 §:n mukaan tietojen luovuttaminen pykälässä mainituille tahoille edellyttäisi myös, että tiedot olisivat välttämättömiä pykälässä mainittujen viranomaisten laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Ehdotetut säännökset tietojensaantioikeudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta eivät siten olisi ristiriidassa perustuslaissa säädetyn yksityisyyden suojan kanssa.

Tarkastusten suorittamisesta säädettäisiin lain 48 §:ssä. Lain 48 §:n1 momentin mukaan tarkastusta ei saisi suorittaa kotirauhan piiriin kuuluvissa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Perustuslakivaliokunnan käytännössä kotirauhan piiriin on katsottu lähtökohtaisesti kattavan kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (ks. esim. PeVL 49/2005 vp, s. 3/II, PeVL 40/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 43/2010 vp, s. 2/I) eli siten myös esimerkiksi sellaiset elinkeinonharjoittajan toimitilat, jotka sijaitsevat hänen asunnossaan. Perustuslakivaliokunta ei toisaalta ole edellyttänyt tällaisten tilojen sulkemista viranomaisten tarkastustoimivaltuuksien ulkopuolelle esimerkiksi tilanteissa, joissa tarkastukset koskevat julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten käytön valvontaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan tarkastus asunnossa voidaan kuitenkin toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi (ks. esim. PeVL 54/2014).

Lisäksi perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että kotirauhan piiriin ulottuvan toimen tulee olla hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on ole-

massa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (ks. PeVL 40/2002 vp). Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus (ks. PeVL 69/2002 vp). Tarkastusoikeus on tavallisella lailla voitu kytkeä myös rangaistusluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen (ks. esim. PeVL 39/2005 vp). Ehdotetun pykälän mukaan tarkastus voidaan tehdä avustuksen myöntämisen ja käytön edellyttämässä laajuudessa. Koska tarkastus ei kuitenkaan perustu epäilyyn lain rikkomisesta eikä ehdotetussa laissa ole säädetty rangaistuksista tai muista seuraamuksista tehtyihin tarkastushavaintoihin perustuen, ei tarkastusta tulisi ulottaa kotirauhan piiriin kuuluviin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin silloinkaan, kun elinkeinonharjoittajan toimitilat sijaitsevat hänen asunnossaan.

Yhdenvertaisuusvaatimus ja hyvän hallinnon periaatteet

Ehdotetun lain mukaan maaseudun kehittämistukea ja yritystukea haettaisiin sähköisesti siihen tarkoitettussa verkkopalvelussa. Myös voimassa olevan maaseudun kehittämisestä annetun lain mukaisia tukia haettaessa sähköinen hakemus on ollut pääsääntö, mutta hakemuksen jättäminen myös lomakkeella on ollut mahdollista. Sähköisten hakemusten osuus on kasvanut koko ohjelmakauden 2014—2020 ajan ja vuonna 2022 (1.1.—30.6.2022) yli 95 prosenttia tukihakemuksista on tehty sähköisesti. Ehdotetun lain säännös sähköisestä hakemisesta merkitsisi käytännössä paperisesta hakemuksesta luopumista. Poikkeuksena olisivat tilanteet, joissa Ruokavirastolle annettaisiin valtuus erityisestä syystä mahdollistaa paperihakemusten jättäminen.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sähköiseen asiointiin siirtymistä koskevaa sääntelyä on arvioitava perustuslain 21 §:ssä tarkoitettujen hyvän hallinnon periaatteiden sekä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta (ks. esim. PeVL 32/2018). Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuun oikeusturvaan kuuluu myös jokaisen oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti. Nämä vaatimukset kytkeytyvät osaltaan muihin hyvän hallinnon vaatimuksiin, kuten käsittelyn julkisuuteen sekä oikeuteen tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta. Perustuslain 21 §:n säännöstä tulee tältä osin lukea kokonaisuutena (ks. HE 309/1993 vp, s. 72). Perustuslakivaliokunta on todennut, että sähköisen asioinnin yksinomaisuudella on yhteys myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökseen, sillä sähköiset asiointivälineet eivät välttämättä ole tosiasiallisesti jokaisen saatavilla.

Perustuslakivaliokunta on hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi huoneistotietojärjestelmästä (HE 127/2018 vp) koskevassa lausunnossaan 32/2018 vp. katsonut, että sähköisen asioinnin edellyttämisellä voitiin katsoa olevan tietojärjestelmän sähköiseen luonteeseen ja järjestelmän tavoitteisiin liittyvät hyväksyttävät perusteet. Perustuslakivaliokunta piti merkityksellisenä sitä, että velvollisuus sähköiseen asiointiin ei koskisi välittömästi yksityisiä henkilöitä, vaan velvollisuuden kohteena olisivat ensisijaisesti oikeushenkilöt. Välillisesti velvollisuuden kohteina olisivat lähinnä kiinteistöalan ammattihenkilöt ja toimijat, joilla voidaan edellyttää olevan tekniset valmiudet ja riittävä kyvykkyys sähköisen asioinnin käyttämiseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä velvollisuutta sähköiseen asiointiin ei sääntelykonteksti sekä sääntelyn kohteen ja alan toimijoiden tiedolliset ja taidolliset erityispiirteet huomioon ottaen voitu pitää ongelmallisena yhdenvertaisuuden, oikeusturvan tai hyvän hallinnon perusteiden kannalta.

Maaseudun kehittämishanketuen ja yritystuen hakijana on pääsääntöisesti yritys tai muu yhteisö eli useimmiten käytännössä oikeushenkilö. Yritystukea voidaan myöntää myös yksityisille elinkeinonharjoittajille eli toiminimiyrityksille. Käytännössä velvollisuus sähköisen hakemuksen jättämiseen koskisi pääasiassa oikeushenkilöitä sekä yksityisiä elinkeinonharjoittajia. Velvollisuuden kohteena olisivat yritysten tai muiden yhteisöjen vastuuhenkilöt sekä elinkeinotoimintaa harjoittavat henkilöt. Ottaen huomioon, että voimassa olevan lain aikana käytännössä kaikki hakemukset yhteisömuodosta riippumatta on jätetty sähköisesti, voidaan katsoa, että tukia haakevilla on riittävät tekniset valmiudet ja kyvykkyys sähköisen asioinnin käyttämiseen. Kokonaan sähköiseen hakemiseen siirtymisen ei näin ollen arvioida heikentävän yritysten mahdollisuutta saada tukihakemuksensa viranomaisen käsiteltäväksi ja yrityksillä katsotaan yritysmuodosta riippumatta olevan yhdenvertaiset mahdollisuudet suhteessa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntöön hakea yritystukea.

Asetusten- ja määräystenantovalta

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan ja sitä koskevan kansallisen sääntelyn osalta perustuslakivaliokunta on ottanut nimenomaisesti kantaa kansalliseen lainsäädäntöön ehdotettuihin asetuksenantovaltuuksiin. Tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005) säätämisen yhteydessä (HE 17/2005 vp) perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 25/2005 vp) todennut muun muassa, että ”Valtuussäännösten näennäisestä väljyydestä huolimatta asetuksenantajan toimivalta ei ole täysin rajoittamatonta. Valtioneuvoston toimivaltaa rajoittaa lakiehdotuksen säännösten lisäksi tilatukijärjestelmästä annettu Euroopan yhteisön verraten yksityiskohtainen lainsäädäntö. Tämä sääntely muodostaa valiokunnan maataloustukijärjestelmien sääntelystä lausumat aiemmat kannanotot huomioon ottaen sen kokonaisuuden, jota ”tarkempia” säännöksiä valtioneuvosto voi valtuuksien nojalla yleensä antaa (PeVL 46/2001 vp, s. 2/I, PeVL 47/2001 vp, s. 2-3, PeVL 48/2001 vp, s. 3/II). Useissa valtuussäännöksissä asetuksenantajan toimivaltaa on vielä nimenomaisella maininnalla sidottu EY-lainsäädäntöön (PeVL 45/2001 vp, s. 5/II).” Myös tähän hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista annettavan lain ja maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023-2027 annettavan lain nojalla annettavien valtioneuvoston asetusten antamista sekä asetusten sisältöä rajoittaa yksityiskohtainen Euroopan unionin lainsäädännön kokonaisuus sekä komission hyväksymän Suomen strategiasuunnitelman sisältö. Perustuslakivaliokunnan omaksumaa linjaa maataloustukia koskevan lainsäädännön asetuksenantovaltuuksien hyväksyttävyyden osalta on käsitelty myös esimerkiksi perustuslakivaliokunnan lausunnoissa PeVL 16/2007 vp sekä PeVL 34/2012 vp.

Lainsäädäntövallan siirtämisestä muulle viranomaiselle kuin ministeriölle säädetään perustuslain 80 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Erityinen syy säätää viranomaisen määräystenantovallasta on perustuslain esitöiden (HE 1/1998 vp, s. 133/II) mukaan käsillä lähinnä silloin, kun kysymyksessä on tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sellainen sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 28/2008 vp) pitänyt mahdollisena määräystenantovallan osoittamista muulle kuin ministeriölle silloin, kun sääntelyn kohteena olevaan toimintaan liittyy runsaasti sellaisia ammatillisia erityispiirteitä, joita valiokunnan käytännössä on vakiintuneesti pidetty perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuina erityisinä syinä.

Määräystenantovalta olisi tarkoituksenmukaista ja perusteltua osoittaa Ruokavirastolle. Ruokavirastolle osoitetut määräystenantovaltuudet liittyvät yksityiskohtaisiin ja teknisluonteisten yksityiskohtien määrittämiseen. Lisäksi säädeltävä asiakokonaisuudet ovat selkeästi rajattuja. Voidaan katsoa, että ehdotetulle sääntelylle olisi sen kohteeseen liittyviä erityisiä syitä.

Perustuslakivaliokunnan kannanoton (PeVL 16/2009 vp) mukaan virasto on voinut antaa tarkempia määräyksiä silloin, kun ne ovat olleet lähinnä teknisluonteisia määräyksiä, joiden antaminen on perusteltua sääntelyn kohteen luonteen, teknisen kehityksen nopeuden ja sääntelyn edellyttämän erityisasiantuntemuksen vuoksi. Perustuslakivaliokunta on myös todennut (PeVL 48/2005 vp) lausunnon kohteena olleessa lakiehdotuksessa (Hallituksen esitys Eduskunnalle ilmailulaiksi) valtuuksien olleen rajattuja koskiessaan teknisiä kysymyksiä, jotka edellyttävät alan asiantuntemusta. Lakiehdotuksissa tarkoitettu määräystenantovalta Ruokavirastolle rajoittuisi sellaisiin seikkoihin, joiden asiallinen merkitys ei edellytä, että niistä säädettäisiin lailla tai asetuksella. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut, että perustuslain 80 §:n 2 momentti jo itsessään rajoittaa suoraan valtuussäännösten tulkintaa ja määräystenantovaltuuksia on tämän vuoksi tulkittava supistavasti (PeVL 52/2001 vp ja PeVL 24/2002 vp). Valtuudet Ruokavirastolle olisivat lakiehdotuksissa yksilöity tarkasti vain tiettyyn asiakokonaisuuteen liittyviin yksityiskohtiin ja olisivat luonteeltaan lisäksi teknisiä. Myöskään määräystenantoon ei liittyisi merkittävää harkintavallan käyttöä.

Tarkemmin asetuksen- ja määräystenantovaltuuksien sisältöä on selvitetty edellä Lakia alemman asteinen sääntely –kohdassa sekä säännöskohtaisen perustelujen yhteydessä. Edellä mainittujen asetuksenantovaltuussäännösten voidaan katsoa olevan soveltamisalaltaan täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja niillä annetaan vain tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä yksityiskohdista. Ruokavirastolle osoitetut määräystenantovaltuudet ovat puolestaan luonteeltaan teknisiä yksityiskohtia koskevia.

Edellä esitetyillä perusteilla voidaan katsoa, että ehdotetut asetuksen- ja määräystenantovaltuudet täyttävät perustuslain 80 §:n 2 momentissa asetetut vaatimukset.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Koska suunnitelma-asetuksessa ja horisontaaliasetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi laeilla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maa- ja metsätalousministeriön toimialalla Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman, jäljempänä *suunnitelma*, laatimiseen, toteuttamiseen, arviointiin, seurantaan ja raportointiin.

Toimielimiä koskevia säännöksiä sovelletaan 1 momentin lisäksi maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013, (*markkinajärjestelyasetus*) mukaisten suunnitelmaan sisällymättömien toimenpiteiden toimeenpanoon. Toimielimiä koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi kaikkiin yhdenmukaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän kautta hallinnoitaviin maataloustuotteisiin.

2 §

Lain soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa

Tätä lakia sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa Euroopan unionin suorista viljelijätuista annetussa laissa (/20) sekä maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetussa laissa (1559/2001) tarkoitettujen tukien hallinnointiin, jos asia kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

3 §

Suhde Euroopan unionin lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan Euroopan unionin osaksi tai kokonaan rahoittamia toimenpiteitä koskevan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen, arviointiin, seurantaan ja raportointiin, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä tai muusta laista muuta johdu.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *suunnitelmalla* suunnitelma-asetuksen 104 artiklassa tarkoitettua yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaa, jonka toimenpiteet rahoitetaan joko Euroopan unionin ja kansallisista varoista taikka kokonaan kansallisista tai kokonaan Euroopan unionin varoista;

2) *suunnitelma-asetuksella* jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/2115;

3) *horisontaaliasetuksella* yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta sekä neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/2116;

4) *välittävällä toimielimellä* sellaista julkis- tai yksityisoikeudellista elintä, joka toimii kansallisen tai alueellisen hallintoviranomaisen alaisuudessa tai hoitaa tehtäviä tällaisen viranomaisen puolesta; ja

5) *paikallisella toimintaryhmällä* Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turva- paikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1060/2021 (*yleisasetus*) 33 artiklassa tarkoitettua paikalliseen maaseudun kehittämiseen osallistuvista tahoista koostuvaa yhteisöä (*Leader-ryhmä*), jonka maa- ja metsätalousministeriö on hyväksynyt.

2 luku

Suunnitelmatyö

5 §

Suunnitelman hyväksyminen ja muuttaminen

Suunnitelmaehdotuksen kansallisesta hyväksymisestä päättää valtioneuvosto ennen ehdotuksen toimittamista hyväksyttäväksi Euroopan komissiolle.

Suunnitelman muutokset hyväksytään Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman seurantakomiteassa. Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa muutosesityksen Euroopan komission hyväksyttäväksi.

6 §

Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma

Alueellisten tavoitteiden asettamiseksi ja niitä koskevien toimenpiteiden valmistelemiseksi laaditaan suunnitelma-asetuksen 69 artiklan 1 kohdan d), e), g) ja h) alakohtien mukaisista toimenpiteistä alueelliset maaseudun kehittämissuunnitelmat. Alueellisten kehittämissuunnitelmien laatimisesta vastaavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset kukin toimialueellaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja paikallisen toimintaryhmän välisessä yhteistyöasiakirjassa määritellään tukikelpoinen alue.

Alueellisessa kehittämissuunnitelmassa tulee esittää alueellinen kehittämisstrategia ja toteuttamista tukevat painotukset. Tarkemmat säännökset alueellisten kehittämissuunnitelmien sisällystä ja rakenteesta sekä niiden laatimisesta ja muuttamisesta noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Paikallinen kehittämisstrategia

Paikallisten tavoitteiden asettamiseksi ja niitä koskevien toimenpiteiden valmistelemiseksi laaditaan yleisasetuksen 32 artiklan mukaiset paikalliset kehittämisstrategiat. Paikallisten kehittämisstrategioiden laatimisesta vastaavat paikalliset toimintaryhmät. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja paikallisen toimintaryhmän välisessä yhteistyöasiakirjassa määritellään tukikelpoinen alue.

Tarkemmat säännökset paikallisten kehittämisstrategioiden laatimisesta, muuttamisesta ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Yhteistyö

Suunnitelma, alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma ja paikallinen kehittämisstrategia laaditaan yhteistyössä suunnitelman sisällön kannalta keskeisten toimijoiden kanssa. Jos suunnitelman toimenpiteet liittyvät muiden ministeriöiden kuin maa- ja metsätalousministeriön toimialaan, suunnitelma laaditaan yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa suunnitelman yhteensovittamisesta muiden suunnitelmien ja ohjelmien ja rahoitusvälineiden kanssa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien sekä suunnitelmaan sisältyvien alueellisten tukitoimien toimeenpanon yhteensovittamisesta muiden alueella toteutettavien ohjelmien, suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden kanssa. Paikallisten kehittämisstrategioiden yhteensovittamisesta muiden paikallisten ohjelmien, paikallisten suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden kanssa vastaavat paikalliset toimintaryhmät yhteistyössä alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista toimijoista, yhteistyöstä tämän lain mukaisia tehtäviä hoidettaessa sekä suunnitelmien ja paikallisten kehittämisstrategioiden yhteensovittamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Viranomaiset ja muut toimielimet

9 §

Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä on:

1) toimia suunnitelma-asetuksen 123 artiklassa ja paikallisten kehittämisstrategioiden osalta yleisasetuksen 32 artiklassa tarkoitettuna hallintoviranomaisena. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa suunnitelman hallinnoinnista hoitaen ne tehtävät, jotka hallintoviranomaiselle on Euroopan unionin lainsäädännössä taikka tässä tai muussa laissa osoitettu;

2) vastata suunnitelman ja sen muutosten valmistelusta sekä suunnitelman varojen käytön suunnittelusta;

3) vastata varojen jaon valmistelusta ja varojen osoittamisesta suunnitelma-asetuksen vaatimusten mukaisesti tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavien tahojen käyttöön;

4) alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien laadinnan ohjaus;

5) paikallisten kehittämisstrategioiden laadinnan ohjaus ja hyväksyminen sekä paikallisten toimintaryhmien hyväksyminen;

6) toimia horisontaaliasetuksen 8 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena vastaten mainitussa artiklassa toimivaltaiselle viranomaiselle osoitetuista tehtävistä; ja

7) toimivaltaisena viranomaisena nimetä horisontaaliasetuksen 12 artiklassa tarkoitettu todentamisviranomainen. Todentamisviranomaiseksi voidaan nimetä viranomainen taikka tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettu tilintarkastaja.

Maa- ja metsätalousministeriön on hallinnollisesti eriytettävä 1 momentin 1 ja 6 kohdissa tarkoitettut tehtävät toisistaan.

Tarkemmat säännökset paikallisen toimintaryhmän hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto vastaa suunnitelman toimeenpanosta, seurannasta ja raportoinnista sekä varojen maksamisesta ja varojen käytön riittävästä valvonnasta. Ruokavirasto ohjaa ja valvoo 11 §:ssä tarkoitettuja muita välittäviä toimielimiä ja paikallisia toimintaryhmiä niiden hoitaessa suunnitelman toimeenpanoon liittyviä tehtäviä.

Lisäksi Ruokavirasto voi hoitaa suunnitelman toimeenpanoon liittyviä tehtäviä siten kuin niistä erikseen lailla säädetään.

Ruokavirasto toimii horisontaaliasetuksen 9 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tarkoitettuna toimivaltaisen viranomaisen hyväksymänä maksajavirastona. Maksajavirasto vastaa sille Euroopan unionin lainsäädännössä osoitettujen tehtävien hoitamisesta moitteettoman varainhoidon periaatteita noudattaen. Maksajavirastotehtäviä voidaan siirtää toiselle viranomaiselle siten kuin niistä erikseen lailla säädetään. Maksajavirasto ohjaa ja valvoo muita viranomaisia näiden hoitaessa horisontaaliasetuksen 9 artiklan nojalla maksajaviraston vastuulle kuuluvia tehtäviä.

Ruokavirastolla on oikeus suorittaa Euroopan unionin varojen asianmukaisen hallinnon ja käytön varmistamiseksi valvontaa viranomaisissa siltä osin kuin ne suorittavat maksajavirastolle säädettyjä tehtäviä.

11 §

Välittävä toimielin

Välittäviä toimielimiä ovat Ruokavirasto, Ahvenanmaan valtionvirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset.

Välittävä toimielin vastaa tuen myöntämiseen ja seurantaan liittyvistä tehtävistä toimialueellaan siten kuin niistä erikseen lailla säädetään.

12 §

Todentamisviranomaisen tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Horisontaaliasetuksen 12 artiklassa tarkoitettun lausunnon myöntämiseksi välttämättömien tarkastusten tekemiseksi sekä muiden erikseen Euroopan unionin lainsäädännössä todentamisviranomaisen tehtäväksi säädettyjen tarkastusten suorittamiseksi todentamisviranomainen voi tehdä tarkastuksia niissä viranomaisissa tai yhteisöissä, jotka suorittavat maksajavirastolle säädettyjä tehtäviä, taikka tuensaajan luona. Tarkastusta suorittavalla on oikeus tarkastaa tehtävänsä edellyttämässä laajuudessa tuensaajan kotieläinrakennukset, viljelmät, toimitilat sekä

muut tuen maksamisen edellytyksenä olevat olosuhteet. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa.

Todentamisviranomaisella on oikeus saada viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi välttämättömiä tuensaajaa koskevia tietoja.

Tarkastustehtävää suorittaessa sovelletaan hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Tarkastustehtävää suorittavaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Tarkastustehtävää suorittaessa aiheutettuun vahinkoon sovelletaan, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

13 §

Seurantakomitea

Suunnitelma-asetuksen 124 artiklassa tarkoitetun seurantakomitean kokoonpanosta, jäsenistä ja tehtävistä säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä. Valtioneuvosto asettaa seurantakomitean. Maa- ja metsätalousministeriö päättää seurantakomitean kokoonpanon muutoksista.

Menettelystä, jota seurantakomitea noudattaa hoitaessaan sille säädettyjä tehtäviä, säädetään hallintolaissa, kielilaissa, saamen kielilaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003). Seurantakomitean päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden toimintaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan seurantakomitealle säädettyjä tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

14 §

Maaseutuverkosto

Suunnitelma-asetuksen 126 artiklassa tarkoitettuja yhteisen maatalouspolitiikan kansallisen verkoston tehtäviä hoitaa maaseutuverkosto. Maaseutuverkoston toiminnasta vastaavasta tahosta ja toiminnan ohjauksesta sekä toimintasuunnitelmien ja -kertomusten sisällöstä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

15 §

Paikallinen toimintaryhmä

Paikallisen toimintaryhmä toteuttaa yleisasetuksen 31 artiklan mukaista yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä ja vastaa yleisasetuksen 33 artiklassa tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta ja osallistuu suunnitelma-asetuksessa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Paikallinen toimintaryhmän tulee olla rekisteröity oikeushenkilö, jolla on riittävät toiminnalliset, taloudelliset ja hallinnolliset edellytykset paikallisen toimintaryhmän tehtävien hoitamiseksi. Paikallisen toimintaryhmän jäsenistön on edustettava laaja-alaisesti sen toimialueen paikallisia toimijoita, ja sen toiminnan on oltava avointa kaikille. Paikallisessa toimintaryhmässä ovat edustettuina ainakin paikallisen maaseudun kehittämisen kannalta tärkeät viranomaiset, yhdistykset ja paikallisen kehittämisstrategian toteutusalueen asukkaat. Paikallisen toimintaryhmän hallituksessa on oltava tasapuolisesti edustettuina sen toimialueen kuntien, yksityisoikeudellisten yhteisöjen tai säätiöiden edustajat ja paikallisen väestön edustajat.

Menettelystä, jota paikallinen toimintaryhmä noudattaa hoitaessaan sille säädettyjä tehtäviä, säädetään hallintolaissa, kielilaissa, saamen kielilaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa. Paikallisen

toimintaryhmän päätöksentekoon osallistuvien ja sen palveluksessa olevien henkilöiden toimintaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan paikalliselle toimintaryhmälle säädettyjä tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

4 luku

Erinäiset säännökset

16 §

Suunnitelmasta tiedottaminen

Suunnitelman sisältämistä mahdollisuuksista ja vaikutuksista on tiedotettava laajasti suunnitelman toteuttamisalueella. Valtakunnallisesta tiedottamisesta vastaavat maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja maaseutuverkosto. Tiedottamisesta toimialueellaan vastaavat välittävät toimielimet ja paikalliset toimintaryhmät.

17 §

Tiedonantovelvollisuus

Välittävän toimielimen ja paikallisen toimintaryhmän on salassapitosäännösten estämättä annettava maa- ja metsätalousministeriölle ja Ruokavirastolle kaikki tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

18 §

Tekninen apu

Teknistä apua voidaan käyttää suunnitelma-asetuksen 125 artiklan mukaisiin toimiin maa- ja metsätalousministeriössä, Ruokavirastossa, maaseutuverkostossa sekä elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksissa.

Ruokavirasto valmistelee teknisen avun käyttösuunnitelman, seuraa sen kokonaiskäyttöä ja laatii teknistä apua koskevat selvitykset. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa käyttösuunnitelman.

Teknisen avun maksaa Ruokavirasto, joka myös päättää sen takaisinperinnästä. Teknisen avun takaisinperintään sovelletaan, mitä maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annetun lain (/) 10 luvussa on säädetty.

Tarkemmat säännökset käyttösuunnitelman vahvistamisesta ja maksamisesta noudatettavasta menettelystä sekä teknisen avun hyväksyttävistä kustannuksista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Euroopan unionin rahoitus

Euroopan unionin rahoitusosuus tuloutetaan valtion talousarvioon. Jos suunnitelman kansallinen rahoitusosuus myönnetään maatilatalouden kehittämisrahaston varoista, Euroopan unionin rahoitusosuus tuloutetaan maatilatalouden kehittämisrahastoon.

20 §

Muutoksenhaku

Ruokaviraston 18 §:n 3 momentissa tarkoitettua teknistä apua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Oikaisuvaatimuksesta annettuun ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Muutoin muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

21 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tällä lailla kumotaan laki maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista (27/2014).

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovelletaan ohjelmaan, jonka toteuttaminen on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoitteet

Tämän lain tavoitteena on kestävä kehitys periaatteita noudattaen monipuolistaa, uudistaa ja lisätä maaseudun elinkeinotoimintaa, parantaa maaseudun yritysten toimintaedellytyksiä ja kehittää niiden kilpailukykyä sekä kehittää maaseutua asuin- ja toimintaympäristönä asukkaiden ja toimijoiden hyvinvoinnin ja toimintamahdollisuuksien parantamiseksi.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maaseudun kehittämiseen myönnettäviin tukiin, jotka rahoitetaan yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista annetun lain (/), jäljempänä hallinnointilaki, 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun suunnitelman mukaisesti Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tai muista Euroopan unionin varoista yhdessä vastaavien kansallisten varojen kanssa taikka kokonaan kansallisista tai Euroopan unionin varoista. Tätä lakia sovelletaan myös yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelmaan sisällyttömiin maaseudun kehittämiseen myönnettäviin tukiin.

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta sellaiseen tukeen, joka myönnetään maataloutta harjoittavalle maatalouden tuotantotoimintaan tai maatalouden rakenteen parantamiseen. Tätä lakia sovelletaan kuitenkin sellaiseen maataloustuotteiden myyntikunnostukseen, jonka jälkeen maataloustuotteet myydään suoraan kuluttajille. Lisäksi lakia sovelletaan myös maatalouden alkutuotannon pienimuotoiseen kokeiluun.

3 §

Soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa

Tätä lakia ei sovelleta suunnitelmaan eikä tukeen, joka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n nojalla kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

4 §

Suhde Euroopan unionin lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan Euroopan unionin osaksi tai kokonaan rahoittamien maaseudun kehittämiseen tarkoitettujen tukien myöntämiseen, maksamiseen, seurantaan, tarkastukseen, maksamisen lopettamiseen ja takaisinperintään, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Tässä laissa ja sen nojalla täydennetään Euroopan unionin lainsäädäntöä.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) suunnitelmalla hallinnointilain 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua suunnitelmaa;
- 2) Euroopan unionin rahoituksella Euroopan unionin talousarviosta Suomeen myönnettyjä Euroopan unionin maatalouden maaseuturahaston, jäljempänä EU:n maaseuturahasto, varoja ja muita Euroopan unionin tässä laissa tarkoitettuihin tukiin varaamia varoja;
- 3) valtion rahoituksella maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle maaseudun kehittämiseen valtion talousarviossa osoitettuja varoja ja maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa osoitettuja varoja;
- 4) muulla julkisella rahoituksella muuta kuin 3 kohdassa tarkoitettua valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön rahoitusta sekä etuutta tai suoritusta, jonka arvo on rahana määritettävissä;
- 5) julkisella rahoituksella 2-4 kohdissa tarkoitettua rahoitusta;
- 6) yksityisellä rahoituksella luonnollisen henkilön tai yksityisoikeudellisen yhteisön rahoitusta tai muuta suoritusta, jonka arvo on rahana määriteltävissä;
- 7) kokonaisrahoituksella julkista ja yksityistä rahoitusta yhteensä;
- 8) tuella avustusta, joka on myönnetty tai myönnetään valtion tai Euroopan unionin taikka niiden molempien varoista;
- 9) vähämerkityksisellä tuella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 1407/2013 tarkoitettua Euroopan unionin jäsenvaltion myöntämää tukea, rahoitusta ja muuta etuutta;
- 10) mikroyrityksellä, pienellä yrityksellä ja keskisuurella yrityksellä yritystä, joka täyttää mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä annetun komission suosituksen K(2003) 1422 mukaisen asianomaista yritystä koskevan määritelmän tai kyseisen suosituksen korvaavan suosituksen vastaavan määritelmän.

2 luku

Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

6 §

Tukemisen tavoitteet

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuettava toimenpide kokonaisuutena tarkastellen edistää yhtä tai useampaa 1 §:ssä säädettyä tavoitetta.

Jos tuki myönnetään suunnitelman toteuttamiseen tarkoitetuista varoista, tuella on lisäksi edistettävä sille suunnitelmassa määritellyjä tavoitteita, tuettava toimenpide on toteutettava

suunnitelman soveltamisalueella ja hyödyn tuetusta toimenpiteestä on kohdistuttava tälle alueelle. Tuen myöntämisen esteenä ei ole hyödyn ulottuminen vähäisessä määrin myös suunnitelma-alueen ulkopuolelle.

7 §

Tuen rahoitus

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tukeen tarvittava rahoitus on osoitettu valtion talousarviossa tai maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa.

Ennen tuen myöntämistä ja maksamista on varmistuttava varojen riittävydestä.

8 §

Tuettava toiminta

Tuki on harkinnanvaraista ja sitä voidaan myöntää maaseutualueilla, siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään:

1) maaseudun yritysrahoituksena investointeihin, kehittämiseen ja yritystoiminnan käynnistämiseen;

2) kehittämishankkeina yhteistyöhankkeisiin, koulutus- ja tiedonvälityshankkeisiin sekä yleishyödyllisiin investointeihin ja laajakaistainvestointeihin; sekä

3) paikallisena toimintaryhmänä toimimiseen sekä paikallisen kehittämisstrategian valmisteluun ja toteuttamiseen.

Yritysten välistä yhteistyötä edistettäessä toiminnan tavoitteena ei saa olla kilpailulain (948/2011) vastainen menettely.

Tukea myönnettäessä on otettava huomioon Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämät toimialakohtaiset rajoitukset.

9 §

Tuettavan toimenpiteen hyväksyttävät kustannukset

Tukea voidaan myöntää tuettavasta toimenpiteestä aiheutuviin tuen myöntävän viranomaisen hyväksymiin tarpeellisiin ja kohtuullisiin kustannuksiin.

Investointien kustannukset voivat sisältää myös investoinnin yleiskustannukset sekä rakentamisesta ja rakentamisen suunnittelusta aiheutuvia kustannuksia. Maanhankintaa voidaan tukea ainoastaan rakennuksen ja sen maapohjan hankinnan yhteydessä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kustannusten kohtuullisuuden arvioinnista.

10 §

Tuen tarpeellisuus ja tuettavaa toimenpidettä koskeva hankesuunnitelma

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuki on tuen kohteena olevan toiminnan kannalta tarpeellinen ja tuen määrä tarkoituksenmukaisessa suhteessa suunnitellun toiminnan laajuuteen. Edellytyksenä on lisäksi, että hakija esittää tuettavaa toimenpidettä koskevan hankesuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tuettavaa toimenpidettä koskevasta hankesuunnitelmasta.

Rakentamista koskevan suunnitelman tulee sisältää hankkeen koon huomioivalla tarkkuudella laaditut piirustukset. Suunnitelmasta on lisäksi käytävä ilmi rakentamisinvestoinnin toimivuus,

tarkoituksenmukaisuus ja ympäristöön sopivuus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten mainittujen seikkojen on käytävä suunnitelmasta ilmi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa säännöksiä tämän lain nojalla tuettavan rakentamisinvestoinnin suunnitelman teknisistä, taloudellisista, toiminnallisista sekä turvallisuuteen ja ympäristöön liittyvistä seikoista.

11 §

Tuen määrää koskevat edellytykset

Tuki myönnetään prosenttiosuutena tuettavan toimenpiteen hyväksytyistä kustannuksista tai kiinteänä euromääräisenä tukena. Jos tuki ei kata kokonaan toimenpiteen hyväksyttäviä kustannuksia, hakijalta edellytetään selvitystä kustannusten kattamisesta muulla julkisella rahoituksella tai yksityisellä rahoituksella.

Tukea ei voida myöntää siltä osin kuin julkisen rahoituksen osuus tuettavan toimenpiteen hyväksyttävistä kustannuksista ylittää Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyn tuettuun toimenpiteeseen myönnettävän julkisen rahoituksen enimmäismäärän. Jos kysymys on suunnitelmaan perustuvasta tuesta, rahoitukseen sisältyvän julkisen tuen määrä ei saa ylittää suunnitelmassa määriteltyä julkisen tuen enimmäismäärää. Valtiontukena myönnettävän tuen yhdessä tuen saajan hankkeen toteutukseen käytettävään muuhun rahoitukseen sisältyvän julkisen tuen kanssa ei saa ylittää valtiontuen enimmäismäärää.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset eri toimenpiteisiin myönnettävän tuen tasosta ja enimmäismäärästä Euroopan unionin lainsäädännön ja 7 §:ssä tarkoitettujen varojen asettamisissa rajoissa sekä tuen vähimmäismääristä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset yksityisestä rahoituksesta.

12 §

Kustannusmallit

Tukea myönnettäessä vahvistetaan hyväksyttävät kustannukset ja myönnettävä tuki tai kertakorvauksena myönnettävä tuki. Kustannukset voidaan vahvistaa seuraavia kustannusmalleja käyttäen:

- 1) yksikkökustannukset;
- 2) tosiasiallisesti aiheutuvat kustannukset;
- 3) tosiasiallisesti aiheutuvien kustannusten erikseen määriteltävien kustannuslajien perusteella hyväksyttävät laskennalliset kustannukset; tai
- 4) kohdissa 1—3 tarkoitettujen kustannusmallien yhdistelminä.

Tukea voidaan lisäksi myöntää kiinteänä euromääräisenä tukena. Tuen myöntävä viranomaisen tekee päätöksen kustannusmallista ja hankkeen maksutavasta hankkeen koko toteuttamisaikaksi ja päätös koskee kaikkia hankkeen toteuttajia. Tuki voidaan maksaa toteutettujen toimenpiteiden tuotosten tai toteutuneiden kustannusten perusteella.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset kustannusmalleista ja niiden käyttökohteista.

13 §

Tuettavan toimenpiteen aloittaminen ja luvan esittäminen

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, ettei tuen kohteena olevaa toimenpidettä ole aloitettu, ennen kuin tukihakemus on tullut vireille.

Jos tuettava toimenpide edellyttää luvan hankkimista viranomaiselta, tuen myöntämisen edellytyksenä on luvan esittäminen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset Euroopan unionin lainsäädännön rajoissa toimenpiteen aloittamisesta ennen tukihakemuksen vireilletuloa, luvan esittämisestä ja siitä, milloin toiminta katsotaan aloitetuksi eri toimenpiteiden osalta, sekä ennen hakemuksen vireilletuloa tukikelpoisista yleiskustannuksista.

14 §

Euroopan unionin valtiontukisäännösten ja määräysten soveltaminen

Tukea myönnettäessä sovelletaan, mitä valtiontuen myöntämisen edellytyksistä ja rajoituksista Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään ja, jos Euroopan komissio on hyväksynyt tuen, komission päätöksessä määrätään.

Tuki myönnetään tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014, jäljempänä ryhmäpoikkeusasetus, mukaisena tukena tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EU) N:o 1407/2013 mukaisena tukena. Tuki voidaan myöntää myös muiden Euroopan komission hyväksymien valtiontukisääntöjen mukaisena.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sovellettavista valtiontukisäännöistä ja valtiontuen myöntämisen edellytyksistä ja menettelyistä.

15 §

Tuen myöntämisen rajoitukset

Tässä laissa tarkoitettua tukea ei voida myöntää, jos:

1) tuen hakija on kuluvan tai kolmen tuen hakemista edeltäneen kalenterivuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta aiemmin myönnetyn tämän lain tai sitä edeltävän lainsäädännön nojalla myönnetyn tuen ehtojen noudattamisessa;

2) tuen myöntämisen edellytykset on luotu keinotekoisesti, tämän lain tavoitteiden vastaisesti ja järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää tuen myöntämistä koskevia säännöksiä oikeudettoman taloudellisen hyödyn tavoittelemiseksi;

3) tuen hakija on hakuvuonna tai kolmen sitä edeltäneen kalenterivuoden aikana olennaisesti laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen tai tuen hakijalla on olennaisia maksuhäiriöitä taikka tuen hakijalla on maksukykyyn nähden vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin, ellei tuen myöntämistä pidetä erityisistä syistä tarkoituksenmukaisena;

4) tuen hakija on vaikeuksissa oleva yritys. Vaikeuksissa olevalla yrityksellä tarkoitetaan komission suuntaviivoissa valtiontuesta rahoitusalan ulkopuolisten vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen (2014/C 249/01) tarkoitettua vaikeuksissa olevaa yritystä. Rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta, mikäli tuki myönnetään vähämerkityksisenä tukena; tai

5) tuen hakijaa koskee ryhmäpoikkeusasetuksen 1 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettu Euroopan komission aikaisempaan päätökseen perustuva maksamaton perintämääräys, jossa tuki on julistettu sääntöjen vastaiseksi ja sisämarkkinoille soveltumattomaksi.

Jos tuen hakija on oikeushenkilö, 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettut rajoitukset koskevat toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta

ylimpään johtoon kuuluvaa. Edellä säädetty koskee myös henkilöä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

3 luku

Maaseudun yritystuen myöntämisen edellytykset

16 §

Yritystuen saaja ja tuettava toiminta

Maaseudun yritystukea, jäljempänä yritystuki, voidaan myöntää:

- 1) maatilalle maa- ja metsätalouden ulkopuoliseen yritystoimintaan;
- 2) pienelle yritykselle maa- ja metsätalouden ulkopuoliseen yritystoimintaan; ja
- 3) pienelle ja keskisuurelle yritykselle maataloustuotteiden jalostukseen ja kaupan pitämiseen.

Paikallisen toimintaryhmän kautta haettavaa tukea voidaan myöntää:

- 1) mikroyritykselle maa- ja metsätalouden ulkopuoliseen yritystoimintaan ja vastaavaan maataloilla harjoitettavaan yritystoimintaan; ja
- 2) maatalouden alkutuotannon pienimuotoiseen kokeiluun.

Paikallisen toimintaryhmän kautta haettua tukea investointeihin voidaan myöntää yli viisi henkilöä henkilötyövuosina työllistäville mikroyrityksille vain erityisestä syystä.

Tukikelpoisia ovat 1 ja 2 momenteissa tarkoitetut yritykset, joissa elinkeinonharjoittaja on luonnollinen henkilö, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö tai osuuskunta.

17 §

Yritystuen saajaa koskevat edellytykset.

Yritystukea voidaan myöntää yritystoimintaan, jota harjoitetaan Suomessa strategiasuunnitelman tukikelpoisella alueella olevasta toimipaikasta. Edellytyksenä on lisäksi, että yhteisömuotoisen yrityksen kotipaikka sijaitsee Euroopan unionin alueella.

Yritystukea voidaan myöntää yritykselle, jolla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan. Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että yritys esittää selvitykset taloudellisesta asemastaan.

Tuensaajana voi olla yritys, jossa yritystoimintaa harjoitetaan päätoimisesti. Paikallisen toimintaryhmän kautta tukea haettaessa, tuensaajana voi olla yritys tai luonnollinen henkilö, joka harjoittaa yritystoimintaa päätoimisesti tai osa-aikaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yrityksen taloudellista asemaa ja kannattavuutta koskevista vaatimuksista sekä tuen edellyttämästä yritystoiminnan laajuudesta.

18 §

Yritystoiminnan tukemisen yleiset edellytykset

Yritystuen myöntämisen edellytyksenä on, että:

- 1) yritystoiminta edistää tavoitteita, johon osoitetuista varoista tuki myönnetään;
- 2) tuen myöntämisen ei arvioida aiheuttavan muita kuin vähäisiä kilpailua ja markkinoiden toimintaa vääristäviä vaikutuksia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tai, jos yritys toimii ainoastaan paikallisesti, toiminta-alueellaan; ja

3) yritys esittää ajantasaisen ja toteuttamiskelpoisen liiketoimintasuunnitelman tai muun vastaavan asiakirjan.

Liiketoimintasuunnitelman laajuus on sopeutettava yritystoiminnan ja tuettavien toimenpiteiden laajuuteen.

Liiketoimintasuunnitelman toteutumisen välttämättömät toimenpiteet hyväksytään tuen myöntämistä koskevalla päätöksellä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset tuen kilpailua vääristävän vaikutuksen arviointiperusteista sekä liiketoimintasuunnitelman sisällöstä, kestosta, sen noudattamisen vaatimuksista ja tuettavan toimenpiteen toteutumisen arvioinnista.

19 §

Tuettavat toimenpiteet ja kustannukset

Tukea voidaan myöntää yritystoiminnan:

- 1) käynnistämiseen;
- 2) aineellisiin ja aineettomiin investointeihin; ja
- 3) kehittämiseen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan Euroopan unionin säädösten antamissa rajoissa tarkemmat säännökset tuettavista toimenpiteistä, tuen muodosta, toimenpiteiden tukikelpoisista kustannuksista sekä kustannusten syntyminen ajankohdasta.

20 §

Tuen myöntäminen poikkeuksellisissa oloissa

Sen lisäksi, mitä 19 §:ssä säädetään, valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä sellaisissa normaaliolojen erityisen poikkeuksellisissa olosuhteissa, jotka merkittävällä tavalla äkillisesti ja ennalta-arvaamattomasti aiheuttavat merkittäviä muutoksia yritysten toimintaympäristöön ja toimintaedellytyksiin, tukea voidaan myöntää elinkelpoisille yrityksille toiminnan tukemiseksi ja sopeuttamiseksi sekä maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset tuen myöntämisestä ja käyttökohteista 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa.

4 luku

Kehittämishanketuen edellytykset

21 §

Kehittämishanketuen saaja ja tuettava toiminta

Kehittämishanketukea voidaan myöntää julkisoikeudelliselle tai yksityisoikeudelliselle yhteisölle toimintaan, jonka tavoitteena on vahvistaa maaseutualueiden sosioekonomista rakennetta, edistää älykästä, kestävää ja monipuolista maatalousalaa sekä edistää ympäristönhoitoa ja ilmastotoimia.

Tarkemmat säännökset myönnettävän tuen edellytyksistä ja tuen saajista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

22 §

Tuettavat toimenpiteet ja kustannukset

Kehittämishanketukea voidaan myöntää:

- 1) kehittämiseen;
- 2) koulutukseen ja tiedonvälitykseen; ja
- 3) investointeihin.

Myönnettäessä tukea kehittämishankkeesta aiheutuviin kustannuksiin vähennetään tukikelpoisista kustannuksista hankkeen tuottamat välittömät tulot.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan Euroopan unionin säädösten antamissa rajoissa tarkemmat säännökset tuettavista toimenpiteistä, tuen muodosta ja toimenpiteiden tukikelpoisista kustannuksista.

23 §

Kehittämishanketuen myöntämisen edellytykset ja rajoitukset

Kehittämishanketuen myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on riittävät taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset hankkeen toteuttamiseen.

Hanketukea voidaan myöntää vain toimenpiteeseen, joka on järjestetty hakijan tavanomaisesta toiminnasta erillisen hankkeen muotoon.

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että hakija esittää hankesuunnitelman.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1—3 momentissa säädettyjen edellytysten arvioinnissa käytettävistä perusteista.

24 §

Tuen siirtäminen toiselle tuettavan toimenpiteen toteuttamista varten

Jollei muualla tässä laissa toisin säädetä, tukea voidaan osaksi siirtää toiselle käytettäväksi tuettavan toimenpiteen toteuttamiseen. Tuen myöntämisen edellytyksenä on tällöin, että tuen siirtäminen on tuettavan toimenpiteen toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista ja toimenpiteen toteuttamiseen osallistuvat tahot täyttävät kyseisen tuen saajaa koskevat edellytykset. Lisäksi edellytyksenä on, että tuen saaja varmistaa muiden toimenpiteen toteuttamiseen osallistuvien kanssa laadittavien sopimuksien tuen myöntämiselle ja maksamiselle asetettujen edellytysten täyttämisen sekä tuen ehtojen noudattamisen mukaan lukien mahdollinen tuen ja muun julkisen rahoituksen takaisinmaksu korkoineen ja hallinnollisine seuraamusmaksuineen. Tuen saaja vastaa kuitenkin edellytysten täyttämisestä ja ehtojen noudattamisesta sekä, jos tuki peritään takaisin, tuen takaisinmaksusta tuen myöntävään viranomaiseen nähden.

Tuesta on siirron jälkeenkin jäätävä hakijan omaan käyttöön merkittävä osa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen siirtämisen edellytyksistä ja menettelyistä.

25 §

Ohjausryhmä

Kehittämishankkeen toteuttamisen seuraamiseksi voidaan asettaa ohjausryhmä, jos tämä on perusteltua hankkeen laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen. Ohjausryhmän asettamisesta päättää tuen myöntävä viranomainen. Vastuu hankkeen toteuttamisesta on yksinomaan tuen saajalla.

Tarkemmat säännökset ohjausryhmän asettamisesta ja siinä noudatettavasta menettelystä sekä ohjausryhmän tehtävistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

5 luku

Tuen ehdot

26 §

Toimenpiteen toteutusaika

Tuettava toimenpide on kokonaisuudessaan toteutettava tukipäätöksessä asetetussa toteutusajassa. Asetettavassa toteutusajassa on huomioitava hallinnointilain 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun suunnitelma-asetuksen 77 artiklassa säädetty määräaika.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi pidentää 1 momentissa tarkoitettua toteutusaikaa hakemuksesta, joka on tehty ennen toteutusajan päättymistä. Toteutusajan pidentämiselle tulee olla hyväksyttävä syy, joka ei ole ollut tiedossa toteutusajasta päätettäessä. Toteutusaika voidaan jättää pidentämättä, jos varoja, joista tuki on myönnetty, tai muitakaan varoja ei ole käytettävissä tuen maksuun hyväksytyn toteutusajan jälkeen. Jos toimenpiteen toteutusajan pidentämistä koskeva hakemus toimitetaan kohtuullisessa ajassa 1 momentissa tarkoitetun toteutusajan päättymisen jälkeen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi käsitellä näin toimitetun hakemuksen, jos määräajan noudattamatta jättäminen johtuu hakijan vakavasta terveydentilaa koskevasta muutoksesta tai muusta hakijasta riippumattomasta yllättävästä, ennalta arvaamattomasta tapahtumasta taikka muusta ylivoimaisesta esteestä.

Tarkemmat säännökset tuettavan toimenpiteen toteuttamiselle asetettavasta toteutusajasta ja toteutusajan pidentämisen edellytyksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

27 §

Tuen käyttöä koskevat ehdot

Kun hankinnassa tulee soveltaa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016), tuen saajan on esitettävä selvitys hankinnan toteuttamisesta mainitussa lainsäädännössä edellytetyllä tavalla.

Tukea saadaan käyttää ainoastaan tukipäätöksen mukaiseen tarkoitukseen. Yritystuen saajien tulee käyttää investointiin myönnetyn tuen kohteena olevaa omaisuutta vähintään kolme vuotta ja hanketuen saajien vähintään viisi vuotta tuen viimeisen erän maksamisesta. Erityisestä syystä omaisuuden käyttöajaksi voidaan tukipäätöksessä määrätä enintään kymmenen vuotta. Tuen kohteena olevan investoinnin omistus- tai hallintaoikeus voidaan luovuttaa toiselle ennen edellä tarkoitetun määräajan päättymistä edellyttäen, että tuen saaja hankkii tilalle vastaavaa omaisuutta tai toteuttaa sellaisen omistusjärjestelyn, jonka kautta luovutuksen saaja täyttää tuen myöntämisen edellytykset ja tuetun investoinnin luonne ei olennaisesti muutu. Tuen kohteena olevan yleishyödyllisen investoinnin omistus- tai hallintaoikeuden luovutus on mahdollista myös, mikäli luovutuksen saaja täyttää tuen myöntämisen edellytykset.

Tuen kohteena olevaa toimintaa ei saa lopettaa eikä olennaisesti supistaa ennen 2 momentissa säädetyn määräajan päättymistä. Tuen kohteena olevan yritystoiminnan omistus- tai hallintaoikeus voidaan kuitenkin luovuttaa toiselle ennen edellä tarkoitetun määräajan päättymistä edellyttäen, että tuen saaja hankkii tilalle sellaista vastaavaa omaisuutta tai toteuttaa sellaisen yritysjärjestelyn, jonka kautta luovutuksen saaja täyttää tuen myöntämisen edellytykset ja toiminnan luonne ei olennaisesti muutu.

Jos tuettava toiminta tai investointi luovutetaan toiselle ennen 2 momentissa tarkoitetun määräajan päättymistä, ja tuki tai osa tuesta on vielä maksamatta, voidaan jäljellä oleva tuki siirtää

maksettavaksi luovutuksen saajalle, mikäli tuen myöntämisen edellytykset luovutuksen saajalle ovat olemassa.

Tukipäätöksen vastaisena luovutuksena ei pidetä tuetun investoinnin kohteen tai tuen kohteena olevan yritystoiminnan siirtymistä perintönä tai sukupolvenvaihdon kautta. Jos kyseessä on luonnollisena henkilönä harjoitetun toiminnan yhtiöittäminen, voidaan myös kokonaan maksamatta oleva tuki siirtää.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset maksamatta olevan tuen siirtämisestä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset myös tuettavan toiminnan ja investoinnin pysyvyydestä.

28 §

Kirjanpitovelvollisuus

Tuen saajan on pidettävä tuettavasta toimenpiteestä kirjaa. Kirjanpito on järjestettävä osaksi tuen saajan kirjanpitolain (1336/1997) tai, jos tuen saajaan sovelletaan valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 2 lukua, mainitun luvun ja hyvän kirjanpitotavan mukaista kirjanpitoa siten, että tuettavan toimenpiteen kirjanpito voidaan vaikeudetta tunnistaa ja erottaa muusta kirjanpidosta.

Jos tuen saaja on henkilö, jota verotetaan maatilatalouden tuloverolain (543/1967) mukaisesti, pidetään tuettavan toimenpiteen riittävänä kirjanpitoa, mitä tuen saajan muulta tilinpidolta verotuksen toimittamiseksi edellytetään. Tällöin tilinpito on järjestettävä siten, että tuettavan toimenpiteen kustannukset voidaan vaikeudetta tunnistaa, ja niitä koskeva kirjanpitoaineisto säilytettävä siten kuin kirjanpitolain 2 luvun 9 ja 10 §:ssä säädetään.

Jos tuen saaja ei muutoin ole toiminnastaan kirjanpitovelvollinen, on tuettavaa toimenpidettä koskeva kirjanpito järjestettävä noudattaen soveltuvin osin, mitä kirjanpitolaissa säädetään.

Jos kysymys on Euroopan unionin osaksi rahoittamaan suunnitelmaan sisältyvästä tuesta, kirjanpitoon liittyvä aineisto on säilytettävä vähintään kolme vuotta siitä, kun Ruokavirasto maksaa tuensaajalle tuen loppumaksun.

29 §

Tiedonanto- ja avustamisvelvollisuus

Tuen saaja on velvollinen antamaan tuen myöntävälle viranomaiselle tuettavaa toimenpidettä, sen edistymistä sekä tuen käyttöä koskevat oikeat ja riittävät tiedot.

Tuen saajan on viivytyksettä ilmoitettava tuen myöntäneelle viranomaiselle sellaisista asemaansa, toimintaansa tai tuettavaa toimenpidettä koskevista muutoksista, joilla voi olla vaikutusta tuen maksamisen edellytyksiin tai jotka voivat johtaa tuen takaisinperintään. Tämän on käsiteltävä ilmoitus tukipäätöksen ehtojen muuttamista koskevana hakemuksena, jos tuen saaja ja tuettu toiminta edelleen täyttävät tässä laissa säädetyt edellytykset, taikka tuen maksun keskeyttämisenä tai takaisinperintänä siten kuin 10 luvussa säädetään.

Tuen saaja on velvollinen avustamaan 47 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen suorittajaa antamalla korvauksetta tarkastustehtävän suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja tarkastuksen kohdetta koskevat selvitykset sekä tarvittaessa esittelemällä tuen kohdetta.

Jos tuen saaja on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta ja tuen saaja luovuttaa tarkastuksen suorittajalle 1—3 momentissa tarkoitettuja tietoja niistä seikoista, joihin epäily tai syyte perustuu, tarkastuksen suorittaja ei saa luovuttaa niitä poliisi- tai syyttäjäviranomaiselle ilman tuen saajan suostumusta.

6 luku

Tuen hakeminen ja myöntäminen

30 §

Hakuaika ja hakumahdollisuudesta tiedottaminen

Tuen hakemiselle voidaan asettaa hakuaika. Jos hakuaikaa ei aseteta, tukihakemukset on ratkaistava ennalta ilmoitettuina jaksoina.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tarkoituksenmukaisessa laajuudessa tiedotettava toimivaltaansa kuuluvan tuen hakumahdollisuudesta, hakemisessa noudatettavasta menettelystä sekä tuen myöntämisen pääasiallisista edellytyksistä ja ehdoista.

Paikallisen toimintaryhmän on tiedotettava alueellaan 2 momentissa tarkoitetuista seikoista sellaisen tuen osalta, joka rahoitetaan paikallisen toimintaryhmän rahoituskiintiöstä.

31 §

Tuen hakeminen

Tukea haetaan sähköisesti verkkopalvelussa, joka on osa ruokahallinnon tietovarannosta annetussa laissa (560/2021) tarkoitettua ruokahallinnon tietovarantoa. Hakija tunnistetaan vahvalla sähköisellä tunnistamisella, siten kuin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetusta laissa (617/2009) säädetään.

Ruokavirasto voi 1 momentista poiketen antaa tarkemmat määräykset siitä, että tiettyä tukea tai tiettyjä tukia haetaan muutoin kuin sähköisessä järjestelmässä, jos tukijärjestelmän toimeenpanon kiireellisyys, hakemusten vähäinen määrä tai muu niihin verrattava erityinen syy sitä edellyttää.

Ruokavirasto voi antaa tarkemmat määräykset hakemukseen liitettävistä asiakirjoista, hakemisen menettelyistä sekä hankesuunnitelman ja selvitysten esitystavasta.

32 §

Toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Tuen myöntää se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella tuettava toimenpide on tarkoitus toteuttaa, jollei elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) 5 §:n nojalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivallasta muuta säädetä.

Jos tuettava toimenpide on tarkoitus toteuttaa useamman kuin yhden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella, toimivaltainen on se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella tuettava toimenpide on tarkoitus pääosin toteuttaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat kuitenkin siirtää tällä tavoin toimivaltaiselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta hakemuksen toisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ratkaistavaksi, jollei elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetusta laista tai sen nojalla säädetystä muuta johdu ja asianomaiset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset suostuvat siirtoon.

Jos kehittämishankkeella on pääasiassa valtakunnallisia tavoitteita, toimivaltainen on se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jolle maa- ja metsätalousministeriö on osoittanut varat valtakunnallisen hankkeen rahoitusta varten.

33 §

Tuen hakeminen paikallisen toimintaryhmän rahoituskiintiöstä

Haettaessa tukea paikallisen toimintaryhmän rahoituskiintiöstä sovelletaan, mitä 31 §:ssä säädetään tuen hakemisesta. Toimivaltainen on se paikallinen toimintaryhmä, jonka alueella tuettava toimenpide toteutetaan.

Toimivaltainen paikallinen toimintaryhmä tarkistaa, että sille toimitettu hakemus täyttää hakemukselle säädettyt muotovaatimukset, ja antaa lausunnon tuen myöntämisen tarkoituksenmukaisuudesta paikallisen strategian tavoitteiden kannalta. Paikallinen toimintaryhmä toimittaa tukihakemuksen sekä lausuntonsa toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Jos tuen hakija on paikallinen toimintaryhmä, hakemiseen sovelletaan kuitenkin, mitä 31 §:ssä säädetään.

Ruokavirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset hakemuksen toimittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä hakemuksen käsittelystä.

34 §

Tukihakemuksen arviointi

Tukiehdot täyttävät hakemukset arvioidaan valintaperusteiden perusteella. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa alueellisiin suunnitelmiin kuuluvien hankkeiden valintaperusteet ennen haun alkamista strategiasuunnitelman seurantakomiteaa kuultuaan.

Ennen tukihakemuksen ratkaisemista koskevan päätöksen tekemistä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi pyytää muulta viranomaiselta lausunnon tuen saajaan ja tuettavaan toimenpiteeseen liittyvistä seikoista, jos tämä on välttämätöntä tuen myöntämisen edellytysten arvioimisessa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi ennen yritystuen myöntämistä tehdä yritystuen myöntämisen edellytysten sekä tuettavan toimenpiteen arvioimiseksi yrityskäynnin. Yrityskäynnin havainnot on kirjattava, ja ne on annettava tiedoksi hakijalle. Yrityskäynnin kohteena eivät saa olla pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetut tilat.

Valintaperusteista ja -menettelystä voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

35 §

Tukien myöntämisen keskeyttäminen

Maa- ja metsätalousministeriöllä on oikeus päätöksellään keskeyttää tukien myöntäminen valtakunnallisesti tai alueellisesti, jos tuen rahoitukseen tarvittavia varoja ei ole käytettävissä tai markkinatilanne taikka Euroopan unionin lainsäädäntö tätä edellyttää.

Tukien myöntäminen voidaan keskeyttää määräajaksi tai toistaiseksi.

Päätös tukien keskeyttämisestä on julkaistava Suomen säädöskokoelmassa. Keskeytyksestä on tiedotettava asianmukaisessa laajuudessa.

36 §

Tuen myöntäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus päättää tuen myöntämisestä. Jos tuettava toiminta on tarkoitus toteuttaa useamman kuin yhden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella, on toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hankittava ennen tuen

myöntämistä muiden asianomaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lausunto. Tukea voidaan myöntää toisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rahoituskiintiöstä ainoastaan, jos kyseinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa puoltavan lausunnon.

Edellytyksenä tuen myöntämiselle paikallisen toimintaryhmän rahoituskiintiöstä on toimintaryhmän antama puoltava lausunto hakemuksesta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi poiketa paikallisen toimintaryhmän puoltavasta lausunnosta vain, jos tuen myöntäminen olisi vastoin Euroopan unionin tai kansallista lainsäädäntöä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee myös hakemuksen, jota paikallinen toimintaryhmä ei ole puoltanut. Paikallisen toimintaryhmän on viipymättä toimitettava hakemus lausuntoineen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

37 §

Tukipäätös

Tukipäätökseen on otettava myönnetyn tuen määrä, tässä laissa säädetyt tuen ehdot sekä tuen maksamisen ja takaisinperinnän edellytykset. Päätökseen tulee lisäksi ottaa ne Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyt ehdot ja edellytykset, jotka olennaisesti ja välittömästi vaikuttavat tuen käyttöön ja maksamiseen. Tukipäätöksellä hyväksytään tuettavaa toimenpidettä koskeva suunnitelma.

Tukipäätös voidaan allekirjoittaa koneellisesti.

7 luku

Tuen maksaminen

38 §

Maksuhakemus

Maksua haetaan sähköisesti verkkopalvelussa, joka on osa ruokahallinnon tietovarannosta annetussa laissa tarkoitettua ruokahallinnon tietovarantoa.

Hakemuksessa on annettava tuen maksamisen edellytysten arvioinnin kannalta välttämättömät selvitykset ja, jollei tukea ole myönnetty kertakorvauksena, tilinpitoasiakirjat.

Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset maksuhakemuksessa annettavista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista.

39 §

Maksuhakemuksen määräaika

Maksuhakemuksen toimittamiselle voidaan asettaa kohtuullinen määräaika, joka lasketaan tukipäätöksen tekemisestä tai, jos kyse on tuettavan toimenpiteen viimeisestä maksuhakemuksesta, tuettavan toimenpiteen toteutusajan päättymisestä.

Maksuhakemuksen jättämiselle asetettavasta määräajasta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

40 §

Tuen maksamisen edellytykset

Tuen maksamisen edellytyksenä on, että tuen saaja on toteuttanut ne toimenpiteet, joihin tuki on myönnetty sekä noudattanut tuen ehtoja.

Kun tuen maksutapa on tuotosperusteinen, tuen saajan tulee osoittaa asiakirjoilla tai muulla tuen myöntäneen viranomaisen edellyttämällä tavalla toteuttaneensa tuen kohteena olevat toimenpiteet.

Kun tuki maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella, mukaan lukien laskennalliset kustannukset, tuen saajan tulee toisessa momentissa todettujen edellytysten lisäksi, esittää toimenpiteistä aiheutuneet välittömät kustannukset. Kustannusten tulee olla tosiasiallisia, todennettavissa, lopullisia sekä kohdentua tuettaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset menon tosiasiallisuuden, lopullisuuden, kohtuullisuuden ja todennettavuuden arvioinnissa käytettävistä perusteista. Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset toimenpiteen toteuttamista sekä menon tosiasiallisuutta, todennettavuutta, lopullisuutta, kohtuullisuutta ja kohdentumista koskevista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista.

41 §

Maksettavan tuen määrä

Kun tuen maksutapa on tuotosperusteinen, tuki maksetaan tukipäätöksellä hyväksytyjen toimenpiteiden toteutumista vastaavina erinä.

Kun tuki maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella, mukaan lukien laskennalliset kustannukset, tukea maksetaan enintään tukipäätöksessä hyväksytty osuus toteutettujen toimenpiteiden hyväksyttävistä kustannuksista.

Tuen saajan on maksuhakemuksessa esitettävä selvitys toimenpiteeseen saadusta muusta julkisesta rahoituksesta sekä hanketuen osalta saaduista tuloista ja yksityisen rahoituksen toteutumisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset tuloista ja muusta rahoituksesta sekä niiden vaikutuksesta maksettavan tuen määrään. Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset hankkeen muun julkisen ja yksityisen rahoituksen toteutumisesta sekä tuloja koskevista selvityksistä.

42 §

Tuen maksuerät

Tukea voidaan maksaa yhdessä tai useammassa erässä.

Kehittämishanketukea ja toimintarahaa voidaan maksaa enakkona, jos tämä on tuen saajan aseman ja tuettavan toimenpiteen toteutuksen kannalta perusteltua.

Tarkemmat säännökset tukien maksueristä, enakkona maksettavan tuen määrästä ja ennakon maksamisen edellytyksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

43 §

Maksujen hyväksyminen ja suorittaminen

Hanke- ja yritystuen maksamisesta päättää tuen myöntänyt elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Ruokavirasto vastaa menojen lopullisesta hyväksymisestä sekä maksujen suorittamisesta tuen saajille. Maksuja koskevat päätökset voidaan allekirjoittaa koneellisesti.

8 luku

Asian hallintajärjestelmä ja tuen seuranta

44 §

Tiedon antaminen seurantaan varten

Maa- ja metsätalousministeriöllä ja Ruokavirastolla on salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta oikeus saada elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta sekä toimintaryhmiltä avustujajärjestelmän hallinnon edellyttämät tarpeelliset tiedot ja selvitykset avustusten hakemisesta, myöntämisestä, maksamisesta ja valvonnasta. Maa- ja metsätalousministeriöllä on vastaava oikeus saada tietoja Ruokavirastolta.

Maa- ja metsätalousministeriöllä, Ruokavirastolla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada tietoja avustusten käytöstä avustuksen saajilta. Lisäksi tuen saajan on annettava tuettavan toimenpiteen edistymistä ja vaikuttavuutta koskevat selvitykset ja seurantatiedot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja vastaavat tiedot toimintaryhmien kautta haetuista avustuksista on annettava toimintaryhmälle.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin selvitysten ja seurantatietojen sisällöstä. Ruokavirasto antaa tarkemmat määräykset selvitysten ja seurantatietojen esitystavasta.

45 §

Asian hallinnan ja seurannan tietojärjestelmä

Tämän lain mukaisia tehtäviä hoidettaessa laadittuihin asiakirjoihin sekä asian hallinnan ja seurannan tietojärjestelmään kuuluviin rekistereihin ja verkkopalveluihin sovelletaan ruokahallinnon tietovarannosta annettua lakia (560/2021).

Tietojärjestelmään sisältyviä tietoja säilytetään kymmenen vuotta tuen myöntämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Jos tukea on myönnetty, tietoja säilytetään kuitenkin kymmenen vuotta tuen viimeisen erän maksamisesta ja, jos kysymys on Euroopan unionin osaksi rahoittamaan suunnitelmaan sisältyvästä tuesta, viisi vuotta siitä, kun Euroopan komissio maksoi suunnitelman viimeisen yhteisön rahoitusosuuden. Valtiontukena myönnettyä tukea koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä saatetaan edellyttää edellä säädettyä pidempi säilytysaika.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset sellaisista rekisteriin tallennettavista tiedoista, jotka eivät ole henkilötietoja.

46 §

Toimintaryhmän ja hakijan oikeus rekisteritietojen saamiseen

Paikallisella toimintaryhmällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada 45 §:ssä tarkoitetuista rekistereistä sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

Tuen hakijalla on oikeus 45 §:ssä tarkoitettuun asianhallintajärjestelmään kuuluvassa verkkopalvelussa seurata tuen hakemista, maksamista, tarkastamista ja takaisinperintää koskevan asian etenemistä ja ratkaisuja sekä tuen seurantatietojen käsittelyä. Vastaava oikeus on toimintaryhmällä sen rahoituskiintiöstä haetun ja myönnetyn tuen osalta lukuun ottamatta seuranta-, tarkastamista ja takaisinperintää koskevia sekä maksuhakemuksen yhteydessä esitettyjä salassa pidettäviä tietoja.

Toimintaryhmällä on omasta rahoituskiintiöstään myönnetyn tuen osalta lisäksi oikeus asianhallintajärjestelmään kuuluvassa verkkopalvelussa nähdä kokoomatietoja.

Asian seuraaminen ja koontitietojen katselu edellyttää sähköistä tunnistautumista.

9 luku

Tarkastus

47 §

Tarkastusoikeus

Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavirasto voivat suorittaa tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvomiseksi toimeenpanosta vastaaviin viranomaisiin ja tuen saajiin kohdistuvia tarkastuksia. Vastaava oikeus on tuen saajien osalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla sekä hallinnointilain 12 §:ssä tarkoitettulla todentamisviranomaisella siltä osin kuin hallinnointilain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettussa horisontaaliasetuksessa tai sen nojalla säädetään. Jos tukea on tämän lain 24 §:ssä tarkoitettulla tavalla siirretty muulle taholle, on edellä mainituilla viranomaisilla ja todentamisviranomaisella oikeus tarkastaa myös tämän taloutta ja toimintaa tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvomiseksi. Jos tuen kohteena oleva toiminta tai tuetun investoinnin kohde on luovutettu ilman, että tukea on samalla siirtynyt, mainituilla viranomaisilla ja todentamisviranomaisella on oikeus tarkastaa luovutettu toiminta tai kohde luovutuksensaajan luona.

Euroopan unionin varoista osaksi tai kokonaan taikka valtiontukena myönnettyä tukea koskeva tarkastusoikeus on myös Euroopan unionin toimielimellä siten kuin asiasta Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään.

48 §

Tarkastuksen suorittaminen

Edellä 47 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen suorittamista varten viranomaisella ja todentamisviranomaisella on oikeus päästä tuettavan toimenpiteen ja tuen käytön kannalta merkityksellisiin rakennuksiin, toimitiloihin ja paikkoihin ja tarkastaa näitä sekä tuen saajan olosuhteita, tietojärjestelmiä ja asiakirjoja. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Tarkastustehtävän asianmukaiseksi hoitamiseksi voidaan ulkopuolinen tilintarkastaja valtuuttaa suorittamaan tarkastus. Tilintarkastajan tulee olla tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettu

tilintarkastaja. Tilintarkastusyhteisön on nimettävä tilintarkastuksesta vastuullinen tilintarkastaja. Tarkastustehtävää suoritettaessa sovelletaan hallintolakia, kielilakia, saamen kielilakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja sähköisestä asioinnista viranomaistoinnissa annettua lakia. Tilintarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tarkastustehtävää. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Tarkastuksesta on laadittava tarkastuskertomus, joka toimitetaan viipymättä asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä Ruokavirastolle.

Tarkastusta suorittavalla on oikeus ottaa asiakirjat ja muu tuen käyttöön liittyvä aineisto haltuunsa, jos tarkastuksen päämäärän saavuttaminen tätä edellyttää. Asiakirjat ja muu aineisto tulee viipymättä palauttaa, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä niiden hallussapitoa.

Edellä 47 §:ssä tarkoitetulla viranomaisella ja todentamisviranomaisella on oikeus saada poliisilta korvaukset virka-apua tarkastustehtävän suorittamisessa.

Ruokavirasto päättää tarkastusten määrästä ja valitsee tarkastuskohteet riskianalyysiin tai satunnaisotantaan perustuen, jollei asiasta Euroopan unionin lainsäädännössä muuta säädetä. Ruokavirasto laatii tarkastusstrategian ja tarkastussuunnitelman. Tarkastusten toteuttamistavasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

10 luku

Tuen palauttaminen, maksamisen lopettaminen ja takaisinperintä

49 §

Tuen palauttaminen

Tuen saajan tulee viipymättä palauttaa virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti saamansa tuki tai sen osa. Tuen saajan tulee palauttaa tuki tai sen osa myös, jos sitä ei voida käyttää tukipäätöksessä edellytetyllä tavalla. Jos palautettava määrä on enintään 100 euroa, sen saa jättää palauttamatta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske laskennallisen perusteen mukaan myönnetyn tuen ja toteutuneiden kustannusten välistä erotusta.

50 §

Tuen maksamisen lopettaminen ja takaisinperintä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on velvollinen lopettamaan tuen maksamisen ja perimään tuen takaisin, jos:

- 1) tuen myöntämisen tai maksamisen edellytykset eivät ole täyttyneet;
- 2) tuen saaja on antanut sellaisen virheellisen tai puutteellisen tiedon, joka on olennaisesti vaikuttanut tuen myöntämiseen tai maksamiseen;
- 3) tuen ehtoja ei ole noudatettu;
- 4) tuen saaja on luovuttanut tuetun investoinnin kohteen taikka olennaisesti supistanut tai lopettanut tuen kohteena olevan toiminnan 27 §:n vastaisesti;
- 5) tuen saaja on asetettu konkurssiin ennen 27 §:ssä tarkoitetun määräajan päättymistä ja tuen saajan toiminnassa on tehty rikoslain (39/1889) 39 luvussa tarkoitettu velallisen rikos;
- 6) tuen saaja on kieltäytynyt avustamasta tarkastuksessa; tai
- 7) Euroopan unionin osaksi rahoittamia tai kokonaan kansallisista varoista rahoitettuja maa-seudun kehittämisen tukia koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä tätä edellytetään.

Ruokavirasto on velvollinen lopettamaan toimintarahaa, valmistelutuen ja teknisen avun maksamisen sekä perimään toimintarahaa, valmistelutuen ja teknisen avun takaisin 1 momentin 1—3 ja 6—7 kohdassa säädetyillä perusteilla.

Takaisinperittäväksi on 1 momentin 4 kohdan perusteella määrättävä se osuus maksetun tuen määrästä, joka saadaan vähentämällä omaisuuden käyttöaikaa vastaava osuus 27 §:ssä tarkoitusta käyttöajasta.

Perimättä voidaan kuitenkin jättää määrä, joka on enintään 100 euroa ilman korkoja.

Jos tuki on myönnetty yhteisesti useammalle, vastaavat kaikki tuen saajat yhteisvastuullisesti takaisinperityn tuen maksamisesta.

51 §

Takaisinperittäville määrälle suoritettava viivästyskorko

Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään 54 §:n 1 momentissa tarkoitettuna eräpäivänä, takaisinperittäville määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vuotuista viivästyskorkoa. Korko lasketaan sen ajan perusteella, joka alkaa 60 päivää takaisinperintäpäätöksen tekemisajankohdasta ja päättyy saatavan suorittamisajankohtaan tai, jos saatava vähennetään myöhemmin maksettavasta erästä, vähennyksen tekemisajankohdastaan.

52 §

Takaisinperinnän kohtuullistaminen

Takaisinperinnästä päättävä viranomainen voi jättää virheellisesti tai perusteetta maksetun määrän tai sille suoritettavan koron kokonaan tai osaksi perimättä, jos perinnän suorittaminen täysimääräisenä olisi tuen saajan olosuhteet ja toiminta huomioon ottaen kokonaisuutena tarkastellen kohtuutonta. Takaisinperintä ja korkojen periminen on kuitenkin suoritettava täysimääräisenä, jos Euroopan unionin kokonaan tai osaksi rahoittamia tai kokonaan kansallisista varoista rahoitettuja maaseudun kehittämisen tukia koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä tätä edellytetään.

53 §

Vähennykset, seuraamukset ja uhkasakko

Jos maksua koskevassa hallinnollisessa tarkastuksessa tai muussa tarkastuksessa havaitaan, ettei tuen kohteena olevaa toimenpidettä ole toteutettu hyväksytyn suunnitelman mukaisesti tai tuenhakija on maksuhakemuksessaan esittänyt tukeen oikeuttamattomia kustannuksia, tukea ei makseta tai maksettavaa tukea vähennetään. Maksettavaan tukeen liittyvästä hallinnollisesta seuraamuksesta päättää tuen maksamisesta päättävä viranomainen.

Seuraamuksissa on otettava huomioon hallinnointilain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun horisontaaliasetuksen 59 artiklassa säädetty. Seuraamuksia ei määrätä horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan a, b ja c kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa eikä muissa niihin verrattavissa tilanteissa.

Jos tuensaaja on jättänyt noudattamatta julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä, seuraamukset on määrättävä 1 momentissa mainitun horisontaaliasetuksen 61 artiklan mukaisesti.

Jos tuen saaja tai taho, jolle tukea on 24 §:n nojalla siirretty, kehotuksesta huolimatta kieltäytyy antamasta 29 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tai avustamasta 29 §:n 3 momentin mukaisesti tarkastuksessa taikka estää 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua tarkastajaa suorittamasta

lainkohdan mukaista tarkastusta, voidaan tietojen antamisen, tarkastuksessa avustamisen tai tarkastuksen sallimisen tehosteeksi asettaa uhkasakko. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa luonnolliselle henkilölle tietojen antamisvelvollisuuden taikka tarkastuksen suorittamisen tehosteeksi, jos henkilöä on aihetta epäillä rikoksesta ja tiedot koskevat rikosepäilyn kohteena olevaa asiaa. Jos tarkastusta suorittava todentava viranomainen on yksityinen taho, uhkasakon asettaa ja sen maksettavaksi määräämisestä päättää Ruokavirasto ja muusta tapauksessa hyväksymispäätöksen tehnyt tai tuen myöntänyt viranomainen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tuen vähentämisperusteista sekä vähennysten ja seuraamusten laskennasta.

54 §

Takaisinperintää ja maksamisen lopettamista koskeva päätös

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tehtävä takaisinperinnästä ja tuen maksamisen lopettamisesta päätös. Päätöksessä määrätään takaisinperittävä määrä ja ilmoitetaan sen suorittamisen eräpäivä, joka on 60 päivän kuluttua takaisinperintäpäätöksen tekopäivästä.

Takaisinperintää koskeva päätös on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sai tiedon 50 §:ssä säädetystä perusteesta, ja viimeistään kymmenen vuoden kuluttua tuen viimeisen erän maksamisesta.

55 §

Takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpano

Ruokavirasto vastaa takaisinperintäpäätöksen täytäntöönpanosta. Takaisinperintä voidaan suorittaa siten, että takaisinperittävä määrä korkoineen vähennetään muusta tuen saajalle maksettavasta tuesta.

Takaisinperintäpäätös voidaan ulosottotoimin panna täytäntöön sen jälkeen, kun päätös on saanut lainvoiman. Takaisinperintäsaatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona takaisinperintäpäätös on saanut lainvoiman. Muutoin päätöksen täytäntöönpanossa sovelletaan, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

11 luku

Erinäiset säännökset

56 §

Päätöksen maksuttomuus

Tässä laissa tarkoitettu päätös on hakijalle ja tuen saajalle maksuton.

57 §

Tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttaminen

Maa- ja metsätalousministeriöllä, Ruokavirastolla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muulta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta taholta sellaisia hakijaa tai tuen saajaa, tämän taloudellista asemaa ja liike-

ammattitoimintaa, julkisista varoista myönnettyä rahoitusta tai muuta tuen kannalta merkityksellistä olosuhdetta koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tarkoitetun asian käsittelemiseksi. Maa- ja metsätalousministeriöllä, Ruokavirastolla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on vastaava oikeus saada tällaiset tiedot ja selvitykset avustusten käytöstä tuen saajilta.

Edellä 1 momentissa mainituilla viranomaisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta Verohallinnolta tuen hakijaa ja tuen saajaa koskevat tiedot veroihin sekä muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta edellä mainittuja tahoja koskevat tiedot lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jos tiedot ovat välttämättömiä tuen myöntämiseksi, maksamiseksi tai tuen käytön valvomiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriöllä, Ruokavirastolla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa muulle viranomaiselle, julkista tehtävää hoitavalle ja Euroopan unionin toimielimelle sellaiset tässä laissa säädettyä tehtävää hoidettaessa saadut tuen saajaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä viranomaiselle, julkista tehtävää hoitavalle tai toimielimelle säädetyn tarkastustehtävän suorittamiseksi tai sen valvomiseksi, että Euroopan unionin lainsäädäntöä on noudatettu.

58 §

Toimintaryhmän toimintaraha

Paikalliselle toimintaryhmälle voidaan myöntää toimintarahaa hallinnointilain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun yleisasetuksen 34 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuihin hallinto- ja toiminnanedistämiskustannuksiin.

Maa- ja metsätalousministeriö myöntää toimintarahan. Toimintarahan määrä prosentteina kehittämisstrategian julkisen rahoituksen kokonaismäärästä vahvistetaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Toimintaraha maksetaan prosenttiperusteisena korvauksena paikallisen kehittämisstrategian toteuttamisen etenemisen perusteella. Toimintarahan maksamisesta ja takaisinperinnästä päättää Ruokavirasto.

Toimintaryhmän tulee toimittaa tiedot toiminnastaan Ruokavirastolle. Sen lisäksi, mitä 50 §:ssä säädetään tuen maksun lopettamisesta ja takaisinperinnästä, Ruokavirasto on velvollinen perimään toimintarahan takaisin, jos toimintarahaa on maksettu virheellisesti tai liikaa suhteessa kehittämisstrategiaa toteuttavien toimien toteutuneisiin maksuihin. Muutoin toimintarahaan sovelletaan, mitä tämän lain 10 luvussa säädetään.

Tarkempia säännöksiä toimintarahaan liittyvistä menettelyistä, toteutumisen arvioinnista sekä maksatuksesta ja maksatuksen edellyttämistä tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä toimintarahan maksatuksessa edellytettävistä selvityksistä.

59 §

Paikallisen kehittämisstrategian valmistelutuki

Paikallisten kehittämisstrategioiden valmisteluun voidaan myöntää valmistelutukea hallinnointilain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun yleisasetuksen 34 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuihin valmistelukustannuksiin. Valmistelutuen myöntämisestä, maksamisesta ja takaisinperinnästä päättää Ruokavirasto.

Seuraamuksiin, tarkastuksiin sekä takaisinperintään sovelletaan muutoin, mitä niistä yritys- ja hanketuen osalta säädetään tässä laissa tai sen nojalla.

Tarkemmat säännökset valmistelutuen menettelyistä sekä myöntämisen ja maksamisen edellytyksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Ruokavirasto voi antaa tarkemmat määräykset toimenpiteen toteuttamista sekä menon tosiasiallisuutta, todennettavuutta, lopullisuutta, kohtuullisuutta ja kohdentumista koskevista selvityksistä ja tilinpitoasiakirjoista.

60 §

Valituskielto

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräajan pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

61 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen haetaan muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Muilta osin muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

12 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

62 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tällä lailla kumotaan maaseudun kehittämiseen tukemisesta annettu laki (28/2014).

Tämän lain 3 ja 4 luvussa sekä 58 ja 59 §:ssä tarkoitettut tuet otetaan käyttöön valtioneuvoston asetuksella. Tuet voidaan ottaa käyttöön eri ajankohtina. Edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin suunnittelukustannuksiin ei voida tukea myöntää, jos ne ovat aiheutuneet ennen 1 päivää tammikuuta 2023.

Tämä lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovelletaan tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin hakemuksiin sekä tukiin, jotka on myönnetty ennen tämän lain voimaantuloa.

3.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 30 kohta, sellaisena kuin se on laissa 713/2022, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 763/2021, 1134/2021 ja 488/2021, uusi 31—33 kohta seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

-
- 30) lannoitelain (711/2022) 12 §:ssä tarkoitettua talouden toimijan luotettavuuden selvittämistä;
- 31) maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annetun lain (/) mukaisen tuen myöntämistä, maksamista ja valvomista;
- 32) maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007) ja porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011) mukaisen tuen myöntämistä, maksamista ja valvomista;
- 33) maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) mukaisen tuen myöntämistä, maksamista ja valvomista.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

Ruokavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Ruokavirastosta annetun lain (371/2018) 2 §:n 1 momentin 2 kohta, seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Ruokavirastolle kuuluvat:

2) muut 1 kohdassa mainituista rahastoista sekä kansallisista varoista maa-, puutarha- ja porotaloudelle, luontaiselinkeinoille, koltille sekä maaseudun kehittämistoimenpiteisiin myönnettävien tukien ja korvausten, yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman sekä maataloustuotteiden markkinajärjestelyn toimeenpanoon liittyvät tehtävät;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19.9.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen

3.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 30 kohta, sellaisena kuin se on laissa 713/2022, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 763/2021, 1134/2021 ja 488/2021, uusi 31—33 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke-
maan:

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke-
maan:

31) maaseudun kehittämisen tukemisesta
rahoituskaudella 2023—2027 annetun lain (/
) mukaisen tuen myöntämistä, maksamista ja
valvomista;

32) maatalouden rakennetuista annetun lain
(1476/2007) ja porotalouden ja luontaiselin-
keinojen rakennetuista annetun lain
(986/2011) mukaisen tuen myöntämistä, mak-
samista ja valvomista;

33) maataloustuotteiden markkinajärjeste-
lystä annetun lain (999/2012) mukaisen tuen
myöntämistä, maksamista ja valvomista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..

4.

Laki

Ruokavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Ruokavirastosta annetun lain (371/2018) 2 §:n 1 momentin 2 kohta, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tehtävät

Tehtävät

Ruokavirastolle kuuluvat:

Ruokavirastolle kuuluvat:

2) muut 1 kohdassa mainituista rahastoista sekä kansallisista varoista maa-, puutarha- ja porotaloudelle, luontaiselinkeinoille, koltille sekä maaseudun kehittämistoimenpiteisiin myönnettävien tukien ja korvausten, maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien sekä maataloustuotteiden markkinajärjestelyn toimeenpanoon liittyvät tehtävät;

2) muut 1 kohdassa mainituista rahastoista sekä kansallisista varoista maa-, puutarha- ja porotaloudelle, luontaiselinkeinoille, koltille sekä maaseudun kehittämistoimenpiteisiin myönnettävien tukien ja korvausten, *yhteisen maatalouspolittikan strategiasuunnitelman* sekä maataloustuotteiden markkinajärjestelyn toimeenpanoon liittyvät tehtävät;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20